

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı

Hadis Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

İPEK VE ALTIN'IN ERKEKLERE HARAM OLDUĞUNA DAİR RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet DÖNER

14909008

Danışman

Prof. Dr. H. Musa BAĞCI

Diyarbakır 2019

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı

Hadis Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İPEK VE ALTIN'IN ERKEKLERE HARAM OLDUĞUNA
DAİR RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehmet DÖNER

14909008

Danışman

Prof. Dr. H. Musa BAĞCI

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “İpek ve Altın’ın Erkeklerle Haram Olduğuna Dair Rivayetlerin Değerlendirilmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

01/07/2019

Mehmet DÖNER

İmza

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DİYARBAKIR

Mehmet DÖNER tarafından yapılan “İPEK VE ALTININ ERKEKLERE HARAM OLDUĞUNA DAİR RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından TEMEL İSLAM BİLİMLERİ Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı

Adı Soyadı

Başkan: PROF.DR. H. MUSA BAĞCI

Üye : DOÇ.DR. MEHMET BİLEN

Üye : Dr.Öğr.Üyesi ABDURRAHMAN ECE

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 01/07/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

..../.../2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖNSÖZ

Gerek giyimde kullanımı gerekse süs, zînet ve mutfak eşyası olarak kullanılabilmesi gibi giyinilen ve kullanılan elbise ve madenler arasında çok kaliteli ve kıymetli eşya ve maden olmasından ötürü altın ve ipek, tarih boyunca insanoğlunun en çok istifade ettiği kumaş ve madenlerin başında gelmektedir. Ancak birçok hadîs kaynağında “*Peygamber ipeği sol, altını sağ eline alıp kaldırdı ve şöyle dedi, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.*”, “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*” gibi rivâyetlerin bulunması, İslâm âleminde ipek ve altının erkeklere haram olup olmadığı, ne kadarı yasak ne kadarı helal, hangi durumlarda kullanılabilir meselelerini gündeme getirmiş ve bu meseleler eskiden olduğu gibi halen devam etmektedir. Bütün bu tartışmalar doğal olarak altın ve ipeğin erkeklere haram olduğunu bildiren hadîslerin sıhhat derecelerinin bilinmesini önemli kılmaktadır.

Halk arasında meşhur olarak bilinen bu rivâyetlerin Hz. Peygambere ait olduğunu ortaya koymak nihai önem taşımaktadır. Bu sebeple biz bu çalışmamızda söz konusu rivâyetleri sened ve metin açısından değerlendirmeye tabi tutarak hadîslerin sahîh olup olmadığını tespit etmeye çalıştık.

Bir giriş ve iki bölüm şeklinde ele aldığımız çalışmamızın giriş bölümünde çalışmanın amacı, konusu, sınırları, önemi ve metodu hakkında bilgi verdikten sonra “cahiliye döneminde altın ve ipek kullanımı” başlığı altında, İslâm öncesi dönemde yaşayan cahiliye toplumunun ipek, altın ve altın-gümüş mutfak eşyası olarak kullandıkları eşyalarla ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra ise “Kur’ân’da ipek, altın” ve “Hadîslerde ipek, altın” başlıkları altında ipek ve altının Kur’an ve hadîslerde nasıl ele alındığı tespit edilmeye gayret edilmiştir.

Birinci bölümde Hz. Peygambere âidiyetlerini tespit amacıyla hadîslerin geçtiği kaynaklar tespit edildikten sonra hadîsler, sened tenkidi açısından değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise, söz konusu hadîsler metin tenkidi açısından değerlendirilmiş, sonradan şarihlerin hadîs hakkındaki yorumları üzerinde durulmuş, daha sonra hadîslerin İslâmi ilimlerde hangi amaç ve münasebetle kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmamızda varılan neticeler sonuç bölümünde verilmiştir.

Çalışmamızı hazırlama sürecinde hoşgörüsü ve sabrıyla bizlerden desteklerini esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. H. Musa BAĞCI'ya şükranlarımı sunarım.

Mehmet DÖNER

Diyarbakır 2019

ÖZET

Bu çalışmada Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Ebû Hureyre, Alî b. Ebî Tâlib, Muâviye, Berâ b. Âzıb, Abdullâh b. Ömer, İmrân b. Husayn ve Huzeyfe b. Yemân tarafından rivâyet edilen “ipek ve altın” hakkındaki hadîsler, sened ve metin açısından değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Yapılan kaynak taramaları sonucunda konumuzun muhtevasına sahip hadîslerin altmış rivâyeti tespit edilmiştir. Bu rivâyetlerin sened tenkidi kritiğine tabi tutulması sonucunda söz konusu rivâyetlerin dokuzu zayıf, geri kalan diğer elli bir rivâyetin ise sahîh olduğu tespit edilmiştir. Rivâyetler sened tenkidi yapıldıktan sonra metin tenkidine tabi tutulmuş ve metin tenkidi açısından değerlendirilmiştir. Daha sonra şarihlerin hadisler hakkındaki yorumlarına ve hadîslerin İslâmi ilimlerdeki kullanımlarına yer verilmiştir.

Bütün bu inceleme ve tetkiklerin sonucunda, metin tenkidi açısından Kur'ân ile aynı içeriğe sahip olduğundan ve kendi gibi hadislerle uyum içinde olduğundan dolayı hadislerin sıhhat açısından hiçbir problemlerinin olmadığı kanaatine varılmıştır.

Anahtar kelimeler

Hadîs, İpek, Altın, Kab, Helal, Haram, Tenkid, Sened,

ABSTRACT

In this study Hadiths about ‘silk and gold’ narrated by Ebû Mûsâ el-Eş’arî, Abu Hurayre, Alî b. Ebî Tâlib, Muâviye, Berâ b. Âzîb, Abdullâh b. Omar, Imran b. Husayn and Huzeyfe b. Yeman has been evaluated in terms of sened chain and text.

Our study consists of an introduction and two chapters. In the introduction, while giving information about the subject, limits, importance, purpose and method of the study, the use of silk, gold, and gold-silver vessels in the pre-İslâmic period of ignorance and in the Qur'an and Hadiths, how this issue was handled were examined.

In the first chapter the sources of hadiths were determined and these hadiths were subjected to the criticism of the chain. As a result of the source scans, sixty different narrations of the hadiths with the content of our subject have been determined. As a result of the criticism of this narrations by Sened criticism nine of these narratives were found to be weak, and the remaining fifty-one was found to be sound. Thus, it is concluded that these hadiths that we criticize are sound in terms of isnad.

In the second chapter, the hadiths were evaluated from the point of text criticism criteria, the commentaries of the commentators about these hadiths and their use in İslâmic sciences are given a place.

As a result of all these examinations, that it is not a opponent of the Qur'an from the text criticism of these hadiths, since it is in harmony with the hadiths like itself, it is concluded that these hadiths have no problems in terms of health.

Keywords

Hadiths, Silk, Gold, Vessel, Halal, Haram, Tenkid, Sened

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ.....	1
A. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE SINIRLARI	1
B. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, AMACI VE METODU	2
C. CAHİLİYYE DÖNEMİNDE İPEK VE ALTININ KULLANILMASI	3
D. KUR’AN’DA İPEK VE ALTIN	5
E. HADİSLERDE İPEK VE ALTIN	8
BİRİNCİ BÖLÜM	
HADİSLERİN KAYNAK TESPİTİ VE İSNAD TENKİDİ	
1.1. BİRİNCİ HADİS	10
1.1.1. Hadîsin Kaynakları.....	10
1.1.2. Hadîsin Rivâyet Tarikleri ve Metinleri	10
1.2. İSNAD TENKİDİ YÖNÜNDEN RİVAYETLERİN	
DEĞERLENDİRİLMESİ	15
1.2.1. Sened Ağı	15
1.2.2. Sened Tenkidi.....	19
1.2.3. Birinci Hadîs İsnadlarının Değerlendirilmesi:	34
1.3. İKİNCİ HADİS.....	34
1.3.1. Hadîsin Kaynakları.....	34
1.3.2. Hadîsin Rivâyet Tarikleri ve Metinleri	35

1.4. İSNÂD TENKÎDİ YÖNÜNDEN RİVÂYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	46
1.4.1 Sened Ağı	46
1.4.2. Sened Tenkidi.....	52
1.4.3. İkinci Hadîs İsnadlarının Değerlendirilmesi:	82
1.5. ÜÇÜNCÜ HADİS	82
1.5.1. Hadîsin Kaynakları.....	82
1.5.2. Hadîsin Rivâyet Tarikleri ve Metinleri	82
1.6. İSNÂD TENKÎDİ YÖNÜNDEN RİVÂYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	90
1.6.1. Sened Ağı	90
1.6.2. Sened Tenkidi.....	91
1.6.3. Üçüncü Hadîs İsnadlarının Değerlendirilmesi:	105
1.7. HADİSLERİN İSNÂDLARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ:	106

İKİNCİ BÖLÜM

HADİSLERİN MUHTEVA TAHLİLİ

2.1. METİN TENKİDİ YÖNÜNDEN RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	107
2.1.1. Hadîslerin Dil Özellikleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	107
2.1.2. Hadîslerin Metin İnşası	108
2.1.2.1. Birinci Hadîsin Metin İnşası	108
2.1.2.2. İkinci Hadîsin Metin İnşası	109
2.1.2.3. Üçüncü Hadîsin Metin İnşası	111
2.3. HADİSLERİN DİĞER HADİSLERLE BİRLİKTE ANLAŞILMASI	114
2.4. HADİSLERİN TARİHİ VAKALARA ARZI.....	117
2.5. HADİSLERİMİZİN AKLA UYGUNLUĞU.....	118
2.6. HADİSLERİMİZİN HADİS ŞERHLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	119
2.6.1. İpek ve Altının Erkeklerle Haram Olduğunu Söyleyen Şarihlerin Görüşleri.....	120

2.6.2. İpek ve Altının Erkeklerle Haram Olmadığını Söyleyen Şarihlerin Görüşleri.....	126
2.7. HADİSLERİN İSLÂMÎ İLİMLERDEKİ KULLANIMI.....	129
2.7.1. Hadîslerin Kelam İlminde Kullanımı.....	129
2.7.2. Hadîslerin Tefsir İlminde Kullanımı.....	130
2.7.3. Hadîslerin Fıkıh İlminde Kullanımı.....	131
2.7.3.1. Şafii Mezhebindeki Görüşler.....	132
2.7.3.2. Hanefî Mezhebindeki Görüşler.....	134
2.7.3.3. Mâlikî Mezhebindeki Görüşler.....	137
2.7.3.4. Hanbelî Mezhebindeki Görüşler.....	138
2.7.3.5. Fukahanın Görüşleri.....	139
2.8. İPEK VE ALTININ KULLANIMINDA ÇAĞDAŞ YORUMCULARIN GÖRÜŞLERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	140
SONUÇ.....	148
KAYNAKÇA.....	152

KISALTMALAR

a.s.	Aleyhisselam
b.	Bin, İbn
bkz.	Bakınız
b.y.	basım yeri yok
c.	Cild
c.c.	Celle Celâluhu
çev.	Çeviren
DİA	Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
h.	Hicri
H.z.	Hazreti
İFAV	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
m.	Miladi
ö.	Ölüm Tarihi
s.	Sayfa
s.a.v.	Sallallahu Aleyhi ve Sellem
ss.	Sayfa Sayısı
sy.	Sayı
t.y.	Tarih Yok
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	Tahkik Eden
thk.y.	Tahkik Eden Yok
v.d.	Ve Diğerleri
y.y.	Yayınevi yok
Yay.	Yayınları

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE SINIRLARI

Bu çalışmada ipek ve altın kullanımının erkeklerle, altın-gümüş mutfak eşyası olarak kullanımının tüm Müslümanlara haram olduğunu bildiren hadîsler değerlendirilecektir. Bu çalışmamızda konuyla ilgili tespit ettiğimiz üç hadîsi ele alacağız. Hadîslerin ilki Ebû Musa el-Eş'arî (ö. 42/662-63) ve Ali b. Ebî Tâlib (ö. 40/661); ikincisi Ebû Hureyre (ö.57/678), Ali b. Ebî Tâlib (ö. 40/661), Muaviye b. Ebû Süfyan (ö. 60/680), Berâ b. Âzıb (ö. 71/690), Abdullah b. Ömer (ö. 73/692) ve İmran b. Husayn (ö. 52/672); üçüncüsü ise sadece Huzeyfe b. Yemân (ö.36/656) tarikiyle bizlere ulaşmıştır.

Bu rivâyetler başta Buhârî (ö. 256/870) ve Müslim'in (ö. 261/874) *Sahîh*'leri, *Kutub-i Sitte*'nin tümünde ve hicri ilk üç asırda te'lif edilmiş olan birçok kaynakta yer almaktadırlar. Hadîslerimizin ortak metinleri şöyledir: “*Peygamber ipeği sol, altını sağ eline alıp kaldırdı ve şöyle dedi, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.*”, “*Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, cenazeye tabi olmak, hapşırana rahmet dilemek, selama cevap vermek, verilen yemini yerine getirmek, davete icabet etmek ve mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, altın yüzük ya da altın halka, gümüş brokar, ipek, ipek brokar, kırmızı elbise ve ipekli elbiseyi yasakladı.*”, “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı. Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*”

Çalışmamızın asıl konusu olan hadîslerin farklı rivâyetlerinin sened ve metin bakımından tetkiki yapılacaktır. Rivâyetleri sened ve metin bakımından incelerken başvuracağımız kaynaklar, *Kutub-i Sitte* ve öncesinde kaleme alınmış hadîs kitaplarıdır. Yani hadîslerimiz *Müsned*, *Musannef*, *Mu'cem* ve *Sünen* olarak yazılmış hadîs kaynaklarında incelenecektir.

İnceleme konusu olan hadîsleri değerlendirirken, başvurulacak hadîs kaynakları aşağıdaki gibi olacaktır: Abdürrezzak'ın (ö. 211/827) *Musannef*'i, İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849) *Musannef*'i, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'i, Buhârî (ö. 256/870) *Sahîh*'i, Müslim'in (261/874) *Sahîh*'i, İbn Mâce'nin (ö. 273/887) *Sünen*'i, Ebû Dâvûd'un (ö. 275/888) *Sünen*'i, Tirmizî'nin (ö. 279/892) *Sünen*'i ve Nesâî'nin *Sünen*'i dir.

B. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, AMACI VE METODU

Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından İslâm'ın getirildiği ilk yıllarda Arap yarımadasının ekonomik durumu ilim okuyan herkesçe bilinmektedir. İslâm tebliğinin yapıldığı ilk yıllarda Müslümanların ekonomik sıkıntısı yanında Müslümanlara karşı yapılan ambargo ve kısıtlamalar, onları ekonomik ve müreffeh bir hayat sürme açısından çok zorlamıştı. Daha sonraki dönemlerde Müslümanların ekonomik durumları iyileşme arz etse de tam manasıyla yüksek refah seviyesine ulaşamamıştı. Bundan dolayı hem israfı önlemek hem de o dönemin şartlarına uygun bir hayat yaşamak ve ekonomik bir sıkıntıya sebep vermemek için Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından lüks ve israftan kaçınmak için nadir üretilen veya elde etmek için çok büyük paralar gerektiren madenlerin kullanılması için tedbirler alınmıştır. Bu üretimi az olan veya bulunsa dahi çok para gerektirenlerin başında lüks ve refahın sembolü olan ipek ve altın geliyordu. Tam o dönemlerde Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından erkeklere ipek ve altın kullanmalarına getirdiği yasak, acaba az üretim ve ekonomik durumdan mı yoksa başka bir hikmetten dolayı mı olduğu ile ilgili muasır fıkıh âlimleri arasında tartışma konusu olmuştur.

İpek üretiminin çok olduğu, elde etmek için geçmişte olduğu gibi çok para gerektirmediği, aynı şekilde altının da bol olduğu, refah seviyesinin yüksek olduğu içinde yaşadığımız bu dönemde, erkekler için bu yasağın devam edip etmediğini tespit etmek bizim için önem arz etmiştir. Yukarıda zikrettiğimiz meselelerin önemine binaen konuyla ilgili hadîsleri, sened ve metinleri ile birlikte değerlendirmeye çalışacağız.

Başka bir amaçta ipek ve altın giymenin hükmü ile ilgili hadîslerin isnad ve metin bakımından inceleyip hadîslerin sıhhat açısından bir hükme varmak ve hadîsleri doğru bir şekilde anlamakta tezimizin temel amacıdır.

Çalışmamızda uygulayacağımız metot ise şu şekildedir: İlk olarak hadîslerin geçtiği kitaplar tespit edilip hadîslerin tahriri yapılmaya çalışılacaktır. Bil ahire hadîslerin bütün rivâyet tariklerinin senedleri ortaya konulacak, rivâyet metinleri verilmeye çalışılacaktır. senedlerin şemaları verildikten sonra, sened açısından tenkide geçilecektir. Senedde ismi geçen sahabeler hariç bütün râviler cerh ve ta'dîl kaynaklarından yararlanarak incelemeye alınacak ve bütün bu işlemlerin akebinde isnadların genel bir değerlendirilmesi verilecektir.

Bunların ardından söz konusu hadîslerin yorumlama ve içerik analizi yapılacaktır. Buradaki yöntemimiz ise şöyle olacaktır: İlk olarak hadîsler metin tenkidi açısından incelemeye alınacak ve bu yöntemle hadîslerin sağlıklı bir şekilde anlaşılmasına çalışılacaktır. Daha sonra mezkûr rivâyetler hakkındaki şarihlerin yorumlarına yer verilecek, şarihlerin rivâyetlerden neler anladığı, rivâyetleri nasıl yorumladıkları açısından bilgi elde edilecektir. Son olarak rivâyetlerin İslâmî ilimlerde ve varsa Akaid-Kelam, Tefsir ve Fıkıh alanlarında nasıl yorumlanıp kullanıldıkları hakkında üzerine durulacaktır.

C. CAHİLİYYE DÖNEMİNDE İPEK VE ALTININ KULLANILMASI

Sosyal ve edebi açıdan önemi büyük olan Ukaz Çarşısı, Arap yarımadasının batısında bulunan en meşhur ve önemli ticaret merkezlerinden biri idi. Bu çarşıda en iyi kıyafetler, en iyi şaraplar, en ünlü silahlar, Yemen ve Şam'dan getirilen yazlık kabanlar, güzel kokular, yağ, kuru üzüm ve içkiler; İpek, ayakkabı, çeşitli metal aletler ve köleler satılırdı. Her ne kadar Ukaz çarşısı kadar meşhur olmasalar da Mekke'ye yakın olan Mecenne ve Zimecaz çarşıları, Medine ve çevresinde bulunan Kaynuk'a ve Nabt çarşılarında da Yahudilerin yaptığı altın ve metal mücevherler satılırdı.¹

¹ Tevfik Biru, **Tarihü'l-Arebi'l-Kadîm**, 1, tkh. y, Darü'l-Fikr, y.y, 1422/2001, c. 1, s. 247-248.

Mekke ve Medine gibi, kadim kültür ve derin medeniyete sahip olan Yemen’de de altın ve ipek kullanımı vardı. Yemen halkı ziraat ve ticaret ile uğraştıkları için zengindi. Bu zengin kişiler yaptıkları şehir ve saraylarını altın ve gümüşle süslüyor, ipek gibi lüks kumaşlardan yapılan elbiseler giyiyor, altın ve gümüş kaplar kullanıyorlardı.²

Mekke halkına baktığımızda ise aşırı mal mülk sahibi zenginler, hiçbir şeyi olmayan fakirler ve bu iki seviyenin arasında kalan orta gelirli insanlar vardı. Zenginler, servetlerini ticaret yaparak, faizle borç vererek, ziraatle uğraşarak ve kar olarak gördükleri her yolu deneyerek çoğaltıyorlardı. Zenginlerin bir kısmı katı kalpli ve merhametsiz idi. Fakirlerin ihtiyaç duyduğu parayı büyük faizler karşılığında ancak verebiliyorlardı. Mekkeli zenginlerin bazıları altın ve gümüş kaplarda yer ve içerlerdi. Mekke halkının çoğu fakir ve hiçbir şeyleri yokken buna karşın toplumun zengin kesimi, Rum ve Fars halkının geleneği olan altın ve gümüşten yapılmış çatal ve bıçak kullanırlardı. Mekkeli zengin sınıfı, israfta sınır tanımayarak ipek giyer ve değerli taşlarla süslenmiş altın yüzük kullanırlardı.³

Cahiliye döneminde Mekkeli zenginler, en güzel mobilyalarla süslenmiş evlerde oturur, Şam ve Yemen’den ithal ettikleri dönemin en iyi ve kaliteli elbiselerini giyerlerdi. İpek elbise düşkün olan bu zenginler, ayrıca altın, gümüş ve kristal kâselerde içip yerlerdi.⁴

Tarihçilerin belirttiğine göre Mekke halkının bir kısmı çok zengin insanlardı. Mekke zenginleri, altın ve gümüş kaplar kullanırlardı. Mekke’nin en zenginlerinden sayılan Abdullah b. Cud’an ve Osman b. Amr b. Kâb, altın tabak, gümüş ve kristal kâseleri kullanmak ile meşhurlardı.⁵ Mekke zenginlerinden olan Abbas b. Abdulmutalib’in annesi Netile b. Cenab b. Küleyb, Abbas küçükken kaybolduğunda Abbas’ın bulunmasına karşılık Kâbe’yi ipekle giydireceğine dair adakta bulunmuştur. Oğlunu bulduktan sonra söz verdiği gibi Kâbe’yi ipekle giydirmiş ve

² Tefik Biru, *Tarihü’l-Arebi’l-Kadîm*, c. 1, s. 88.

³ Cevad Ali, *el-Mufasssal fi-Tarihi’l-Arab Kable’l-İslâm*, 1-20, Darü’s-Sâkî, y.y, 1422/2001, c. 7, s. 123-124.

⁴ Cevad Ali, *el-Mufasssal*, c. 9, s. 79.

⁵ Cevad Ali, *el-Mufasssal*, c. 14, s. 126-127.

böylelikle Kâbe’yi ipekle giydiren ilk kişi olmuştur. Annesi gibi zengin olan Abbas da, gümüşten yapılmış ve altın suyuna batırılmış fincan kullanmıştır.⁶

İslâm öncesi Arap toplumunda en yaygın mesleklerden bazıları dokumacılık ve kuyumculuktur. Dokumacılık alanında en fazla kullandıkları hammaddeler keçi kılı, koyun ve deve tüyü, pamuk, keten ve ipekti.⁷ Kuyumculuk alanında ise altın, gümüş, bakır, sarı maden (pirinç) ve demir madenleri işleyerek zînet eşyası imal ederlerdi. Araplar altın ve gümüşten yaptıkları kolyeleri değerli taşlar olan elmas ve yakutla tezyin ederek takarlardı.⁸ Yine kuyumcular tarafından üretilen altın ve gümüş bilezik, küpe ve halhallar kadınlar tarafından zînet eşyası olarak kullanılırdı. Altın ve gümüşten yapılan yüzükler ise hem zînet hem de mühür/imza olarak kullanılırdı. Bazı krallar da yine altın taç kullanırlardı. Arap zenginleri ise günlük kullanım veya ikram eşyası olarak kuyumcuların yaptıkları altın ve gümüş su bardaklarını, kâse, ibrik, sürahi, kupa ve benzeri mutfak eşyalarını evlerinde bulundururlardı.⁹ Kılıç ve kalkan gibi savaş aletleri de altın ve gümüşle süslerlerdi. Mukaddes mekânların kapıları ve içindeki bir kısım eşyalar da kuyumcular tarafından altınla tezyin edilirdi.¹⁰ Kısacası ipek ve altın kullanımı insanlık tarihinden itibaren kullanıldığı gibi İslamdan önce cahiliye döneminde de kullanıldığı bir gerçektir.

D. KUR’AN’DA İPEK VE ALTIN

Kur’an-ı Kerîm dünya ve ahiret hayatının her yönünü içine aldığı gibi toplumun sosyo ekonomik hayatı hakkında da bilgiler vermiştir. Bu mali yönün temsilcileri olan ipek ve altın da Kur’an da açıkça zikredilmiştir.¹¹ Ama Kur’an ipek ve altının kullanmasının haram veya caiz olduğuyla ilgili değil daha çok altın ve gümüşe sahip olup Allah yolunda harcayamayacakları takdirde görecekları azaptan söz etmiş ve aynı zamanda bu dünyada sâlih amel işleyenlerin mükâfatı olarak cennette ödül olarak sahip olacaklarını açıklamıştır. Yüce Allah bu konuyla ilgili şöyle buyurmaktadır: “*Ey iman edenler bilin ki Yahudi din bilginlerinin ve hristiyan*

⁶ Cevad Ali, **el-Mufasssal** c. 14, s. 129.

⁷ Adem Apak, **Kur’an’ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, İstanbul, Kuramer yay, 2017, s. 282.

⁸ Adem Apak, **Kur’an’ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 285.

⁹ Adem Apak, **Kur’an’ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 286.

¹⁰ Adem Apak, **Kur’an’ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 287.

¹¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Heval Reşid Aziz, “**Kur’an’da Altın Ve Gümüş**” (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van, 2016, s. 22.

*din adamlarının birçoğu halkın mallarını haksızlıkla yerler ve Allah yolundan alıkoyarlar. Altın, gümüş biriktirip Allah yolunda harcamayanları elem veren bir azapla müjdele. O gün bunlar cehennem ateşinde kızdırılıp onların alınları, böğürleri ve sırtları dağlanacak, işte yalnız kendiniz için toplayıp sakladıklarınız; tadın şimdi biriktirip sakladıklarınızı”.*¹² “Kenz” kelimesi altın veya gümüşün yan yana getirilip toplanması anlamına gelmektedir.¹³ Bu ayetteki fıkıh hükmü altın ve gümüşün zekâta tabi olduğunu çıkartabiliriz. Çünkü farz olup yerine getirilmediği takdirde ancak bu kadar şiddetli azap hâkkedilir. Yani bu açıdan bakıldığında azabın sebebi altın giyimi değil infak’ın (zekât) yapılmamasıdır.

Âl-i İmran süresinde geçen bir ayette yüce Allah: “*Nefsani arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, soylu atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere düşkünlük insanlara çekici kılındı. İşte bunlar dünya hayatında geçici menfaatlerdir. Hâlbuki varılacak güzel yer, Allah’ın katındadır.*”¹⁴ Buyurmuştur. Âyetteki “şehvet” kelimesi sözlükte “nefsin arzuları, tutku derecesindeki düşkünlükleri” anlamına gelir. Yine bu ayette yüce Allah altının giyimindeki yasakla ilgili değil, insanların altın ve gümüşe olan sevgilerinden söz etmiştir.

Zuhurf süresinde ise: “*O bir peygamber ise kendisine altın bilezikler indirilse yahut dizi dizi melekler onunla birlikte gelseler ya!*”¹⁵ buyurmuştur. Bu âyette geçen altın bilezik ise Fir’avun’un ortaya bir şüphe atmak için kavmini aldatmak için kullandığı bir sözdür. Çünkü onların kültürüne göre bir reis altın bilezik takmalıydı. Yani buradaki altın kelimesinin geçmesi mali gücü olmayan Hz. Musa’yı zor duruma düşürmek için Fir’avun’un yaptığı konuşmanın içeriğiyle ilgili olup fıkhi hiçbir hüküm ifade etmemektedir.

Bir başka ayette de Yüce Allah: “*Evet, inkâr edip de kâfir olarak ölenler var ya, onların hiçbirinden –kendini kurtarmak için dünya dolusu altın verecek olsa dahi- asla kabul edilmeyecektir. Onlar için elem veren bir azap vardır; hiç*

¹² Tevbe 9/34-35.

¹³ Ebü Ca’fer Muhammed b. Cerir b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdadi, **Cami’u’l-Beyân an Te’vîli Âyi’l-Kur’an**, 1-26, thk. Abdullah b. Abdulmühsin et-Turkî, Darü’l-Hicr, 1422/2001, c. 11, s. 433.

¹⁴ Al-i İmran 3/14.

¹⁵ Zuhurf 43/53.

yardımcıları da yoktur.”¹⁶ buyurularak kâfir olarak ölmüş kişiler için dünya malı olan altının fayda veremeyeceğini ifade etmiştir. Çünkü ahirette dünya malının değerini yitireceği ve geçersiz olacağı, ahirette kişiyi kurtaracak olanın iman ve sâlih amel olduğu ayetten anlaşılmaktadır.

Yine başka ayetlerde iman edip sâlih amel işleyen kişilerin içinde yaşadığı cennet anlatılırken altın ve ipekten de söz edilmiştir. Yüce Allah; *“İşte onlara, içinde ırmaklar akan adn cennetleri vardır. Onlar orada ince ve kalın ipekli yeşil elbiseler giyecekler; altın bileziklerle bezenecekler; orada tahtaların üzerine kurulacaklardır. Ne güzel bir karşılık, ne güzel bir konak!”¹⁷ Şüphesiz Allah, iman edip sâlih ameller işleyenleri içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacak, orada altından bileziklerle, incilerle süsleneceklerdir. Oradaki giysiler ise ipektir.¹⁸ Onların gireceği yer adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süsleneceklerdir. Orada onların giysileri de ipektir.”¹⁹ buyurularak dünya hayatında Allah’a iman ettikten sonra, emirlerine itaat edip yasaklarından kaçınan takva sahibi ve sâlih kimseler için çalışmalarının heba olmayacağını, karşılıklarının eksiksiz olarak kendilerine tam verileceğini ve bu karşılığın neler olacağını ifade etmiştir.*

Ayrıca cennet ehlinin seyredip tadına doyamayacağı “cemal seyri”ni anlatan ayette yine altın tepsi ve bardaklar da geçmektedir. Yüce Allah: *“Orada altın tepsiler ve bardaklar cennetliklerin çevrelerinde dolaştırılacaktır. Orada canların istediği gözlerin zevk aldığı her şey vardır ve siz orada sonsuza kadar kalıcısınız.”²⁰ buyurularak cennet ehlinin altını kullanacaklarının müjdesini veriyor.*

Sonuç olarak şöyle diyebiliriz: Kur’an-ı Kerîm’in pek çok ayetinde bilezik, mutfak eşyası ve benzeri şekillerde altın kullanımı ve ipek giyimi cennet ehlinin mukafatları arasında zikredilmektedir. Fakat erkeklere haram olup olmadığını tez konusu olarak seçtiğimiz “ipek ve altın’ın” haramlığı ile ilgili hiçbir ayet yoktur. İpek ve altının erkeklere yasak olduğuna hadîslerle hüküm verilmiştir. Biz de bundan dolayı daha çok hadîsler üzerinden araştırma yapıp bir sonuca varmaya çalışacağız.

---

¹⁶ Al-i İmran 3/91.

¹⁷ Kehf 18/31.

¹⁸ Hac 22/23.

¹⁹ Fâtır 35/33.

²⁰ Zuhruf 43/71.

E. HADİSLERDE İPEK VE ALTIN

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Kur'an-ı Kerim'de erkeklere ipek ve altının yasağıyla ilgili olumsuz denilebilecek herhangi bir şeyle karşılaşılmazken, hadîs kaynaklarına dönüp baktığımızda erkeklere ipek ve altın kullanımının haram; altın ve gümüş kapların kullanımının ise hem erkeklere hem de kadınlara haram olduğunu bildiren birçok hadîs karşımıza çıkmaktadır. Yasaktan önce rivâyet edilmiş veya zayıf rivâyetler hariç, tüm bu rivâyetlerin birbiriyle çelişmeyen, tam bir bütünlük içinde oldukları görülecektir.

Örneğin bazı hadîslerde Peygamber efendimiz'in (s.a.v.) yemin ederek altın yüzük bir daha asla takmayacağını belirten ifâdelere yer verilmektedir. Abdullah b. Ömer tarikiyle gelen rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Rasûlullâh evvela üzerine Muhammedu'r-Rasûlullâh yazılı altından bir yüzük yaptırdı. Bunu takındığı zaman yazılı kaşını avucunun içine alırdı. Peygamberin elinde yüzük gören herkes altından yüzük yaptırıp taktı. Rasûlullâh sahabileri öyle görünce elindeki yüzüğü çıkarıp attı. Sonra da, 'Vallahi bu altından yüzüğü ebediyen takınmam.' buyurdu. Bunun üzerine parmaklarına altın yüzük takmış olan sahabiler de kendi yüzüklerini çıkarıp attılar."*²¹

Abdullah b. Abbas isnadıyla gelen rivâyette ise Rasûlullâh (s.a.v.) altın yüzük takan kişileri ellerinde ateşten kor taşımaya benzetmiştir. Rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.v) bir zatın elinde altından bir yüzük gördü ve onu parmağından çıkarıp attı. Sonra da şöyle buyurdu: *"Sizden biriniz ateşten bir kor alıp, onu eline koyuyor."*Rasûlullâh (s.a.v) gitikten sonra yüzük sahibine, *"Yüzüğünü yerden al onunla belki faydalanırsın."* diyenlere *"Hayır, vallahi onu ebediyyen almam. Çünkü onu Rasûlullâh (s.a.v) attı diye cevap verdi."*²²

Abdullah b. Ömer, Ömer b. Hattab ve Enes b. Mâlik isnadıyla gelen diğer bir rivâyette Peygamber efendimiz (s.a.v.), ipek giymekten nefret ettiğini ve giyen

²¹ Muhammed b.İsmail Ebû Abdullah el-Buhârî, **el-Cami'us-Sahîh**, tkh. Muhammed Zuheyr b. nasır, Dâru't-Tavki'n-Necât, b. y, 1422, 2002, Libâs, 45, (c.7, s. 155); Buhârî, Libâs, 47, (c. 7, s. 156); Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şu'ayb b. Ali en-Nesaî, **Sünenü'n-Nesaî, (Hâfız Celaleddin Suyûtî'nin Şerhi ve İmam Sindî'nin Haşiyesiyle birlikte)** I-IX, thk. Abdulfettah Ebû Ğudde, Mektebetü'l-Matbuati'l- İslâmiyye, Haleb, 1406/1986, Zînet 43, (c. 8, s. 165).

²² Müslim b. Haccâc, **Sahîhu'l-Müslim**, thk. Muhammed Fuad Abdulbaki, Dâru İhyau't-Turasu'l-Arabiyye, Beyrut, t. y, Libâs ve Zînet, 11, (c. 3, s. 1655).

kişileri ahirette payı olmayan kişiler olarak belirtmiştir: Rasûlullâh (s.a.v): *“Ahirette payı olmayan kişiler ancak ipekli elbise giyer.”*²³ *“Rasûlullâh bize iki, üç veya dört parmak dışında İpek giymeyi yasakladı.”*²⁴ *“Dünyada ipek elbise giyen kimse Ahirette giyemez.”*²⁵ *“Bu ipek elbise takva ehline yakışmıyor.”*²⁶

Altın ve gümüş tabaklarla ilgi ise Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Gümüş kaptan su içen, karnına cehennem ateşi dolduruyor gibidir.”*²⁷ *“Kim gümüş bir kaptan su içerse, sanki karnını cehennem ateşi ile doldurmuş gibi olur.”*²⁸ *“Altın veya gümüş kaptan su içen, karnına cehennem ateşi dolduruyor demektir.”*²⁹

Şüphesiz ipek ve altın hakkında hadisler bu kadar değildir. Fakat konunun uzayıp dağılmaması ve tespit ettiğimiz hadislerin genel olarak erkeklerin ipek ve altın giyimi, hadislerde nasıl yer aldığını yeterli miktarda yansıttığını düşündüğümüzden daha fazla hadis almayıp bu kadarıyla iktifa ediyoruz.

²³ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 149); Buhârî, Libâs, 3, (c. 7, s. 151); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c.3, s. 1638); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1639); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1639); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1642); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1643).

²⁴ Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1643); Tirmizi, Libâs, 1, (c. 4, s. 217).

²⁵ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 150).

²⁶ Buhârî, Libâs, 12, (c. 7, s. 144).

²⁷ Buhârî, Libâs, 12, (c. 7, s. 144).

²⁸ Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvinî, **Sünenu İbn Mâce**, I-II, thk. Muhammed Fuad Abdalbaki, Dâru İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, y.y, t. y, Eşribe, 17, (c. 2, s. 1130).

²⁹ Müslim, Libâs ve Zînet, 1, (c. 3, s. 1635).

BİRİNCİ BÖLÜM

HADİSLERİN KAYNAK TESPİTİ VE İSNAD TENKİDİ

1.1. BİRİNCİ HADİS

1.1.1. Hadîsin Kaynakları

İpeğin ve altının erkeklere haram olduğunu ifade eden hadîslerden ilki, Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ö. 42/662-63) ve Ali b. Ebî Tâlib (ö. 40/661) isnadiyla bize gelmektedir. Bu hadîsimiz, pekçok hadîs kaynağında geçmesine rağmen araştırmamızın giriş bölümünde söylediğimiz gibi hadîsleri değerlendireceğimiz kaynaklar hicri üçüncü asır ve öncesinde yazılan hadîs kaynakları olacaktır. Anlatılmak istenen Kutub'î Sitte ve daha öncesinde yazılmış cam'î, musannef, müsned, mu'cem ve sünen türü kitaplar, birinci hadîsimiz için ve diğer hadîsler için çalışmamızda en temel kaynaklarımız olacaklardır.

1.1.2. Hadîsin Rivâyet Tarikleri ve Metinleri

Söz konusu hadîslerden ele alacağımız ilk hadîs, hadîsleri değerlendireceğimiz kaynaklarımızdan Abdürrezzak'ın (ö. 211/827) *Musannef*'inde, İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849) *Musannef*'inde, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde, İbn Mâce'nin (ö. 273/887) *Sünen*'inde, Ebû Dâvûd'un (ö. 275/889) *Sünen*'inde, Tirmizî'nin (ö. 279/892) *Sünen*'inde ve Nesaî'nin (ö. 303/915) *Sünen*'inde geçmektedir. Bu hadîsin tüm rivâyet tarikleri bu eserlerde tespit edilip, ortak bir metne ulaşılmaya çalışılacaktır. Aynı zamanda rivâyetin farklı tariklerindeki lafız farklılıkları da tespit edilecektir. Tüm hadîslerimiz için eserlerde rivâyet tariklerini değerlendirme metodumuz müelliflerin vefat yıllarına göre kronolojik

olacaktır. Bu şekilde zaman içerisinde hadîsin metin ya da mana olarak bir değişikliğe uğrayıp uğramadığı da ortaya çıkacaktır.

İlk hadîsimizin geçtiği kaynaklarda rivâyet tarikleri ve metinlerini şu şekilde sıralama yapılabilir.

1. Abdürrezzak'ın (ö. 211/827) *Musannef*'inde geçen rivâyetler:

a) أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ (a)

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُحِلَّ الذَّهَبُ وَالْحَرِيرُ لِلْإِنَاثِ مِنْ أُمَّتِي وَحُرِّمَ عَلَى ذُكُورِهَا

Abdurrezak > Mamer > Eyyûb > Nâfi > Saîd b. Ebî Hindi > **Ebû Mûsâ el-Eş'arî** isnadıyla nakledilen rivâyette Rasûlullâh (s.a.v.) şu şekilde buyurmuştur:

“Altın ve ipek ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine ise haram kılındı.”³⁰

b) أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ رَفَعَ النَّبِيُّ

حَرِيرًا بِيَمِينِهِ وَذَهَابًا بِشِمَالِهِ وَقَالَ أُحِلَّ لِلْإِنَاثِ مِنْ أُمَّتِي وَحُرِّمَ عَلَى ذُكُورِهِمْ

Abdurrezak > Mamer > Nâfi > Abdullah b. Saîd b. Ebî Hind > **Ebû Mûsâ el-Eş'arî** isnadıyla nakledilen rivâyette Rasûlullâh (s.a.v.) şu şekilde buyurmuştur:

“Peygamber ipeği sağ eline altını sol eline aldı, kaldırdı ve dedi ki, bunlar ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine ise haram kılındı.”³¹

2. İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849) *Musannef*'inde yer alan rivâyet:

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ

عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي الصَّعْبَةِ، عَنْ أَبِي أَلَفٍ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ الْعَافِقِيِّ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ

أَبِي طَالِبٍ، يَقُولُ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَرِيرًا بِشِمَالِهِ، وَذَهَابًا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ رَفَعَ بِهِمَا يَدَيْهِ، فَقَالَ:

«إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي حِلٌّ لِلْإِنَاثِ»

Ebûbekir > Abdurrahim b. Süleyman > Muhammed b. İshâk > Yezîd b. Ebî Habîb > Abdulazîz b. Ebî Sa'be > Ebî Eflah Hamdanî > Abdullah b. Zureyr Ğafikî >

³⁰ Ebûbekir Abdürrezzak b. Hemmam b. Nâfi' es-San'anî el-Himyerî, **el-Musannef**, I-XI, thk. Habîburrahman el-'Azamî, Mektebetu'l-İslâmî, Beyrut, 1403, c. 11, s. 68.

³¹ Abdürrezzak b. Hemmam, **el-Musannef**, c. 11, s. 69.

Ali b. Ebî Tâlib isnadıyla nakledilen rivâyete göre “*Rasûlullâh (s.a.v), ipeği sol eline altını sağ eline aldı sonra onları kaldırdı ve şöyle dedi: Bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.*”³²

3. Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde, geçen rivâyetler:

a) حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي مُوسَى a) الْأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُحِلَّ الذَّهَبُ وَالْحَرِيرُ لِلْإِنَاثِ مِنْ أُمَّتِي وَحُرِّمَ عَلَى ذُكُورِهَا

Abdurrezak > Mamer > Eyyûb > Nâfi > Saîd b. Ebî Hind > Bir Adam > **Ebû mûsâ el-Eş'arî** isnadıyla nakledilen rivâyette Rasûlullâh (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “*Altın ve ipek ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine ise haram kılındı.*”³³

b) حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الصَّعْبَةِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ هَمْدَانَ، يُقَالُ لَهُ أَبُو أَفْلَحَ، عَنْ ابْنِ زُرَيْرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، يَقُولُ: إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ حَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ، وَأَخَذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ، ثُمَّ قَالَ: "إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي

Haccâc > Leys > Yezîd b. Ebî Habîb > Ebî Sa'be > Ebû Eflah Hamdanî > İbni. Zureyr > **Ali b. Ebî Tâlib** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Rasûlullâh şöyle yaptı:

“*Peygamber ipeği sağ eline altını sol eline aldı ve şöyle dedi: Bu ikisi ümmetimin erkeklerine haramdır.*”³⁴

4. İbn Mâce'nin (ö. 273/887) *Sünen*'inde geçen rivâyet:

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي الصَّعْبَةِ، عَنْ أَبِي الْأَفْلَحِ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ الْعَافِقِيِّ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ

³² Ebûbekir Abdullah b. Muhammed b. Ebi Şeybe, **el-Musannef**, I-VII, thk. Kemal Yusuf Hut Mektebetu'r-Rüşd, Riyâd, 1409/1988, c. 5, s. 152.

³³ Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybanî Ahmed b. Hanbel, **Müsnedü'l-İmam Ahmed b. Hanbel**, 1-50, thk. Şuayb el- Arnavud v.dğr, Muessesetu'r-Risale, Beyrut, 1420/1999, c. 32, s. 259.

³⁴ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 2, s. 250.

أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرِيرًا بِشِمَالِهِ، وَذَهَبًا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ رَفَعَ بِهِمَا يَدَيْهِ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي، حِلٌّ لِنِسَائِهِمْ»

Ebû bekir > Abdurrahim b. Süleyman > Muhammed b. İshâk > Yezîd b. Ebî Habîb > Abdulazîz b. Ebî Sa'be > Ebî Eflah Hamdanî > Abdullah b. Zureyr Ğafikî > **Ali b. Ebî Tâlib** isnadıyla nakledilen rivâyete göre: “*Rasûlullâh (s.a.v.), ipeği sol eline altını sağ eline aldı sonra elleriyle onları kaldırdı ve dedi ki, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.*”³⁵

5. Ebû Dâvûd'un (ö. 275/888) *Sünen*'inde geçen rivâyet:

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي أَفْلَحَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ يَعْنِي الْعَافِقِيَّ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يَقُولُ: إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَخَذَ حَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ، وَأَخَذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي»

Kuteybe b. Saîd > Leys > Yezîd b. Ebî Habîb > Ebî Eflah Hamdanî > Abdulla b. Zureyr Ğafikî > **Ali b. Ebî Tâlib** isnadıyla nakledilen rivâyete göre: “*Rasûlullâh (s.a.v.), ipeği sağ eline altını sol eline aldı ve dedi ki, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haramdır.*”³⁶

6. Tirmizî'nin (ö. 279/892) *Sünen/Cami*'inde yer alan rivâyet:

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حُرِّمَ لِبَاسُ الْحَرِيرِ وَالذَّهَبِ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي وَأُحِلَّ لِنِسَائِهِمْ»

İshâk Bin Mansur > Abdullah Bin Numeyr > Ubeydullah Bin Ömer > Nâfi > Saîd b. Ebî Hindi > **Ebû mûsâ el-Eş'arî** isnadıyla nakledilen rivâyette Rasûlullâh

³⁵ İbn Mâce, c. 5, s. 23.

³⁶ Ebu Davud Süleyman b. el-Eş'as b. İshâk el-Ezdî es-Sicistanî, *Sünenü Ebî Dâvud*, I-IV, thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamit, el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, t. y, c. 4, s. 50.

(s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“ipek elbise ve altın, ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helal kılındı.”³⁷

7. Nesaî (ö. 303/915) Sünen’inde, geçen rivâyetler:

a) أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الدَّرَهَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ a) سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أُحِلَّ الذَّهَبُ وَالْحَرِيرُ لِإِنَاثِ أُمَّتِي، وَحُرِّمَ عَلَى ذُكُورِهَا»

Ali b. Hüseyin ed-Dirhemî > Abdul’ala > Saîd > Eyyûb > Nâfi > Saîd b. Ebî Hind > **Ebû Mûsâ el-Eş’arî** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Rasûlullâh (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Altın ve ipek ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine ise haram kılındı.”³⁸

b) أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى، وَيزِيدُ، وَمُعْتَمِرٌ، وَبِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أُحِلَّ لِإِنَاثِ أُمَّتِي الْحَرِيرَ وَالذَّهَبَ، وَحُرِّمَهُ عَلَى ذُكُورِهَا»

Amr b. Ali > Yahyâ, Yezîd, Mutemir, Bısr b. Mufeddel > Ubeydullah > Nâfi > Saîd b. Ebî Hind > **Ebû Mûsâ el-Eş’arî** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Rasûlullâh (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Allah (azze ve celle) altın ve ipeği ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine ise haram kıldı.”³⁹

c) أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي أَلَفٍ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ ابْنِ زُرَيْرٍ، أَنَّهُ c) سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ: إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ حَرِيرًا، فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ، وَأَخَذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي»

³⁷ Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Serve et-Tirmizî, **el-Camîu’s-Sahîh Sünenü’t-Tirmizî**, I-V, thk. Ahmed Muhammed Şakir v.dğr, Libâs, 1, (c. 4, s. 217).

³⁸ Nesai, Zînet, c. 8, s. 161.

³⁹ Nesai, Zînet, 76. c. 8, s. 190.

Kuteybe > Leys > Yezîd b. Ebî Habîb > Ebî Eflah Hamdanî > İbni Zureyr > **Ali b. Ebî Tâlib** isnadıyla nakledilen rivâyete göre: “*Rasûlullâh (s.a.v.), ipeği sağ eline altını sol eline aldı ve bu ikisi ümmetimin erkeklerine haramdır dedi.*”⁴⁰

1.2. İSNAD TENKİDİ YÖNÜNDEN RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tüm hadîslerimizin isnad tenkidini yaparken başta hadîsin sened ağı şeması çizilecek, sonra isnadlarda yer alan râvilerin vefat tarihlerine, hoca-talebe ilişkilerine bakılacak, cerh ve ta’dil imamlarının râviler hakkındaki değerlendirmeleri tespit edildikten sonra bir bütün olarak değerlendirilecek ve ona göre sened hakkında bir karar verilecektir. Her sened için yapılacak olan tüm bu işlemlerin sonunda hadîsin bütün isnadları hakkında genel bir sıhhat değerlendirmesi de yapılacaktır. “Sahabe hakkında genel yaklaşım hepsinin udûl olarak kabul edilmesi şeklinde olduğu için”⁴¹ sahabeler cerh ve ta’dil bakımından değerlendirilmeye tabi tutulmayacak, hadîslerin senedinde geçen sahabe râvileri âdil kabul edilip haklarında hiçbir bilgi değerlendirmesi yapılmayacaktır. “Râvilerin güvenilir olup olmadığına dair bilgilerde uzlaştırılması imkânsız bir çelişki ve tutarsızlık yoksa ayrıca doğum ve bilhassa ölüm tarihlerinde tolerans sınırlarının ötesinde bir farklılığa rastlanılmıyorsa, isnadlar hakkında hüküm vermekte ciddi bir problem söz konusu değil demektir. Bu durumda râviler güvenilir, vefat tarihleri i’tibarıyla aralarında bilgi alışverişi mümkün ve fiilen de gerçekleşmiş görünüyorsa isnadın sahîh veya hasen olduğuna hükmedilecektir.”⁴² Birde daha önce araştırılıp hakkında bilgi verilen râvilerin başka bir hadîs senedinde tekrar yer almaları durumunda bu râviler için tekrardan bir bilgi verilmeyip bir sonraki ravi hakkında bilgi verilecektir.

1.2.1. Sened Ağı

Tüm Hadîslerimizin sened ağlarını oluşturulurken araştırmamızın kapsamında yer alan kaynaklardaki bütün sened ve râvilerinin açık ve anlaşılır bir şekilde şemasını çizmesine dikkat edilecektir. İlk olarak bu işlemleri yaparken de ilk olarak ele alacağımız hadîsimizin iki farklı isnadı olduğundan iki farklı sened ağı

⁴⁰ Nesai, Zînet, 40. c. 8, s. 160

⁴¹ Ahmet Yücel, Hadis Usulü, İfav Yay, İstanbul, 2014, s. 119; Talat Koçyiğit, Hadis Usulü, TDV Yay, Ankara, 2013, s. 170.

⁴² M. Hayri Kırbaoğlu, **Alternatif Hadis Metodolojisi**, Otto Yay, Ankara, 2013, s. 177.

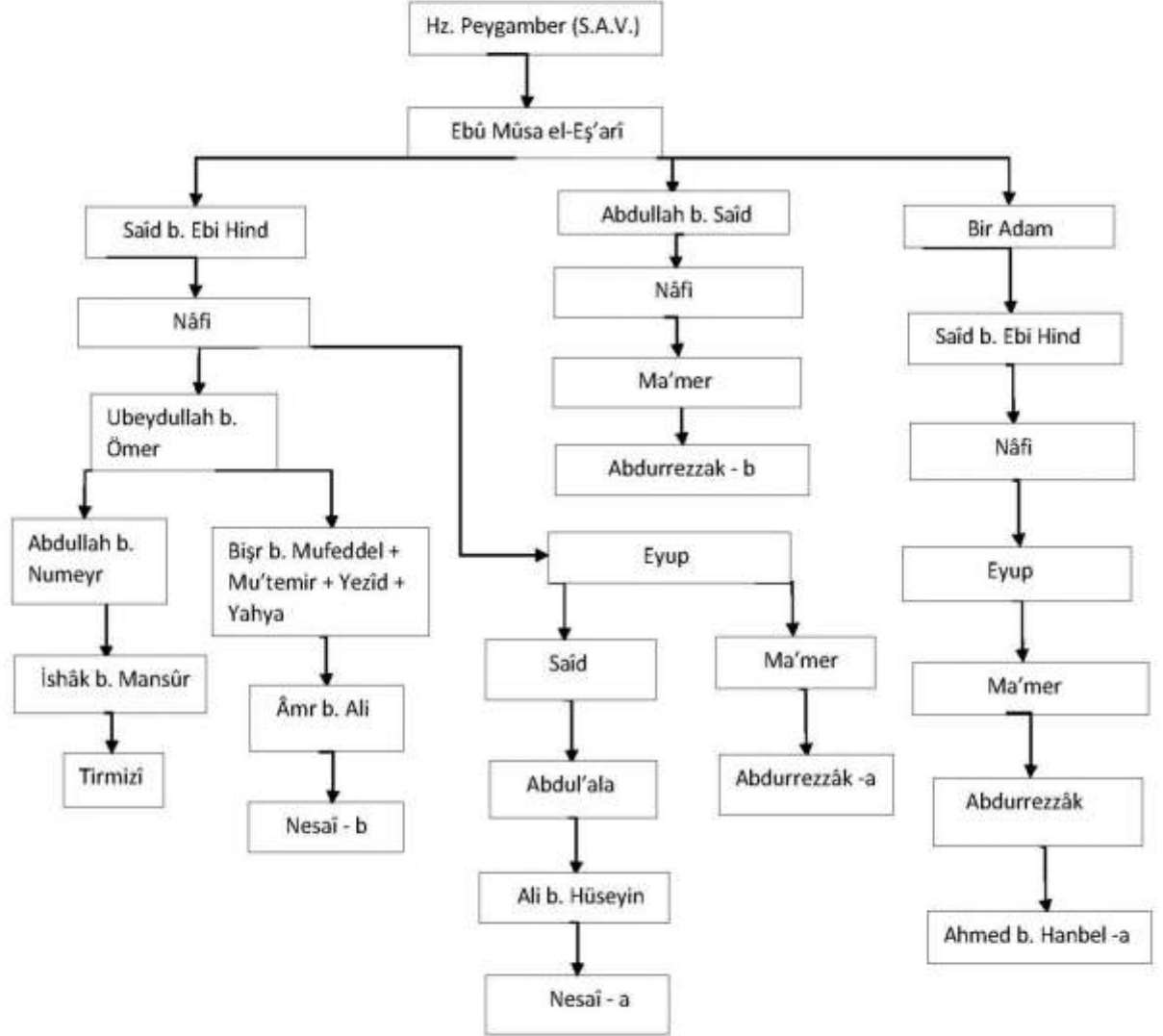
izilecektir. “ünkü isnadların tamamı aynı yerde verildiğinde, yazıların çok küçültülmesi zorunda kalındığı gibi, okunması ve anlaşılmaması da güç olmaktadır.”⁴³

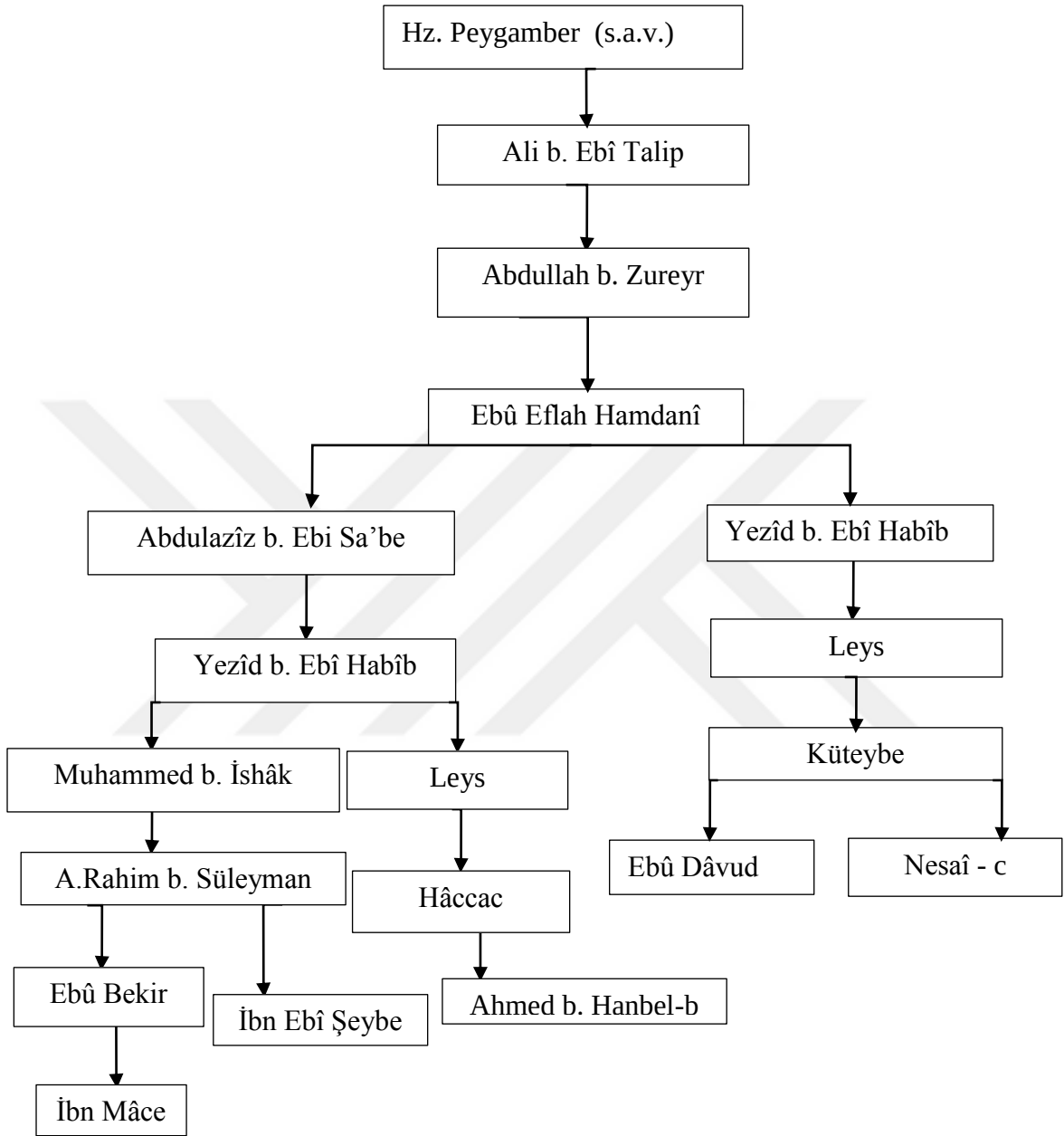
---

⁴³ Nihat Yatkın, **Hadisi Anlamada Yöntem**, İFAV Yay, İstanbul, 2013, s. 38.

Ebû Mûsa el-Eş'arî Tariklerinin Sened Ağı

Ali b. Ebî Talip Tariklerinin sened Ağı

1.2.2. Sened Tenkidi

Hadîs ilminde herhangi bir hadîsin sıhhat derecesini tespit etmek için şüphesiz başvurulacak ilk kaide ve kurallar isnadla ilgili olduğu bir gerçektir. Bundan dolayı herhangi bir hadîsin sahîh sıfatını kazanması için isnadının belirlenmiş olan kaide ve kurallara uygun olması gerekmektedir. İçinde olduğumuz asırda yapılan çalışmalarda da bu kaide ve kurallar olmadan bir hadîsin sıhhatini belirlemek mümkün gözükmemektedir. Bundan dolayı tezimizin konusunu ihtiva eden hadîsin isnadında adı geçen tüm râvileri incelemeye alacağız.

İpeğin ve altının erkeklere haram olduğunu belirten ilk hadîsimiz, Ebû Mûsâ el-Eş'arî ve Ali b. Ebî Tâlib tarikinden bize ulaşmaktadır. Bilindiği gibi “cerh ve ta'dilde sahabe udûl olarak kabuledildiğinden,” incelemeye tabi tutulmayacaklardır. İncelememize sahabe tabakasından sonraki râviler tabi olacaklardır. Farklı isnattaki ismi geçecek olan râviler ilk geçtiği isnatta haklarında cerh ve ta'dil bilgileri verilecek olmasından dolayı sonraki isnatlarda tekrar onlar hakkında bilgi verilmeyecektir.

1. Abdürrezzak'ın (ö. 211/827) *Musannef*'inde,

a) Abdürrezzak (ahberena) > Mamer ('an) > Eyyûb ('an) > Nâfi ('an) > Saîd b. Ebî Hind ('an) > **Ebû Mûsâ el-Eş'arî** senedi:

Ebû Bekr Abdürrezzak b. Hemmâm b. Nâfi es-San'anî el-Himyerî el-Musannef (ö. 211/827) : h. 126'da (743-44) doğmuş, daha on sekiz yaşında iken, İbn Cüreyc ile Yemende görüşüp kendisinden hadîs almıştır. Yirmi yaşlarındayken ilim tahsil etmek için seyahatlere çıkmıştır.⁴⁴ Rivâyetlerini aldığı kişiler arasında babası, amcası Vehb, Ma'mer, Ubeydullah, kardeşi Abdullah ve birçok kişi vardır. Kendisinden İbni Uyeyne, Mu'temir b. Suleyman, Vek'i ve pek çok kişi rivâyet almıştır. Kendisi hakkında Ahmed b. Hambel: “Hasen hadîs konusunda onun gibisini görmedim”, Ebû Zur'a: “Hadîsi sabit olanlardan biridir”, yine Ahmed: “Abdurrezak'ın Ma'mer'den hadîsi diğer Basralıların hadîslerinden daha güzeldir”⁴⁵

⁴⁴ Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî, **Mizânü'l-İ'tidâl fî Nakdi'r-Ricâl**, I-IV, thk. Ali Muhammed el-Becavî, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, t. y, c. 2, s. 609.

⁴⁵ Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalanî, **Tehzîbu't-Tehzîb**, I-VII, Dâru'l-Fikir, y. y, 1404/1984, c. 6, s. 278-280.

ve buna benzer çok udûl sıfatları hakkında kullanılmıştır. Bazı konuşmalarından dolayı her ne kadar şiiilikle itham edilmişse de Ahmed, kendisinden böyle bir şey duymadığını ifade etmiştir.⁴⁶ Ömrünün sonunda gözlerini kaybettiği için Nesaî ve Ahmed, a'ma döneminde ondan alınan rivâyetler konusunda ihtiyatlı davranmışlardır.⁴⁷ İclî tarafından sika sayılırken İbni Hibbânda *es-Sikât* kitabında onu sikâ olarak zikretmiştir.⁴⁸ Abdürrezzak h. 211 senesinde vefat etmiştir.

Ma'mer b. Raşîd el-Basrî es-San'anî (ö.153/770) : Ma'mer rivâyetlerini Saîd b. İyas el-Cerîrî, Saîd b. Abdürrahman, Eyyûb es-Sahtiyânî, Katâde ve pek çok kişiden almıştır. Ondan da yine şeyhi olan Eyyûb es-Sahtiyânî, Hammâd b. Zeyd, Kâdi Şirazî, Abdürrezzak ve pek çok kişi rivâyet almıştır.⁴⁹ Ma'mer b. Raşîd, daha on dört yaşında iken Katâde'den hadîs işittiğini ve Katâde'den duyduğu her hadîsin sanki göğsünü nakşettiğini ifade etmiştir. İbn Main: "Ma'mer Zuhri râvilerinin en sabitidir." İbn Cureyc: "Ma'mer ilme susayanın susuzluğunu giderir",⁵⁰ Büyüklük ve güvenilirlik konusunda Ma'mer'a ittifak var.⁵¹ Ali b. Medinî: isnadın tabiinden sonra Basra'da altı kişi etrafında döndüğünü, bunlardan birisi Ma'mer'in kendisidir. Yahyâ b. Mâin: "sika", Amr b. Ali "Ma'mer insanların en güvenileni", İclî: "sika, râculun sâlih", Nesaî: "Ma'mer güvenilir ve sikadır."⁵² Diyerek hakkında ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbni Hibbân *es-Sikât* adlı kitabında onu fakih, mutkin ve hâfız olarak zikretmiştir.⁵³ Mamer h. 153 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Bekr Eyyûb b. Ebî Temime Keysan es-Sahtiyânî (ö. 131/749) : Eyyûb, başta Nâfi olmak üzere Amr b. Selime, Hasan Basrî, İbni Sîrin ve birçok tabiiden rivâyet almıştır. Ondan da tabiilerden bir camaat, şeyhi olan Muhammed b. Sîrin, Amr b. Dinar, Katâde, Ameş, ve Saîd ibni Ebî Arube rivâyet almışlar, bu saydığımız bütün kişiler Eyyûb'un celalet, imamet, hifz, tevsik, vufur'u ilim, fehm ve siyadet konusunda itifak etmişlerdir. Eyyûb'un hakkındaki ta'dil ifadelerinden

⁴⁶ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 6, s. 280.

⁴⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 6, s. 278-280.

⁴⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 6, s. 278-280.

⁴⁹ Ebû'l-Haccâc Cemalüddin Yûsuf b. Abdürrahman b. Yûsuf el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl fi Esmâ'r-Ricâl*, I-XXXV, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Muessesetu'r-Risale, Beyrut, 1400/1980, c. 28, s. 303.

⁵⁰ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 1, s. 643.

⁵¹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 1, s. 643.

⁵² Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 28, s. 303.

⁵³ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 28, s. 303.

bazıları şöyledir. Hasan el-Basrî: “Basra gençlerinin seyidi”, Muhammed b. Saîd: “Sika fil hadîs, sebt, cami, kesiru’l-ilim, adl, hüccet”, İbni Aliye: “bir hadîsi bin hadîs gibi”⁵⁴, Şûbe: “seyyidül müslimin”⁵⁵, Abdurrahman: “Basra halkının hücceti, diğer hadîşçilere karşı hadîslerinin hüccet olduğunu”⁵⁶, Şu’be: “Seyyidil fukeha”, Muhammed b. Sirîn: “sebt”, Ali ibni el-Medenî: “Nâfinin fazl kunusunda en sebt râvisi”, Yahyâ b. Mâin: “sika”⁵⁷ Enes: “Yanımda ondan sika kimse yok” gibi adl ifadeleri kullanılmıştır.⁵⁸ İbni Hibbân *es-Sikât* kitabına adını almış⁵⁹ ve İbn Uyeyne: “86 tabiiye rastladım Eyyûb gibisini görmedim”⁶⁰ ifadesini kullanmıştır. Eyyûb h. 131 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Abdillâh Nâfi b. Hürmüz (sercis, kavus) el-Kureş el-Âdevî el-Medinî (ö. 117/735) : Nâfi, Abdullah b. Ömer’in azat ettiği kölesidir. Berberî, Neysaburî, Deylemî, Telakanî veya Kabulî olduğunu söyleyenler olsa da tercih edilen görüşe göre aslen Farslıdır.⁶¹ Halife Ömer b. Abdülaziz tarafından halka sünneti öğretmek için Mısır’a gönderilmiştir. Başta efendisi olan Abdullah, Ebû Hureyre, Ebî Lubabe, Ebî Saîd el-Hudrî, Aişe, Ümmü Seleme, Abdullah, Ubeydullah, Saîd b. Ebî Hind, Muğire ve birçok kişiden hadîs almıştır. Ondan da oğlu Ebû Ömer, Ömer, Abdullah b. Dinar, Sâlih, b. Keysan, Saîd b. Ebî Hind, Eyyûb es-Sahttiyânî, Meymun b. Mihran ve pek çok kişi rivâyet almıştır. Kendisinin hakkında İbn Sâd: “ثقة”, İclî: “ثقة” İbn Haraş: “sika” Nesaî: “sika” Buhârî: “isnadların en sahîhi Mâlik ân Nâfi ân İbni Ömer” senedidir. Mâlik: “Nâfi’nin İbni Ömer’den aldığı bir rivâyetini aldığım zaman başka kimin rivâyet ettiğinin bir önemi yok”, Abdullah b. Ömer: “Allah, Nâfi gibi birisiyle bizi minnet altına bırakmıştır”, Ahmet b. Sâlih: “hâfız, sebt, ve Medine halkının yanında değeri İkrime’den daha büyük”⁶² gibi olumlu ifadeler kullanılmış.

⁵⁴ Ebû Zekerîyya Muhyiddin b. Şeref en-Nevevî, *Tehzîbu’l-Esma ve l-Lugat*, I-IV, thk. Mustafa A.Kadir ATA, c. 1, s. 180-181.

⁵⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrahim el-Buhârî, *Tarihu’l-Kebir*, c. 1, s. 409.

⁵⁶ Ebi Velid Suleyman b. Halef b. Sâd el-Bacî *et-Ta’dil ve Tacrih*, thk. Ahmet Lebzar, c. 1, s. 364-365-366.

⁵⁷ Ebû Muhammed Abdurrahman b. Ebû Hatim, *Kitabu’l-Cerh ve’t-Ta’dil*, I-IX, Dâru İhyai’t-Turasi’l-Arabi, Beyrut, 1371/1952, c. 2, s. 255-256.

⁵⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 1, s. 349.

⁵⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 1, s. 349.

⁶⁰ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 3, s. 457.

⁶¹ Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî, *Siyeru A’lami’n-Nubelâ*, thk. Şuayb el-Arnaût, Muessesetu’r-Risale, Beyrut, 1413/1993, c. 5, s. 95.

⁶² İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 10, s. 368-369.

İbn Hibban *es-Sikât* adlı kitabında adını zikretmiştir.⁶³ Nâfi h. 117 senesinde hayatını kaybetmiştir.

Saîd b. Ebî Hind el-Fezarî (ö. 116/734) : Sümere b. Cündüb'ün azatlı kölesi Hişam b. Abdulmelik'in ilk hilafet zamanında vefat eden Saîd, çok sâlih hadîs rivâyet etmiştir. Sika bir râvidir. Rivâyet aldığı kişiler arasında Ebû Mûsa, Ebû Hureyre, İbn Abbas, Hafs b. Asım ve pek çok kişi vardır. ondan da oğlu Abdullah, Yezîd bin Ebî Habîb, Nâfi b. Ömer, İbn İshâk, Musa b. Meysere, İbn Ömer'in azatlı kölesi Nâfi ve pek çok kişi rivâyet almıştır.⁶⁴ Hakkında İclî; “نَفَقَة”⁶⁵, Zehebî; “Saîd'in delil olarak alınmasında ittfak vardır.”⁶⁶ gibi tâdil ifadelerini kullanmışlar ve İbn Hibbân da *es-Sikât* kitabına adını almıştır.⁶⁷ Saîd h. 116 senesinde vefat etmiştir.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve udûl sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Abdurrezak (ahberena) > Mamer ('an) > Nâfi ('an) > Abdullah b. Saîd b. Ebî Hind ('an) > **Ebû mûsâ el-Eş'arî** senedi:

Ebû Bekir Abdullah b. Saîd b. Ebî Hind (ö. 147/764) Ebû Cafer Mansur hilafeti zamanında vefat etmiş sika ve kesiru'l-hadîstir.⁶⁸ Abdullah rivâyetlerini, Esad b. Sehl, İsmail b. Ebî Hakîm, Harb b. Kays, Nâfi, Saîd b. Ebî Hind gibi muhaddis kişilerden almıştır. Ondandır İsmail b. Cafer, Bekir b. Sadaka, Hamid b. Suveyd, Abdullah b. Mubarek, Abdürrezzak b. Hemmâm gibi mhaddisler rivâyet almıştır.⁶⁹ Kendisi hakkında Ahmet b. Hanbel, Yahyâ b. Mâin, Ebû Dâvûd, “sika”, Nesâî: “leyse bihi be's” ve benzer ta'dil ifadelerini kullanmışlardır. İbni Hibbân *es-Sikât* kitabına adını almıştır. Ebû Hâtem; “zaif'ül hadîs”, İbni Hibbân; “hata yaptığını”

⁶³ Ebu Hatem Muhammed b. Hibban b. Ahmed et-Temimî, *es-Sikât*, thk. es-Seyid Şarafettin Ahmet Darûl Fikir, 1395-1975, c. 5, s. 467.

⁶⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 4, s. 83.

⁶⁵ Ebû'l-Hasen Ahmed b. Abdullah b. Salih el-İclî, *Ma'rifetü s-Sikât*, I-II, thk. Abdulalim Abdulazim el-Bestevî, Mektebetü'd-Dar, Medine, 1405-1985, c. 1, s. 258.

⁶⁶ ez-Zehebî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 5, s. 9.

⁶⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 4, s. 83.

⁶⁸ Ebû Abdillâh Muhammed b. Sâd b. Men'i, *Tabakatu'l-Kubra*, thk. Ziyad Muhammed Mansur, Mektebet'ül ulum ve hikem, Medine, 1408/1987, c. 1, s. 362.

⁶⁹ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 15, s. 37.

Yahyâ b. Saîd; “bazen tanıyıp bazen tanımadığı” gibi hakkında cerh ifadelerini de kullanmışlar.⁷⁰ Abdullah hicri 147 senesinde vefat etmiştir.

Yapılan değerlendirmeler ve başvurulmuş rical eserleri neticesinde senedimizin başında yer alan **Abdullah** ile rivâyeti aldığı **Ebû Mûsâ el-Eş’arî**’nin ölümleri arasında yaklaşık 105 sene vardır. Buna Abdullah’ın küçüklük yaşını da kattığımızda baya uzun bir ömür mesafesi girmiş oluyor. Yani hoca talebe ilişkisi akıldan biraz uzak kalıyor, bu münasebetle Abdullah’ın aradaki râviyi atladığını ve buna istinaden hadîsimizin râvileri her ne kâdar sika da olsalar, hadîsimizin muttasıl olmadığı kanaatindeyiz. Elde ettiğimiz bu bilgiler doğrultusunda hadîsimizin bu senedi zayıf sayılabilir.

2. İbn Ebî Şeybe’nin (ö. 235/849) *Musannef*’inde yer alan rivâyet:

Ebû bekir (‘haddesena) > Abdurrahim b. Süleyman (‘an) > Muhammed b. İshâk (‘an) > Yezîd b. Ebî Habîb (‘an) > Abdulazîz b. Ebî Sa’be (‘an) > Ebî Eflah el-Hamdanî (‘an) > Abdullah b. Zureyr el-Ğafikî (‘semi’tu) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebî Şeybe (ö. 235/849) rivâyetlerini Abdullah b. Mübarek, Halef b. Halife, Cerir b. Abdülhamid, Veki b. Cerrah, Süfyân b. Uyeyne, Abdurrahim b. Süleyman, Yahyâ el-Kattan, Ali b. Mushir ve pek çok kişiden almıştır. Ondan da Buhârî, Müslim, Ebû Davûd, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel, İbn Vaddah, Ebû Ya’la el-Mevsîlî, Ca’fer el-Firyabî, Ebû’l-Kâsım el-Begavî ve pek çok kişi almıştır. Ahmed b. Hanbel ile Yahyâ b. Mâin, İbn Ebî Şeybe’nin hadîs bilgisini kardeşi Osman’dan üstün buldukları için onu sadûk olarak nitelendirmişlerdir. İclî ve Razi de Ebî Şeybe için sika olduğunu söylemişlerdir. Hadîs münekkitleri olan ve kendisini yakından tanıyan Ebû Zür’a er-Razî ve Amr b. Ali el-Fûlas, Ebî Şeybe’nin hâfızasının çok güçlü ve kuvvetli olduğunu ifade etmişlerdir.⁷¹ İbn Hibbân da *es-Sikât* kitabında kendisinin hafız ve mutkin olduğundan bahsetmiştir.⁷² İbn Ebî Şeybe h. 235 senesinde vefat etmiştir.

⁷⁰ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 15, s. 39.

⁷¹ ez-Zehebî, *Siyeru A’lami’n-Nubelâ*, c. 11, s. 122.

⁷² İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 358.

Ebû Ali Abdürrahim b. Süleyman el-Kenanî (ö. 187/803) rivâyetlerini İsmail b. Ebî Halit, Eş'as b. Sivar, Süfyân Sevrî, Süleyman el-Ameş, Cabir b. Yahyâ el-Hadremî ve pek çok kişiden almıştır. Ondan da İbrahim b. Musa Er-Razi, Ahmed b. Hamid el-Kufî, İbn Ebî Şeybe ve pek çok kişi almıştır. Hakkında Yahyâ b. Mâin ve Ebû Dâvûd; “Sika”, Ebû Hâtım; “sâlihu'l-hadîs”, Nesaî; “leyse bihi be's” gibi tâdil ifadelerini kullanmışlardır. İbn Hibbân da onu *es-Sikât* kitabında zikretmiştir.⁷³ Abdürrahim hicri 187 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Bekir Muhammed b. İshâk b. Yesâr el-Medînî (ö.152/769) Rivâyetlerini başta babası olmak üzere amcası Abdürrahman, Musa, A'rec, Ubeydullah b. Abdullah, Sâd b. İbrahim b. Abdurrahman b. Avf, Yezîd b. Ebî Habîb ve pek çok kişiden almıştır. Ondan da şeyhleri olan Yezîd b. Ebî Habîb ve Yahyâ b. Saîd el-Ensari, Cerir ibni Hazım, Abdullah b. Saîd b. Ebî Hind ve pek çok kişi almıştır.⁷⁴ Hadîs âlimleri tarafından insanların en hâfızı ve hasenül hadîs gibi lafızlarla anılan İbn İshâk'ı İbn Mâin; “sika”, İclî; “sika”, İbna Sad; “sika”, İbn Uyeyne; “Emirül Müminin fîl Hadîs”, Ahmet b. Hanbel; “yuhtacu bih” gibi ifadelerle değerlendirmişlerdir.⁷⁵ Yine hadîs âlimleri tarafından yalancı ve müdellis gibi lafızlarla anılan İbn İshâk'ı Ebû Abdullah; “leyse bi hüccet”, Nesaî; “leyse bi kaviyyün”, Mâin; “zayıftır”, Darekütî; “lâ yuhtacu bih”, Hişâm b. Arve, Yahyâ el-Kattan; “Kezzabün”, gibi cerh ifadelerle değerlendirmişlerdir.⁷⁶ İbni İsahak hicri 152 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Recâ Yezîd b. Ebî Habîb el-Mısırî (ö.128/746) Rivâyetlerini Saîd b. Ebû Hind, Abdullah b. Haris, Atâ b. Ebû Rebâh, Cafer b. Rabia, Yakub b. Abdullah, Süveyd b. Kays et-Tücîbî, Abdülaziz b. Ebî Sabe, Zühri gibi pek çok kişiden aldı. Ondan da Saîd b. Ebû Eyyûb, Muhammed b. İshâk, Hayve b. Şüreyh, Leys b. Sâd, İbn Lehîa, Amr b. Hâris gibi pek çok kişi aldı. Hadîs âlimleri tarafından çağın müftüsü, halim, seyyid ve akıllı gibi lafızlarla anılan Yezîd'i, İbn Hibbân; “sika”, İbn sad; “sika, kesiru'l-hadîs” Ebû Zur'a; “sika”, İclî; “tabii, sika”, Leys: “şehrin

⁷³ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 18, s. 36.

⁷⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 9, s. 34.

⁷⁵ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 9, s. 34.

⁷⁶ ez-Zehebî, *Mizânu'l-İ'tidâl*, c. 3, s. 468.

pırlantası” gibi ifadelerle değerlendirmişlerdir. Her ne kadar “mürselci” olduğu söylene de itifaken sika kabul edilmiştir.⁷⁷ Yezîd hicri 128 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Sâbe Abdülaziz b. Ebî Sabe et-Teymî el-Mısırî. Rivâyetlerini başta babası olmak üzere Ebû Aflah el-Hamdânî, Ebû Ali Hamdanî ve Hanis es-Sin’an’dan almıştır. Ondan da Yezîd b. Ebî Habîb ve Umran b. Mûsâ almıştır. Ali el-Medinî kendisi hakkında “leyse bihi be’s” ifadesini kullanırken İbn Hibbân da kendisinin ismini *es-Sikât* kitabına almıştır.⁷⁸ Tüm çabamıza rağmen kendisi hakkında fazla bilgiye ulaşamadığımızdan vefat tarihini yazamadık. Ancak hoca talebe ilişkilerinin olduğu rahatça anlaşılmaktadır.

Ebû Eflah Es’ad/Sâd el-Hamdânî el-Mısırî. Rivâyetlerini babası, Abdullah b. Zureyr ve pek çok kimseden aldı. Ondan da Bekir b. Süvade, Ebû Sabe Abdülaziz b. Ebî Sabe, Yezîd b. Ebî Habîb ve pek çok kişi aldı. Ebû Eflah’ın meşhur olan senedi şimdi incelediğimiz senettir. İbni Mâce, Ebû Davûd ve Nesaî rivâyetlerini almışlardır.⁷⁹ Ebû Eflah’ın hakkında İclî; *Marifet’ü s-sikât* kitabında “sika” olduğunu ifade etmiştir.⁸⁰ Araştırdığımız kaynaklarda râvimiz’in hakkında başka da bilgilere ulaşamadık. Ancak hoca-talebe ilişkileri mevcuttur.

Abdullah b. Zureyr el-Ğâfikî el-Mısırî (ö. 81/700) Rivâyetlerini Hz. Ali ve Hz. Ömer’den almıştır. Ondan da Ebû’l Hayr el-Yezni, Ebû Eflah Hamdanî, Ebî Ali Hamdanî, Abdullah b. Haris ve pek çok kişi almıştır. İbni Mâce, Ebû Dâvûd ve Nesaî, ondan sadece ‘altın ve ipek’ ile ilgili bir rivâyet almışlar. Âlimler hakkında Ali’nin şia’sı olarak ifade ettikleri Abdullah’ı, İclî; *Marifet’üs-Sikât* kitabında “sika” olduğunu değerlendirmiştir, İbni Hibbân’da *es-Sikât* kitabında adını zikretmiştir.⁸¹ Abdullah hicri 81 senesinde vefat etmiştir.

Yapılan değerlendirmeler ve başvuru rical eserleri neticesinde senetteki râvilerimizden **Muhammed b. İshâk** hakkında cerh ifadeleri, diğerleri hakkında olumlu ve sika olduklarına dair ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Râvilerimizin arasında hoca talebe ilişkisi vardır. Bu bilgiler ışığında senedin muttasıl olduğunu

⁷⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 11, s. 278.

⁷⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 6, s. 304.

⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 33, s. 47.

⁸⁰ İclî, *Ma’rifetü’s-Sikât*, c. 2, s. 383.

⁸¹ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 5, s. 190.

ama Muhammed b. İshâk hakkındaki cerh ifadeleri sebebiyle bu tarikle zayıf geldiğini söyleyebiliriz. İbni Mâce'deki aynı sened için de bu değerlendirme geçerli olacaktır.

3. Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde,

a) Abdürrezzak ('haddesena) > Mamer ('an) > Eyyûb ('an) > Nâfi ('an) > Saîd b. Ebî Hind ('an) > Bir Adam ('an) > **Ebû Mûsâ el-Eş'arî** senedi:

Ahmed b. Hanbel'in bu senedi ile yukarda verdiğimiz Abdürrezzak'ın senedi "bir adam" dışında geçen râviler aynı olduğundan senedi tekrar vermedik. Bu senedimizde bir adam olarak geçen kişinin kim olduğunu bilinmediği için bu tarikiyle hadîsimiz zayıftır.

b) Haccâc ('haddesena) > Leys ('haddesena) > Yezîd b. Ebî Habîb ('an) > Ebû Sâ'be ('an) > Eflah ('an) > İbn Zureyr ('semiâ) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Muhammed Haccâc b. Muhammed el-Â'ver el-Mesisi et-Tirmizî (ö. 206/821) Rivâyetlerini Hureyz b. Osman, İbni Cureyc, Leys, Şü'be, Yunus b. Ebî İshâk ve pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Mâin, Yahyâ b. Yahyâ, Kuteybe ve pek çok kişi almıştır. Ahmed; 'harfleri harekeleme konusunda çok bilgiliydi' sözleriyle değerlendirdiği Haccâc'ı, Ali b. el-Medinî ve Nesaî; "sika", İbni Sâd; "sika, sadûk" gibi ifadelerle değerlendirmişlerdir. Her ne kâdar ömrünün sonlarında 'ihtilat'a' maruz kaldığı için Ebû Ârub Kayrevan; "zayıf" olarak zikretse de Haccâc'ı, İclî, İbni Kanî ve Müslim b. Kasım: "sika" olduğunu söylemişlerdir. İbn Hibbân da *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.⁸² Haccâc hicri 206 senesinde vefat etmiştir.

Ebû'l-Hâris Leys b. Sâd b. Abdirrahman el-Mısırî (ö. 175/791) Rivâyetlerini Nâfi, b. Ebî Mûleyke, Yezîd b. Ebî Habîbe, Yahyâ b. Saîd, Zühri, Hişam b. Urve, Katâde ve pek çok kişiden almıştır. Ondan da Şuayb, Hişam b. Sâd, Kays b. Rabî, İbn Mubarek, Haccâc b. Muhammed, Yezîd b. Yahya, Kuteybe b. Saîd ve pek çok kişi almıştır. Âlimler tarafından takva, fazilet, imam ve fakih gibi sözlerle değerlendirilen Leys'ı, İbn Sâd; "sika, kesiru'l-hadîs", Ahmed; "sika, sebt", İbni

⁸² İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 2, s. 180.

Mâin; “sika”, İbn el-Medinî; “sika sebt”, İclî; “sika”, Nesaî; “sika”, İbni Ebî Hâtım; “yuhtacu bi hadîsihi” gibi ta’dil lafızlarıyla güvenilirliğini ittifakla kâbul etmişlerdir.⁸³

Leys hicri 175 senesinde vefat etmiştir.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve udûl sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

4. İbn Mâce’nin (ö. 273/887) *Sünen*’inde yer alan rivâyet:

Ebû Bekir (‘haddesena) > Abdurrahim b. Süleyman (‘an) > Muhammed b. İshâk (‘an) > Yezîd b. Ebî Habîb (‘an) > Abdulazîz b. Ebî Sa’be (‘an) > Ebî Eflah Hamdanî (‘an) > Abdullah b. Zureyr Ğafikî (‘semi’tu) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

İbni Mâce’in bu senedi ile yukarda verdiğimiz İbni Ebî Şeyben’in senedi aynı olduğundan senedi tekrar değerlendirmeye gerek yoktur. Bu senedi incelemek için İbni Ebî Şeybe’nin *el-Müsannef*’indeki hadîs senedini inceleyebilirsiniz.

5. Ebû Dâvûd’un (ö. 275/888) *Sünen*’inde:

Kuteybe b. Saîd (‘haddesena) > Leys (‘an) > Yezîd b. Ebî Habîb (‘an) > Ebî Eflah Hamdanî (‘an) > Abdillâh b. Zureyr (‘semia) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Recâ Kuteybe b. Saîd b. Cemil es-Sekafî (ö. 240/854) Rivâyetlerini İbrahim b. Saîd el-Medinî, İshâk b. İsa el-Küşeyrî, İsmail b. Cafer, Abdulvaris b. Saîd, Leys b. Sâd, Mâlik b. Enes ve başka muhaddislerden almıştır. Ondan da Ahmed b. Hanbel, Ahmed b. Saîd ed-Darımî, Abdullah b. Kuteybe b. Saîd , Ali b. el-Medinî ve pek çok kişi almıştır. Hadîs âlimleri tarafından tanınan Kuteybe, Yahyâ b. Mâin, Ebû Hâtem ve Nesaî; “sika”, İbn Harraş: “sadûk” gibi tâdil lafızlarıyla güvenilirliğini ittifakla kâbul etmişlerdir.⁸⁴ Kuteybe hicri 240 senesinde vefat etmiştir.

Senedde geçen diğer râvilerin değerlendirilmeleri verilmiş olup bu râvimizi cerh edecek herhangi bir şeye rastlanmadığı için senedimiz muttasıl olup sahîh olarak değerlendirebilir. Nesaî’deki aynı sened için de bu değerlendirme geçerli olacaktır.

6. Tirmizî’nin (ö. 279/892) *Sünen*’inde:

İshâk bin Mansur (‘haddesena) > Abdullah Bin Numeyr (‘haddesena) >

⁸³ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 8, s. 412.

⁸⁴ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 23, s. 523.

Ubeydullah Bin Ömer ('an) > Nâfi ('an) > Saîd b. Ebî Hind ('an) > **Ebû Mûsâ el-Eş'arî** senedi:

Ebû Yakub İshâk b. Mansur b. Behram el-Kevsec et-Temimî el-Mervezî (ö. 251/865) İshâk rivâyetlerini Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, İshâk b. Rahuye, İshâk b. Suleyman er-Razi, Abdullah b. Numeyr, Abdürrezzak b. Hemmâm ve ismini sayamadığımız pek çok kişiden almıştır. Ondanda İbrahim b. İshâk, İbrahim b. Yakub, Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ebî Davud ve pek çok kişi rivâyet almıştır.⁸⁵ Hakkındaki yorumlardan bazıları şöyle: Müslim: “sika”, Me'mun: “verimli hadisçilerden bir tanesi”, Nesaî: “sika, sebt”, Ebû Hâtem: “sadûk” Ebû Bekir el-Hatip: “fakih ve âlim”⁸⁶, İbn Hacer: “sika sebt”⁸⁷, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabına ismini almıştır.⁸⁸ İshâk h. 251 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Hişam Abdullah b. Numeyr el-Hemdanî el-Ğarifi el-Kufî (ö. 199/814) Muhammed b. Abdullah b. Numeyr'in babasıdır. Rivâyetlerini İbrahim b. Fadl, Süfyân Sevrî, Abdullah b. Âta, Ubeydullah b. Ömer, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî ve başka muhaddislerden almıştır. Kendisinde de da Ahmed b. Hanbel, İshâk b. Mansur el-Kosîc, Ali b. El-Medinî, oğlu Muhammed b. Abdullah b. Numeyr, Yahyâ b. Mâin ve pek çok kişi rivâyet almıştır.⁸⁹ Hakkında Ebû Halid: “adamların iyisi”, Yahyâ b. Mâin: “sika”, Ebû Hâtem: “mustakimul emr”⁹⁰, İclî: “sika, sâlihu'l-hadîs, sahibu sünne”⁹¹ ve bener ta'dil ifadeleri kullanmışlar. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında adını zikretmiştir.⁹² Abdullah h. 199 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Osman Ubeydullah b. Ömer b. Hafs b. Asım b. Ömer b. Hattap el-Kureyşî el-Adevî el-Ömerî el-Medinî (ö. 147/764) Ubeydullah rivâyetlerini İbrahim b. Muhammed b. Abdullah b. Cahş el-Esedî, Abdullah b. Dinar, Abdurahman b. Kasım b. Muhammed b. Ebî Bekir es-Siddik, Nâfi, ve pek çok kişiden almıştır. Ondan da Ahmet b. Beşir el-Kufî, İsmail b. Zekeriya el-Halkanî, Eyyûb es-Sahtiyânî, Bısr b. Mufeddel, Abdullah b. Numeyr, Abdurrezzak b. Hemmâm, Mu'temir b. Suleyman, Yezîd b. Zer'i ve pek çok kişi rivâyet almıştır.

⁸⁵ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 2, s. 474.

⁸⁶ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 2, s. 476-477.

⁸⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 1, s. 218.

⁸⁸ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 118.

⁸⁹ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 16, s. 225.

⁹⁰ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 16, s. 225.

⁹¹ İclî, *Marifet'üs-Sikât*, c. 2, s. 64.

⁹² İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 60.

Ubeydullah, Halid b. Velid'in annesi olan Ümmü Halid zamanına yetiştiğinden kendisinden hadîs almıştır. Küçük Tabiin'ler arasında ve Medineliler'in beşinci tabakasında sayıldığını ifade edilmiştir.⁹³ Yahyâ b. Saîd, Nâfi'nin râvileri arasında Ubeydullahı Mâlik'ten daha sebt görüyor, aynı şekilde Ahmed b. Hanbel de Ubeydullah'ı daha sebt daha hâfız ve daha çok Nâfiden rivâyet alandır diyor. Yahyâ b. Mâin Ubeydullahı sika râvilerden görüp şöyle diyor: "râvi zincirinde Ubeydullah, Kasım b. Muhammed b. Ebû Bekir ve Hz. Aişe'nin bulunduğu bir rivâyet inci gerdanlık gibidir." Ebû Zur'a ve Ebû Hâtem; "sika", Nesaî: "sika sebt"⁹⁴ gibi ta'dil ifadeleriyle, Ubeydullahı âdil Kabul etmişlerdir. İbni Hibbân *es-Sikât* kitabında kendisinin hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: Medine halkının büyüklerinden, Kureyşlilerin fazilet, ilim, ibadet, şeref, hifz ve mükemmellikte en eşrafıdır.⁹⁵ Ubeydullah h. 147 senesinde vefat etmiştir.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve udûl sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

7. Nesaî (ö. 303/915) *Sünen*'inde yer alan rivâyetler:

a) Ali b. Hüseyin ed-Dirhemî ('haddesena) > Abdul'ala ('an) > Saîd ('an) > Eyyûb ('an) > Nâfi ('an) Saîd b. Ebî hind ('an) **Ebû mûsâ el-Eş'arî** senedi:

Ali bin Hüseyin bin Meter ed-Dirhemî el-Basrî (ö. 253/867) Ümiyet b. Halit, Halit b. Haris, Abdul'ala b. Abdul'ala, Mutemer b. Suleyman ve Vek'i b. Cerah ve daha çok muhaddisten hadîs almış, ondan da Ebû Dâvûd ve Nesaî gibi birçok kişi rivâyet almıştır.⁹⁶ Hadîs imamı tarafından övülmüştür. Hakkında "on büyük alimden biri, "sadûk"⁹⁷, "mustakimül hadîs", "zararı yok"⁹⁸ "sadûk"⁹⁹ ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân da onun hakkında "mustakimül hadîs" ifadesini kullanmıştır.¹⁰⁰ Ali b. Hüseyin h. 253 senesinde vefat etmiştir.¹⁰¹

⁹³ ez-Zehebî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 6, s. 304.

⁹⁴ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 19, s. 124.

⁹⁵ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 149.

⁹⁶ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 22, s. 404-405.

⁹⁷ Ebû Fadl Ahmed b. Ali b. Hacer el-Eskalanî, *Takribu't-Tehzîb*, thk. Mahmut avame, Dâru'r-Reşid, 1406-1986, Suriye, c. 1, s. 400.

⁹⁸ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 22, s. 405.

⁹⁹ İbn Ebi Hatim, *Kitabu'l-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 6, s. 179.

¹⁰⁰ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 473.

¹⁰¹ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 22, s. 405.

Abdul'ala b. Abdul'ala b. Muhammed eş-Şamî el-Basrî (ö. 189/805)

İbrahim b. Yezîd el-Huzî, Saîd b. İyaz el-Cerirî ve Ma'mer b. Râşid ve başka muhaddislerden hadîs almıştır. Ondan da İbrahim b. Musa er-Razî, Ali b. Hüseyin ed-Dirhemî ve Abdurrahman b. Mübarek gibi birçok kimse de ondan rivâyetler almıştır.¹⁰² Yahyâ b. Mâin ve Ebû Zur'a, Abdul'ala hakkında: "sika" olduğunu ifade ediyorlar, Ebû Hâtem ise hakkında "sâlihul hadîs", Nesaî: "zararı yok" ve benzer tâ'dil ifadeleri kullanmışlardır. İbn Hibbân ise es-Sikât kitabına kendisini zikretmiştir.¹⁰³ Abdul'ala b. Abdul'ala h. 189 senesinde vefat etmiştir.¹⁰⁴

Ebû Nedir Saîd b. Mihran b. Ârube el-Adevî el-Basrî (ö. 156/773)

Tabiilerden Hasan, İbni Sîrin Katâde ve birçok tabiilerden rivâyet duymuş, ondan da yine tabiilerden A'meş, Sevri, Şübe ve birçok kişi rivâyet almıştır. Ondan rivayet alan tabiinlerin tamamı onun "güvenirliği" hakkında ittifak etmişlerdir.¹⁰⁵ Saîd ölmeden önce kafası karışmış ve bu kafa karışıklığıyla ondan alınan rivâyetlerle ilgili hüküm şöyle verilmiştir: "eğer ondan alınan rivâyetler bunama zamanında veya alma zamanı belli değilse rivâyetleri alınmaz, ama eğer sağlığı yerindeyken alınmışsa o zaman rivâyetleri alınır". Buhârî ve Müslim Saîd 'in sağlığındaki rivâyetlerini kendi kitaplarına almışlardır.¹⁰⁶ Yine hadîs aldığı kişiler arasında Nadir, Abdullah b. Feyruz ve Eyyûb Essahtiyânî ve birçok kişi, ondan alanlar arasında yine Halit b. Haris, Yezîd b. Zer'i, Abul'ala b. Abdul'ala ve ismini sayamadığımız bir çok kişi. Ahmet b. Hanbel: "Saîd 'in bütün kitaplarını ezberlediğini" söylemiştir. İbni Mâin ve Nesaî hakkında: "sika" Ebû Zur'a ise "sika ve emin" ifadeleri kullanmıştır, İbn Hayseme, Ebû Davut, Ebû Zur'a, Saîd hakkında Katâde'nin râvileri arasında en "hâfiz, sabit" olduğunu ifade etmişlerdir. Ebû Hâtem: "Saîd bunamadan önce kimse onun kâdar Katâde'nin hadîslerini bilmediğini" ifade etmiştir. Bu tâ'dil ifadeleriyle birlikte ömrünün sonunda ihtilatından dolayı kendisinden alınan rivâyetler hakkında birçok görüş var bütün bu görüşlerin birleştiği tek nokta "onun ilk zamanına rastlayan, ondan hadîs alan ve alınan rivâyetler ihtilatan önceyse delil olarak hadîsleri kullanılır aksi takdirde delil olarak rivâyetleri kabul edilemez" olduğudur. Bizi ilgilendiren ise senedimizde ismi geçen ve kendisinden hadîs alan Abdul'ala b.

¹⁰² el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 16, s. 359-360-361.

¹⁰³ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 16, s. 361-362.

¹⁰⁴ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 16, s. 362.

¹⁰⁵ Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâ*, c. 1, s. 310.

¹⁰⁶ Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâ*, c. 1, s. 311.

Abdul'ala'nın kendisinden ne zaman rivâyet aldığıdır. Abdul'ala hakkında İbni Mehdi “Katâde râvileri arasında en sabiti ve ondan aldığı bütün rivâyetleri sabittir eğer tedlis yapılmamışsa” İbni Katan ise Abdul'ala'nın Saïdden rivâyeti şüphelidir çünkü rivâyetini aldığı zaman belli değil diyor. Ama genel kanaat bütün rivâyetleri ihtilattan öce olduğudur. Saïd b. Ebî Arube, hicri 156 senesinde vefat etmiştir.¹⁰⁷

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sıkı oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Amr b. Ali ('haddesena) > Yahyâ, Yezîd, Mutemir, Bısr b. Mufaddel ('haddesena) > Ubeydullah ('an) > Nâfi ('an) > Saïd b. Ebî Hindî ('an) > Ebû Mûsâ el-Eş'arî sened:

Ebû Hafs Amr b. Ali b. Bahr b. Kuneyz el-Bahilî es-Seyrefî el-Fulas (ö. 249/863) Abdulvahab es-Sakafî, Yezîd b. Zer'i, Ebû Dâvûd Tayalisî, Abdul'ala b. Abdul'ala, Yahyâ b. Saïd el-Kattan, Bısr b. Müfaddel, Mu'temir b. Suleyman, İbni Uyeyne ve pek çok kişiden rivâyet almıştır. Ondandır Nesaî, Ebû Zûr'a, Ebû Hâtem, Abdullah b. Ahmed, Muhammed b. Cerir Taberi ve pek çok kişi rivâyet almıştır.¹⁰⁸ Amr, Basra da hicri 160'larda doğmuş bütün kütübi site sahibleri ondan rivâyet almıştır. Amr, hadîs âlimlerinin yanında “Sadûk”, Ali b. El-Medinîd'en daha yakışıklı, hadîsler ancak ondan öğrenilir, Kitabından ya da hıfzından hiç eksik olmadığı, hadîs kahramanı olarak anılıyor.¹⁰⁹ Yine Nesaî hakkında: “sika, hâfız, sahibi'l-hadîs”, Hüseyin b. İsmail el-Muhamili: “mükemmel hadîsçi”, Müsellime b. Kasım: “sika, hâfız” gibi udûl ifadelerini kullanmışlardır.¹¹⁰ İbni Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir.¹¹¹ Amr hicri 249 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Saïd Yahyâ b. Saïd b. Ferrûğ et-Temimî el-Kattan (ö. 198/814) Süleyman et-Temimî, Hişam b. Arve, Fudeyl b. İyaz, Ubeydullah b. Ömer, İbn Aclan, Şü'be ve çok kişiden rivâyet almıştır. Ondandır Süfyân, Şü'be, Mü'temir, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Ali, Yahyâ, Yakub b. İbrahim, Ahmed, İshâk, Amr b. Ali ve

¹⁰⁷ İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 4, s. 56-57-58-59.

¹⁰⁸ İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 8, s. 70; Mizzî, **Tehzîbu'l-Kemâl**, c. 22, s. 162.

¹⁰⁹ ez-Zehebî, **Siyeru A'lami'n-Nubelâ**, c. 11, s. 471.

¹¹⁰ İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 8, s. 70.

¹¹¹ İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 8, s. 487.

pek çok kişi rivâyet almıştır.¹¹² Kaynaklara baktığımızda, Yahyâ'nin hakkında çok olumlu ifadeler kullanılmıştır. Onlardan bazıları şöyle: Ahmet b. Hanbel: “gözümle Yahyâ gibisini görmedim”, Yahyâ b. Mâin: “Yahyâ gibisini gözünüzle göremezsınız”, Yahyâ b. Saîd: “zamanındaki insanların imâmı”.¹¹³ Yahyâ, her gün ara vermeden Kur'anı hatim eder, hiçbir zaman günaha yeltenmez, konuştuğu zaman bütün fakihler susar onu dinlerdi, kahkaha atmaz, sürme ve yağ sürmezdi.¹¹⁴ İbni Sad: “sika, me'mu, rafî, hüccet” Nesaî: “Allah Yahyâ'nın hadîsleriyle bizi minnet altına bırakmıştır”, İbni Medinî: “İslâm ve İslâm ehline en menfaatı olan kişidir yahya” ve bu sözlere benzer sayamacağımız kadar hakkında olumlu ifadeler kullanılmıştır,¹¹⁵ İbni Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir.¹¹⁶ Yahyâ hicri 198 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Muaviye Yezîd b. Zurey'i et-Temimî el-Basrî (ö. 182/798) Süleyman et-Teymi, Hamid et-Tavil, Ubeydullah b.Ömer, Eyyüb, Saîd b. Ebî Arube, Hişam b. Hisan, Ma'mer b. Raşîd ve pek çok kişiden rivâyet almıştır. Ondan da İbn Mubarek, İbni Mehdi, Ali b. Medinî, Amr b. Ali, Kuteybe ve pek çok kişi rivâyet almıştır.¹¹⁷ Yezîd, hâfız ve çok dindar bir kişiliği vardı. Her gününü hayır yaparak geçirirdi. Bir gün onu rüyasında gören Nasır b. Ali, Rabbin sana nasıl muamele etti sorunca beni cennetle mükafatlandırdı dedi. Sebebinin sorunca çok namaz kıldığımdan dolayı diye cevap verdi.¹¹⁸ Yezîd hadîs âlimlerine göre sebt, sadûk, ve mutkindir. Hadîs âlimlerinin görüşlerini şöyle sıralayabiliriz: İbrahim b. Muhammed b. Arure: “Yezîd'ten daha esbetini görmedim”, İbni Mâin: “sadûkun, sika, me'mun”, Ebû Hâtem: “sika”, İbni Sad: “sika”¹¹⁹ İbni Hacer: “sika, sebt” İbni Hibbân ise ismini es-Sikât kitabında sika râviler arasında zikretmiştir.¹²⁰ Yezîd hicri 182 senesinde vefat etmiştir.

Ebû Muhammed Mu'temir b. Süleyman b. Tarhan et-Temimî el-Basrî (ö. 187/803) Mu'temir Basra' da doğmuş Teymi nisbeti'yle nisbelenmesinin sebebi

¹¹² ez-Zehabî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 9, s. 175; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 31, s. 340.

¹¹³ ez-Zehabî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 9, s. 175.

¹¹⁴ ez-Zehabî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 9, s. 175.

¹¹⁵ ez-Zehabî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 9, s. 175.

¹¹⁶ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 611.

¹¹⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 284.

¹¹⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 284.

¹¹⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 284.

¹²⁰ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 632.

beni Teym b. Mürre'nin mevalisi olduğu içindir. Mu'temir rivâyetlerini babası olan Süleyman'dan başka Eyüb, Humeyd et-Tavil, Süleyman b. Müğire, Şü'be b. Haccâc, Abdürrezzak b. Hemmâm, Ubeydullah b. Ömer el-Ömeri, Ma'mer b. Raşîd ve başka muhaddislerden almıştır. Ondan rivâyet alanlar ise Ahmet b. Hanbel, Abdullah b. Mübarek, Abdurrahman b. Mehdi, Abdürrezzak b. Hemmâm, Yahyâ b. Yahyâ en-Nisaburî, İshâk b. Rahûye, Amr b. Ali es-Seyrefî, Ebû Bekir b. Ebû Şeybe, pek çok âlim ve muhaddisler vardır.¹²¹ Hakkında Zehebî, İbn Sâd, Yahyâ b. Mâin ve Ebû'l-Hasan el-İclî onun sika olduğunu ifade ederken Ebû Hatim er-Razî ise onun sika ve sadûk bir muhaddis olduğunu belirtmiştir.¹²² İbni Hibbân es-Sikât kitabında adını zikretmiştir.¹²³ Mu'temir Harun'un hilafet zamanında hicri 187 de Basra da vefat etmiştir.¹²⁴

Ebû İsmail Bişr b. el-Mufaddal b. Lahik er-Rekâşî el-Basrî (ö. 187/803)

Beni Rekâş'ın mevlası olduğu için er-Rekâşî diye anılır. Rivayetlerin babasından, Muhammed b. Münkedir, Humeyd et-Tavil, Ubeydullah b. Ömer el-Ömeri, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî ve başka muhaddislerden hadîs almıştır. Ondan ise Ali b. Medinî, Müsedded b. Müserhed, Ahmed b. Hanbel ve Amr el-Fellas ve hadis alanında tanınmış muhaddisler hadîs rivâyeti almıştır. Ahmed b. Hanbel bişr hakkında Basralı muhaddisler arasında adalet ve zabt yönünden ulaşılabak en yüksek mertebede olduğunu söylemiştir. Yahyâ b. Mâin tarafından ise Basra'nın en güvenilir muhaddislerinden biri gösterilmiştir. Ebû Davûd ise Rivâyet ettiği hadîslerde hiç yanılmayan iki kişi bulunduğunu ve bu kişiler Bişr b. Mufaddal ile İbn Uleyye'nin olduklarını bildirmiştir. Ali b. Medinî, Bişr'in takva sahibi olduğunu bndan dolayı gün aşırı oruç tutup ve her gün 400 rek'at namaz kıldığını bildirmiştir.¹²⁵ Ebû Zur'a, Ebû Hatim, Nesaî: onun sika, İbni Sâd: sadûk ve kesiru'l-haîds bir muhaddis olduğunu söylemiştir.¹²⁶ İbni Hibbân es-Sikât kitabında adını zikretmiştir.¹²⁷ Bişr hicri 187 senesinde vafat etmiştir.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen

¹²¹ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 28, s. 250.

¹²² Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 28, s. 250; ez-Zehabî, *Mîzânu'l-İ'tidâl*, c. 4, s. 142;

İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 10, s. 204.

¹²³ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 521.

¹²⁴ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 28, s. 250.

¹²⁵ ez-Zehabî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 9, s. 36-37-38.

¹²⁶ ez-Zehabî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 9, s. 36-37-38.

¹²⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 97.

tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

c) Kuteybe b. Saîd ('haddesena) > Leys ('an) > Yezîd b. Ebî Habîb ('an) > Ebî Eflah Hamdanî ('an) > İbni Zureyr ('semia) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Nesaî'in bu senedi ile yukarda verdiğimiz İbni Ebû Dâvûd'un senedi aynı olduğundan senedi tekrar vermedik, bu senedimizi incelemek için Ebû Dâvûd'un Süneninde'ki hadîs senedini inceleyebilirsiniz.

1.2.3. Birinci Hadîs İsnadlarının Değerlendirilmesi:

Yukarda değerlendirmeye tabi tuttuğumuz birinci hadîsimiz Ebû Mûsâ el-Eş'arî ve Ali b. Ebî Tâlib isnadıyla bize varid olmuştur. Dolayısıyla sahabe tabakasından iki sahabe tarafından rivâyet edilmiş olan hadisimiz diğer tabakalarda bu sayı daha da çoğalmıştır.

Bizim Çalışma kapsamının içine giren yedi kaynak tespiti yapılmış, bu yedi kaynaklarda toplamda on bir rivâyete ulaşılmıştır. Bu on bir rivâyetin hepsi sarahaten merfû olduğunu görmekteyiz. Fakat çalışmamızın rivâyetlerinden Abdurrezzâk'ın *el-Musannef*'in (a) senedi ittisal açısından problemli bulunmuştur. Diğer rivâyetlerde ise râvilerin vefat tarihleri açısından aralarında bilgi alışverişi mümkün gözüktüğünden ittisal açısından herhangi bir problem görünmemektedir.

Çalışma konumuz olan on bir rivâyetin yedisinin senedinde sıhhat açısından herhangi bir probleme karşılaşılmadığı için bu yedi rivâyet sahîh olarak değerlendirilmiştir. Diğer dört rivâyetin senedinde birisinin rivâyeti muttasıl olmadığından, birisinin rivâyette belli olmayan râviden diğer iki rivâyet ise hadis tenkitçilerin bazı râviler hakkındaki kullanmış oldukları cerh ifadelerinden dolayı zayıf rivâyetler arasında kabul edilmiştir.

1.3. İKİNCİ HADİS

1.3.1. Hadîsin Kaynakları

İpeğin ve altının erkeklere haram olduğuna dair hadîslerden ikincisi Ebû Hureyre (ö.57/678), Ali b. Ebî Tâlib (ö. 40/661), Muaviye b. Ebû Süfyan (ö.

60/680), Berâ b. Âzıb (ö. 71/690), Abdullah b. Ömer (ö. 73/692) ve İmran b. Husayn (ö. 52/672) kanalıyla gelmiştir

1.3.2. Hadîsin Rivâyet Tarikleri ve Metinleri

İncelemkte olduğumuz ikinci hadîs, İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849) el-Musannef'inde, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde, Buhârî'nin (ö. 256/870) *Sahîh*'inde, Müslim'in (ö. 261/874) *Sahîh*'inde, İbn Mâce (ö. 273/887), Ebû Dâvûd (ö. 275/889), Tirmizî (ö. 279/892) ve Nesaî'nin (ö. 303/915) *Sünen*'lerinde geçmektedir. Bu ikinci hadisimizin eserlerdeki rivâyet tariklerini ele alma şeklimiz, daha önceki hadîsimizde olduğu gibi müelliflerin vefat tarihlerine bakılarak kronolojik bir şekilde olacaktır.

İkinci hadisimiz olan yukardaki hadîsi eserlerde geçen rivâyet tariklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849) *Musannef*'inde, yer alan rivâyet:

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ: «نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ»

Ebû bekir > Ali b. Mushir > Şeybanî > Eş'as b. Ebî Şa'sa > Muaviye b.

Süveyd > **Berâ** isnadıyla gelen rivâyete göre Berâ şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük takmamızı nehyetti.”¹²⁸

2. Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde, yer alan rivâyetler:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ أَبِي حُسَيْنٍ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ **a)** الْعَدَوِيُّ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ عَلَى الْمِنْبَرِ بِمَكَّةَ يَقُولُ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التُّبَسِّ بِالذَّهَبِ وَالْحَرِيرِ

Abdullah b. Haris > Ömer b. Saîd b. Ebî Hüseyin > Ali b. Abdillâh >

Abdillâh b. Ali el Adevi > **Muaviye** isnadıyla gelen rivâyete göre Muaviye şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın ve İpek giyimini nehyetti.”¹²⁹

¹²⁸ İbn Ebî Şeybe, **el-Musannef**, c. 5, s. 203.

¹²⁹ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 28, s. 127.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: " نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ وَأَنَا رَاكِعٌ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ الْقَسِيِّ وَالْمُعَصْفَرِ

Yahyâ b. Saïd > İbn Aclan > İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn > Abdilâh b. Huneyn > İbn Abbas > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

"Rasûlullâh (s.a.v.), rukudayken okumayı, altın yüzük, ipekli elbiseyi ve usfur ile boyanmış elbiseyi nehyetti"¹³⁰

حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ هُبَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيًّا، يَقُولُ: c) " نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَوْ نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَالْقَسِيِّ وَالْمَيْشَرَةِ

Âffan > Şü'be > Ebû İshâk > Hübeyre > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

"Rasûlullâh altın yüzük, ipekli elbise ve ipekten yapılmış minder'den nehyetti."¹³¹

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْمُبَارَكِيُّ سُلَيْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، جَارُ خَلْفِ الْبَزَّازِ، حَدَّثَنَا أَبُو شَيْهَابٍ، d) عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ تَوْفَلٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: " نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ لُبْسِ الْحَمْرَاءِ، وَعَنْ الْقِرَاءَةِ فِي الرُّكُوعِ، وَالسُّجُودِ

Abdullah > Süleyman b. Muhammed > Ebû Şihab > İbn Ebî Leyla > Abdulkerîm > Abdillâh b. Haris b. Nefel > İbn Abbas > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

"Rasûlullâh altın yüzük, kırmızı elbiseyi, ruku ve secdede okumayı nehyetti."¹³²

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ، عَنْ e)

¹³⁰ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 2, s. 47.

¹³¹ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 2, s. 126.

¹³² Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 2, s. 198.

"عَلَيْ، قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنِ الْمِثْرَةِ، وَعَنِ الْقَسِيِّ، وَعَنِ الْجِعَةِ

Abdullah > Ebû Bekir b. Ebî Şeybe > Ebû Ahfes > Ebî İshâk > Hübeyre > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

"Rasûlullâh altın yüzük, ipekten yapılmış minder, ipekli elbise ve birayı nehyetti."¹³³

حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنِي شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ، عَنْ أَبِي الْكَنُودِ، عَنْ f)

عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ " نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، أَوْ حَلَقَةِ الذَّهَبِ

Yezîd > Şü'be b. Haccâc > Yezîd b. Ebî Ziyad > Ebî Sâd > Ebî Kenud > **Abdullah** isnadıyla gelen rivâyete göre Abdullah şöyle demiştir:

"Rasûlullâh altın yüzük veya altın halkadan bizi nehyetti."¹³⁴

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَحَجَّاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ g)

النَّضَرَ بْنَ أَنَسٍ، يُحَدِّثُ عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهْيَلٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " أَنَّهُ نَهَى عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ "

Muhammed b. Cafer > Şü'be ve haccâc > Şü'be > Katâde > Nedr b. Enes > Beşir b. Nuheyk > **Ebû Hureyre** isnadıyla gelen rivâyete göre Ebû Hureyre şöyle demiştir:

"Rasûlullâh altın yüzükten nehyetti."¹³⁵

حَدَّثَنَا بِهِزٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا الْأَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ سُؤَيْدٍ، عَنْ مُقَرِّنٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ h)

أَمْرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ، وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ، " قَالَ: فَذَكَرَ مَا أَمَرَهُمْ: " مِنْ عِيَادَةِ غَارِبٍ، قَالَ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيمِ الْعَاطِسِ، وَرَدِّ السَّلَامِ وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَإِحَابَةِ الدَّاعِي، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ. وَنَهَانَا " عَنْ أَنْيَةِ الْفِضَّةِ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، أَوْ قَالَ: حَلَقَةِ الذَّهَبِ، وَالْإِسْتَبْرَقِ، وَالْحَرِيرِ، وَالْدِّيَّاجِ، وَالْمِثْرَةِ، وَالْقَسِيِّ

Bahz > Şü'be > Eş'as b. Suleym > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin > **Berâ b.**

¹³³ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 2, s. 291.

¹³⁴ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 6, s. 255.

¹³⁵ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 16, s. 87.

Âzîb'in isnadıyla gelen rivâyete göre Berâ şöyle demiştir:

“Resullah bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi nehyetti, Hastaları ziyaret etmeyi, cenazeye tabi olmayı, hapşırına rahmet dilemeyi, selama cevap vermeyi, verilen yemin üzerinede durmayı, davete icabet etmeyi ve mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, altın yüzük ya da altın halka, parlak ipek dokuma, ipek, saf ipek elbise, ipekten yapılmış minder ve ipekli elbiseyi nehyetti.”¹³⁶

حَدَّثَنَا رَوْحٌ، وَعَفَّانٌ قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ عَفَّانُ: حَدَّثَنَا أَبُو التَّيَّاحِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ الْيَاسِيِّ، (i)

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْحَنْتَمِ، وَلُبْسِ الْحَرِيرِ، وَالتَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ "

Ravh ve Âffan > Hammad > Ebî Tâyyah > Âffan > Ebû Tâyyah > Hafs el-leysî > **İmrân b. Husayn**'in isnadıyla gelen rivâyete göre İmrân şöyle demiştir:

“Rasûlullâh kırmızı veya yeşil topraktan yapılmış testi, ipek giymeyi ve altın yüzük takmayı nehyetti.”¹³⁷

حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو التَّيَّاحِ قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا مِنْ بَنِي لَيْثٍ يَقُولُ: أَشْهَدُ عَلَى عِمْرَانَ (i)

بْنِ حُصَيْنٍ أَنَّهُ حَدَّثَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " نَهَى عَنِ الْحَنْتَمِ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ "

Ravh > Şü'be > Ebî Tâyyah > Leyslerden bir Adam > **İmrân b. Husayn**'in isnadıyla gelen rivâyete göre İmrân şöyle demiştir:

“Rasûlullâh kırmızı veya yeşil topraktan yapılmış testi, altın yüzük takmayı ve ipek giymeyi nehyetti.”¹³⁸

3. Buhârî'nin (ö. 256/870) *Sahîhin* de yer alan rivâyetler:

حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ سُؤَيْدٍ بْنِ مِقْرَانَ، قَالَ: (a)

سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: " نَهَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ سَبْعٍ: نَهَانَا عَنْ خَاتَمِ

الذَّهَبِ " أَوْ قَالَ: " حَلَقَةِ الذَّهَبِ، وَعَنِ الْحَرِيرِ، وَالْإِسْتَبْرَقِ، وَالذَّيْبِاجِ، وَالْمِثْرَقِ الْحُمْرَاءِ، وَالْقَسِيِّ، وَأَنِيَةِ الْفِضَّةِ.

وَأَمَرَنَا بِسَبْعٍ: بِعِبَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَإِنْزَارِ الْمُقْسِمِ، وَنَصْرِ

¹³⁶ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 30, s. 463.

¹³⁷ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 33, s. 190.

¹³⁸ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 33, s. 191.

Âdem > Şü'be > Eş'as b. Suleym > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin > **Berâ b. Âzıb**'ın isnadıyla gelen rivâyete göre Berâ şöyle demiştir:

“Resullah bize yedi şeyden yasakladı, altın yüzük ya da altın halka, ipek, gümüş brokar, ipek brokar, ipekten yapılmış minder, ipekli elbise ve gümüş kaplardan nehyetti. Hastaları ziyaret etmeyi, cenazeye tabi olmayı, hapşırana rahmet dilemeyi, selama cevap vermeyi, davete icabet etmeyi, verilen yemin üzerine durmayı ve mazluma yardım etmeyi emretti.”¹³⁹

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهْيَكٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ «نَهَى عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ»

Muhammed b. Beşşar > Ğunder > Şü'be > Katâde > Nedir b. Enes > Beşir b. Nuheyk > **Ebû Hureyre** isnadıyla gelen rivâyete göre Ebû Hureyre şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzükten nehyetti.”¹⁴⁰

حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ سُؤَيْدِ بْنِ مَقْرِنٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: " أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ، وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: نَهَانَا عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَلُبْسِ الْحَرِيرِ، وَالذِّيَّاجِ، وَالْإِسْتَبْرَقِ، وَعَنِ الْقَسِيِّ، وَالْمَيْشَرَةِ، وَأَمَرَنَا أَنْ نَتَّبِعَ الْجَنَائِزَ، وَنُعَوِّدَ الْمَرِيضَ، وَنُقَشِّيَ السَّلَامَ "

Hafs b. Ömer > Şü'be > Eş'as b. Suleym > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin > **Berâ b. Âzıb**'ın isnadıyla gelen rivâyete göre Berâ şöyle demiştir:

“Resullah bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi nehyetti: Altın yüzük, İpek, ipek brokar, gümüş brokar, ipekli elbise ve ipekten yapılmış minderden nehyetti. Cenazeye tabi olmayı, hastaları ziyaret etmeyi, selamı yaymayı emretti.”¹⁴¹

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ سُؤَيْدِ بْنِ مَقْرِنٍ، عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: " أَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ، وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ، وَتَشْمِيمِ الْعَاطِسِ، وَإِحَابَةِ الدَّاعِي، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ. وَنَهَانَا عَنْ

¹³⁹ Buhârî, Libâs, 45, (c. 7, s. 155).

¹⁴⁰ Buhârî, Libâs, 45, (c. 7, s. 155).

¹⁴¹ Buhârî, Merda, 4, (c. 7, s. 116).

سَمِعَ: عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، أَوْ قَالَ: حَلَقَةَ الذَّهَبِ، وَعَنْ ثُبُسِ الْحَرِيرِ، وَالذِّيَّاجِ، وَالسُّنْدُسِ، وَالْمَيَّاثِرِ "

Süleyman b. Harb > Şü'be > Eş'as b. Suleym > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin > **Berâ'**ın isnadıyla gelen rivâyete göre Berâ şöyle demiştir:

“Resullah bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi nehyetti: Hastaları ziyaret etmeyi, cenazeye tabi olmayı, hapsirana rahmet dilemeyi, davete icabet etmeyi, selama cevap vermeyi, mazluma yardım etmeyi ve verilen yemin üzerine durmayı emretti. Altın yüzük ya da altın halka, ipek, saf ipek elbise, ince ipek brokar ve İpekten yapılmış minderden nehyetti.”¹⁴²

4. Müslim'in (ö. 261/874) *Sahîh*'inde yer alan rivâyetler:

a) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، (a) عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ ثُبُسِ الْقَسِيِّ، وَالْمُعَصْفَرِ، وَعَنْ تَخْتُمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي الرُّكُوعِ»

Yahyâ b. Yahyâ > Mâlik > Nâfi > İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn > Abdillâh b. Huneyn > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasulullah ipekli elbiseyi, yabancı safranla kırmızıya boyanmış elbiseyi, altın yüzük takmayı ve rükûda Kur'an okumayı nehyetti.”¹⁴³

b) حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الثَّوْرِيِّ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهْيَلٍ، (b) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَنَّهُ نَهَى عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ»

Ubeydullah b. Muaz > Muaz > Şü'be > Katâde > Nedîr b. Enes > Beşîr b. Nuheyk > **Ebû Hureyre** isnadıyla gelen rivâyete göre Ebû Hureyre şöyle demiştir:

“Rasulullah altın yüzükten nehyetti.”¹⁴⁴

5. İbn Mâce'nin (ö. 273/887) *Sünen*'inde yer alan rivâyetler:

a) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ حُنَيْنٍ، مَوْلَى عَلِيٍّ، (a) عَلِيٍّ قَالَ «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ»

Ebûbekir > Abdullâh b. Numeyr > Ubeydillâh > Nâfi > İbni Huneyn > **Ali**

¹⁴² Buhârî, Edep, 124, (c. 8, s. 49).

¹⁴³ Müslim, Libâs ve Zînet, 4, (c. 3, s. 1648).

¹⁴⁴ Muslim, Libâs ve Zînet, 11, (c. 3, s. 1654).

isnadiyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük takmayı nehyetti.”¹⁴⁵

b)

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سُهَيْلٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ:
نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ

Ebûbekir > Ali b. Mushir > Yezîd b. Ebî Ziyad > Hasan b. Suheyl > **İbn Ömer** isnadiyla gelen rivâyete göre **İbn Ömer** şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzükten nehyetti.”¹⁴⁶

c)

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ الْمِثْرَةِ، يَعْنِي الْحَمْرَاءَ

Ebûbekir > Ebûl Ahfes > Ebî İshâk > Hubeyre > **Ali** isnadiyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük ve ipekten yapılmış minderden yani kırmızı ipekten yapılmış minderden nehyetti.”¹⁴⁷

6. Ebû Dâvûd'un (ö. 275/888) *Sünen*'inde yer alan rivâyet:

حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، وَمُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: «نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ لُبْسِ الْقَسِيِّ، وَالْمِثْرَةِ
الْحَمْرَاءِ»

Hafs b. Ömer ve Müslim b. İbrahim > Şü'be > Ebî İshâk > Hubeyre > **Ali** isnadiyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük, ipekli elbise ve ipekten yapılmış minderden nehyetti.”¹⁴⁸

7. Et-Tirmizî'nin (ö. 279/892) *Sünen/Camî*'inde yer alan rivâyetler:

¹⁴⁵ İbn Mâce, Libâs, 40, (c. 4, s. 619).

¹⁴⁶ İbn Mâce, Libâs, 40, (c. 4, s. 620).

¹⁴⁷ İbn Mâce, Libâs, 46, (c. 4, s. 625).

¹⁴⁸ Ebu davud, Libâs, 11, (c. 6, s. 162).

حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، **a)** عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: «نَهَانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ، وَعَنْ لِبَاسِ الْقَسِيِّ وَعَنِ الْقِرَاعَةِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، وَعَنْ لِبَاسِ الْمُعْصِفِرِ»

Seleme b. Şebib ve Hasan b. Ali > Abdurrezak > Mamer > Zuhri > İbrahim b. Abdillan b. Huneyn > Abdillan b. Huneyn > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasulullah altın yüzüğü, ipekli elbiseyi, rükû ve secde Kur'an okumayı ve usfurla kırmızıya boyanmış elbiseyi nehyetti.”¹⁴⁹

حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ حَمَّادٍ الْمَعْنِيُّ الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ: حَدَّثَنَا **b)** حَفْصُ اللَّيْثِيِّ، قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ أَنَّهُ حَدَّثَنَا أَنَّهُ قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ» وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَمُعَاوِيَةَ: حَدِيثُ عِمْرَانَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو التَّيَّاحِ: اسْمُهُ يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدٍ

Yusuf b. Hammad > Abdulvaris b. Saîd > Ebî Tâyyah > Hafs Leysi > **İmrân b. Husayn**'in isnadıyla gelen rivâyete göre İmrân şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük takmayı nehyetti.”¹⁵⁰

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ بْنِ يَرِيمَ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: «نَهَى **c)** رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الْقَسِيِّ وَعَنِ الْمِيثَرَةِ وَعَنِ الْجِيعَةِ» قَالَ أَبُو الْأَحْوَصِ: «وَهُوَ شَرَابٌ يَتَّخَذُ بِبَصْرٍ مِنَ الشَّعِيرِ» هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Kuteybe > Ebûl Ahfes > Ebî İshâk > Hubeyre b. Yerime > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük, ipekli elbise, ipekten yapılmış minder ve biradan

¹⁴⁹ Tirmizî, Libâs, 13, (c. 4, s. 226).

¹⁵⁰ Tirmizî, Libâs, 13, (c. 4, s. 226).

nehyetti.”¹⁵¹

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ (d) الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ سُؤَيْدٍ بْنِ مِقْرَنٍ، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ، أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَتَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ، عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، أَوْ حَلَقَةِ الذَّهَبِ، وَأَنِيَةِ الْفِضَّةِ، وَلُبْسِ الْحَرِيرِ وَالْدِّيَّاجِ، وَالْإِسْتَبْرَقِ، وَالْقَسِيِّ». هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ هُوَ: أَشْعَثُ بْنُ أَبِي الشَّعْثَاءِ، وَأَبُو الشَّعْثَاءِ اسْمُهُ سُلَيْمٌ بْنُ الْأَسْوَدِ

Muhammed b. Beşşar > Muhammed b. Cafer ve Abdurrahman b. Mehdi > Şü'be > Eş'as b. Suleym > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin > **Berâ b. Âzıb**'ın isnadıyla gelen rivâyete göre Berâ şöyle demiştir:

“Resullah bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi nehyetti: Cenazelere tabi olmayı, hastaları ziyaret etmeyi, hapsirana rahmet dilemeyi, davete icabet etmeyi, mazluma yardım etmeyi, verilen yemin üzerine durmayı ve selama cevap vermeyi emretti. Altın yüzük ya da altın halka, gümüş kaplar, ipek, saf ipek elbise, gümüş işlemeli ipek brokar ve ipekli elbiseden nehyetti.”¹⁵²

8. En-Nesaî (ö. 303/915) *Sünen*'inde, yer alan rivâyetler:

أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ بْنِ يَرِيمَ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: «نَهَانِي (a) النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنِ الْقَسِيِّ، وَعَنِ الْمَيَّاتِرِ الْحُمْرِ، وَعَنِ الْجِجَعَةِ»

Kuteybe > Ebûl Ahfes > Ebî İshâk > Hubeyre b. Yerime > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük, ipekli elbise, ipekten yapılmış minder ve biradan beni nehyetti.”¹⁵³

¹⁵¹ Tirmizî, Edep, 45, (c. 5, s. 116).

¹⁵² Tirmizî, Edep, 45, (c. 5, s. 117).

¹⁵³ Nesai, Zînet, 43, (c. 8, s. 165).

أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ آدَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَكَرِيَّا، عَنْ أَبِي إِسْحَقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: «نَهَى **b)** رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنِ الْقَسِيِّ، وَعَنِ الْمَيَاثِرِ الْحُمْرِ»

Muhammed b. Âdem > Abdurrahim > Zekeriya > Ebî İshâk > Hubeyre > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzük, ipekli elbise ve ipekten yapılmış minderden nehyetti.”¹⁵⁴

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ دُحَيْمٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ هُوَ ابْنُ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ هُوَ ابْنُ سُمَيْعٍ الْحَنْفِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: جَاءَ صَعْصَعَةُ بْنُ صُوحَانَ إِلَى عَلِيٍّ فَقَالَ: إِنَّهَا عَمَّا نَهَاكَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الذُّبَابِ، وَالْحَنْتَمِ، وَالنَّقِيرِ، وَالْجَعَةِ، وَنَهَانَا عَنْ حَلَقَةِ الذَّهَبِ، وَلُبْسِ الْحَرِيرِ، وَلُبْسِ الْقَسِيِّ، وَالْمَيْشَرَةِ الْحُمْرَاءِ»

Abdurrahman b. İbrahim > mervan b. Muaviye > İsmail b. Sumey > Mâlik b. Umeyr > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasulullah kabaktan yapılan kap, çömlek, hurma ağacının kökünden/gövdesinden oyulmuş kap, biradan, altın yüzükten, ipekten, ipekli elbiseden ve ipekten yapılmış minderden nehyetti.”¹⁵⁵

أَخْبَرَنِي هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْبٌ وَهُوَ ابْنُ شَدَّادٍ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ سَعِيدٍ الْفِدَكِيُّ، أَنَّ نَافِعًا، أَخْبَرَهُ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ حُنَيْنٍ، أَنَّ عَلِيًّا حَدَّثَهُ، قَالَ: «نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ تِيَابِ الْمُعَصْفَرِ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ لُبْسِ الْقَسِيِّ، وَأَنْ أَقْرَأَ وَأَنَا رَاكِعٌ» خَالَفَهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ

Harun b. Abdillâh > Abdussamed b. Abdulvaris > Harb b. Şeddad > Yahyâ > Amr b. Saîd > Nâfi > İbn Huneyn > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh usfurla boyanmış elbiseden, altın yüzükten, ipekli elbiseden ve

¹⁵⁴ Nesai, Zînet, 43, (c. 8, s. 165).

¹⁵⁵ Nesai, Zînet, 43, (c. 8, s. 166).

rukuda okumaktan nehyetti.”¹⁵⁶

أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: «نَهَانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَأَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ وَأَنَا رَاكِعٌ، وَعَنْ الْقَسِيِّ، وَعَنْ الْمُعْصَفَرِ»

Yakub b. İbrahim > Yahyâ > İbn Aclan > İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn > Abdullah b. Huneyn > İbn Abbas > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzükten, rukuda Kur’an okumaktan, ipekli elbiseden ve yabancı safranla kırmızıya boyanmış elbiseden beni nehyetti.”¹⁵⁷

أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى، أَخْبَرَنِي f) خَالِدُ بْنُ مَعْدَانَ، أَنَّ ابْنَ هُنَيْنٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ عَلِيًّا قَالَ: «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ ثِيَابِ الْمُعْصَفَرِ، وَعَنْ الْحَرِيرِ، وَأَنْ يَقْرَأَ وَهُوَ رَاكِعٌ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ»

İbrahim b. Yakub > Hasan b. Musa > Şeyban > Yahyâ > Halit b. Madan > İbn Huneyn > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh yabancı safranla kırmızıya boyanmış elbiseden, ipekten, rukuda okumaktan ve altın yüzükten nehyetti.”¹⁵⁸

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّضَرَ بْنَ أَنَسٍ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهْلٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ «نَهَى عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ»

Muhammed b. Musennâ > Muhammed > Şü’be > Katâde > Nadir b. Enes > Beşir b. Nuheyk > **Ebî hureyre** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzükten nehyetti.”¹⁵⁹

¹⁵⁶ Nesai, Zînet, 43, (c. 8, s. 169).

¹⁵⁷ Nesai, Zînet, 77, (c. 8, s. 191).

¹⁵⁸ Nesai, Zînet, 77, (c. 8, s. 191).

¹⁵⁹ Nesai, Zînet, 77, (c. 8, s. 192).

أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: أُنْبَأَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، أَنَّ إِبْرَاهِيمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، **h)** أَخْبَرَهُ، أَنَّ أَبَاهُ، حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيًّا يَقُولُ: «نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ لُبُوسِ الْقَسِيِّ، وَالْمُعَصْفَرِ، وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ وَأَنَا رَاكِعٌ»

İsa b. Hammad > Leys > Yezîd b. Ebî Habîb > İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn
> Abdullâh b. Huneyn > **Ali** isnadıyla gelen rivâyete göre Ali şöyle demiştir:

“Rasûlullâh altın yüzükten, ipekli elbiseden, yabancı safranla kırmızıya boyanmış elbiseden ve rukuda Kur'an okumaktan beni nehyetti.”¹⁶⁰

1.4. İSNÂD TENKÎDİ YÖNÜNDEN RİVÂYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

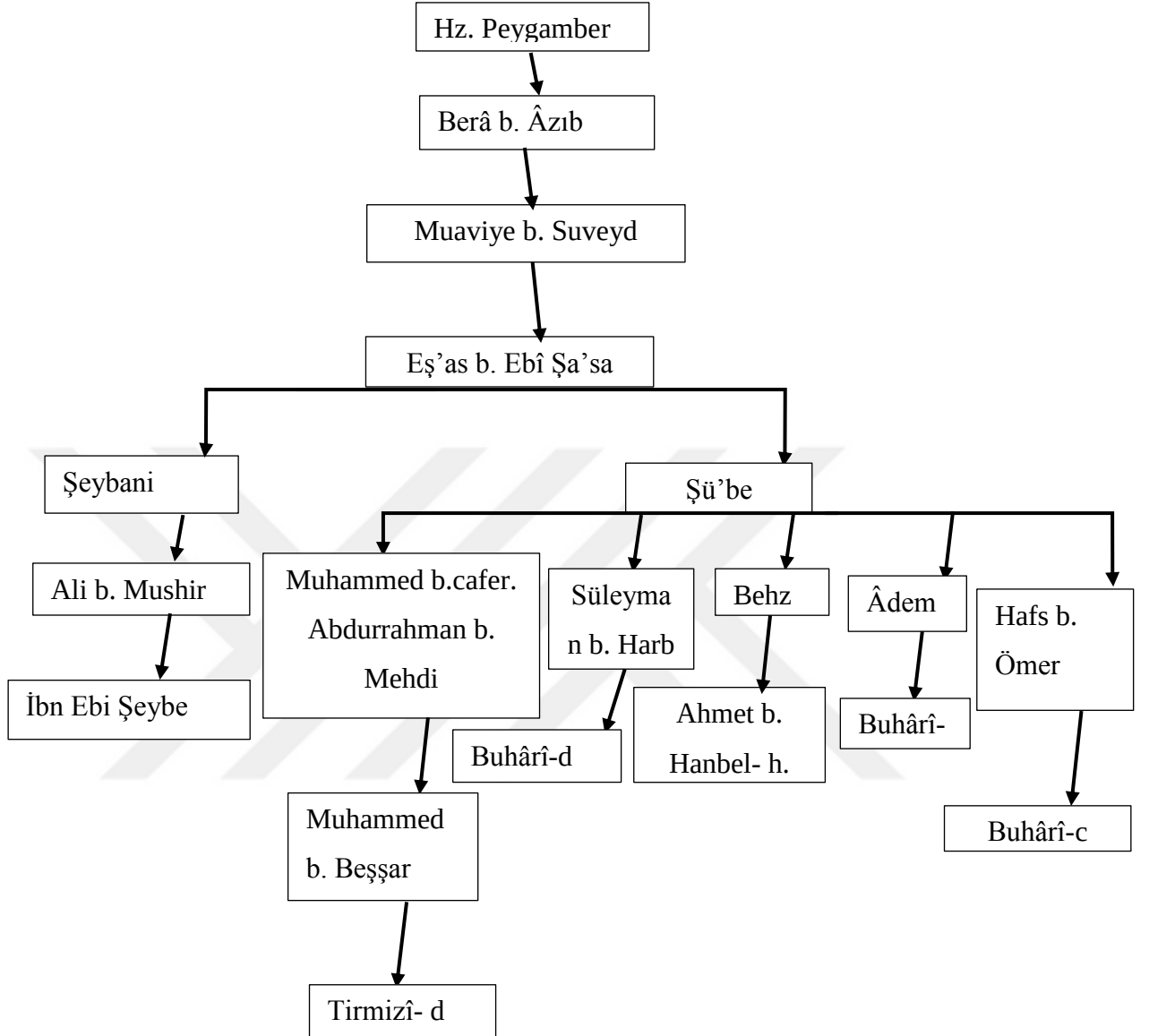
1.4.1 Sened Ağı

Hadîsin sened ağı oluşturulurken araştırmamızın kapsamında yer alan kaynaklardaki bütün sened ve seneddeki râvilerinin açık ve okunaklı şekilde şemasını çizmesine dikkat edilecektir. Bu şemayı yaparken de ikinci hadîsimizin altı farklı isnadı olduğundan dolayı altı farklı sened ağı çizilecektir. “Çünkü isnadların tamamı aynı yerde verildiğinde, yazıların çok küçültülmesi zorunda kalındığı gibi, okunması ve anlaşılması da güç olmaktadır.”¹⁶¹

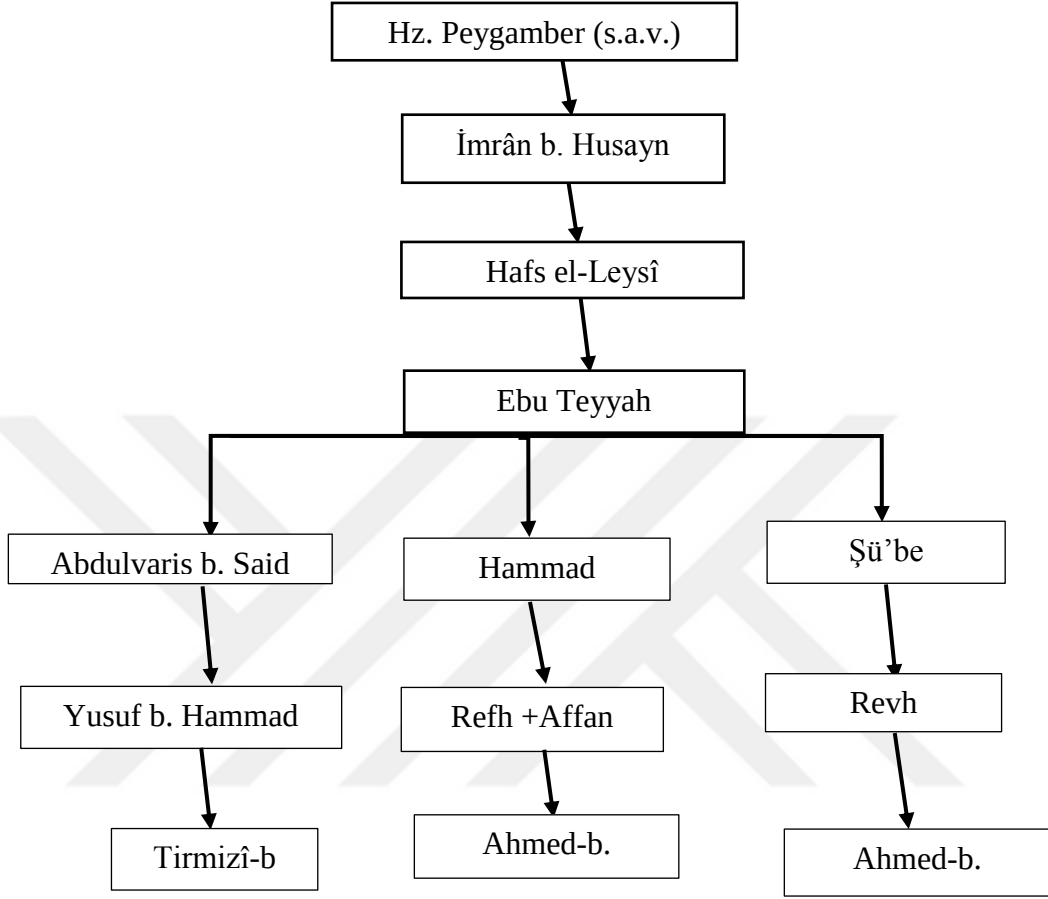
¹⁶⁰ Nesai, Zînet, 95, (c. 8, s. 204).

¹⁶¹ Nihat Yatkın, **Hadisi Anlamada Yöntem**, s. 38.

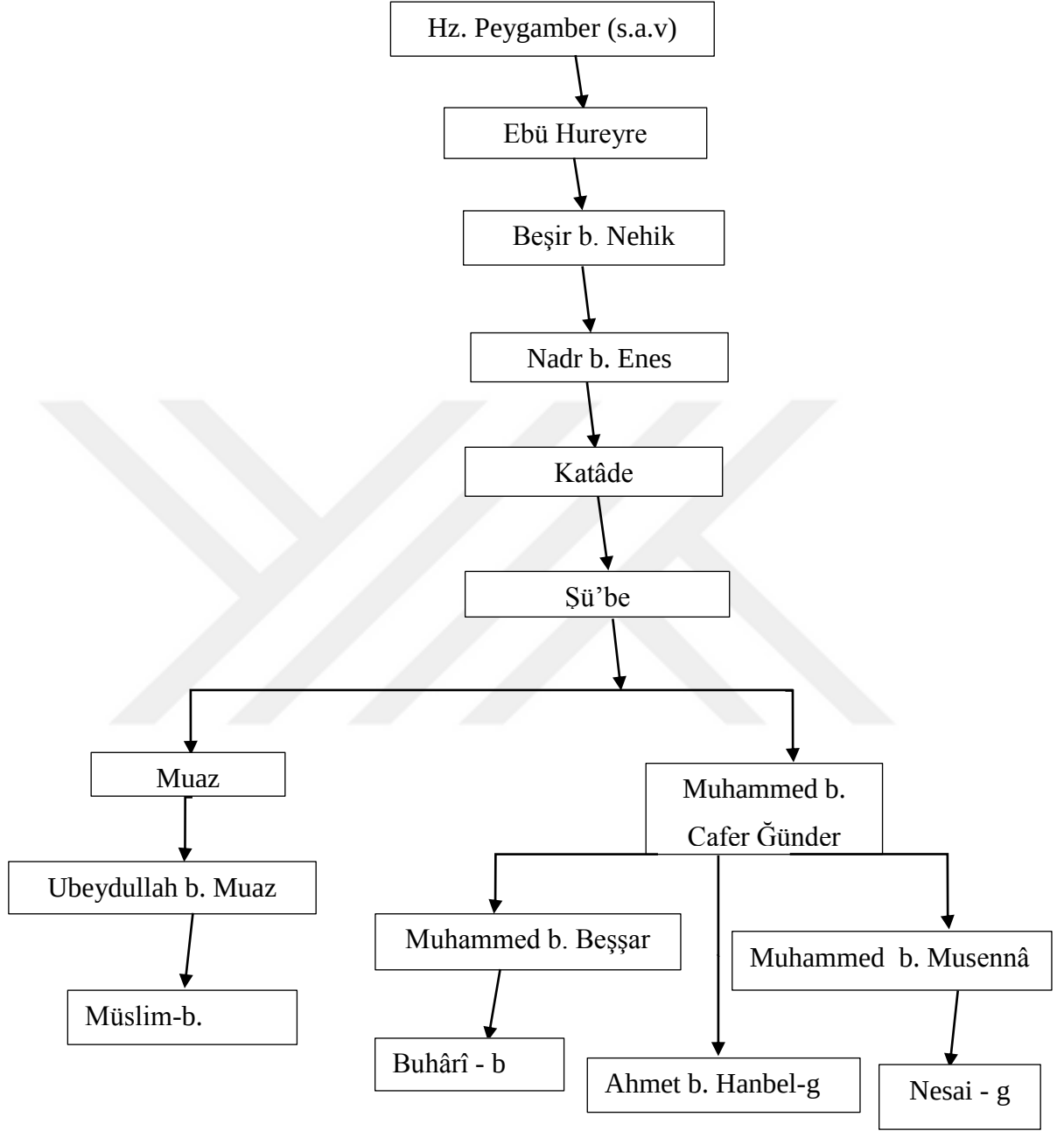
Berâ b. Âzıb Tariklerinin Sened Ağı

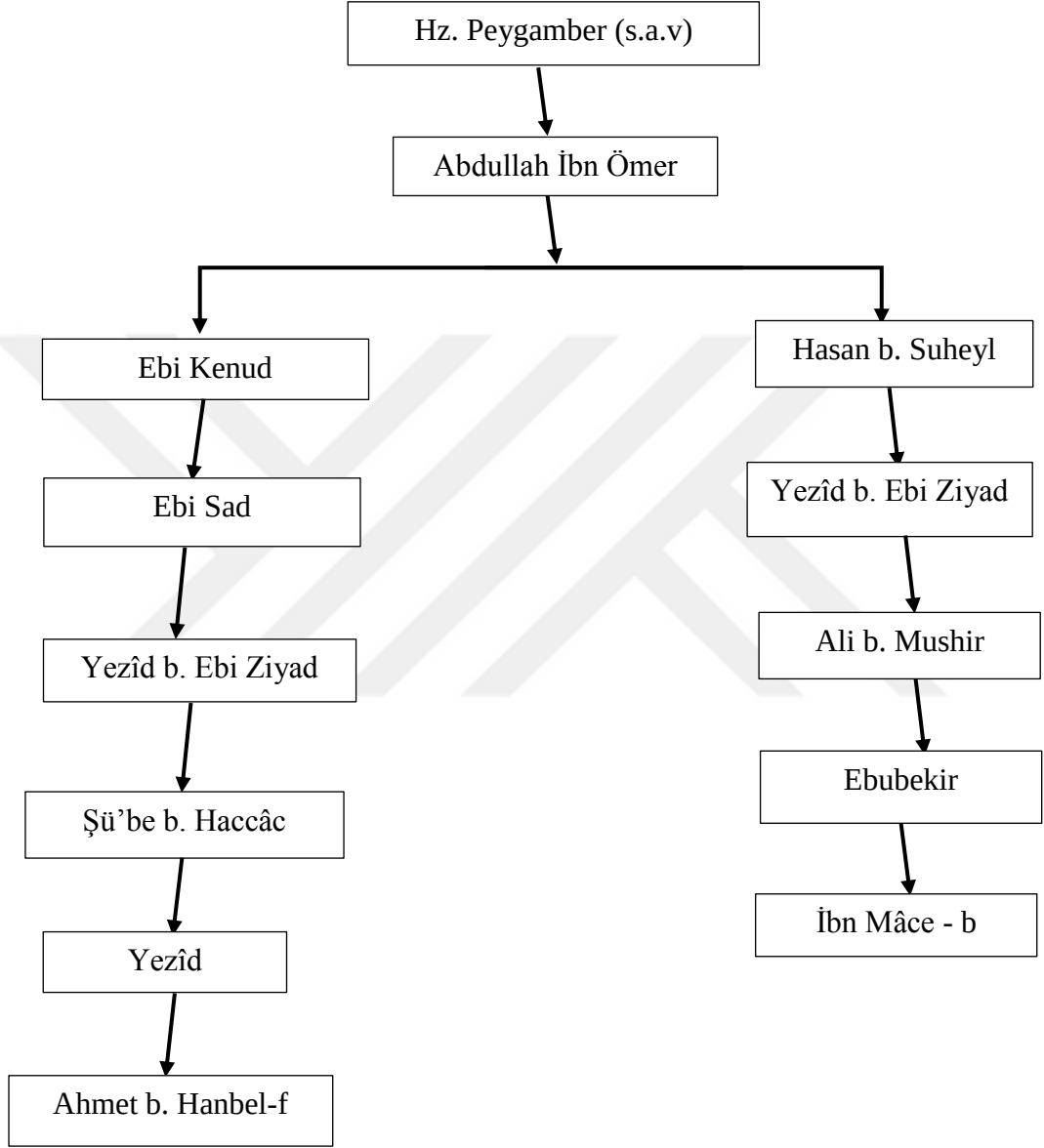
İmrân b. Husayn Tariklerinin Sened Ağı

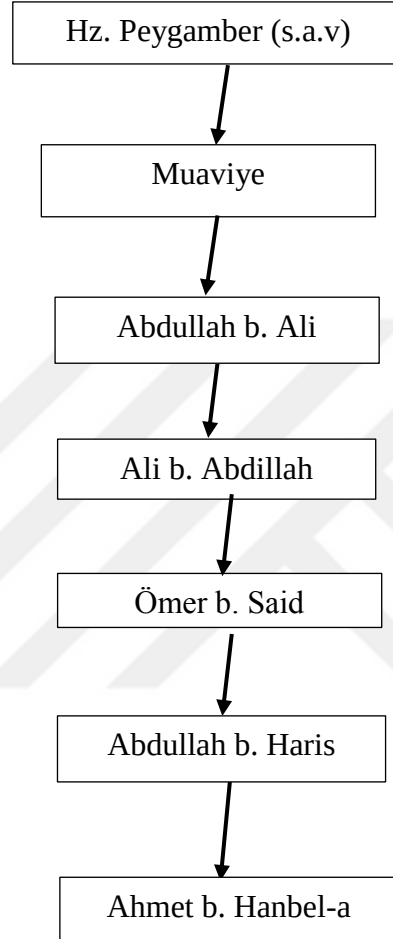
Ebû Hureyre Tariklerinin Sened Ağı

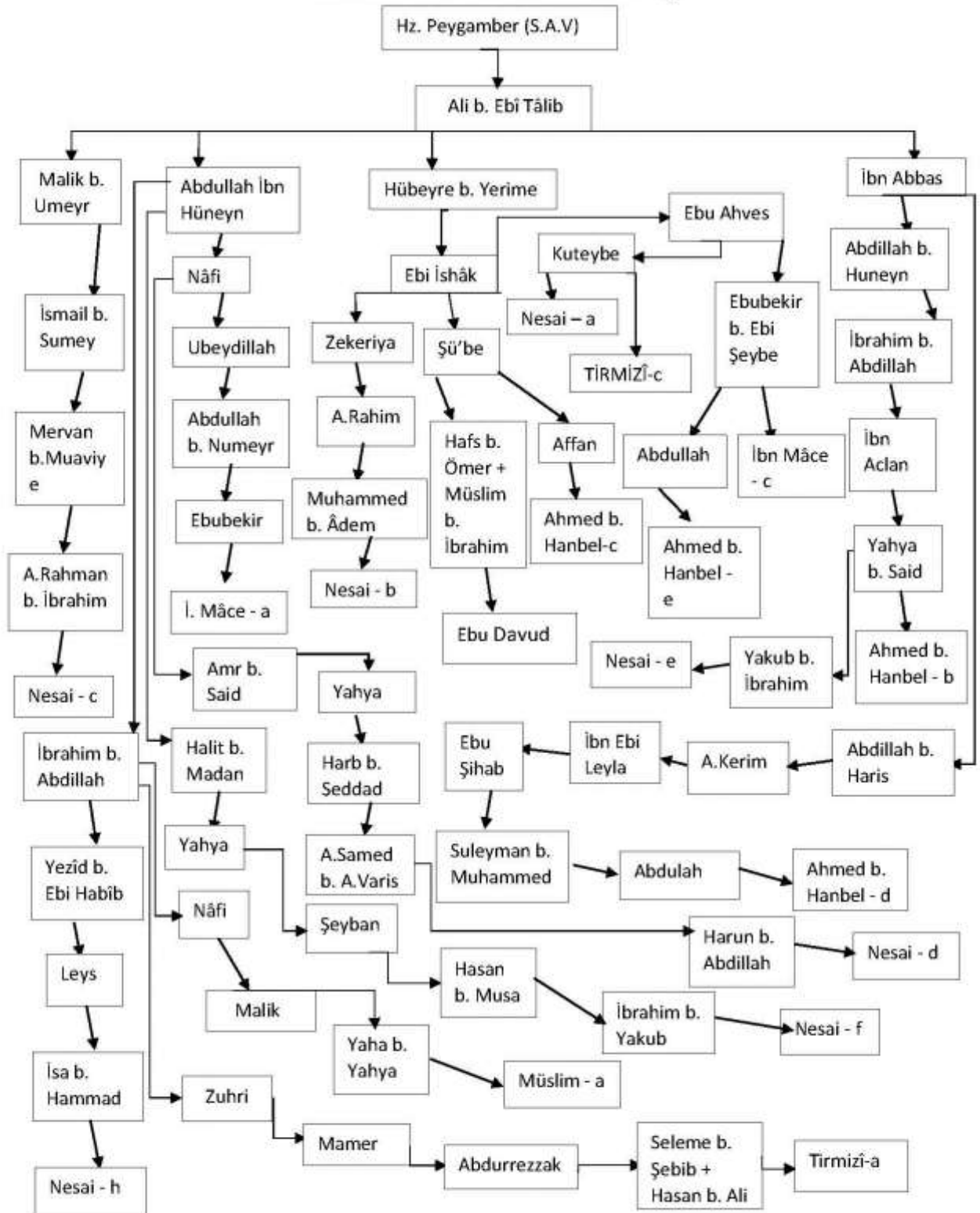
Abdullah b. Ömer Tariklerinin Sened Ağı

Muaviye Tariklerinin Sened Ağı

Ali b. Ebî Tâlib Tariklerinin Sened Ağ

1.4.2. Sened Tenkidi

İpeğin ve altının erkeklere haram olduğunu ifade eden mezkûr hadîsimiz Ebû Hureyre, Ali b. Ebî Tâlib, Muaviye, Berâ b. Âzıb, Abdullah b. Ömer ve İmrân b. Husayn tarikleriyle gelmiştir. Daha önce dediğimiz gibi cerh ve ta'dilde sahabe udûl olarak kabul edildiğinden, incelemeye tabi olmayacaklardır. İncelememize sahabe tabakasından sonraki râviler tabi olacaklardır. Farklı isnattaki ismi geçen râviler ilk geçtiği isnatta haklarında cerh ve ta'dil bilgileri verilecek olmasından dolayı sonraki isnatlarda tekrar haklarında bilgi verilmeyecektir.

1. İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849) *Musannef*'inde,

Ebû bekir ('Haddesena) > Ali b. Mushir ('an) > Şeybanî ('an) > Eş'as b. Ebî Şa'sa ('an) > Muaviye b. Süveyd ('an) > **Berâ** senedi:

Ebû Hasan Ali b. Mushir b. Ali el-Kureyşî (ö. 189/805): Ahmet b. Hanbel' in "tüm fıkıh ve hadîslerinde sika" diyerek değerini takdir ettiği İbn Mushir, İsmail b. Ebî Halîd, Ebû İshâk Şeybanî, Muhammed b. Kays ve başka muhaddislerden hadîs almıştır. Kendisinden de İsmail b. Halil, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Buhârî, Müslim ve pekçok kişi rivâyette bulunmuştur. Hakkında "sika" ifadesi kullanılmıştır. Ahmet b. Hanbel "sâlihul hadîs" olarak nitelemiştir.¹⁶² İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği râvi, hicri 189 senesinde vefat etmiştir.¹⁶³

Ebû İshâk Süleyman b. Ebî Süleyman eş-Şeybanî el-Kufî (ö. 141-42/758-759): Ebûbekir b. Ayaş'ın "Hadîs fakihî" diyerek kıymetini takdir ettiği Ebû İshâk, Abdillâh b. Ebî Avf, Eş'as b. Ebî Şe'sa, Habîb b. Ebî Sabit ve muhaddislerden hadîs almıştır. Kendisinden de oğlu İshâk, Ebû İshâk Sabîi, Ali b. Mushir ve birçok muhaddis rivâyette bulunmuştur. Hakkında "sika, sadûk, hüccet" ve benzer Ta'dil ifadeleri kullanılmış, Ebû Hâtem "sâlihu'l-hadîs" olarak nitelemiştir.¹⁶⁴ İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği râvi, hicri 141-42 senesinde vefat etmiştir.¹⁶⁵

¹⁶² Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâ*, c. 1, s. 494.

¹⁶³ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 214.

¹⁶⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 4, s. 172.

¹⁶⁵ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 301.

Eş'as b. Ebî Şe'sa el-Muharibî El-Kufî (ö. 125/743): Ahmed b. Abdillâh el-İclî'nin "Kufî şeyhlerinin en sadıkıdır" diyerek kıymetini takdir ettiği Eş'as, Esved b. Hilal, Esved b. Zeyd, Muaviye b. Suveyd ve başka muhaddislerden hadîs almıştır. Kendisinden de İsrail b. Yunus, Zaid b. Kuddame, Ebû İshâk ve birçok muhaddis rivâyette bulunmuştur. Hakkında "sika" ta'dil ifadesi kullanılmıştır.¹⁶⁶ İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği râvi, hicri 125 senesinde vefat etmiştir.¹⁶⁷

Ebû Suveyd Muaviye b. Suveyd b. Mukârrin el-Müzeni el-Kufî: Muaviye rivâyetlerini babasından ve Berâ b. Âzıb'dan almıştır. Kendisinden de Eş'as b. Ebî Şe'sa, Saîd b. Yahmid, Seleme b. Kuheyl gibi pek çok kişi almıştır.¹⁶⁸ İclî, muâviye için "sika" olduğunu söylerken, Ebû Ahmed el-Askerî; semâ yoluyla rivâyetlerin sahîh değil mürsel olduğunu ifade etmiştir.¹⁶⁹ Fakat Muaviye bu hadîsinde sahabiyi atlamadığı için bu hadîsimiz mürsel olmadığı kesindir. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.¹⁷⁰ Tüm çabamıza rağmen Muaviye'nin ölüm tarihine ulaşamadık.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsimizin sened açısından sahîh olduğu kanatindeyiz.

2. Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde,

a) Abdullah b. Haris ('heddeseni) > Ömer b. Saîd b. Ebî Hüseyin ('ahberehu) > Ali b. Abdillâh ('ahberehu) > Abdillâh b. Ali el Adevi ('semi'tu) > **Muaviye** senedi:

Ebû Muhammed Abdullah b. Haris b. Abdulmelik el-Mahzumî el-Kureyşî el-Mekî: Ebû Muhammed rivâyetlerini İbrahim b. Yezîd el-Huzi, Sevr b. Yezîd el_ Humsi, Ömer b. Saîd b. Ebî Hüseyin ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden de İbrahim b. Abdullah b. Hâtem, Muhammed b. İdris eş-Şafii, Ahmed

¹⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 3, s. 271.

¹⁶⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 62.

¹⁶⁸ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 28, s. 181.

¹⁶⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 10, s. 181.

¹⁷⁰ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 412.

b. Hanbel, Küteybe b. Saîd ve başka kişiler almıştır. Ahmed b. Hanbel kendisinin hakkında “la bihi be’s” ifadesini kullanmıştır. Ayrıca hakkında “sika” gibi tâdil ifadeleri de kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.¹⁷¹ İncelenen kitaplar arasında tüm çabalara rağmen râvinin vefat tarihine ulaşamamıştır.

Ömer b. Saîd b. Ebî Hüseyin el-Kureysî en-Nefeli el-Mekkî: Ömer b. Saîd rivâyetlerini Büşür b. Âsım, Tavus b. Keysân, Abdullah b. Ebî Müleyke, Ali b. Abdillâh b. Ali ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden de Hasan b. Ali b. Âsım el-Vasitî, Ravh b. Ubade, Süfyan es-Sevrî, Abdullah b. Haris el-Mahzumi ve başka kişiler almıştır. Ömer b. Saîd hakkında “sika, sadûk” gibi ta’dil ifadeleri kullanılmıştır.¹⁷² İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.¹⁷³ İncelememizin sınırları içerisinde olan eserlerde râvinin vefat tarihine ulaşamamıştır.

Ali b. Abdillâh b. Ali el-Âdevî: Ali b. Abdillâh rivâyetlerini babasından almış, kendisinden de Ömer b. Saîd b. Ebî Hüseyin almıştır. Hicaz’ın Abdüşşems koluna bağlıdır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.¹⁷⁴ Râvi hakkında daha fazla bilgiye ulaşamamıştır.

Abdillâh b. Ali b. Ruva el-Âdevî: Abdillâh b. Ali rivâyetlerini Muaviye’den almış, kendisinden de oğlu Ali b. Abdillâh almıştır. Hicaz’ın Abdüşşems koluna bağlıdır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.¹⁷⁵ Râvi hakkında daha fazla bilgiye ulaşamamıştır.

Yukarıdaki senedde yer alan râvilerin ekserisi güvenilir olmakal birlikte, Ali b. Abdillâh ve Abdillâh b. Ali ile ilgili güvenilirlikleri açıkça belirtilmemiş ancak cerh de edilmemişlerdir. Dolayısıyla bu hadîs sened açısından sahîh olarak kabul edilebilir.

---

¹⁷¹ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 14, s. 394.

¹⁷² Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 21, s. 364.

¹⁷³ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 412.

¹⁷⁴ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 212.

¹⁷⁵ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 40.

b) Yahyâ b. Saîd ('an) > İbn Aclan ('haddeseni) > İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn ('an) > Abdillâh b. Huneyn ('an) > İbn Abbas ('an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Abdullâh Muhammed b. Âclan el-Medinî el-Kureşî (ö. 148/765) : İbn Sad'ın “ Abid, nasik, fakih” diyerek kıymetini takdir ettiği Ebû Abdullâh, babasından, Enes b. Mâlik, İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn ve başka kişilerden hadîs almıştır. Kendisinde de Sâlih b. Keysan, Abdulvahhap b. Buht, Sufyan, Leys, Yahyâ b. Saîd ve birçok kişi rivâyette bulunmuştur. Hakkında “sika, sadûk, kesiru'l-hadîs” ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği râvi hicri 148 senesinde vefat etmiştir.¹⁷⁶

Ebû İshâk İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn el-Haşimî el-Medinî (ö. 107/725) : Ebû İshâk rivâyetlerini babasından, Ebû Hureyre, Ebî Mürre' den almış, kendisinden de Zühri, Şerik b. Ebî Nemire, Nâfi, İbn Âclan, İbn İshâk gibi birçok kişi almıştır. Hakkında “sika, kesiru'l-hadîs” ve benzer tâdil sıfatları kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* Kitabında ismini zikretmiştir. Kessin olmamaka beraber hicri 100 lerce vefat etmiştir.¹⁷⁷

Abdillâh b. Huneyn el-Haşimi el-Medinî : Abdullâh b. Huneyn rivâyetlerini Ali, İbn Abbas, Ebî Eyyûb, İbn Ömer, Müsevvir b. Müğrime' den almış, Kendisinden de oğlu İbrahim, Muhammed b. Münkerdir, Muhammed b. İbrahim et-Teymi, Üsâme b. Zeyd el-Leysî, Nâfi gibi birçok kişi almıştır. Hakkında “Sika” gibi tâdil ifadesi kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabına ismini almıştır.¹⁷⁸ Yapılan tüm çabalara rağmen vefat tarihine ulaşılammıştır.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

¹⁷⁶ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 386; İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 9, s. 303; Zehebî, *Mîzânu'l-İ'tidâl*, c. 3, s. 644.

¹⁷⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 1, s. 116.

¹⁷⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 5, s. 169.

c) Âffan ('haddesena) > Şü'be ('ahberena) > Ebû İshâk ('semitu) > Hübeyre > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Osman Âffan b. Müslim b. Abdillâh es-Sifar el-Basrî (ö. 220/835) : Ebû Osman rivâyetlerini, Davud b. Ebî Furat, Abdullâh b. Bekr el-Müznî, Seğr İbn Cuveyriye, Şü'be ve pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Kütaybe b. Saîd, Buhârî, Ebûbekir b. Ebî Şeybe, Ahmed b. Hanbel ve birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “Sika, sebt, imam, mütkin, metin, hüccet” ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir, Ebû Osman hicri 220 senesinde vefat etmiştir.¹⁷⁹

Ebû Bistâm Şü'be b. Haccâc b. Vird el-İtkî el-Ezdî el-Basrî (ö. 160/777) : Ahmed b. Hanbel: “Şü'be'nin zamanında hadîste onun gibisi yoktu” diyerek kıymetini takdir ettiği Ebû Bistâm, Katâde, Ebû İshâk, İbrahim b. Amr, Eş'as b. Ebî Şe'sa ve başka muhaddislerden hadîs almıştır. Kendisi de Eyyûb, Yahyâ el-Kattan, Ameş, Muhammed b. İshâk, Muhammed b. Cafer, Muaz, Hafs b. Ömer, Süleyman b. Harb, Âffan ve başka kişiler rivâyette bulunmuştur. Hakkında “sika, sebt, hüccet, sahibu'l-hadîs” ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği râvi, hicri 160 senesinde vefat etmiştir.¹⁸⁰

Ebû İshâk Amr b. Abdullâh b. Ubeyd es-Seb'î el-Kûfî (ö. 126/744): Ebû İshâk rivâyetlerini Ali b. Ebî Talib, Müğire b. Şü'be, Hübeyre b. Yerime, Berâ b. Âzıb, Ebû Ahves ve pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de oğlu Yunus, torunu İsrail b. Yunus, Şü'be, Katâde gibi birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “sika, sadûk” gibi tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında onu müdellis olarak zikretmiştir. Ebû İshâk hicri 126 senesinde vefat etmiştir.¹⁸¹

Ebû-l Haris Hübeyre b. Yerime el-Hamdanî el-Kufî (ö. 66/686): Ebû-l Haris rivâyetlerini Ali, Hasan b. Ali, İbn Mesud, Talha ve İbn Abbas'tan almış, kendisinden de Ebû İshâk ve Ebû Fağete rivâyette bulunmuşlardır. Hakkında “la bihi

¹⁷⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 7, s. 205; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 522; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 20, s. 160; İbn Hacer, *Takribu't-Tehzîb*, c. 1, s. 393.

¹⁸⁰ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 4, s. 297; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 446; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 12, s. 479; İbn Hacer, *Takribu't-Tehzîb*, c. 1, s. 266; Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâ*, c. 1, s. 343.

¹⁸¹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 8, s. 56; Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâ*, c. 1, s. 735.

be's" gibi tâdil ifadesinin yanında "leyse bil kaviyy, zayıf, şibhi mechul" gibi cerh ifadeleri de kullanılmıştır. İbni Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Ebû İshâk hicri 66 senesinde vefat etmiştir.¹⁸²

Âffan, Şü'be ve Ebû İshâk hakkındaki değerlendirmelerin geçtiği ve her üçünün güvenilir olduğu bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Hübeyre b. Yerime**'nin tartışmalı olması nedeniyle, rivâyet i'tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

d) Abdullah (haddesena) > Süleyman b. Muhammed (haddesna) > Ebû Şihab (an) > İbn Ebî Leyla (an) > Abdulkerîm (an) > Abdillâh b. Haris b. Nevfel (an) > İbn Abbas (an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Abdurrahman Abdullah b. Ahmet b. Muhammed b. Hanbel b. Hilal b. Esed eş-Şeybanî el-Bağdadi (ö. 290/903): Ebûbekir el-Hallal'ın "Sâlih adam, doğru sözlü, çok haya eden" diyerek kıymetini takdir ettiği Abdullah, babasından, İbrahim b. Haccâc. Ahmed b. Mun'i, Süleyman b. Muhammed, Ebûbekir b. Ebî Şeybe ve başka kişilerden rivâyet almıştır. Kendisinden de Nesaî, Ebûbekir en-Necad ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında "sika, sebt" gibi tâdil ifadeleri kullanılmıştır. Abdullah hicri 290 senesinde vefat etmiştir.¹⁸³

Ebû Dâvûd Süleyman b. Muhammed el-Mubarekî (ö. 231/817): İbn Kani'nin "Ebû Dâvûd Sâlih bir insandır" diyerek kıymetini takdir ettiği Süleyman, Ebî Şihab, Ebî Hafs, Hammâd b. Delil ve başka kişilerden rivâyet almıştır. Kendisinden de Ahmet b. Hanbel, Abdullah b. Ahmet b. Hanbel, Yahyâ b. Yakub el-Mubarekî ve pek çok kişi rivâyet almıştır. Hakkında "sika, la be'se bihi, Şeyh" gibi tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabına ismini almıştır.¹⁸⁴

Ebû Şihab Abdurabbehu b. Nâfi el-Hanat el-Kenanî el-kûfî el-Eşğher (ö. 171/787): Ebû Şihab, rivâyetlerini Yahyâ b. Saîd el-Ensari, Ameş, Asım b. Behdele, İbn Ebî Leyla ve başka kişilerden almış, kendisinde de Yahyâ b. Âdem, Saîd b.

¹⁸² İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 23; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 511; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 30, s. 150; İbn Hacer, *Takribu't-Tehzîb*, c. 1, s. 570.

¹⁸³ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 5, s. 124.

¹⁸⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 4, s. 167; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 11, s. 425; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 278.

Süleyman, Ebû Dâvûd el-Mubarekî ve birçok kişi almıştır. Hakkında “sika, sadûk, kesiru’l-hadîs” ve benzer ta’dil ifadelerinin yanı sıra “leyse bil kaviyy, gibi cerh ifadeler de kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Ebû Şihab hicri 171 senesinde vefat etmiştir.¹⁸⁵

Ebû Abdurrrahman Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leyla el-Kuffî (ö. 148/765): Muhammed, rivâyetleri Acleh b. Abdüllah el-Kindî, İsmail b. Ümeyye, Hakîm b. Uteybe ve pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Hüseyin b. Numeyr, Sufyan es-Sevrî, Şü’be b. Haccâc, Ali b. Mushir ve birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “zayıf, kesiru’l-hata, maklub, leys bil kaviyy” gibi cerh ifadeleri kullanılmıştır. Muhammed, hicri 148 senesinde vefat etmiştir.¹⁸⁶

Ebû Ümeyye Abdulkerîm b. Ebî Meharik el-Basrî (ö. 126/744): Abdulkerîm, rivâyetlerini Enes b. Mâlik, Abdullah b. Haris b. Nevfel, Ebî Zübeyr ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden de Ata, Mucahid, Muhammed b. İshâk, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leyla ve birçok kişiler hadîs almıştır. Hakkında “zayıf, gayri sika, metruk” gibi cerh ifadeleri kullanılmıştır. Abdülkerîm hicri 126 senesinde hayatını kaybetmiştir.¹⁸⁷

Ebû Muhammed Abdullah b. Haris b. Nevfel b. Haris b. Abdulmutalib b. Haşim el-Kureyşî el-Haşimi el-Medinî (ö. 79/698): Abdullah, rivâyetlerini Mursel olarak Hz. Peygamber (s.a.v.), Ubey b. Kab, Usame b. Zeyd, Haris b. Nevfel, Abdullah b. Abbas, Ali b. Ebî Tâlib ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden de Ezrak b. Kays, oğlu İshâk, Süleyman b. Yesâr, Ebû Ümeyye Abdulkerîm el-Basrî ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sika’ ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Abdullah hicri 79 senesinde vefat etmiştir.¹⁸⁸

Abdullah b. Ahmet, Süleyman b. Muhammed, Abdurabbehu b. Nâfi, Abdullah b. Haris hakkındaki değerlendirmelerin geçtiği ve her dördünün güvenilir

¹⁸⁵ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 6, s. 117; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 16, s. 485; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 154.

¹⁸⁶ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 25, s. 622.

¹⁸⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 6, s. 335; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 18, s. 259.

¹⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 14, s. 396; *es-Sikât*, c. 5, s. 9.

olduğu bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Muhammed b. Abdurrahman ve Abdülkerîm b. Ebî Meharik**’ in zayıf olmaları nedeniyle, bu tarık için zayıftır dememiz mümkündür.

e) Abdullah (haddeseni) > Ebû Bekir b. Ebî Şeybe (haddesena) > Ebû Ahfes (an) > Ebû İshâk (an) > Hübeyre (an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû-l Ahves Selam b. Selim el-Hanefi el-Hâfız el-Kufî (ö. 179/795): İclî ve İbn Hâtemin “sahibü’s-Sünne” diyerek kıymetini takdir ettikleri Ebû-l Ahves, Ebî İshâk es-Seb’î, Âsım b. Süleyman, Esved b. Kays, Eş’as b. Ebî Şe’sa ve başka kişilerden hadîs almıştır. Kendisinde de Yahyâ b. Âdem, Yahyâ b. Yahyâ, Küteybe b. Saîd , İbn Ebî Şeybe ve birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “sika, sadûk, metin” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini geçmektedir. Ebû’l-Ahves hicri 179 senesinde vefat etmiştir.¹⁸⁹

Seneddeki tüm râvilerin hakkındaki değerlendirmelerin güvenilir oldukları bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Hübeyre b. Yerime**’nin tartışmalı olması nedeniyle, i’tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

f) Yezîd (‘ahberena) > Şü’be b. Haccâc (‘an) > Yezîd b. Ebî Ziyad (‘an) > Ebî Saîd (‘an) > Ebî Kenud (‘an) > **Abdullah** senedi:

Ebû Halid Yezîd b. Harun b. Vadi b. Sabit es-Sülemi el-Vasiti el-Buhara (206/821): Ahmed b. Sinan’ın “hiçbir alimin namazı Yezîd’inki gibi güzel değildi”, Muhammed b. Kuddame’nin “Yezîd 25 bin isnad ezberdi” diyerek kıymetini takdir ettikleri Yezîd, Ebân b. Ebî Ayâş, Ebân b. Yezîd Attâr, Şü’be b. Haccâc ve başka çok kişilerden hadîs almıştır. Kendisinde de Âdem b. Ebî İyas, Yahyâ b. Muin Ali el-Medinî, Ahmed b. Hanbel ve birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “sika, sadûk, metin, imam” gibi ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Yezîd hicri 206 senesinde vefat etmiştir.¹⁹⁰

¹⁸⁹ İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 4, s. 248; Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 12, s. 282; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 6, s. 417; Zehebî, **Mîzânu’l-İ’tidâl**, c. 2, s. 176.

¹⁹⁰ İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 11, s. 321; Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 32, s. 261; Nevevî, **Tehzîbu’l-Esmâ**, c. 1, s. 725.

Ebû Abdullah Yezîd b. Ebî Ziyad el-Kureşî el-Haşîmî el-Kufî (ö. 136/753): Yezîd, rivâyetlerini Enes, Abdullah b. Haris, Abdurrahman b. Ebî Leyla, Sabit el-Bennan ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden de İsmail b. Ebî Halid, Zaide, Şü'be, Alî b. Mushir gibi birçok kişi rivâyet almıştır. Yezîd ömrünün sonlarına doğru ihtilata düştüğü için güvenilirliği hakkında tartışmalar olmuştur. Hakkında “sika, caizü'l-hadîs” gibi ta'dil ifadelerin yanında “zayif, leyse bil kaviyy, leyyin” gibi cerh ifadeleri de kullanılmıştır. Yezîd Hicri 136 senesinde vefat etmiştir.¹⁹¹

Ebû Sâd Kariu-l Ezd el-Ezdî el-Kufî: Ebû Sad, rivâyetlerini Yezîd b. Erkam, Ebî Kenud el-Ezdi'den almış, kendisinden de İsmail b. Abdurrahman es-Sedi, Süleyman b. Kays Yeşkuri ve Yezîd b. Ebî Ziyad hadîs almış, ve İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir.¹⁹²

Abdullah b. Amr Ebî Kenud el-Ezdi el-Kufî: Ebû-l Kenud rivâyetlerini Ali, Habbab b. Eret. İbn Mesud ve İbn Ömer'den almıştır. Kendisinden de Ebû İshâk es-Seb'î, Kays b. Vehb, İsmail b. Ebî Halid ve Ebû Sad el-Ezdi hadîs almıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir.¹⁹³

Seneddeki tüm râvilerin hakkındaki değerlendirmelerin güvenilir oldukları bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Yezîd b. Ebî Ziyad**'nin tartışmalı olması nedeniyle, i'tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

g) Muhammed b. Cafer ('hadesena) > Şü'be ve haccâc ('haddseni) > Şü'be ('an) > Katâde (semitu) > Nedr b. Enes ('an) > Beşir b. Nuheyk ('an) > Ebî Hureyre senedi:

Ebû Abdullah Muhammed b. Cafer Gündür el-Hezli el-Basrî (ö. 193/809): Ebû Mubarek'in “Şü'be' nin hadîsinde insanlar ihtilafa düştüğünde Gündür'in kitabı onlar için hakem durumdaydı” diyerek kıymetini takdir ettiği Gündür, Şü'be, Mamer b. Raşîd, İbn Uyeyne ve başka birçok kişiden hadîs almıştır. Kendisinden de Muhammed b. Beşşar, Muhammed b. Müsle, Ahmet b. Hanbel gibi

¹⁹¹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 287; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 32, s. 135.

¹⁹² Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 33, s. 344; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 568.

¹⁹³ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 12, s. 191; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 34, s. 229.

birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “sika, sebt” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında izmini zikretmiştir. Ğunder Hicri 193 senesinde vefat etmiştir.¹⁹⁴

Ebû Hattab Katâde b. Duame b. Katâde b. Aziz b. Amr İbn Haris el-Basrî (ö. 117/735): İbn Sîrin: “İnsanların en hâfızı”, Saîd: “Allah’ın Katâde gibisini yarattığını zannetmiyorum”, Sufyan: “dünyada Katâde gibi ol”, Ahmet: “Mısır halkının en hâfızı” diyerek kıymetini takdir ettikleri Katâde, Enes b. Mâlik, İbn Tufeyl, Ebû Sâid el-Hudrî, Nedr b. Enes ve başka kişilerden hadîs almıştır. Kendisinden de Şü’be, Eyyûb es-Sahtiyânî, Mamer gibi birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “sika, sebt, hâfız” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmış, İbni Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini mudellis olarak zikretmiştir. Katâde Hicri 117 senesinde vefat etmiştir.¹⁹⁵

Ebû Mâlik Nedr b. Enes b. Mâlik el-Ensari el-Basrî: Nedr, rivâyetlerini Enes b. Mâlik, Beşir b. Nuheyk, İbn Abbas, Zeyd b. Arkam, Ebî Burde b. Ebî Musa’ dan almış, kendisinden de Katâde, Hamid et-Tavil, Ali b. Zeyd b. Cudan gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında Nesaî ve İclî: “sika” ifadesini kullanmışlardır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.¹⁹⁶ Yapılan inceleme ve araştırmada vefat tarihine ulaşılammıştır.

Ebû Şe’sa Beşir b. Nuheyk el-Basrî: Beşir, Rivâyetlerini Beşir b. Hasasiye ve Ebû Hureyre’den almış, kendisinden de Nedr b. Enes b. Mâlik, Yahyâ b. Saîd el-Ensari, Abdulmelik b. Ubeyd ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında İclî ve Nesaî: “sika” gibi ta’dil ifadeleri kullanmışlardır, Ebû Hâtem ise “la Yuhtacu bi hadîsihi” ifadesini kullanmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir.¹⁹⁷ Yapılan inceleme ve araştırmada vefat tarihine ulaşılammıştır.

¹⁹⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 9, s. 84; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 25, s. 5; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 50.

¹⁹⁵ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 8, s. 315; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 23, s. 498; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 321; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 3, s. 385; Nevevî, *Tehzîbu’l-Esmâ*, c. 1, s. 573.

¹⁹⁶ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 10, s. 389; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 29, s. 375; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 474.

¹⁹⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 1, s. 412; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 4, s. 181; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 70; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 1, s. 321.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

h) Bahz (‘haddesena) > **Şü’be** (‘haddesena) > **Eş’as b. Suleym** (‘an) > **Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin** (‘an) > **Berâ b. Âzıb**’ın senedi:

Ebû’l-Esved Behz b. Esed el-Uma el-Basrî: Yahyâ b. Saîd’in “Bahz’dan daha hayırlı bir adam görmedim”, Ahmed b. Hanbel’in “Son derece müsbettir” diyerek kıymetini takdir ettikleri Bahz, Şü’be, Hammad b. Seleme, Süleyman b. Muğire, Yezîd b. İbrahim ve başka kişilerden hadîs almıştır. Kendisinden de Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Büşr, Muhammed b. Hâtem gibi birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “sika, sebt, hüccet, sadûk, kesiru-l hadîs” gibi ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Behz,ın vefatı hicri 200 senesinden sonra olduğunu, ama net hangi sene olduğunu belirtilmemiştir.¹⁹⁸

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

ı) Ravh ve Âffan (‘heddesena) > **Hammad** (‘an)> **Ebî Tâyyah**, **Hammad** ve **Âffan** (‘hadesena) > **Ebû Tâyyah** (‘an) > **Hafs el-Leysî** (‘an) > **İmrân b. Husayn** senedi:

Ebû Muhammed Ravh b. Ubade b. Ala b. Hisan el-Kaysi el-Basrî (ö. 205/820): Ravh rivâyetlerini Eymen b. Nabil, İbn Cureyc, İbn Ayan, Hammad, Şü’be gibi pek çok kişiden almış, kendisinden rivâyet alanlar ise İbrahim b. Dinar, Ahmed b. Hanbel, İbrahim b. Saîd el-Cevheri ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sika

¹⁹⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 1, s. 436; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 4, s. 257; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 155; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 1, s. 353.

ve sadûk” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Ravh Hicri 205 senesinde vefat etmiştir.¹⁹⁹

Ebû Osman Âffan b. Müslim b. Abdullah es-Sifar el-Basrî (ö. 220/835): Ebû Hâtem; “sika, imam, mutkin”, İbn Harraş; “güvenilen Müslümanlardandır”, İclî; “sika, sebt, sahibu sünne” diyerek kıymetini takdir ettikleri Âffan, Davut b. Ebî Fırat Şü’be, Hammad b. Seleme, Hemmâm b. Yahyâ ve başka kişilerden hadîs almıştır. Kendisinden rivâyet alanlar ise Buhârî, Haccâc b. Şair, Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. İshâk, Ali b. el-Medinî, Kûteybe ve başka birçok kişi. Hakkında “sika, sebt” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Âffan hicri 220 senesinde vefat etmiştir.²⁰⁰

Ebû Seleme Hammad b. Seleme b. Dinar el-Basrî (ö. 167/783): Hammad, Rivâyetlerini Ezrâk b. Kays, İshâk b. Süveyd el-Âdevî, Bahz b. Hakîm, Eyyûb Sahtiyânî, Ebî Teyyah Yezîd b. Hamid ed-Debbî gibi pek çok kişiden almıştır. kendisindende İbrahim b. Haccâc es-Samî, Ravh b. Ubade, Âffan b. Müslim, Şü’be b. Haccâc gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Hammad Hicri 167 senesinde vefat etmiştir.²⁰¹

Ebû Tâyyah Yezîd b. Hamid ed-Debbî el-Basrî (ö. 128/746): Yezîd, rivâyetlerini Enes, Ebî Osman en-Nehdî, Hafs el-Leysî, Abdullah b. Haris ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Saîd b. Ebî Arube, Şü’be, Abdulvaris b. Saîd, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd ve başka birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, sâlih” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın ismini *es-Sikât* kitabında zikrettiği Ebû Tâyyah, Hicri 128 senesinde vefat etmiştir.²⁰²

Hafs b. Abdullah el-Leysî el-Basrî: Hafs, rivâyetlerini İmrân b. Husayn’dan almış, kendisinden de Ebû Tâyyah Yezîd b. Hamid almıştır. Tirmizî bu senedi “hasen

¹⁹⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 3, s. 253; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 9, s. 238; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 243; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 2, s. 58.

²⁰⁰ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 7, s. 205; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 20, s. 160; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 522; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 3, s. 81.

²⁰¹ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 3, s. 11; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 7, s. 253; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 216; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 1, s. 590.

²⁰² İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 11, s. 280; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 32, s. 109; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 534.

sahîh”olarak değerlendirmiştir.²⁰³ İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği Ebû Tâyyah’ı incelediğimiz eserler arasında vefat tarihine ulaşamadık.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

i) Ravh (‘heddesena) > Şü’be (‘hadesena) > Ebû Tâyyah (‘semitu) > Ben’î Leysten bir Adam (‘an) > İmrân b. Husayn senedi:

Ravh, Ebû Tâyyah, Hafs b. Abdullah el-Leysi’nin biyografilerini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’ in (1) şikkında, **Şü’be’nin** biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’in (c) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Daha önce bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve udûl sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

3. Buhârî’nin (ö. 256/870) *Sahîh*’inde yer alan rivâyetler:

a) Âdem (‘haddesena) > Şü’be (‘hadesena) > Eş’as b. Suleym (‘semitu) > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin (‘semitu) > Berâ b. Âzıb senedi:

Ebû Hasan Âdem b. Ebî İyas b. Şüayb el-Horasanî el-Mervezî el-Askalanî (ö. 220/835): Ebû Hâtem’in “Allah’ın iyi kullarının arasında sika, memun, muteâbbid” diyerek kıymetini takdir ettiği Âdem, İsrail b. Yunus, İsmail b. Ayaş, Hammad b. Seleme, Şü’be ve başka kişilerden rivâyet almıştır. Kendisinden ise İbrahim b. Muhammed, Buhârî, İshâk b. İsmail gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’nın *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği Âdem, hicri 220 senesinde vefat etmiştir.²⁰⁴

²⁰³ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 7, s. 21; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 151.

²⁰⁴ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 2, s. 301; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 134.

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Muhammed b. Beşşar (‘haddesena) > Ğunder (‘haddesene) > Şü’be (‘an) > Katâde (‘an) > Nadr b. Enes (‘an) > Beşir b. Nuheyk (‘an) > **Ebî Hureyre** senedi:

Ebûbekir Muhammed b. Beşşar b. Osman b. Davud b. Keysan el-Basrî (ö. 252/866): İbn Huzeyme’nin “İlim ve haber konusunda kendi dönemindeki kişilerin imamı” diyerek kıymetini takdir ettiği Muhammed, Abdulvahhab es-Sekafî, Ğunder, Ravh b. Ubade ve başka kişilerden hadîs almıştır. Kendisinden ise Ebû Zur’a, Ebû Hâtem, Abdullah b. Ahmed, Nesaî, Buhârî ve başka kişiler rivâyet almıştır. Hakkında “sika, sadûk, sâlih, kesiru’l-hadîs” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İsmi İbn Hibbân’nın *es-Sikât* kitabında zikredilen Muhammed, hicri 252 senesinde vefat etmiştir.²⁰⁵

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

c) Hafs b. Ömer (‘haddesena > Şü’be (‘ahberi) > Eş’as b. Suleym (‘semitu) > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin (‘an) > **Berâ b. Âzîb**’ın senedi:

Ebû Ömer Hafs b. Ömer b. Haris el-Havdî el-Basrî (ö. 225/840): Ali el-Medinî: “Basra halkı Ebû Ömer’in adaleti üzerine toplanmıştır”, Ahmed b. Hanbel: “sebt, mutkin, onun üzerine bir harf eklenmez” diyerek kıymetini takdir ettikleri Hafs, İbrahim b. Sâd ez-Zuhri, Hammad b. Zeyd, Şü’be b. Haccâc, Dehhâk b. Yesâr gibi pek çok kişiden hadîs almıştır. Kendisinden ise Ebû Dâvûd, Buhârî, Nesaî gibi birçok kişi rivâyet almıştır. Hakkında “sika, mutkin” ve benzer ta’dil ifadeleri

²⁰⁵ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 9, s. 61; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 24, s. 511; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 111; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 3, s. 490.

kullanılmış, İbn Hibbân'ın *es-Sikât* kitabında ismini zikrettiği Hafs, Hicri 225 senesinde vefat etmiştir.²⁰⁶

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

d) Süleymân b. Harb > ('haddesena > Şü'be ('an) > Eş'as b. Suleym ('semitu) > Muâviye b. Süveyd b. Mukârrin ('an) > **Berâ b. Âzîb**'ın senedi:

Ebû Eyyûb Süleymân b. Harb el-Vaşihî el-Ezdî el-Basrî (ö. 224/839): Süleyman, rivâyetlerini Şü'be, Muhammed b. Talha, Yezîd b. İbrahim ve başka kişilerden almıştır, kendisinden ise Buhârî, Ebû Dâvûd, İbrahim Cüzecani, Cerrah b. Mahled, Ebû Zür'a, Ahmed b. Hanbel ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında "sika, sebt, me'mun, hâfız" ve benzer ta'dil İfadeleri kullanılmıştır. İsmi İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında zikredilmiştir. Süleyman hicri 224 senesinde vefat etmiştir.²⁰⁷

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

4. Müslim'in (ö. 261/874) *Sahîh*'inde geçen rivâyetler:

a) Yahyâ b. Yahyâ ('karetu) > Mâlik ('an) > Nâfi ('an) > İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn ('an) > Abdillâh b. Huneyn ('an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Zekeriya Yahyâ b. Yahyâ b. Bekir b. Abdurrahman el-Hanzelî et-Temimî en-Nisaburî (ö. 226/841): Yahyâ, hadîslerini Mâlik, Süleyman b. Bilal, İki hammad, Muaviye b. Selam el-Habşi, Zeyd b. Sâd ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesaî ve başka kişiler rivâyet almıştır.

²⁰⁶ Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 7, s. 26; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 200; Zehebî, *Mîzânu'l-İ'tidâl*, c. 1, s. 566.

²⁰⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 276; İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 4, s. 157; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 11, s. 384.

Hakkında “siak, sebt, me’mun” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Yahyâ, Hicri 226 senesinde vefat etmiştir.²⁰⁸

Ebû Abdullah Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Amir b. Amr b. Haris el-Medinî (ö. 179/795) İslâm âlimlerinden biri olarak meşhur Mâlik b. Enes, Rivâyetlerini Amr b. Abdillâh, Zeyd b. Eslem, Nâfi, Hamid et-Tavil, Eyyûb es-Sahtiyânî ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Zuhri, Yahyâ b. Saîd el-Ensari, Evzai, Sevri, Şü’be b. Haccâc, Yahyâ b. Yahyâ ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, me’mun” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Mâlik b. Enes Hicri 179 senesinde vefat etmiştir.²⁰⁹

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Ubeydullah b. Muaz (‘haddesena) > Muaz (‘haddesena) > Şü’be (‘an) > Katâde (‘an) > Nedîr b. Enes (‘an) > Beşîr b. Nuheyk (‘an) > Ebî Hureyre senedi:

Ebû Amr Ubeydullah b. Muaz b. Muaz b. Nasr b. Hisan el-Anberî el-Basrî (ö. 237/851): Ubeydullah, rivâyetlerini babasından, kardeşi Musennâ, Yahyâ kattan, Mu’temir b. Süleyman ve başka pek çok kişiden almıştır. Kendisinden ise Müslim, Ebû Dâvûd, Buhârî, Nesaî ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sika” ve benzer tâdil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Ubeydullah hicri 237 senesinde vefat etmiştir.²¹⁰

Ebû Musennâ Muaz b. Muaz b. Nasr b. Hisan el-Anberî el-Basrî (ö. 196/812): Muaz, rivâyetlerini Eş’as b. Abdulmelik, Bahz b. Hakîm, Hammad b. Seleme, Şü’be, Süfyân Sevrî gibi pekçok kişiden almıştır. Kendisinden de İbrahim b. Muhammed b. Arure, Ahmed b. Hanbel, Ahmed b. Sinan el-Kattan, Ubeydullah b.

²⁰⁸ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 31, s. 32; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 11, s. 259.

²⁰⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 10, s. 5; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 27, s. 91; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 389; Nevevî, *Tehzîbu’l-Esmâ*, c. 1, s. 598.

²¹⁰ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 7, s. 44; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 19, s. 158; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 406.

Muaz ve birçok kişi Hadîs almıştır. Hakında “sika, sebt” gibi tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Muaz hicri 196 senesinde vefat etmiştir.²¹¹

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsin sahîh olduğu kanatindeyiz.

5. İbn Mâce’nin (ö. 273/887) *Sünen*’inde yer alan rivâyetler:

a) Ebûbekir (‘hadesena) > Abdullah b. Numeyr (‘an) > Ubeydillah (‘an) > Nâfi (‘an) > İbni Huneyn (‘an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebûbekir’in Biyografisi 1. Hadîsimizin İbn Ebî Şeybe senedinde, **Abdullah b. Numeyr** ve **Ubeydullah**’ ın biyografisini 1. Hadîs Tirmizî’nin senedinde, **Nâfi**’nin biyografisini 1. Hadîs Abdürrezzak’ın (a) şıkkında, **Abdillah b. Huneyn**’in biyografilerini ise 2. Hadîs Ahmed b. Hanbel’in (b) şıkkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu i’tibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizi de sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

b) Ebûbekir (‘hadesena) > Ali b. Mushir (‘an) > Yezîd b. Ebî Ziyad (‘an) > Hasan b. Suheyl (‘an) > **İbni Ömer** senedi:

Hasan b. Süheyl b. Abdurrahman b. Avf ez_Zuhrî: İbn Maîn’in meşhur olarak tanıttığı Hasan’ı, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Hasan’dan Yezîd’in dışında başka kimseler rivâyet almamıştır. Kendisi de sadece Abdullah İbn

²¹¹ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 10, s. 175; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 28, s. 132; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 482.

Ömer’den hadîs almıştır. İncelememizin kapsamı içerisindeki kaynaklarda Hasan hakkında başka bilgilere rastlamadık.²¹²

Seneddeki tüm râviler hakkındaki değerlendirmelerin güvenilir oldukları bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Yezîd b. Ebî Ziyad**’ın tartışmalı olması nedeniyle, i’tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

c) Ebû Bekir (‘haddesena) > Ebû’l-Ahfes (‘an) > Ebû İshâk (‘an) > Hübeyre (‘an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebûbekir’in biyografisini 1. Hadîs İbn Ebî Şeybe senedinde, **Ebû İshâk ve Hübeyre b. Yerime**’nin biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’in (c) şikkında, **Ebû Ahves**’in biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’in (e) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık. Bu i’tibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizi de sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

6. **Ebû Dâvûd’un (ö. 275/888) Sünen’inde geçen rivâyet:**

Hafs b. Ömer ve Müslim b. İbrahim (‘haddesena) > Şü’be (‘an) > Ebû İshâk (‘an) > Hübeyre (‘an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Hafs b. Ömer’in biyografisini 2. Hadîs Buhârî’nin (c) şikkında, **Şü’be**’nin biyografisini 2. Hadîs Ahmed b. Hanbel’in (g) şikkında, **Ebû İshâk ve Hübeyre b. Yerime**’nin biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’in (c) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Ebû Âmr Müslim b. İbrahim el-Ezdî el-Ferâhidî el-Basrî (ö. 222/837): İbn Sad’ın “sika ve kesiru’-l hadîs”, İbn Hibbân’ın “mütkinlerdendir” diyerek kıymetini takdir ettikleri Müslim, rivâyetlerini Abdusselam b. Şeddad, Curuyr b. Hazm, Abân b. Yezîd el-Attâr, Şü’be ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise

²¹² İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 2, s. 245; Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 6, s. 167; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 4, s. 122; Zehebî, **Mîzânu’l-İ’tidâl**, c. 1, s. 494.

Buhârî, Ebû Davud, Muhammed b. Yahyâ el-Kuteî, Haccâc b. Şair ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakında “sika, sadûk. Me’mun, mutkin” ve benzer tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Müslim hicri 222 senesinde vefat etmiştir.²¹³

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Ancak **Hübeyre b. Yerime** tartışmalı olduğu için hadîsimiz i’tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

7. Tirmizî’nin (ö. 279/892) *Sünen/Cami*’inde yer alan rivâyetler:

a) Seleme b. Şebib ve Hasan b. Ali (‘haddesena) > Abdurrezak (‘ahberena) > Mamer (‘an) > Zuhri (‘an) > İbrahim b. Abdullah b. Huneyn (‘an) > Abdullah b. Huneyn (‘an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Abdurrahman Seleme b. Şebib el-Hicrî en-Nisaburî (ö. 247/861): Ahmed b. Seyyar’ın “ sünnet ve camaat sahibi” diyerek kıymetini takdir ettiği Seleme, rivâyetlerini Abdürrezzak, Zeyd b. Habbab, Ebî Üsâme, Ebû Dâvûd et-Tayalisi gibi pek çok kişiden almıştır. Kendisinden ise Buhârî hariç Camaat, Ahmed b. Hanbel, Ebû Mesud er-Razi, Ebû Züra, Ebû Hâtem ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakında “sika, mutkin” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Seleme, hicri 247 senesinde vefat etmiştir.²¹⁴

Ebû Ali Hasan b. Ali el-Hezl el-Hallal er-Reyhanî (ö. 242/856): Hasan, rivâyetlerini İbrahim b. Halid es-San’anî, Cafer b. Avn, Revh b. Ubade, Süleyman b. Harb, Abdürrezzak b. Hemmâm gibi pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Nesaî Haric Camaat, İbrahim b. İshâk b. Harb, Abdullah b. Sâlih el-Buhârî, İshâk b. Sabah gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakında “sika, sebt, mutkin” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Hasan b. Ali, hicri 242 senesinde vefat etmiştir.²¹⁵

²¹³ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 10, s. 109; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 27, s. 487; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 157.

²¹⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 4, s. 129; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 11, s. 284; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 287.

²¹⁵ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 6, s. 259; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 176.

Ebûbekir Muhammed b. Müslim b. Ubeydullah İbn Şihab ez-Zuhrî (ö. 124/742): Hicaz ve Şam âlimi olarak şöhret bulan meşhur âlim ez-Zühri, rivâyetlerini Abdullah b. Ömer b. Hattab, Abdullah b. Cafer, İbrahim b. Abdullah b. Hüney, İbrahim b. Abdurrahman b. Avf ve başka pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Âta b. Ebî Ribah, Ömer b. Abdulazîz, Sâlih b. Keysan, Ma'mer gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakında “sika, kesiru'l-hadîs” ve benzer ta'dil İfadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân'ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Zühri, hicri 124 senesinde vefat etmiştir.²¹⁶

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Yusuf b. Hammad ('haddesena) > Abdulvaris b. Saîd ('an) > Ebî Tâyyah ('haddesena) > Hafs el-Leysî ('haddesena) > İmrân b. Husayn' senedi:

Ebû Yakup Yusuf b. Hammad el-Manî el-Basrî (ö. 245/859): Yusuf rivâyetlerini Hammad b. Zeyd, Abdulvaris b. Saîd, Abdulala b. Abdulala, Şeyban b. Habîb ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Müslim, Tirmizî, İbn Mâce, İshâk b. İbrahim el-Mancıkî ve başka birçok kişi hadîs almıştır. Hakında “sika” ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân'ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Yusuf, hicri 245 senesinde vefat etmiştir.²¹⁷

Ebû Ubeyde Abdülvâris b. Saîd b. Zakvan et-Temimî el-Anberi el-Basrî (ö. 178/794): Yahyâ b. Main: “Basra şeyhlerinin en müsbeti”, Ebû Ömer el-Curmî: “Abdulvaris' den daha fesih bir fakih görmedim” diyerek kıymetini takdir ettikleri Abdulvaris, rivâyetlerini İshâk b. Süveyd, Eyyûb b. Musa, Eyyûb es-Sahtiyânî, Yahyâ el-Buka, Ebî Tâyyah Yezîd b. Hamid ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise İbrahim b. Haccâc es-Samî, İshâk b. Ebî İsarail, Hibbân b. Hilal, Yusuf b. Hammad el-Manî, Şeyban ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakında “sika,

²¹⁶ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 9, s. 395; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 26, s. 419; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 349.

²¹⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 361; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 32, s. 418; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 281.

sadûk. Hücce, sebt” ve benzertâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Abdulvaris, Hicri 178 senesinde vefat etmiştir.²¹⁸

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

c) Kuteybe (‘haddesena) > Ebû’l-Ahfes (‘an) > Ebû İshâk (‘an) > Hubeyre b. Yerime (‘an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Kuteybe’nin biyografisini 1. Hadîs İbn Ebû Dâvûd senedinde, **Ebû İshâk** ve **Hübeyre b. Yerime**’nin biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’in (c) şikkında, **Ebû’l-Ahves**’in biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’in (e) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık, bu itibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizde sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

d) Muhammed b. Beşşar (‘haddesena) > Muhammed b. Cafer ve Abdurrahman b. Mehdi (‘haddesena) > Şü’be (‘an) > Eş’as b. Suleym (‘an) > Muaviye b. Süveyd b. Mukârrin (‘an) > **Berâ b. Âzıb**’ın senedi:

Ebû Saîd Abdurrahman b. Mehdi b. Hisan b. Abdurrahman el-Ezdî el-Basrî (ö. 198/814): Ali b. Medin’in “Hadîs ilminde insanların en bilgisi”, İbn Sad; “sika, kesiru’l-hadîs” diyerek kıymetini takdir ettiği Abdurrahman, rivâyetlerini Abân b. Yezîd el-Âtar, İbrahim b. Sâd ez-Zührî, İbrahim b. Nâfî el-Mekî, Şü’be b. Haccâc ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Ali b. Medinî, Muhammed b. Ahmet b. Nâfî, Muhammed b. Beşşar, Yahyâ b. Maîn, Yahyâ b. Yahyâ ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakında “sika, imam, sebt” ve benzer tâdil ifadeleri

²¹⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 6, s. 391; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 18, s. 478; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 140; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 2, s. 677.

kullanılmıştır. İbn Hibbân'ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Abdurrahman, Hicri 198 senesinde vefat etmiştir.²¹⁹

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

8. Nesaî (ö. 303/915) *Sünen*'inde, yer alan rivâyetler:

a) Kuteybe ('haddesena) > Ebû'l-Ahfes ('an) > Ebû İshâk ('an) > Hubeyre b. Yerime ('an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Kuteybe'nin biyografisini 1. Hadîs İbn Ebû Dâvûd senedinde, **Ebû İshâk** ve **Hübeyre b. Yerime**'nin biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel'in (c) şikkında, **Ebû'l-Ahves**'in biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel'in (e) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu itibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizi de sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

b) Muhammed b. Âdem ('an) > Abdurrahim ('an) > Zekeriya ('an) > Ebû İshâk ('an) > Hubeyre ('an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Muhammed b. Âdem b. Süleyman el-Cuhenî el-Mesisî (ö. 250/864): Muhammed, rivâyetlerini İbn Mubarek, Hafs b. Ğayyas, Mervan b. Muaviye, Yahyâ b. Ebî Anbe, Abdurrehim b. Süleyman ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Ebû Dâvûd, Nesaî, Ebû Hâtem, Fazl b. Abbas, Abdullah b. Muhammed b. Büşr ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakında "sika, sadûk, la be'se bihi" ve benzer tâdil

²¹⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 6, s. 250; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 17, s. 430; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 373; Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâ*, c. 1, s. 430.

ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân'ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Muhammed, hicri 250 senesinde vefat etmiştir.²²⁰

Ebû Ali Abdurrahim b. Süleyman el-Kenanî el-Mervezî el-Eşel (ö. 187/803): Abdurrahim, rivâyetlerini İsmail b. Ebî Halit, Asım el-Ahvel, Hişam b. Hisan, Yezîd b. Ebî Ziyad, Zekeriya b. Ebî Zaide ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise İbrahim b. Musa er-Razi, İsmail b. Halil, Ebûbekir b. Ebî Şeybe, Abdullah b. Ömer b. Abân, Muhammed b. Âdem el-Mesisî ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sika, sâlihu'l-hadîs, la be'se bihi” ve benzer tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Abdurrahim hicri 187 senesinde vefat etmiştir.²²¹

Ebû Yahyâ Zekeriyya b. Ebî Zaide Halit b. Meymun b. Feyruz el-Hamdanî el-Kufî (148/765): Zekeriyya, rivâyetlerin Ebî İshâk es-Sebiî, Amir eş-Şa'bi, Firas, Semmak b. Harb, Sad b. İbrahim ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise oğlu Yahyâ, Sevri, Şü'be, İbn Mübarek, İsa b. Yunus, Kattan, Vekî ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sika, Leyse bihi be's, Kesirü'l-hadîs” ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılırken, “müdelis, zayıf, leyyinü'l-hadîs” gibi cerh ifadeleri de hakkında kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Zekeriya Hicri 148 senesinde hayatını kaybetmiştir.²²²

Muhammed b. Âdem, Ebû İshâk ve Abdurrahim b. Süleyman hakkındaki değerlendirmelerin geçtiği ve her üçünün güvenilir olduğu bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Hübeyre b. Yerime ve Zekeriya'nın** tartışmalı olması nedeniyle, i'tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

c) Abdurrahman b. İbrahim ('haddesena) > mervan b. Muaviye ('haddesena) > İsmail b. Sumey ('an) > Mâlik b. Umeyr ('an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

²²⁰ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 9, s. 30; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 24, s. 391; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 94.

²²¹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 6, s. 274; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 18, s. 36; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 412.

²²² İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 3, s. 284; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 9, s. 359; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 334.

Ebû Saîd Abdurrahman b. İbrahim b. Amr b. Meymun el-Kureşî el-Emevî ed-Dımeşkî (ö. 245/859): Duhaym olarak bilinen Abdurrahman hakkında Ebû Dâvûd; “Kendi döneminde onun gibisi yoktu”, Halilî: “Ümmetin hâfızlarından biriydi” diyerek kıymetini takdir ettikleri Abdurrahman, rivâyetlerini Süfyân b. Uyeyne, Velid b. Müslim, Mervan b. Muaviye, Habîb b. İshâk gibi pekçok kişiden almıştır. Kendisinden de Buhârî, Müslim, Nesaî, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, Ebû Hâtem gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakında “sika, memun, hüccet, sebt” ve benzer tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Abdurrahman, Hicri 245 senesinde vefat etmiştir.²²³

Ebû Abdullah Mervan b. Muaviye b. Haris b. Esma b. Harice el-Fezarî el-Kufî (ö. 193/809): Mervan, rivâyetlerini İbrahim b. Yezîd el-Huzî, Ezher b. Raşîd el-Kahîl, İshâk b. Yahyâ b. Talha, İsmail b. Sumey, Eymen b. Nabil ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise İbrahim b. Hamza ez-Zübeyrî, Ahmed b. Hanbel, Ahmed b. Abdullah b. Hakem b. el-Kürdî, Abdurrahman b. İbrahim ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakında “sika, hâfız, sebt” ve benzer tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Mervan, Hicri 193. Senesinde vefat etmiştir.²²⁴

Ebû Muhammed İsmail b. Sümei el-Hanefî el-Küfî: İsmail, rivâyetlerini Enes, Mâlik b. Ümeyr, Ebî Ruzin, Abdulmelik b. Uyin, gibi pekçok kişiden almış, kendisinden de Şübe, Sevri, Ebû İshâk el-Fezarî, Hafs b. Gayyas, Mervan b. Muaviye gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakında “sika, hâfız, sadûk, sebt” gibi tâdil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Tüm çabaya rağmen İsmail’in vefat tarihine ulaşılamamıştır.²²⁵

Mâlik b. Umeyr el-Hanifî el-Kufî: Mâlik, rivâyetlerini Peygamber (s.a.v.), Hz. Ali, Sa’sa b. Sahvan, Valan el-İclî’den almış, Kendisinden de İsmail b. Sumey, Ammar b. Muaviye hadîs almıştır. Ebî Zur’a: “Mâlik’in Ali’den aldığı rivâyetler

²²³ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 6, s.119; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 16, s. 495; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 381.

²²⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 10, s. 88; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 27, s. 403; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 1, s. 483.

²²⁵ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 1, s. 266; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 3, s. 107; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 31.

mürseldir”, İbn Kattan: “Mâlik’in Muhadremîlerden olduğunu, halinin bilinmediğini” ifade etmişlerdir. Araştırmamızda vefat tarihine ulaşılamamıştır.

Seneddeki tüm râviler hakkındaki değerlendirmelerin güvenilir oldukları bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Mâlik b. Umeyr**’nin Hz. Ali’den aldığı rivâyetlerin mürsel olması nedeniyle, zayıftır dememiz mümkündür.

d) Harun b. Abdillâh (‘haddesna) > Abdussamed b. Abdulvaris (‘haddesena) > Harb b. Şeddâd (‘an) > Yahyâ (‘haddeseni) > Amr b. Saîd (‘ahberehu) > Nâfi (‘haddeseni) > İbn Huneyn (‘haddesehu) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

Ebû Mûsa Hârûn b. Abdillâh b. Mevan el-Bezzaz el-Bağdadî (ö. 243/857): Harun, rivâyetlerini İbn Uyeyne, Hüseyin b. Ali el-Caî, Cafer b. Avn, Revh b. Ubade, Ebû Dâvûd et-Tayalisi, Abdussamed b. Abdulvaris ve başka kişilerden almıştır. Kendisinde ise Nesaî, Oğlu Musa b. Harun, Ebû Hâtem, Ebû Zur’a, Muhammed b. Vedah ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sika, sadûk” gibi tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın *es-Sikât* kitabında ismi zikredilen Harun, hicri 243 senesinde vefat etmiştir.²²⁶

Ebû Sehl Abdussamed b. Abdulvaris b. Saîd b. Zekvan el-Anberî et-Temimî el-Basrî (ö. 207/822): Abdussamed; rivâyetlerini Abân b. Yezîd el-Âttar, İbrahim b. Sad ez-Zührî, İsmail b. Müslim el-Abdî, Harb b. Şeddâd, Şü’be b. Haccâc ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise İbrahim b. Yakub el-Cüzcanî, Ahmed b. Hanbel, İshâk b. Mansur el-Kosic, Büsr b. Âdem el-Basrî, İshâk b. Rahviye, Harun b. Abdillâh ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında “sadûk” gibi tâdil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Abdussamed hicri 207 senesinde vefat etmiştir.²²⁷

Ebû Hattab Harb b. Şeddâd el-Âttar el-Yeşkurî el-Basrî (ö. 161/778): Harb, rivâyetlerini Yahyâ b. Ebî Kesir, Katâde, Hasan, Hasin İbn Abdurrahman, Şehr’den almıştır. Kendisinden de İbn Mehdi, Ebû Dâvûd et-Teyalisi, Abdussamed b. Abdulvaris, Cafer b. Süleyman, Amr b. Merzuk gibi pek çok kişi hadîs almıştır.

²²⁶ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 11, s. 9; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 30, s. 96; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 239.

²²⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 6, s. 291; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 18, s. 99; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 414.

Hakında “sika, sebt, sâlih” gibi tâdil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Harb hicri 161 senesinde vefat etmiştir.²²⁸

Ebû Nasr Yahyâ b. Ebî Kesir et-Tai el-Yemamî (ö. 129/747): Yahyâ, rivâyetlerini Enes, Ebî Seleme b. Abdurrahman b. Avf, Hilal b. Ebî Meymune, Muhammed b. İbrahim et-Teymî, Amr b. Saîd el-Fedekî ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise oğlu Abdullah, Eyyûb es-Sahtiyânî, Yahyâ b. Saîd, Avzaî, Hemmâm, Harb b. Şeddad ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakında “sika, sebt” gibi kullanılan ta’dil ifadelerinin yanısıra “Mürselci” olduğu gibi cerh ifadeleri de kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Yahyâ hicri 129 senesinde vefat etmiştir.²²⁹

Amr b. Sâd (Saîd) el-Fedekî el-Yemamî: Amr, rivâyetlerini Muhammed b. Kâb, Reca b. Hayat, Ata b. Ebî Rebah, Amr b. Şüayb, Nâfî, Ziyad en-Nemirî, Yezîd er-Rakkaş’dan almıştır. Kendisinden de Yahyâ b. Ebî Kesir, İkrime ibn Ammar, Avzaî, Ömer b. Raşîd, Abdullah b. Hazvan hadîs almıştır. Amr’ın ismi her ne kadar Amr b. Saîd olarak yazılmışsa da gerçek ismi Amr b. Sâd olarak kaynaklarda tesbit edilmiştir. Hakında “sika” ve benzer tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Yapılan araştırmalarda Amr’ın vefat tarihine ulaşılammıştır.²³⁰

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Ancak **Yahyâ b. Ebî Kesir**’in tartışmalı olduğu için hadîsimiz i’tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

e) Yakub b. İbrahim (‘haddesena) > Yahyâ b. Saîd (‘an) > İbn Aclan (‘ahbereni) > İbrahim b. Abdillan b. Huneyn (‘an) > Abdilal b. Huneyn (‘an) > İbn Abbas (‘an) > **Ali b. Ebî Tâlib** senedi:

²²⁸ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 2, s. 197; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 5, s. 524; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 230.

²²⁹ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 11, s. 235; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 31, s. 504; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 591; Zehebî, *Mîzânu’l-İ’tidâl*, c. 4, s. 402; ez-Zehebî, *Siyeru A’lami’n-Nubelâ*, c. 6, s. 27.

²³⁰ İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 8, s. 33; Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 22, s. 33.

Ebû Yusuf Yakub b. İbrahim b. Kesir b. Zeyd ed-Durkî eL-Hâfız el-Bağdadî (ö. 252/866): Yakub, rivâyetlerini Ebû Muaviye, Hafs b. Ğayyas, Yahyâ el-Kattan, İbn Mehdi, Mervan b. Muaviye, Mü'temir ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Nesaî, Kardeşî Ahmed b. İbrahim, İbn Sâd, Ebû Zür'a, Ebû Hâtem ve başka kişiler hadîs almıştır. Hakkında "sika, mutkin, hâfız, sadûk" gibi tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Yakub, hicri 252 senesinde vefat etmiştir.²³¹

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

f) İbrahim b. Yakub ('haddesena) > Hasan b. Musa ('haddesena) > Şeyban ('an) > Yahyâ ('ahbereni) > Halit b. Madan ('haddesehu) > İbn Huneyn ('an) > Ali b. Ebî Tâlib senedi:

Ebû İshâk İbrahim b. Yakub b. İshâk es-Sâdi el-Cüzcanî ed-Dimaşkî (ö. 256/870): Ahmed b. Hanbel'in çok değer verdiği İbrahim, rivâyetlerini Abdullah b. Bekir es-Sehmî, Yezîd b. Harun, Abdussamed ibn Abdulvaris, Zeyd b. Habbab, Âffan, Hasan b. Musa ve birçok kişiden almıştır. Kendisinden ise Ebû Davd, Tirmizî, Nesaî, Hasan b. Sufyan, Eb Zür'a ed-Dimeşkî, Ebû Hâtem gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında "sika" gibi tâdil ifadesi kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. İbrahim hicri 256 senesinde vefat etmiştir.²³²

Ebû Ali Hasan b. Musa el-Eşib el-Bağdadî (ö. 209/824): Musul, Humus ve Taberistan valiliği yapan Hasan, rivâyetlerini her iki Hammad, Şü'be, Sufyan, Cerir İbn Hazım, Zuheyr b. Muaviye, Leys, Şihab ve pekçok kişiden almıştır. Kendisinden ise Ahmed b. Hanbel, Haccâc b. Şair, Ahmed b. Muni, Eba Hayseme, Yakub b. Şeybe, İbrahim b. Yakub ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında "sika, sadûk" gibi

²³¹ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 334; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 32, s. 311; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 286; ez-Zehebî, *Siyeru A'lami'n-Nubelâ*, c. 12, s. 241.

²³² İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 1, s. 158; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 2, s. 244; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 81.

tâdil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Hasan hicri 208 senesinde vefat etmiştir.²³³

Ebû Muaviye Şeyban b. Abdurahman et-Temimî el-Mueddeb el-Basrî (ö. 164/781): Şeyban, Rivâyetlerini Abdumelik b. Umeyr, Katâde, Firas İbn Yahyâ, Yahyâ b. Ebî Kesir, Semak b. Harb, A'meş gibi pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Zaide b. Kudame, Ebû Hanife el-Fakih, Ebû Dâvûd et-Teyalisî, Hasan b. Musa gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, sadûk” gibi tâdil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Şeyban hicri 164 senesinde vefat etmiştir.²³⁴

Ebû Abdullah Halid b. Mâdan b. Ebî Kureyb el-Kelaî eş-Şamî (ö. 103/721): Halid, rivâyetlerini Sevban, İbn Amr, İbn Ömer, Ütbe b. Abdusselma, Muaviye b. Ebî Süfyan, Abdullah b. Hüneyn gibi pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Muhammed İbn İbrahim, Sevr b. Yezîd, Hüreyz b. Osman, Hisan ibn Atiye Yahyâ b. Ebî Kesir gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika” gibi tâdil ifadesi kullanılmış, İbn Hibbân *es-Sikât* kitabında ismini zikretmiştir. Halid hicri 103 senesinde vefat etmiştir.²³⁵

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

g) Muhammed b. Musennâ ('haddesena) > Muhammed ('haddesena) > Şü'be ('an) > Katâde ('semitu) > Nadir b. Enes ('an) > Beşir b. Nuheyk ('an) > Ebî hureyre senedi:

Ebû Musa Muhammed b. Musennâ b. Ubeyd b. Kays b. Dinar el-Anzî el-Basrî (ö. 252/866): Ebû Arube'nin “Basra'da ondan daha müsbet kimse yoktu”

²³³ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 2, s. 279; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 6, s. 328; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 8, s. 170.

²³⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 4, s. 326; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c.12, s. 592; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 449.

²³⁵ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 3, s. 102; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 8, s. 167; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 196.

diyerek kıymetini takdir ettiği Muhammed b. Musennâ, rivâyetlerini Abdullah b. İdris, Ebî Muaviye, Halid b. Haris, Yezîd b. Zürey, Hafs b. Ğiyyas, Mü'temir, Muahmed Ğünder ve pek çok kişiden almıştır. Kendisinden ise Ebû Zür'a, Ebû Hâtem, Zekeriya es-Sacî, Ebû Harraş, Muhammed b. İshâk, Nesaî gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, sadûk” gibi tâdil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Muhammed hicri 252 senesinde vefat etmiştir.²³⁶

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

h) İsa b. Hammad ('enbeena) > Leys ('an) > Yezîd b. Ebî Habîb ('ahberehu) > İbrahim b. Abdillâh b. Huneyn (haddesehu') > Abdullah b. Huneyn ('semia) > Ali b. Ebî Tâlib senedi:

Ebû Musa İsa b. Hammad b. Müslim b. Abdullah et-Tüceybî el-Mısırî (ö. 248/862): İsa, rivâyetlerini Leys b. Sâd, Abdurrahman b. Zeyd, Saîd b. Zekeriya, İbn Vehb, İbn Kasım gibi pek çok kişiden almıştır. Kendisinden de Müslim, Ebû Dâvûd, Nesaî, İbn Mâce, Abdurrahman b. Abdullah, Ebû Hâtem, Ebû Zür'a gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, la be'se bihi” gibi tâdil ifadeleri kullanılmış, İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. İsa hicri 248 senesinde vefat etmiştir.²³⁷

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

²³⁶ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 9, s. 377; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 26, s. 359; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 111; Zehebî, *Mîzânu'l-İ'tidâl*, c. 4, s. 24.

²³⁷ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 3, s. 102; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 8, s. 167; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 196.

1.4.3. İkinci Hadîs İsnadlarının Değerlendirilmesi:

Yukarda değerlendirmeye tabi tuttuğumuz ikinci hadîsimiz Ebû Hureyre, Ali b. Ebî Tâlib, Muaviye, Berâ b. Âzıb, Abdullah b. Ömer ve İmrân b. Husayn isnadıyla bize varid olmuştur. Dolayısıyla sahabe tabakasında altı sahabe tarafından rivâyet edilmiş olan hadisimiz diğer tabakalarda bu sayı daha da çoğalmıştır.

Bizim Çalışma kapsamının içine giren sekiz kaynak tespiti yapılmış, bu sekiz kaynaklarda toplamda otuz üç rivâyete ulaşılmıştır. Bu otuz üç rivâyetin hepsi sarahaten merfû olduğu görülmüştür. Fakat çalışmamızın rivâyetlerinden Nesaî'n (c) senedi ittisal açısından problemli bulunmuştur. Diğer rivâyetlerde ise râvîlerin vefat tarihleri açısından aralarında bilgi alışverişi mümkün gözüktüğünden ittisal açısından herhangi bir problem görünmemiştir.

Çalışma konumuz olan otuz üç rivâyetin otuzbir senedinde sıhhat açısından herhangi bir probleme karşılaşmadığı için bu otuz bir rivâyet sahîh olarak değerlendirilmiştir. Diğer iki rivâyetin senedinde birisinin rivâyeti muttasıl olmadığından, diğer bir rivâyet ise hadis tenkitçilerin bazı râvîler hakkındaki kullanmış oldukları cerh ifadelerinden dolayı zayıf rivâyetler arasında kabul edilmiştir.

1.5. ÜÇÜNCÜ HADİS

1.5.1. Hadîsin Kaynakları

Üçüncü hadîs sadece Huzeyfe b. Yemân (ö. 36/656) kanalıyla gelmiştir.

1.5.2. Hadîsin Rivâyet Tarikleri ve Metinleri

Adı geçen üçüncü hadîsimiz, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde, Buhârî'nin (ö. 256/870) *Sahîh*'inde, Müslim'in (ö. 261/874) *Sahîh*'inde, İbn Mâce (ö. 273/887), Ebû Dâvûd (ö. 275/889), Tirmizî (ö. 279/892) ve Nesaî'nin (ö. 303/915) *Sünen*'lerinde geçmektedir. Bu üçüncü hadisimizin eserlerdeki rivâyet tariklerini ele alma şeklimiz, bir önceki hadîslerimizde de olduğu gibi müelliflerin vefat yılları dikkate alınarak kronolojik olacaktır.

Üçüncü hadisimiz olan yukardaki hadîsi eserlerde geçen rivâyet tariklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) Müsned'inde yer alan rivâyetler,

a) حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالذِّيَّاجِ وَآنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَقَالَ هُوَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي الْآخِرَةِ

Veki > Şübe > Hakem > Abdurrahman > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Huzeyfe şöyle demektedir:

“Rasulullah (s.a.v) bize ipek ve saf ipekten yapılmış elbis giymeyi, altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasakladı ve bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise bizlerindir.” buyurdu.²³⁸

b) حَدَّثَنَا عَفَّانٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى أَنَّ حُذَيْفَةَ كَانَ بِالْمَدَائِنِ فَجَاءَهُ دِهْقَانٌ بِقَدَحٍ مِنْ فِضَّةٍ فَأَخَذَهُ فَرَمَاهُ بِهِ وَقَالَ إِنِّي لَمْ أَفْعَلْ هَذَا إِلَّا أَنِّي قَدْ نَهَيْتُهُ فَلَمْ يَنْتَهُ وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي نَهَانِي عَنْ الشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْحَرِيرِ وَالذِّيَّاجِ وَقَالَ هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ

Âffan > Şübe > Hakem > İbn Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla gelen rivâyet şöyledir:

“Medainde Huzeyfe’ye gümüşten bir kapta içecek getiren kavmin sorumlusu, elinden kabı alıp attı. Huzeyfe bunu yapmak istemezdim onu uyardım ama dikkate almadı. Ve şöyle dedi; şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v.), bana ipek ve atlastan yapılmış elbis giymeyi, altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasakladı ve bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.” buyurdu.²³⁹

²³⁸ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 303.

²³⁹ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 380.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى يُحَدِّثُ أَنَّ حُذَيْفَةَ اسْتَسْقَى **c)** فَأَتَاهُ إِنْسَانٌ بِإِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ فَرَمَاهُ بِهِ وَقَالَ إِنِّي كُنْتُ قَدْ نَهَيْتُهُ فَأَبَى أَنْ يَنْتَهِيَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالذِّيَّاجِ وَقَالَ هُوَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ

Muhammed b. Cafer > Şübe > Hakem > İbn Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyet şöyledir:

“Huzeyfe’ye su istediği bir kişi suyu gümüş bir kaptan getirince Huzeyfe kabı attı ve şöyle dedi; ben onu bundan engellemiştim ama o vazgeçmedi. Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) bize altın ve gümüş kaplardan içmeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbis giymeyi yasakladı. Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.”²⁴⁰ buyurdu.

حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ اسْتَسْقَى حُذَيْفَةُ مِنْ دِهْقَانٍ أَوْ **d)** عِلْجٍ فَأَتَاهُ بِإِنَاءٍ فِضَّةٍ فَحَذَفَهُ بِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الْقَوْمِ اعْتَذَرَ اعْتِذَارًا وَقَالَ إِنِّي إِنَّمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ بِهِ عَمْدًا لِأَنِّي كُنْتُ نَهَيْتُهُ قَبْلَ هَذِهِ الْمَرَّةِ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا عَنْ لُبْسِ الذِّيَّاجِ وَالْحَرِيرِ وَآنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَقَالَ هُوَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهُوَ لَنَا فِي الْآخِرَةِ

Veki > Şübe > Hakem > Abdurrahman bin Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyet şöyledir:

“Huzeyfe sorumlu ya da dinsizden (mecusi) su istedi. Gümüşten bir kabın içinde su getirilince Huzeyfe kabı attı, millete dönerek özür diledi ve ben ona bunu kastan yaptım çünkü bundan önce onu uyarılmışım. Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) bize ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi, altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasakladı. Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise bizlerindir”²⁴¹ buyurdu.

²⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 392.

²⁴¹ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 408.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ حُدَيْفَةَ **e)**
 قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَأَنْ تَأْكُلَ فِيهَا وَأَنْ تَلْبَسَ الْحَرِيرَ
 وَالْدِّيْبَاجَ وَقَالَ هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ

Abdulazîz b. Abdussamed > Mansur > Mucahid > Abdurrahman bin Ebî
 Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Huzeyfe şöyle dedi; “Rasûlullâh
 (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise
 giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir” buyurdu.²⁴²

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ كُنْتُ مَعَ حُدَيْفَةَ بْنِ **f)**
 الْيَمَانِ بِالْمَدَائِنِ فَاسْتَسْقَى فَاتَاهُ دِهْقَانٌ بِإِنَاءٍ فَرَمَاهُ بِهِ مَا يَأْلُو أَنْ يُصِيبَ بِهِ وَجْهَهُ ثُمَّ قَالَ لَوْلَا أَنِّي تَقَدَّمْتُ إِلَيْهِ مَرَّةً
 أَوْ مَرَّتَيْنِ لَمْ أَفْعَلْ بِهِ هَذَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا أَنْ تَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَأَنْ تَلْبَسَ
 الْحَرِيرَ وَالْدِّيْبَاجَ قَالَ هُوَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي الْآخِرَةِ هَذَا آخِرُ حَدِيثِ حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Ali b. Asım > Yezîd b. Ziyad > Abdurrahman bin Ebî Leyla > **Huzeyfe**
 isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdurrahman b. Ebî Leyla şöyle demektedir:

Abdurrahman Huzeyfe’yle birlikte Medain’deydik Huzeyfe su istedi kavmin
 sorumlusu gümüş bir kabın içinde su getirince Huzeyfe kabı ona doğru attı az kala
 yüzüne isabet edecekti. Huzeyfe bundan önce bir iki defa yapmaması için onun
 yanına gitmiştim. “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içmeyi, ipek
 ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise
 bizlerindir” buyurdu.²⁴³

2. Buhârî’nin (ö. 256/870) *Sahîh*’inde yer alan rivâyetler:

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ **a)**
 أَبِي لَيْلَى أَنَّهُمْ كَانُوا عِنْدَ حُدَيْفَةَ، فَاسْتَسْقَى فَسَقَاهُ مَجُوسِيٌّ، فَلَمَّا وَضَعَ الْقَدَحَ فِي يَدِهِ رَمَاهُ بِهِ، وَقَالَ: لَوْلَا أَنِّي
 نَهَيْتُهُ غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ، كَأَنَّهُ يَقُولُ: لَمْ أَفْعَلْ هَذَا، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تَلْبَسُوا

²⁴² Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 430.

²⁴³ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 450.

الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيَّاجَ، وَلَا تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي
الْآخِرَةِ»

Ebû Nuaym > Seyf b. Ebî Süleyman > Mucahid > Abdurrahman bin Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdurrahman b. Ebî Leyla şöyle demektedir:

Huzeyfe'nin yanındaydık, Huzeyfe su istedi, mecusi bir kişi su kabını eline verince Huzeyfe kabı attı, ve şöyle dedi; Bunu yapmaması için bundan önce bir iki defa onu uyarmıştım. “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyiniz, altın ve gümüş kaplardan içmeyiniz, altın ve gümüş tabaklardan yemeyiniz, bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise bizlerindir” derken işittim.²⁴⁴

ب) حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: كَانَ حُذَيْفَةُ، بِالْمَدَائِنِ، فَاسْتَسْقَى، فَأَتَاهُ دِهْقَانٌ بِقَدَحٍ فِضَّةٍ فَرَمَاهُ بِهِ، فَقَالَ: إِنِّي لَمْ أَرْمِهِ إِلَّا أَنِّي نَهَيْتُهُ فَلَمْ يَنْتَهُ، " وَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا عَنِ الْحَرِيرِ وَالْدِّيَّاجِ، وَالشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: «هَٰؤُلَاءِ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَهِيَ لَكُمْ فِي
الْآخِرَةِ»

Hafs b. Ömer > Şübe > Hakem > İbn Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdurrahman b. Ebî Leyla şöyle demektedir:

Medain'de Huzeyfe su istedi görevli gümüşten bir kapta su getirince Huzeyfe kabı attı ve şöyle dedi; kabı atmak istmezdim ama onu bunu yapmaması için uyarmıştım o dikkate almadı. “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) bize ipek ve atlastan yapılmış elbiseyi, altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasakladı ve bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.” buyurdu.²⁴⁵

²⁴⁴ Buhârî, Et'ime, 29, (c. 7, s. 77).

²⁴⁵ Buhârî, Eşribe, 27, (c. 7, s. 112).

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: **c)** خَرَجْنَا مَعَ حُدَيْفَةَ، وَذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَشْرَبُوا فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَالْدِّيَابَجَ، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ»

Muhammed b. Musennâ > İbn Ebî Adi > İbn Avn > Mucahid > İbn Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdurrahman b. Ebî Leyla şöyle dedi; “Huzeyfeye’yle çıktık, Rasûlullâh’ı andı ve şöyle dedi; “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içmeyiniz, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyiniz, bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.” buyurdu.²⁴⁶

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَزْرَةَ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ حَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «نَهَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْرَبَ فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَأَنْ نَأْكُلَ فِيهَا، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالْدِّيَابَجِ، وَأَنْ نَجْلِسَ عَلَيْهِ»

Ali > Vehb b. Cerir > Cerir > İbn Ebî Nacih > Mucahid > İbn Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdurrahman b. Ebî Leyla şöyle demektedir: “Rasûlullâh (s.a.v) bizi altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi ve üzerlerine oturmayı yasakladı.”²⁴⁷

3. Müslim’in (ö. 261/874) *Sahîh*’inde yer alan rivâyetler:

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ سَهْلٍ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، سَمِعْتُهُ يَذْكُرُهُ، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُكَيْمٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ حُدَيْفَةَ بِالْمَدَائِنِ، فَاسْتَسْقَى حُدَيْفَةُ، فَجَاءَهُ دِهْقَانٌ بِشَرَابٍ فِي إِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ فَرَمَاهُ بِهِ، وَقَالَ: إِنِّي أَخْبَرُكُمْ أَنَّي قَدْ أَمَرْتُهُ أَنْ لَا يَسْقِيَنِي فِيهِ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَشْرَبُوا فِي إِنَاءِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَلْبَسُوا الدِّيَابَجَ وَالْحَرِيرَ، فَإِنَّهُ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهُوَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

²⁴⁶ Buhârî, Eşribe, 28, (c. 7, s. 113).

²⁴⁷ Buhârî, Libâs, 27, (c. 7, s. 150).

Saîd b. Amr > Süfyân b. Uyeyne > Ebî Ferve > Abdellah b. Ukeym > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdellah b. Ukeym şöyle demektedir:

Medain’de Huzeyfe su isttedi sorumlu gümüş bir kapta su getirince Huzeyfe kabı attı, Huzeyfe haberiniz olsun bana gümüşten su getirmemesi için daha önce ona emretmiştim. “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içmeyiniz, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyiniz, bunlar dünyada kâfirlerin, kıyamet günü ahirette ise sizlerindir.” buyurdu.²⁴⁸

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا سَيْفٌ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ **b)** عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: اسْتَسْقَى حُدَيْفَةَ، فَسَقَاهُ مَجُوسِيٍّ فِي إِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ، فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيَّاجَ، وَلَا تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا»

Muhammed b. Abdillâh b. Numeyr > Abdullâh b. Numeyr > Seyf > Mucâhid > Abdurrahman bin Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdurrahman şöyle demektedir:

Huzeyfe su istedi Mecusi bir kişi gümüş bir kapta suyu getirdi, Huzeyfe “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v.), ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyiniz, altın ve gümüş kaplardan içmeyiniz, altın ve gümüş tabaklardan yemeyiniz, bunlar dünyada kâfirlerindir.” dediğini işittim, dedi.²⁴⁹

4. İbn Mâce’nin (ö. 273/887) *Sünen*’inde yer alan rivâyet,

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ حُدَيْفَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ، وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: «هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ»

²⁴⁸ Muslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1637).

²⁴⁹ Muslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1638).

Muhammed b. Abdulmelik > Ebû Avane > Ebî Bısr > Mucahid > Abdurrahman b. Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Huzeyfe şöyle demektedir: “Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasakladı.” Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.” buyurdu.²⁵⁰

1. Ebû Dâvûd’un (ö. 275/888) *Sünen*’inde yer alan rivâyet,

حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: كَانَ حُذَيْفَةُ بِالْمَدَائِنِ فَاسْتَسْقَى، فَأَتَاهُ دِهْقَانٌ بِإِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ، فَرَمَاهُ بِهِ، وَقَالَ: إِنِّي لَمْ أَرْمِهِ بِهِ إِلَّا أَنِّي قَدْ نَهَيْتُهُ فَلَمْ يَنْتَهُ، وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْحَرِيرِ، وَالذِّيَّاجِ، وَعَنِ الشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: «هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ»

Hafs b. Ömer > Şü’be > Hakem > İbn Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdurrahman İbn Ebî Leyla şöyle demektedir:

Medain’de Huzeyfe su istedi sorumlu kişi gümüş bir kapta su getirince kabı attı ve şöyle dedi: Bunu yapmak istmezdim onu uyardım ama dikkate almadı ve şöyle dedi: “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) ipek ve atlastan yapılmış elbis giymeyi, altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasakladı ve bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.” buyurdu.²⁵¹

2. Tirmizî’nin (ö. 279/892) *Sünen/Cami*’inde yer alan rivâyet,

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى يُحَدِّثُ، أَنَّ حُذَيْفَةَ، اسْتَسْقَى، فَأَتَاهُ إِنْسَانٌ بِإِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ، فَرَمَاهُ بِهِ وَقَالَ: إِنِّي كُنْتُ قَدْ نَهَيْتُهُ فَأَبَى أَنْ يَنْتَهِيَ، «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ، وَلُبْسِ الْحَرِيرِ وَالذِّيَّاجِ» وَقَالَ: «هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ» وَفِي الْبَابِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، وَالْبَرَاءِ، وَعَائِشَةَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Muhammed b. Beşşar > Muhammed b. Cafer > Şü’be > Hakem > İbn Ebî Leyla > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Rasûlullâh (s.a.v) şöyle

²⁵⁰ İbn Mâce, Eşribe, 17, (c. 2, s. 1130).

²⁵¹ Ebu Davud, Eşribe, 17, (c. 3, s. 337).

buyurmuştur: “Huzeyfeye su istedi bir kişi suyu gümüş bir kapta getirince kabı attı, Huzeyfe onu engellemişim ama o vazgeçmedi dedi ve “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) gümüş ve altın kaplardan içmeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı ve bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.” dedi.²⁵²

3. Nesaî (ö. 303/915) *Sünen*’inde, yer alan rivâyet,

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، وَيَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، وَأَبُو فَرَوَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُكَيْمٍ، قَالَ: اسْتَسْقَى حَذِيفَةُ فَأَتَاهُ دُهْقَانٌ بِمَاءٍ فِي إِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ، فَحَذَفَهُ، ثُمَّ اعْتَذَرَ إِلَيْهِمْ مِمَّا صَنَعَ بِهِ، وَقَالَ: إِنِّي نَهَيْتُهُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تَشْرَبُوا فِي إِنَاءِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَلْبَسُوا الدِّيَّاجَ، وَلَا الْحَرِيرَ، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَلَنَا فِي الْآخِرَةِ»

Muhammed b Abdillâh > Süfyân b. Uyeyne > İbn Ebî Naciğ > Mucahid > İbn Ebî Leyla ve Yezîd b. Ebî Ziyad > İbn Ebî Leyla ve Ebû Ferve > Abdillâh b. Ukeym > **Huzeyfe** isnadıyla nakledilen rivâyete göre Abdullâh b. Ukeym şöyle dedi:

Huzeyfe su isttedi sorumlu gümüş bir kapta su getirince Huzeyfe kabı attı, Huzeyfe bu hareketinden sonra özür diledi, sonar şöyle dedi; Bana gümüş kapta su getirmemesi için onu uyarmıştım. “Şüphesiz Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içmeyiniz, atlastan yapılmış elbise ve ipek giymeyiniz, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise bizlerindir.” buyurduğunu işittim.²⁵³

1.6. İSNÂD TENKİDİ YÖNÜNDEN RİVÂYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

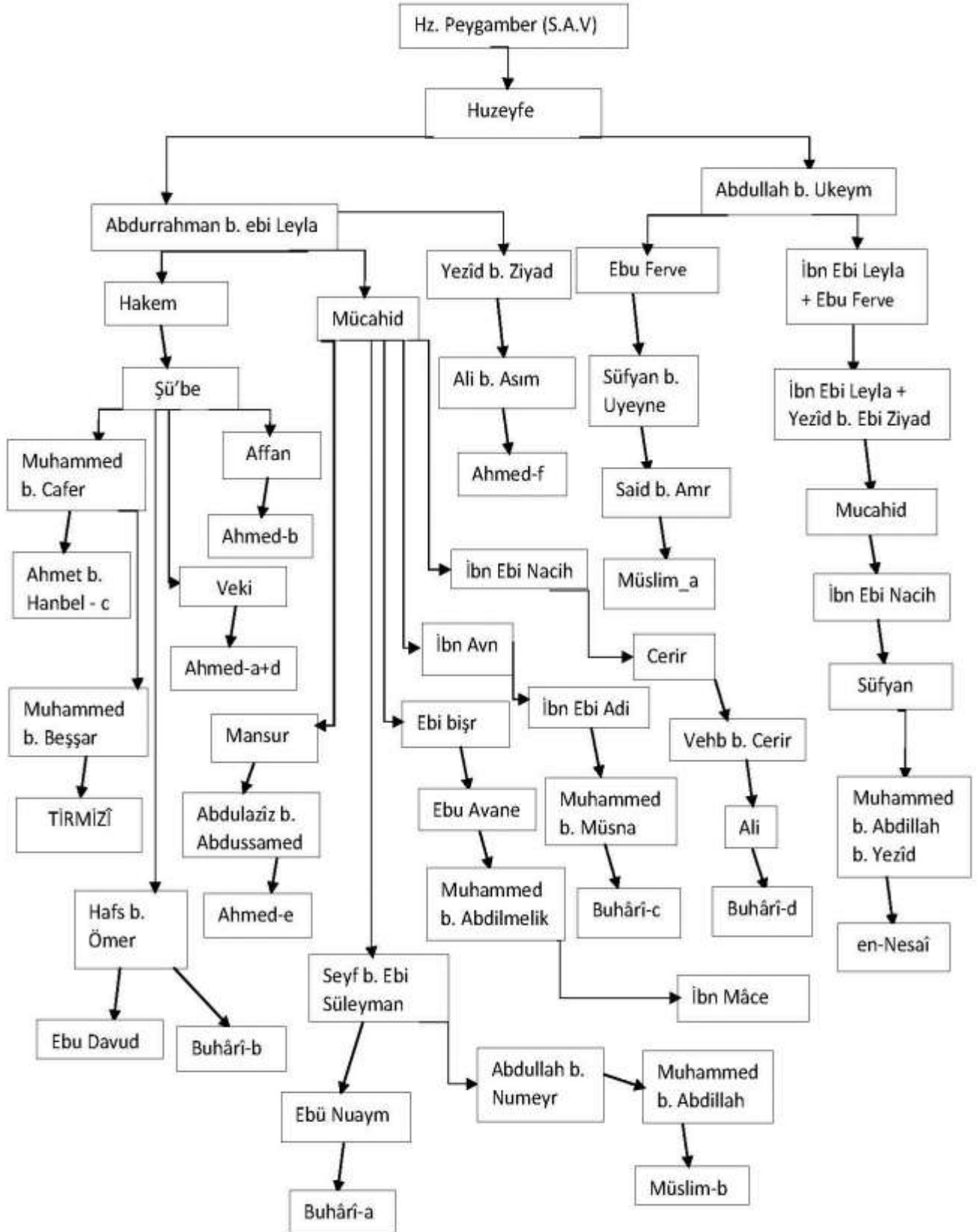
1.6.1. Sened Ağı

Hadîsin sened ağı oluşturulurken araştırmamızın kapsamında yer alan kaynaklardaki bütün sened ve râvilerinin açık ve anlaşılır bir şekilde şemasının çizilmesine dikkat edilecektir.

²⁵² Tirmizî, Eşribe, 10, (c. 4, s. 299).

²⁵³ Nesaî, Zînet, 87 (8,198.)

Huzeyfe Tariklerinin Sened Ağı

1.6.2. Sened Tenkidi

İpeğin ve altının erkeklere haram olduğunu ifade eden mezkûr hadîs sadece Huzeyfe tarikiyle gelmiştir. Bilindiği gibi cerh ve ta'dilde sahabe udûl olarak kabul edildiğinden, incelemeye tabi olmayacaklardır. İncelememeye sahabe tabakasından sonraki râviler tabi tutulacaklardır. Farklı isnatta ismi geçen râviler ilk geçtiği isnatta değerlendirilecek sonraki isnatlarda tekrara gidilmeyecektir.

1. Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde,

a) Veki ('haddsenâ) > Şü'be ('an) > Hakem ('an) > Abdurrahman b. Ebî Leyla ('an) > **Huzeyfe** senedi:

Ebû Süfyan Veki b. Cerrah b. Melih er-Rüvasi el-Küfî (ö. 196/812): Hâfızasıyla meşhur olan ve hakkında Ahmet b. Hanbel: "İlimde Veki'den daha hâfız ve dolu kimseyi görmedim" diyerek kıymetini takdir ettiği Veki, rivâyetlerini babasından, İsmail b. Ebî Halid, Eymen b. Nabil, İkrime b. Ammar, A'meş, Cerir b. Hazım, Şübe ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise oğulları Süfyan ve Melih, Ubeyd, Süfyân Sevrî, Abdurrahman b. Mehdi, Yahyâ, İshâk, Ahmed b. Hanbel ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında "sika, mütkin, hâfız" ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Veki, hicri 196 senesinde vefat etmiştir.²⁵⁴

Ebû Muhammed Hakem b. Uteybe el-Kindî ei-Kufî (ö. 115/733) Ahmed b. Hanbel: "İbrahim'den rivâyeti, insanların en sağlamıdır", Süfyân b. Uyeyne: "Kufede Hakem ve Hammâd gibisi yoktur", Abbas ed-Devri: "fazilet ve ibadet sahibidir Hakem", el-İclî: "sika, sebt, fekih, İbrahim'in büyük arkadaşlarındandır" diyerek kıymetini takdir ettikleri Hakem, rivâyetlerini İbrahim et-Teymî, İbrahim en-Nehaî, Hayseme b. Abdurrahman, Sad b. Ubeyde, Abdurrahman b. Ebî Leyla ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Abân b. Sâlih, Eş'as b. Sivar, Süleyman el-A'meş, Süleyman eş-Şeybanî, Şübe b. Haccâc ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında "sika, sebt" ve benzer ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. Hakem'in mudellis olduğunu

²⁵⁴ İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c. 11, s. 109; Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, c. 30, s. 462; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 562; İbn Hacer, *Takribu't-Tehzîb*, c. 1, s. 581; Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâ*, c. 1, s. 701.

söyleyen muhaddislerde olmuştur. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiş, Hakem hicri 115 senesinde vefat etmiştir.²⁵⁵

Ebû İsa Abdurrahman b. Ebî Leyla (Yessar) el-Ensarî el-Evsî el-Küfî (ö. 82/701) Abdurrahman, rivâyetlerini babasından, Ömer, Osman, Ali, Sad, Huzeyfe, Muaz b. Cebel, Mikdad, İbn Mesud, Ebî Zer, Ubey b. Kab ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise oğlu İsa, torunu Abdullah b. İsa, Amr b. Meymun el-Evdî, Hakem b. Uteybe, Mucahid İbn Cebr, Yezîd b. Ebî Ziyad, Ebû İshâk eş-Şeybanî, A'meş ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sebt” ifadesi kullanılmış, İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Abdurrahman hicri 82 senesinde vefat etmiştir.²⁵⁶

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Âffan ('haddsenâ) > Şübe ('haddesena) > Hakem ('semitu) > İbn Ebî Leyla ('an) > Huzeyfe senedi:

Âffan ve Şü'be b. Haccâc'in biyografilerini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel'in (c) şikkında, **Hakem** ve **İbn Ebî Leyla'**nın biyografilerini ise 3. Hadîs Ahmed b. Hanbel'in (a) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu i'tibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizde sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

c) Muhammed b. Cafer ('haddsenâ) > Şübe ('an) > Hakem ('semitu) > İbn Ebî Leyla ('an) > Huzeyfe senedi:

²⁵⁵ Mizzî, **Tehzîbu'l-Kemâl**, c. 7, s. 114; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 4, s. 144; ez-Zehebî, **Siyeru A'lami'n-Nubelâ**, c. 5, s. 208.

²⁵⁶ Mizzî, **Tehzîbu'l-Kemâl**, c. 17, s. 372; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 5, s. 100; ez-Zehebî, **Siyeru A'lami'n-Nubelâ**, c. 4, s. 262; İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 6, s. 234.

Muhammed b. Cafer'in biyografisini 2. Hadîs Ahmed b. Hanbel'in (g) şikkında, **Şü'be b. Haccâc**'ın biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel'in (c) şikkında, **Hakem** ve **İbn Ebî Leyla**'nın biyografilerini ise 3. Hadîs Ahmed b. Hanbel'in (a) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu i'tibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizde sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür

d) Veki ('haddsena) > Şübe ('an) > Hakem ('an) > Abdurrahman b. Ebî Leyla ('an) > **Huzeyfe** senedi:

Ahmed b. Hanbel'in bu senedi ile yukarda 3. Hâdis olarak verdiğimiz Ahmed b. Hanbel'in (a) senedi aynı olduğundan senedi tekrar vermedik, bu senedimizi incelemek için Ahmed b. Hanbel'in 3. Hadîs (a) şikkındaki senedini inceleyebilirsiniz.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu i'tibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizde sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür

e) Abdulazîz b. Abdussamed ('haddsena) > Mansur ('an) > Mucahid ('an) > Abdurrahman b. Ebî Leyla ('an) > **Huzeyfe** senedi:

Ebû Abdussamed Abdulazîz b. Abdussamed el-Amî el-Basrî (ö. 188/804): Abdussamed, rivâyetlerini Ebî İmran el-Cunî, Davud b. Ebî Hind, Mansur b. Mutemir, Saîd b. Arube ve başka kişilerden almış, kendisinden ise Ahmed, İshâk, Yahyâ, Ali, Ebû Musa, Bindar gibi pek çok kişi hadîs almıştır. Hakkında "sika, hâfız, sâlih" gibi ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiş, Abdulazîz hicri 188 senesinde vefat etmiştir.²⁵⁷

²⁵⁷ Mizzî, **Tehzîbu'l-Kemâl**, c. 18, s. 165; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 7, s. 115; ez-Zehebî, **Siyeru A'lamî'n-Nubelâ**, c. 5, s. 402; İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 6, s. 309.

Ebû İtab Mansur b. Mutemir b. Abdullah b. Rabi el-Kufî (ö. 133/751):

Mansur, rivayetlerini İbrahim Nehii, Ebî Sâlih, Hasan Basrî, Hakem b. Uteybe, Halid b. Sad, Sad b. Ubeyde, Mucahid b. Cebr el-Mekkî ve başka kimselerden almıştır. Kendisinden ise Abân b. Sâlih, Eyyûb es-Sahtiyân, Hammad b. Zeyd, Süfyân Sevrî, Süfyân b. Uyeyne, Şübe, Şeyban b. Abdurrahman, Abdulazîz b. Abdussamed gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Mansur hicri 133 senesinde vefat etmiştir.²⁵⁸

Ebû Haccâc Mucahid b. Cebr el-Mahzumî el-Mıkrî el-Mekkî (ö. 102/721):

Fıkıh, Tefsir, Hadîs âlimi olarak meşhur olan Mucahid, rivâyetlerini Ali, Sad b. Ebî Vakkas, Rafi b. Hadic, Ebî Saîd el-Hudrî, Aîşe, Ümmü Seleme, Ebî Hureyre, Abdurrahman b. Ebî Leyla ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Eyyûb es-Sahtiyânî, Ata, İkrime, Ebû İshâk es-Sebii, Hakem b. Uteybe, Mansur, Seyf b. Ebî Süleyman gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, âlim, Kesiru’l-hadîs” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiş, Mucahid hicri 102 senesinde vefat etmiştir.²⁵⁹

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

f) Ali b. Asım (‘haddsenâ) > Yezîd b. Ziyad (‘an) > Abdurrahman b. Ebî Leyla (‘an) > Huzeyfe senedi:

Ebû Hasan Ali b. Asım b. Süheyb el-Vasitî et-Teymî (ö. 201/817):

Ali, rivâyetlerini Süleyman Teymi, Hamid Tavi, Ata b. Saib, Muhammed b. Ziyad er-Ramadî, Yezîd b. Ebî Ziyad ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Yezîd b. Zurey, Âffan, Ahmed b. Hanbel, Ali İbn Medinî gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında Ahmed b. Hanbel: “Hadîsleri birbirine karıştırıp hatalı okuyor”, İbn

²⁵⁸ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 28, s. 546; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 473; ez-Zehebî, *Siyeru A‘lami’n-Nubelâ*, c. 5, s. 402.

²⁵⁹ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 27, s. 228; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 419; ez-Zehebî, *Siyeru A‘lami’n-Nubelâ*, c. 4, s. 449; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 10, s. 38.

Medinî: “Ali çok hata yapar”, Saci. “sıdık ehli ama hadîste kaviy değil”, Yahyâ b. Mâin: “kezzabün, leyse bi şey”, İclî: “İnsanlar Ali’ye haksızlık ediyorlar Ali sika ve hadîste tanınan biridir” gibi hem cerh hem de ta’dil ifadelerini kullanmıştır. Ali hicri 201 senesinde vefat etmiştir.²⁶⁰

Senedde ismi geçen **Abdurrahman b. Ebî Leyla** hakkındaki değerlendirmelerin güvenilir olduğu bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Yezîd b. Ebî Ziyad** ve **Ali b. Asım** ’ın tartışmalı olması nedeniyle, i’tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

2. Buhârî’nin (ö. 256/870) Sahîhinde yer alan rivâyetler,

a) Ebû Nuaym (‘haddsenâ) > Seyf b. Ebî Süleyman (‘semitu) > Mucahid (‘haddeseni) > Abdurrahman b. Ebî Leyla (‘an) > **Huzeyfe** senedi:

Ebû Nuaym Amr b. Hammad b. Züheyr Fazl b. Dekin et-Teymî el-Kuffî (ö. 218/833): Yahyâ b. Mâin: “Ebû Nuaym ve Âffan’dan daha sebt kimseyi görmedim”, Ahmed b. Sâlih: “Ebû Nuaym’dan hadîste daha sadık kimseyi görmedim”, Yakub el-Fesevî: “Ebû Nuaym’ın mükemmel olduğunu tüm arkadaşlarım ittifak ettiler” diyerek kıymetini takdir ettikleri Ebû Nuaym, Rivâyetlerini A’meş, Eymen b. Nabil, Yunus b. Ebî İshâk, Mâlik b. Enes, Mamer b. Yahyâ, Seyf b. Ebî Süleyman, Nâfi b. Amr el-Cümehi ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Buhârî, Muhammed b. Abdullah b. Numeyr, Ebî Hayseme, Ebûbekr b. Ebî Şeybe, Yahyâ b. Mâin, Ahmed b. Hanbel ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, sadûk” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiş, Ebû Nuaym hicri 218 senesinde vefat etmiştir.²⁶¹

İbn Ebî Süleyman Seyf b. Süleyman el-Mahzumî el-Mekkî (ö. 156/773): Seyf rivâyetlerini Mucahid b. Cebr, Kays b. Sad el-Mekki, Ebî Ümeyye el-Basrî ve pek çok kişiden almış, kendisinden de Sevri, Yahyâ el-Kattan, Veki, Mutemir b. Süleyman, İbn Mubarek, Zeyd b. Habbab, Ebû Asım, Ebû Nuaym ve başka kişileri Hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, sadûk, kesiru’l-hadîs “gibi ta’dil ifadeleri

²⁶⁰ Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 20, s. 504; İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 7, s. 302.

²⁶¹ Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 23, s. 197; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 7, s. 319; ez-Zehebî, **Siyeru A’lami’n-Nubelâ**, c. 10, s. 142; İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 8, s. 243.

kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiş, Seyf hicri 156 senesinde vefat etmiştir.²⁶²

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Hafs b. Ömer (‘haddsenâ) > Şübe (‘an) > Hakem (‘an) > İbn Ebî Leyla (‘an) > **Huzeyfe** senedi:

Hafs b. Ömer’in biyografisini 2. Hadîs Buhârî’nin (c) şikkında, **Şü’be b. Haccâc**’ın biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel’in (c) şikkında, **Hakem** ve **İbn Ebî Leyla**’nın biyografilerini ise 3. Hadîs Ahmed b. Hanbel’in (a) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu itibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizi de sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

c) Muhammed b. Musennâ (‘haddsenâ) > İbn Ebî Âdiy (‘an) > İbn Avn (‘an) > Mucahid (‘an) > İbn Ebî Leyla (‘an) > **Huzeyfe** senedi:

Ebû Amr Muhammed b. İbrahim b. Ebî Âdiy es-Selmî el-Basrî (ö. 194/810): Muaz b. Muaz: “İbn Ebî Âdiy’den daha faziletli kimseyi görmedim” diyerek kıymetini takdir ettiği İbn Ebî Âdiy, rivâyetlerini Süleyman et-Teymî, Hamid et-Tavil, Abdullah ibn Avn, Davud İbn Ebî Hind, Osman İbn Ğeyyas, Şübe, Saîd b. Ebî Arube ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Mâin, Küteybe b. Saîd, Muhammed b. Abdullah b. Zurey, Muhammed b. Musennâ, Yahyâ b. Halef ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika” ta’dil ifadesi

²⁶² Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 12, s. 320; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 6, s. 425; ez-Zehebî, **Siyeru A’lami’n-Nubelâ**, c. 6, s. 338; İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 4, s. 258.

kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. İbn Ebî Âdiy hicri 194 senesinde vefat etmiştir.²⁶³

Ebû Avn Abdullah b. Avn b. Artban el-Müznî el-Basrî (ö. 151/768):

Abdurrahman b. Mehdi: “Irakta İbn Avn’dan daha iyi sünneti bilen yoktu” diyerek kıymetini takdir ettiği İbn Avn, rivâyetlerini İbrahim en-Nehaî, Enes b. Sîrin, Hasan el-Basrî, Saîd b. Cubeyr, Amr b. İshâk, Mucahid b. Cebr, Muhammed b. Sîrin, Nâfi ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise İbrahim b. Yezîd, İshâk b. Yusuf el-Ezrak, Bısr b. Müfaddel, Hammad b. Zeyd, Süfyân Sevrî, Şübe, Muhammed b. Ebî Âdiy ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiş, Ebû Avn hicri 151 senesinde vefat etmiştir.²⁶⁴

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibarıyla bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

d) Ali (‘haddesena) > Vehb b. Cerir (‘haddesena) > Cerir (‘semitu) > İbn Ebî Nacih (‘an) > Mucahid (‘an) > İbn Ebî Leyla (‘an) > Huzeyfe senedi:

Ebû’l-Hasan Ali b. Abdillâh b. Cafer b. Necih es-Sadî (ö. 234/848) İbnü’l-

Medinî olarak meşhur muhaddisimiz, rivâyetlerini babası, Hammad b. Zeyd, İbn Uyeyne, Bısr. b. Müfaddel, Yahyâ b. Saîd el-Kattan, Abdullah b. Vehb, Vehb b. Cerir ve başka kimselerden almıştır. Kendisinden ise Buhârî, Ebû Dâvûd, İbrahim b. Haris, Süfyân b. Uyeyne, Muaz b. Muaz, Ahmed b. Hanbel, Osman b. Ebî Şeybe ve birçok kişi hadîs almıştır. Mihne olayından sonra her ne kadar hakkında olumsuz söylentiler olsada yine de âlimlerin çoğu güvenilirliğinden bir şey kaybetmediği

²⁶³ Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 24, s. 321; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 7, s. 440; İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 9, s. 12.

²⁶⁴ Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 15, s. 394; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 7, s. 3; İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 5, s. 303; ez-Zehebî, **Siyeru A’lami’n-Nubelâ**, c. 6, s. 364.

görüştüğüdürler. Hakkında “sadûk” tâ’dil ifadesi kullanılmıştır. İbnü’l-Medinî hicri 234 senesinde vefat etmiştir.²⁶⁵

Ebû’l-Abbas Vehb b. Cerir b. Hazm b. Zeyd b. Abdullah b. Şücca el-Ezdî el-Basrî (ö. 206/821): İbn Hacer ve İclî’nin “sika”, İbn Hibbân’ın ise “ bazen hata yapar” diyerek açıkladıkları Vehb, rivâyetlerini babası, İkrime b. Ammar, Hişam b. Hisan, İbn Avn, Şü’be, Hammad İbn Zeyd ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Ahmed b. Hanbel, Ali b. el-Medinî, Yahyâ b. Mâin, Ebû Hayseme ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sâlihu’l-hadîs” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Vehb b. Cerir hicri 206 senesinde vefat etmiştir.²⁶⁶

Ebû Nadr Cerir b. Hazm b. Zeyd b. Abdullah b. Şücc’a el-Ezdî el-Basrî (ö. 170/786): Cerir, rivâyetlerini Ebî Tufeyl, Ebî Reca İtardî, Hasan, İbn Sîrin, Katâde, Eyyûb, Sabit el-Bennan, Hamid et-Tavil, A’miş, Şü’be, Abdullah b. Ebî Nacih ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise A’miş, Eyyûb, oğlu Vehb, Hüseyyin b. Muhammed, İbn Mubarek, Veki, Amr b. Asım, Abdurrahman b. Mehdi, Kattan, Yezîd İbn Ebî Habîb, İbn Avn, Ebû Nuaym ve birçok kişi hadîs almıştır. Yahyâ b. Mâin: “Cerir’in sıkıntısız olduğunu fakat Katâden olan rivâyeti zayıftır”, İbn Hibbân: “bazen hata yapar”, İclî, Abdurrahman b. Mehdi ve Ebû Hâtem ise Cerir’in “sika” olduğunu söylemişler. Hakkında “sika, sebt,” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân es-Sikât kitabında ismini zikretmiştir. Cerir hicri 170 senesinde vefat etmiştir.²⁶⁷

Ebû Yesâr Abdullah b. Ebî Nacih (Yesâr) es-Sakefî el-Mekkî (ö. 131/749): İbn Ebî Necih, rivâyetlerini babası, Ata, Mucahid, İkrime, Tavus ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden de Şü’be, Ebû İshâk, Muhammed b. Müslim et-Taifî, Süfyan, Veraka, İbrahim b. Nâfi, Cerir b. Hazm ve başka kişiler hadîs almıştır. İbn Ebî Necih hakkında Ahmed, İbn Mâin, Ebû Zur’a ve Nesaî: “sika”, Ebû Hâtem:

²⁶⁵ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 21, s. 5; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 7, s. 306; ez-Zehebî, *Siyeru A’lami’n-Nubelâ*, c. 11, s. 41.

²⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 31, s. 121; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 228; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 11, s. 141; ez-Zehebî, *Siyeru A’lami’n-Nubelâ*, c. 9, s. 442.

²⁶⁷ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 4, s. 524; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 144; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 2, s. 60; ez-Zehebî, *Siyeru A’lami’n-Nubelâ*, c. 7, s. 98.

“sâlihu’l-hadîs”, Muhammed b. Amr: “sika, kesiru’l-hadîs”, Nesaî İse “Müdellis” demiştir. Hakkında “sika, sâlihu’l-hadîs, kesiru’l-hadîs” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Abdullah b. Ebî Nacih, hicri 131 senesinde vefat etmiştir.²⁶⁸

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

3. Müslim’in (ö. 261/874) Sahîhinde yer alan rivâyetler,

a) Saîd b. Amr b. Sehl (‘haddsenâ) > Süfyân b. Uyeyne (‘an) > Ebî Ferve (‘semia) > Abdellah b. Ukeym (‘an) > **Huzeyfe** senedi:

Ebû Osman Saîd b. Amr b. Sehl b. İshâk b. Muhammed b. Eş’as b. Kays el-Eş’asî el-Kindî el-Kufî (ö. 230/845): Ebû Zur’a ve Metin’in “sika” diyerek kıymetini takdir ettikleri Saîd b. Amr, rivâyetlerini Enes b. İyad el-Leysî, Cafer b. Süleyman ed-Deb’î, Hâtem b. İsmal el-Medinî, Hafs b. Ğeyyas en-Neh’î, Süfyân b. Uyeyne, Abdullah b. Mubarek, Abdurrahim b. Süleyman ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Müslim, Ebû şeybe İbrahim, Ahmed b. İsmail b. Amr, Hüseyyin b. Amr, Ebû Zûr’a Ubeydullah b. Abdulkerîm er-Razî, Kasım b. Zekeriya b. Dinar gibi birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika” ifadesi kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Saîd b. Amr b. Sehl, hicri 230 senesinde vefat etmiştir.²⁶⁹

Ebû Muhammed Süfyân b. Uyeyne b. Ebî İmran (Meymune) el-Hilâlî el-Küfî (ö. 198/814): Süfyân, rivâyetlerini Abdûlmelik b. Umeyr, Ebî İshâk es-Sebî, İbrahim, Musa, Muhammed b. Ukbe, İshâk b. Abdullah b. Ebî Talha, Eyüb es-Sahtiyânî, Hamid et-Tavîl, Ebî Hazm b. Dinar, Süleyman et-Teymî, Sâlih b. Keysan, İbn Ebî Necih, Ebî Ferve ve başka kişilerden almıştır. Kendisinde ise A’mes, İbn Cureyc, Şû’be, Sevri, Ebû İshâk el-Fezarî, Hammad b. Zeyd, İbn Mübarek, Ebû

²⁶⁸ ez-Zehebî, **Siyeru A’lami’n-Nubelâ**, c. 6, s. 125; Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 16, s. 215; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 7, s. 5; İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 6, s. 49.

²⁶⁹ Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 11, s. 21; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 8, s. 267; İbn Hacer, **Tehzîbu’t-Tehzîb**, c. 4, s. 61.

Muaviye, Veki, Mu'temir b. Süleyman, Şafii, Yahyâ el-Kattan, Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Mâin, Ali b. el-Medinî, Kuteybe, Saîd b. Amr gibi birçok kişi hadîs almıştır. Muhaddislerden Ali İbn el-Medinî: “Zühri'nin arkadaşları içerisinde Süfyân b. Uyeyne'den daka Mükemmeli yoktur”, İmam Şafii: “eğer Mâlik ve Süfyan olmasaydı Hicaz ilmi kaybolurdu”, Abdullah b. Vehb: “Kur'an tefsirinde Süfyan'dan daha âlim kimse yoktur”, Ahmed: “Sünnet ve Kur'an'da Süfyan'dan daha bilge kimse yoktur”, Abdurrahman b. Mehdi: “Hicaz hadîslerinde süfyan insanların en bilgilisiydi”, İbn Sâd: “sika, sebt, kesiru'l-hadîs” diyerek hakkında ta'dil ifadeliri kullanmışlardır. İbn Hibbân'ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Süfyan, hicri 198 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁰

Ebû Ferve Müslim b. Salim en-Nehdî el-Eşğar el-Cühnî el-Kufî: Ebû Hâtem'in “Sâlihu'l-hadîs” diyerek kıymetini takdir ettiği Ebû Ferve, rivâyetlerini Abdullah b. Ukeym, Abdurrahman b. Ebî Leyla, İsa b. Abdurrahman b. Ebî Leyla, Ebî Ahves el-Cüşemî, Abdullah b. Yesâr ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise oğlu Amr, Torunu Hafs b. Amr, Cafer b. Ziyad el-Ahmer, Şü'be, Süfyan es-Sevrî, Süfyân b. Uyeyne ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “Sâlihu'l-hadîs, Leyse bihi be's, sika” gibi ta'dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân'ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Ebû Ferve'nin vefat tarihine ulaşılamamıştır.²⁷¹

Ebû Mâ'bed Abdullah b. Ūkeym el-Cühenî el-Kufî (ö. 88/707): Abdullah, rivâyetlerini Ebûbekir, Ömer, Huzeyfe, Aişe'den almıştır. Kendisinden ise Zeyd b. Vehb, Abdurrahman b. Ebî Leyla, İsa b. Abdurrahman b. Ebî Leyla, Ebû Ferve Müslim b. Salim, Hilal el-Vezzan, Ebû Şeybe, Kasım b. Mühaymere ve Müslim el-Betin hadîs almıştır. Abdullah'ın Peygamber efendimizi gördüğü fakat hadîs almadığı rivâyet edilir. Hakkında “sika” ta'dil ifadesi kullanılmıştır. İbn Hibbân'ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Abdullah, hicri 88 senesinde vefat etmiştir.²⁷²

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin

²⁷⁰ Mizzî, **Tehzîbu'l-Kemâl**, c. 11, s. 177; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 6, s. 403; İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 4, s. 104; ez-Zehebî, **Siyeru A'lami'n-Nubelâ**, c. 8, s. 454.

²⁷¹ Mizzî, **Tehzîbu'l-Kemâl**, c. 27, s. 515; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 5, s. 395; İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 10, s. 117; ez-Zehebî, **Mizânu'l-İ'tidâl**, c. 4, s. 104.

²⁷² İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 3, s. 247; İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, c. 5, s. 283; Mizzî, **Tehzîbu'l-Kemâl**, c. 15, s. 317.

muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

b) Muhammed b. Abdillâh b. Numeyr (‘haddsenâ) > Abdullâh b. Numeyr (‘haddsenâ) > Seyf (‘semitu) > Mucâhid (‘semitu) > Abdurrahman bin Ebî Leylâ (‘an) > **Huzeyfe** senedi:

Ebû Abdurrahman Muhammed b. Abdullâh b. Numeyr el-Hamdanî el-Harîfî el-Kufî (ö. 234/849): Muhammed, rivâyetlerini Ahmed b. Beşir el-Kufî, İshâk b. Süleyman er-Razî, İshâk b. Mansur es-Selulî, Cafer b. Avn, Hafs b. Ğiyas, Süfyân b. Uyeyne, Abdullâh b. Numeyr ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûdi İbn Mâce, Abdullâh b. Ahmed b. Hanbel, Ubeydullah b. Abdulkerîm, Yakub b. Süfyan, Yakub b. Şeybe ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, hüccet” ve benzer ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Muhammed b. Abdullâh, hicri 234 senesinde vefat etmiştir.²⁷³

Bu senedde ki tüm râvilerin araştırıldığı rical eserlerinde, senette ismi geçen tüm râvilerin sika oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimize göre bu senedin muttasıl olduğunu, râvilerin ise sika ve âdil sıfatlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Netice itibariyle bu senede sahip hadîsimizin sahîh olduğu kanatindeyiz.

4. İbn Mâce’nin (ö. 273/887) Sünen’inde yer alan rivâyet,

Muhammed b. Abdulmelik (‘haddsenâ) > Ebû Avane (‘an) > Ebî Bısr (‘an) > Mucâhid (‘an) > Abdurrahman b. Ebî Leylâ (‘an) > **Huzeyfe** senedi:

Ebû Abdullâh Muhammed b. Abdulmelik b. Ebî Şevârib el-Kerşî el-Emevi el-İblî el-Basrî (ö. 244/858): Ahmed: “biz hep hayırlı biri olarak haberini alırdık”, Sâlih b. Muhammed el-Esedî: “önemli ve sadûk bir âlim” diyerek kıymetini takdir ettikleri Muhammed, rivâyetlerini Kesir b. Selim el-Medainî, Abdulazîz b. Muhtar, Ebî Avane, Yusuf ibn Yakub, Yezîd b. Zeri, Abdulvaris b. Saîd ve başka kişilerden almıştır. Kendisinden ise Müslim, Tirmizî, Nesaî, İbn Ebî Dünya, Zekeryâ İbn Yahyâ es-Sacî, Ahmed b. Hüseyyin es-Sofi, Muhammed b. Cerir et-Taberî ve

²⁷³ Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 25, s. 566; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 9, s. 85.

birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sadûk” gibi ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Muhammed b. Abdulmelik, hicri 244 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁴

Ebû Âvane Veddah b. Abdullah el-Yeşkurî el-Vasitî el-Bezzaz (ö. 176/792): Ebû Avane, rivâyetlerini Eş’as b. Ebî Şe’sa, Esved b. Kays, Katâde, Ebî Bişr, İbrahim b. Muhacir, Hakem b. Uteybe, A’meş, Mansur b. Mu’temir, Ebî İshâk eş-Şeybanî, Ebî Hüseyyin ve başka kişiler almıştır. Kendisinden ise Şü’be, İbn Aliye, Ebû Dâvûd, Eüb Velid et-Teyalisî, Abdurrahman b. Mehdi, Âffan, Yahyâ b. Hammad, Şeyban İbn Ferruh, Kuteybe b. Saîd, Muhammed b. Abdulmelik b. Ebî Şevarib ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sebt, sadûk, hüccet” gibi ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Ebû Âvane, hicri 176 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁵

Ebû Bişr Cafer b. İyas İbn Ebî Vahşiyye el-Yeşkurî el-Vasitî el-Basrî (ö. 125/743): Ebû Bişr, rivâyetlerini Ubad b. Şüreycil, Saîd b. Cubeyr, Ata, İkrime, Mucahid, Ebî Amr b. Enes b. Mâlik, Ebî Nedre el-Abdî, ve başka birçok kişiden almıştır. Kendisinden ise A’meş, Eyyûb, Davud b. Ebî Hind, Şü’be, Geylan b. Camî, Ebû Âvane, Heşim, Halid b. Abdullah el-Vaistî ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında Şü’be, İbn Mein, Yahyâ el-Kattan: “Ebî Bişr, Mucahid’den hiç bir şey duymadığını bu itibarla Mucahid’den rivâyeti zayıftır” ifadesini kulanırken, İbn Hâtem, İclî, İbn Mein ve Ebû Zur’a: “sika” olduğunu ifad ediyorlar. İbn Bişr Hakkında “sika, sebt, sadûk, hüccet” gibi ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Ebû Bişr, hicri 125 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁶

Muhammed b. Abdulmelik, Ebû Âvane, Mucahid ve Abdurrahman b. Ebî Leyla hakkındaki değerlendirmelerin geçtiği ve her dördünün güvenilir olduğu bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Ebî Bişr**’ın **Mucahid**’den rivâyeti zayıf olması nedeniyle zayıftır dememiz mümkündür.

²⁷⁴ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 26, s. 19; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 9, s. 102; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 9, s. 281.

²⁷⁵ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 30, s. 441; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 562; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 11, s. 103.

²⁷⁶ Mizzî, *Tehzîbu’l-Kemâl*, c. 5, s. 5; İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 133; İbn Hacer, *Tehzîbu’t-Tehzîb*, c. 2, s. 71.

5. Ebû Dâvûd'un (ö. 275/888) Sünen'inde yeralan rivâyet,

Hafs b. Ömer ('haddesena) > Şübe ('an) > Hakem ('an) > İbn Ebî Leyla ('an)
> **Huzeyfe** senedi:

Hafs b. Ömer'in biyografisini 2. Hadîs Buhârî'nin (c) şikkında, **Şü'be b. Haccâc**'ın biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel'in (c) şikkında, **Hakem** ve **İbn Ebî Leyla**'nın biyografilerini ise 3. Hadîs Ahmed b. Hanbel'in (a) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Ebû Davd'ün bu senedi ile yukarıda 3. Hadîs olarak verdiğimiz Buhârî'nin (b) şikkındaki senedi aynı olduğundan senedi tekrar vermedik, bu senedimizi incelemek için Buhârî'nin 3. Hadîs (b) şikkındaki senedini inceleyebilirsiniz.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu i'tibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizi de sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

5. Tirmizî'nin (ö. 279/892) Sünen/Cami'inde yer alan rivâyet,

Muhammed b. Beşşar ('haddesena)> Muhammed b. Cafer ('haddesena) > Şübe ('an) > Hakem ('semi'tu) > İbn Ebî Leyla ('an) > **Huzeyfe** senedi:

Muhammed b. Beşşar'ın biyografisini 2. Hadîs Buhârî'nin (b) şikkında, **Muhammed b. Cafer Ğunder**'in biyografisini 2. Hadîs Ahmed b. Hanbel'in (g) şikkında, **Şü'be b. Haccâc**'ın biyografisini 2. Hadîs Ahmet b. Hanbel'in (c) şikkında, **Hakem** ve **İbn Ebî Leyla**'nın biyografilerini ise 3. Hadîs Ahmed b. Hanbel'in (a) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Bu senedde ismi geçen tüm râvilerimizi daha önceki senedlerde değerlendirdiğimizden burada tekrar değerlendirme gereğini duymadık bu i'tibarla daha önceki senedlerimiz sahîh olduğundan bu senedimizi de sahîh olarak değerlendirmemiz mümkündür.

6. Nesaî (ö. 303/915) Sünen’inde, yeralan rivâyet,

Muhammed b. Abdillâh (‘haddsenâ) > Süfyân b. Uyeyne (‘haddsenâ) > İbn Ebî Naciî (‘an) > Mucâhid (‘an) > İbn Ebî Leylâ ve Yezîd b. Ebî Ziyâd (‘an) > İbn Ebî Leylâ ve Ebû Ferve (‘an) > Abdillâh b. Ukeym (‘an) > **Huzeyfe** senedi:

Süfyân b. Uyeyne, Ebî Ferve ve Abdillâh b. Ukeym’in biyografilerini 3. Hadîs Müslim’in (a) şikkında, **İbn Ebî Naciî**’in biyografisini 3. Hadîs Buhârî’nin (d) şikkında, **Mucâhid**’in biyografisini 3. Hadîs Ahmed b. Hanbel’in (e) şikkında, **İbn Ebî Leylâ**’nın biyografisini 3. Hadîs Ahmed b. Hanbel’in (a) şikkında, **Yezîd b. Ebî Ziyâd**’ın biyografisini ise 2. Hadîs Ahmed b. Hanbel’in (f) şikkında daha önce verdiğimiz için burada tekrar vermedik.

Ebû Yahyâ Muhammed b. Abdillâh b. Yezîd el-Kârşî el-Âdevî el-Mukrî, el-Mekkî (ö. 256/870): Muhammed b. Abdillâh, rivâyetlerini Eyyûb b. Neccar el-Yemâmî, Saîd b. Salim el-Kâdah, Süfyân b. Uyeyne, Abdillâh b. Reca el-Mekkî, Mervân b. Muavîye el-Fezârî ve başka çok kişiden almıştır. Kendisinden ise Nesaî, İbn Mâce, İbrahim b. Sindî, Ahmed b. Süleyman b. Davud et-Tusî, Abdurrahman b. Ebî Hâtem er-Razî, Yahyâ b. Muhammed b. Sâd ve birçok kişi hadîs almıştır. Hakkında “sika, sadûk” gibi ta’dil ifadeleri kullanılmıştır. İbn Hibbân’ın es-Sikât kitabında ismini zikrettiği Muhammed b. Abdillâh, hicri 256 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁷

Seneddeki tüm râvilerin hakkındaki değerlendirmelerin güvenilir oldukları bu senede sahip hadîs için, diğer râvileri arasında **Yezîd b. Ebî Ziyâd**’nin tartışmalı olması nedeniyle, i’tibar için alınabilir dememiz mümkündür.

1.6.3. Üçüncü Hadîs İsnadlarının Değerlendirilmesi:

Yukarda değerlendirmeye tabi tuttuğumuz üçüncü hadîs sahabe tabakasından sadece Huzeyfe b. Yemân isnadıyla gelmiştir. Dolayısıyla sahabe tabakasından bir sahâbi tarafından rivâyet edilmiş olan hadisimiz diğer tabakalarda bu sayı daha da çoğalmıştır.

²⁷⁷ Mizzî, **Tehzîbu’l-Kemâl**, c. 25, s. 570; İbn Hibbân, **es-Sikât**, c. 9, s. 118.

Bizim Çalışma kapsamının içine giren yedi kaynak tespiti yapılmış, bu yedi kaynaklarda toplamda on altı rivâyete ulaşılmıştır. Bu on altı rivâyetin hepsi sarahaten merfû olduğunu görmekteyiz. Fakat çalışmamızın rivâyetlerinden İbn Mâce'nin senedi ittisal açısından problemli bulunmuştur. Diğer rivâyetlerde ise râvîlerin vefat tarihleri açısından aralarında bilgi alışverişi mümkün gözüktüğünden ittisal açısından herhangi bir problem görünmemektedir.

Çalışma konumuz olan on altı rivâyetin on üç senedinde sıhhat açısından herhangi bir probleme karşılaşılmadığı için bu on üç rivâyet sahîh olarak değerlendirilmiştir. Diğer üç rivâyetin senedinde birisinin rivâyeti muttasıl olmadığından, diğer ik rivâyet ise hadis tenkitçilerin bazı râvîler hakkındaki kullanmış oldukları cerh ifadelerinden dolayı zayıf rivâyetler arasında kabul edilmiştir.

1.7. HADİSLERİN İSNÂDLARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ:

Yukarda Sened tenkidini yapılan hadîslerin genel bir isnâd değerlendirmesini yapacak olursak, “Ebû Mûsâ el-Eş’arî” ve “Ali b. Ebî Talib” isnadıyla gelen birinci hadîsteki tariklerin yedisinin sahîh, dört rivâyetinin ise zayıf; “Ebû Hureyre”, “Ali b. Ebî Tâlib”, “Muaviye”, “Berâ b. Âzıb”, “Abdullah b. Ömer” ve “İmran b. Husayn” kanalıyla bize ulaşan ikinci hadîs tariklerin otuz biri sahîh, iki rivâyetin ise zayıf; “Huzeyfe b. Yemân” tarîkıyla gelen üçüncü hadîsteki rivâyetlerin on üçünün sahîh, üçünün ise zayıf olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: konumuzu ihtiva eden hadîslerin çalışmamızın kapsamı içine giren kaynaklarda toplam altmış tarik tespit edilmiştir. Bize ulaşan bu tariklerin sadece dokuz tanesi sened yönünden zayıf bulunmuştur. Diğer elli bir tarikin senedinde ise herhangi bir problemle karşılaşılmamıştır. Fakat yapılan inceleme sonucunda seneddeki bu zayıflık metinlere hiçbir etkisi olmamıştır. Bu itibarla her ne kadar senedde yer alan raviler zayıfta olsa sahîh olan hadislerin metinlerini rivayet ettiklerinden tüm rivayetler sened açısından sahîh olarak kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

HADİSLERİN MUHTEVA TAHLİLİ

2.1. METİN TENKİDİ YÖNÜNDEN RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1.1. Hadîslerin Dil Özellikleri Bakımından Değerlendirilmesi

Herhangi bir dildeki metinleri anlamanın ilk adımı, dil kuralları gibi vasıtaların iyi kullanılması olmalıdır. “Hadîslerin çoğunun manayla rivâyet edildiği bir gerçek olsa da, manayla rivâyet dilinin Arapça olduğu da başka bir gerçektir. Bu durumda, özellikle hadîsi anlama çabasında olanların Arapça bilgisinden müstağni kalamayacakları ortaya çıkmaktadır.”²⁷⁸

Bu bağlamda her dilde olduğu gibi Arap dilinde de, anlamayı zorlaştıran, yanlış anlamlara imkân tanıyan bazı özellikler ve dil kaideleri bulunmaktadır. Mesela “Arapça’da, lafız ve manaları birbirine yakın kelimeler, nadir müteşabih lafızlar, birkaç şekilde okunması mümkün kelimeler ve Arap dilinin kendine has özelliklerinden biri olan zamirlerin merciini belirlemedeki zorluk, bu kabildendir.”²⁷⁹ “Ayrıca hadîste geçen bazı kelimelerin çok anlamlı olması”,²⁸⁰ yine “bazı kelimelerin hem sözlük hem de terim anlamıyla kullanılması”²⁸¹ gibi durumlar da hadîslerin doğru anlaşılmasına etki eden önemli etkenlerdendir.

“Rivâyetlerin kitaplara kaydedilinceye kadar sözlü bir şekilde ve daha çok manen rivâyet şekliyle aktarılması, râvinin rivâyeti eksik duyması, yanlış anlaması veya tam hatırlayamaması gibi bazı sıkıntıları doğurabilmektedir. Bu nedenle ilk dönem muhaddisleri, bu tür sıkıntıları ortadan kaldırmak veya en asgari düzeye

²⁷⁸ Selçuk Coşkun, **Hadise Bütüncül Bakış**, İFAV Yay, İstanbul, 2014, s. 287.

²⁷⁹ Ayhan Tekineş, **Hadisleri Anlama Problemi**, Işık Yay, İstanbul, 2002, s. 158.

²⁸⁰ Ayhan Tekineş, **Hadisleri Anlama Problemi**, s. 168.

²⁸¹ Ayhan Tekineş, **Hadisleri Anlama Problemi**, s. 170.

indirmek için hadîslerin farklı rivâyetlerinin toplanmasına büyük önem vermişlerdir.” Söz gelimi Yahyâ b. Mâin (ö. 233/848): “Şayet biz bir hadîsi otuz vecihten yazmazsak, onun ne ifade ettiğini anlayamazdık”²⁸² derken, Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) de “bir hadîsin bütün tariklerini bir araya getirmedığınız sürece, onu anlayamazsınız. Hadîsin farklı tarikleri, birbirini tefsir eder, açıklar” demiştir.²⁸³ Bizim de bu tezimizin araştırma konusu olan hadîslerin bütün rivâyetlerini bir araya getirip bunlardan ortak bir metne ulaşmaya ve çabalayacağız.

İnceleme konumuz olan hadîslerin muhtevası; İpek ve altın giymenin erkeklere haram kadınlara ise helal olduğudur. Söz konusu olan bu hadîslerin, tespitini yaptığımız rivâyetlerinde, rivâyetlerin geçtiği ilk kaynaktan başlayarak herhangi bir anlam kaymasının veya zamanla bir değişiminin meydana gelip gelmediğinin tespitini yapmaya çalışacağız. Bundan dolayı daha önce metinlerini verdiğimiz rivâyetlerde herhangi bir anlam kaymasının veya bir değişikliğin meydana gelip gelmediğini tespit amacıyla çalışma konumuz olan hadîsleri sırasına göre vererek aralarındaki lafız farklılıklarına değinmek şekliyle tüm hadîsler için tek bir ortak metne ulaşmak için gayret göstereceğiz.

2.1.2. Hadîslerin Metin İnşası

2.1.2.1. Birinci Hadîsin Metin İnşası

Birinci hadîs, “ipek ve altının erkeklere haram kadınlara ise helal” şeklindeki rivâyetler olup, Ebû Mûsâ el-Eş’arî (ö. 42/662-63) ve Ali b. Ebî Tâlib’ten gelip (ö. 40/661), Abdürrezzak’ın (ö. 211/827) el-*Musannef*’i başta olmak üzere İbn Ebî Şeybe’nin (ö. 235/849) el-*Musannef*’inde, Ahmed b. Hanbel’in (ö. 241/855) Müsned’inde, İbn Mâce (ö. 273/887), Ebû Dâvûd (ö. 275/889), Tirmizî (ö. 279/892) ve Nesaî’nin (ö. 303/915) *Sünen*’lerinde yer almaktadırlar. Abdürrezzak (a), Ahmed b. Hanbel (a), Tirmizî senedi ve Nesaî’nin (a,b), rivâyetinde geçen metinler benzer olup şu şekildedir: (أَحْلَ الذَّهَبُ وَالْحَرِيرُ لِلنِّسَاءِ مِنْ أُمَّتِي وَحَرَّمَ عَلَى ذُكُورِهَا) “*Altın ve ipek ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine ise haram kılındı.*” Tirmizî ve Nesaî’nin

²⁸² Ebu Bekr Ahmed b. Ali b. el-Hatib el-Bağdadi, **el-Cami li Ahlaki’r-Râvi ve Adabi’s-Sami’** 1-2, thk. Mahmud Tahhan, Mektebü’l-Maarif, Riyâd, 1403/1983, c. 2, s. 212; Krş. Coşkun, **Hadise Bütüncül Bakış**, s. 120.

²⁸³ el-Bağdadî, **el-Cami**, c. 2, s. 212; Krş. Coşkun, **Hadise Bütüncül Bakış**, s. 120.

(a) rivâyetinde (من) lafzı eksik, Nesaî' nin (b) rivâyetinde ise (إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ) lafzı mevcuttur. Abdürrezzak (b), İbn ebî Şeybe, Ahmed b. Hanbel (b), İbn Mâce, Ebû Dâvûd ve Nesaî' nin (c) rivâyetlerinde ise hadîs metninin başında (أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ) cümlesi mevcut olup, (أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَرِيرًا بِشِمَالِهِ، وَذَهَبًا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ رَفَعَ بِهِمَا يَدَيْهِ) cümlesi mevcut olup, (أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَرِيرًا بِشِمَالِهِ وَذَهَبًا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ رَفَعَ بِهِمَا يَدَيْهِ، فَقَالَ: إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي حِلٌّ لِنِسَائِهِمْ) “Peygamber ipeği sol, altını sağ eline aldı, sonra elleriyle onları kaldırdı ve şöyle dedi, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir” şeklinde rivâyet edilmiştir. Bazı rivâyetlerde ise (إِنَّا) ile (ذُكُور) kelimesi'nin yeri değiştirilip rivâyet edilmiştir, Örneğin Abdürrezzak (a.b), Ahmed b. Hanbel (a), ve Nesaî' nin (a.b) metinlerinde önce (إِنَّا) sonra (ذُكُور) kelimesi zikredilirken, İbn Ebî Şeybe, Ahmed b. Hanbel (b), İbn Mâce, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesaî' nin (c) rivâyetinde ise önce (ذُكُور) sonra (إِنَّا) kelimesi zikredilmiştir. İlk olarak verdiğimiz hadîsin senedinde, hiç bir problem tespit edilmeyen yedi rivâyetini ele aldığımızda, muhtemelen mana ile rivâyetin kaynaklanan bazı lafzi farklılıklar hariç zaman içerisinde herhangi bir anlam kaymasına uğramadığı görülmüştür.

Rivâyetin geçtiği en eski eserler olan Abdürrezzak ve İbn Ebî Şeybe' nin el-*Musannef*' lerindeki hadîslere bakıldığında Abdürrezzak'ın sahîh kabul edilen rivâyetinde “altın ve ipek ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine ise haram kılındı” şeklinde olurken, İbn Ebî Şeybe'de geçen rivâyette ise “Peygamber ipeği sol, altını sağ eline aldı sonra, elleriyle onları kaldırıp şöyle dedi: Bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.” Şeklinde. Anlaşılan erkeklere hem altın hem de ipek giymeleri haram kılınmıştır. Durum Bu olunca oluşturacağımız ortak metinde altın ve ipek kelimesinin beraber geçmesi gerekmektedir. O halde tüm rivâyet metinlerine baktığımızda şöyle bir ortak metin oluşturabiliriz: “Peygamber ipeği sol, altını sağ eline alıp kaldırdı ve şöyle dedi: Bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.”

2.1.2.2. İkinci Hadîsin Metin İnşası

İkinci hadîs Ebû Hureyre, Ali b. Ebî Tâlib, Muaviye, Berâ b. Âzıb, Abdullah b. Ömer ve İmrân b. Husayn kanalıyla İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849) el-*Musannef*' i,

Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) Müsned'i, Buhârî (ö. 256/870) ve Müslim'in (ö. 261/874) *Sahîh*'leri, İbn Mâce (ö. 273/887), Ebû Dâvûd (ö. 275/889), Tirmizî (ö. 279/892) ve Nesaî'nin (ö. 303/915) *Sünen*'lerinde geçmektedir. Hadîsin mezkûr kaynaklarda otuz üç ayrı rivâyetine ulaşılmış, Müslim'in (c) senedi dışında geriye kalan rivâyetlerin senedlerinde hiçbir problemle karşılaşılmamıştır. Ayriyeten rivâyetlerdeki lafzi farklılıklar hariç hadîsin zaman içerisinde herhangi bir anlam değişikliğine uğramamıştır.

Hadîsimizin rivâyetlerinin çok olmasından dolayı lafzi farklılıklarının hepsini burada vermemiz çok uzayacağından, sadece lafzi farklılıkların çok olduğu hadîslerin lafızlarını vereceğiz. Hadîsin İbn Ebî Şeybe, Ahmed b. Hanbel (f-g), Buhârî (b), Müslim (b), İbn Mâce (a-b), Tirmizî (b) ve en-Nesaî'nin (g) rivâyetinde geçen metinleri benzer olup şu şekildedir: (نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّخْتُمِ) (بِالذَّهَبِ) “*Rasûlullâh altın yüzük takmamızı nehyetti.*” Ahmed b. Hanbel (b-c-d-e), Müslim (a), İbn Mâce (c), Ebû Dâvûd, Tirmizî (a-c) ve en-Nesaî'nin (a-b-d-e-f-h) metinlerinde aynı metin yer almış fakat metnin hem baş hem de sonuna eklemeler mevcut olup (نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ وَأَنَا رَاكِعٌ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنِ الْقَسِيِّ) (وَالْمَعْصَفَرِ) “*Rasûlullâh ben; rukudayken okumamı, altın yüzük, ipekli elbise ve usfur ile boyanmış elbise giymemi nehyetti.*” gibi bir farklılık tespit edilmiştir. Ahmed b. Hanbel, Buhârî ve Tirmizî rivâyetindeyer alan metinlerde ise bir önceki rivâyetlerin metni olan (نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ وَأَنَا رَاكِعٌ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنِ الْقَسِيِّ) (وَالْمَعْصَفَرِ) metin yerine (قَالَ: فَذَكَرَ مَا) (وَالْمَعْصَفَرِ) “*أَمَرَهُمْ: " مِنْ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَرَدِّ السَّلَامِ وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ. وَنَهَانَا عَنْ آيَةِ الْفِضَّةِ، وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، أَوْ قَالَ: حَلَقَةِ الذَّهَبِ، وَالْإِسْتِزْقِ، وَالْحَرِيرِ، (وَالدِّيَبَاجِ، وَالْمَيْثَرَةِ، وَالْقَسِيِّ) " Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı” Hastaları ziyaret etmeyi, cenazeye tabi olmayı, hapşırana rahmet dilemeyi, selama cevap vermeyi, verilen yemini yerine getirmeyi, davete icabet etmeyi ve mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, altın yüzük ya da altın halka, gümüş brokar, ipek, ipek brokar, ipekten yapılmış minder ve ipekli elbiseyi yasakladı.” metin şeklinde farklı bir metin bulunmuştur. Anlaşılan tezimizin konusu olan ipek, altın ve gümüş kapların kullanılması, ilk hadîste olduğu gibi bu hadîsimizde de erkekler için altın ve ipeğin kullanılması ve gümüş kapların kullanımları haram kılınmıştır.*

Durum bu iken oluşturacağımız ortak metinde altın, ipek ve gümüş kaplar ifadesinin beraber geçmesi lazımdır. İkinci hadîs olarak verdiğimiz rivâyetlerde altın, ipek ve gümüş kaplar kelimeleri beraber aynı metinde yer almaktadır. Bu takdirde başka yeni bir metin yapılmasına gerek olmadan ikinci hadîs metinlerimizde geçen bir metni ortak metin olacak şekilde seçilebilir. İkinci hadîste geçen rivâyetlerin geçtiği eserlerden Ahmed b. Hanbel *el-Musned*'in (h) şıkkında yer alan şu rivâyetimiz ortak metin şeklinde kabul edilebilir: “*Rasûlullâh (s.a.v.) bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı: Hastaları ziyaret etmeyi, cenazeye tabi olmayı, hapşırana rahmet dilemeyi, selama cevap vermeyi, verilen yemini yerine getirmeyi, davete icabet etmeyi ve mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, altın yüzük ya da altın halka, gümüş brokar, ipek, ipek brokar, kırmızı elbise ve ipekli elbiseyi yasakladı.*”

2.1.2.3. Üçüncü Hadîsin Metin İnşası

Üçüncü hadîsimiz sadece Huzeyfe kanalıyla Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde, Buhârî (ö. 256/870) ve Müslim'in (ö. 261/874) *Sahîh*'lerinde, İbn Mâce (ö. 273/887), Ebû Dâvûd (ö. 275/889), Tirmizî (ö. 279/892) ve Nesaî'nin (ö. 303/915) *Sünen*'lerinde geçmektedir. Hadîsimiz ismi geçen eserlerde on altı farklı rivâyet tarikine ulaşılmıştır. İbn Mâce'nin *es-Sünen*'inde geçen sened hariç diğer rivâyetlerin hiç birinde sened yönünden hiçbir probleme rastlanılmamıştır. Ayriyeten rivâyetlerdeki lafzi farklılıklar hariç hadîsin zaman içerisinde herhangi bir anlam değişikliğine uğramamıştır.

Hadîsimizin yer aldığı en eski kaynaklar olan Ahmed b. Hanbel'in *el-Musned*'indeki rivâyetlere bakıldığında Ahmed b. Hanbel (a-b-c-d-f), Buhârî (b-c), Müslim (a), İbn Mâce, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve en-Nesaî'nin *Sünen*'inde, “*Rasûlullâh (s.a.v.) bize ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi, altın ve gümüş kaplardan içmeyi yasakladı ve Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise bizlerindir*” şeklindedir. Ahmed b. Hanbel (e), Buhârî (a-d) ve Müslim *Sahîhi*'nin (b) şıkkın ise (وَأَنْ نَّأْكُلَ فِيهَا) “ve yemeyi” cümlesini eklemek suretiyle, sadece bir lafız eklemesi bulunup hadîsin diğer kısımları aynıdır. “*Rasûlullâh (s.a.v.) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*”

Durum böyle olunca oluşturacağımız ortak metinde altın, ipek, gümüş ve altın kaplar kelimelerinin beraber geçmesi lazımdır. Üçüncü hadîs başlığı olarak yer verdiğimiz rivâyetlerde altın, ipek, gümüş ve altın kaplar ifadesi aynı metinde beraber geçmektedir. O takdirde yeni bir metin yapılmasına gerek olmadan üçüncü hadîs metinlerimizde geçen bir metni ortak metin olacak şekilde seçilebilir. Üçüncü hadîste geçen rivâyetlerin geçtiği eserlerden Ahmed b. Hanbel *el-Musned*'in (e) şikkında yer alan şu rivâyetimizi ortak metin olarak değerlendirebilir: “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı. Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*”

2.2. HADİSLERİN KUR’AN’A ARZI

Araştırma ve inceleme konumuz olan rivâyetler ipek ve altın giyen erkekler ile altın-gümüş kaplar kullanan tüm Müslümanların günaha girdiğine belirtmektedir. Kur’an’da, giyim ve takılardan söz eden âyetlere bakıldığında cennet ehlinin mukafatları arasında ipek, altın ve gümüş bilezikten bahseden âyetlerin olduğunu,²⁸⁴ ancak hadîslerde belirttiği gibi ipek ve altın giyenlerin günaha girdiğine dair herhangi bir ayetin bulunmadığını görmekteyiz.

İpek ve altının geçtiği âyetlerin tefsirlerine baktığımızda müfessirler tarafından mezkûr hadîsler ayetlerin tefsirinde şu şekilde değerlendirmişlerdir: “O, *taze et yemeniz ve takınacağınız süs eşyası çıkarmanız için denizi hizmetinize verendir. Gemilerin orada suyu yara yara gittiğini görürsün. (Bütün bunlar) O’nun lütfundan nasip aramanız ve şükretmeniz içindir.*”²⁸⁵ Âyetin tefsirinde erkekler için ipek ve altının haram olduğunu ifade eden Hz. Ali’nin²⁸⁶ ve Berrra b. Âzıb’ın,²⁸⁷ tüm Müslümanlar için altın-gümüş kapların kullanımının haram olduğunu ifade eden Huzeyfe’nin hadîsini²⁸⁸ delil olarak göstermişlerdir.²⁸⁹ Yine âyetlerde cennet ehlinin mükâfatları arasında “*Şüphesiz Allah, iman edip sâlih ameller işleyenleri, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacak. Orada altından bileziklerle, incilerle*

²⁸⁴ Kehf 18/31; Hac 22/23; Fâtır 35/33; İnsân 76/21.

²⁸⁵ Nahl, 16/14.

²⁸⁶ Abdürrezzak b. Hemmam, **el-Musannef**, c. 11, s. 68.

²⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 30, s. 463.

²⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 430.

²⁸⁹ Muhammed el-Emin b. Muhammed Muhtar b. Abdulkadir eş-Şankiti, **Edva’ül-Beyan fi İzah’il-Kur’an bil-Kur’an**, Dar’ul-Fikir, Beyrut, 1415/1995, c. 2, s. 351.

süslenecelerdir. Oradaki giysileri ise ipektir.”²⁹⁰ Ayetinde yer alan altın ve ipeği yukarda verdiklerimiz “Dünyada ipek elbise giyen kimse Ahirette giyemez.”²⁹¹ gibi hadîslerle tefsir etmişlerdir. Başka bir ayette “İşte onlar için içlerinden ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Orada tahtlar üzerine kurularak altın bileziklerle süsleneceler, ince ve kalın ipekten yeşil giysiler giyeceklerdir O ne karşılıktır! Cennet de ne güzel bir yaslanacak yerdir.”²⁹² Cennette altın ve ipeğin, bu dünyada giymeyenler için olduğunu ifade eden hadis kullanılmıştır.²⁹³ Ve yine “Onlar, Adn cennetlerine girerler, orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Oradaki elbiseleri de ipektir.”²⁹⁴, “İnce ipekten ve parlak atlastan giyinerek karşılıklı otururlar.”²⁹⁵, “Sabretmelerine karşılık da onları cennet ve ipek(ten giysiler) ile mükâfatlandırır.”²⁹⁶, “Üstlerinde ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler vardır. Gümüş bileziklerle süslenecelerdir. Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir.”²⁹⁷ Ayetlerinde geçen altın ve ipek giymenin bu dünyada giymeyip, cennete giren kişilere mükâfat olarak verileceğini ifade etmişlerdir. Yine müfessirlerden Kurtubî tefsirinde Zuhuf suresinin 71. âyetinde şu ifadeleri kullanmıştır: “Her kim altın-gümüş kaplardan içtikten sonra tövbe etmezse bu kişiye bunlar ahirette ebediyen haram olur.”²⁹⁸

Buna göre, erkeklerin bu dünyada ipek ve altın kullanmaması yanında ahirette onlara hediye olarak verilmesi dikkat çekicidir. Her ne kadar ayetlerin zahirinden anlaşılmasa da müfessirler bu ayetlerin tefsirinde mezkûr hadîsleri kullandıkları malumdur.²⁹⁹ Dolayısıyla ayetlerde cennet ehlinin elbiselerinin altın ve ipekten olması ve bunları giyecek kişilerin ise bu dünyada giymeme şartıyla olması, söz konusu rivâyetlerimizin anlamını destekleyen ayetler olarak kabul edilebilir veya en

²⁹⁰ Hac, 22/23.

²⁹¹ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 150).

²⁹² Kehf, 18/31.

²⁹³ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 150).

²⁹⁴ Fatır, 35/33.

²⁹⁵ Duhan, 44/53.

²⁹⁶ İnsan, 76/12.

²⁹⁷ İnsan, 76/21.

²⁹⁸ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr b. Ferh el-Kurtubî, **el-C’ami’li-Ahkâmî’l-Kur’ân**, I-XX, thk. Ahmed Birdunî-İbrahim Atfîş, Dar’ul-Kutubü Mısriye, Kâhire, 1384/1964, c. 16, s. 113.

²⁹⁹ Ebû Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud el-Maturidî, **Tefsirü’l Maturidî** (tevilu ehli sunnet), I-X, thk. Mecdi Baslum, Dar’ul-Kutubü İlmiye, Beyrut, 1426/2005, c. 8, s. 490.

azından, söz konusu hadîslerimizin Kur'an'a vurduğumuzda en azından muarız olmadıklarını gösterir.

2.3. HADİSLERİN DİĞER HADİSLERLE BİRLİKTE ANLAŞILMASI

İncelemeye tabi tuttuğumuz hadîslerin ortak muhtevası, erkeklerin altın ve ipek kullanması, gümüş ve altın kapların kullanılmasının haram olduğu hükmüdür. İsmi geçen hadîslerle aynı içeriğe sahip farklı başka hadîslerin tespitini yaparak bütün bu hadîsleri bir bütün olacak şekilde inceleyip değerlendirilmesi, hadîslerin daha sağlıklı ve doğru bir şekilde anlaşılması yönünde çok önem arzeder.

Bu amacımıza ulaşmak adına hadîs eserlerinde yaptığımız araştırmalar sonucunda tespit edebildiğimiz miktarda incelediğimiz rivâyetlerle aynı içeriğe sahip Abdullah b. Ömer (ö. 73/692), Abdullah b. Abbas (ö. 68/687-8), Hz. Ömer (ö.23/644), Hz. Ali (ö. 40/661), Hz. Ayşe (58/678), Ümmi Seleme (ö. 62/681), Ukbe b. Amir (58/678) ve Enes b. Mâlik (93/711-2) kanalıyla gelen 8 rivâyet mevcuttur.

Abdullah b. Ömer (r.a)tarîkiyla bize gelen rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Rasûlullâh evvela üzerine Muhammed'u r-Rasûlullâh yazılı altından bir yüzük yaptırdı. Bunu takındığı zaman yazılı kaşını avucunun içine alırdı. Hz. Peygamberin elinde yüzük gören herkes altından yüzük yaptırıp taktı. Rasûlullâh (s.a.v.)sahabileri öyle görünce elindeki yüzüğü çıkarıp attı. Sonra da, 'Vallahi bu altından yüzüğü ebediyen takınmam.' buyurdu. Bunun üzerine parmaklarına altın yüzük takmış olan sahabiler de kendi yüzüklerini çıkarıp attılar.*”³⁰⁰

Abdullah b. Abbas (r.a) isnadıyla gelen rivâyete göre “Hz. Peygamber (s.a.v) bir zatın elinde altından bir yüzük gördü ve onu parmağından çıkarıp attı.” Ve daha sonra şöyle buyurdu: *“Sizden biriniz ateşten bir kor alıyor da, onu eline koyuyor.”*Rasûlullâh (s.a.v) *“gittikten sonra orada bulunanlar yüzük sahibine”, “Yüzüğünü yerden al da onunla faydalanırsın.”* Diyenlere *“Hayır, vallahi onu ebediyyen almam. Çünkü onu Rasûlullâh (s.a.v) attı.”* dedi.³⁰¹

³⁰⁰ Buhârî, Libâs, 45, (c. 7, s. 155); Buhârî, Libâs, 47, (c. 7, s. 156); Nesai, Zînet 43, (c. 8, s. 165).

³⁰¹ Müslim, Libâs ve Zînet, 11, (c. 3, s. 1655).

Bu iki hadîsin zahirinden de anlaşılacağı üzere Rasûlullâh (s.a.v) erkeklere altından yapılmış yüzüğün kesinlikle yasak olduğunu ve bu yasağa ilk kendisi uyduğunu, sonra da bu yasağı kendi eliyle men ettiğini belirtmektedir. Bu açıdan mezkûr hadîslerimizin, araştırma konumuz olan hadîslerle aynı muhtevaya sahip olduğunu görmekteyiz.

Ali b. Ebî Tâlib isnadıyla gelen rivâyete göre “Hz. Peygamber Efendimize siyera diye anılan ipekli kumaştan yapılmış, yol yol sarı çubuklu, altlı üstlü bir elbise hediye edilmişti. Hz. Peygamber (s.a.v) bu elbiseyi Hz. Ali’ye gönderdi. Hz. Ali’nin onu giydiğini görünce, Peygamberimiz’in yüzünde kızgınlık alameti belirledi” ve şöyle buyurdu: “*Ben onu sana giymen için değil, eşarp yapıp Fatmalara dağıtman için gönderdim.*”³⁰²

Abdullah b. Ömer, Ömer b. Hattab ve Enes b. Mâlik isnadıyla gelen rivâyete göre Hz. Ömer, siyera diye anılan ipekli kumaştan yapılmış elbisenin çarşıda satıldığını görünce, Resulallah’a (s.a.v.) gelerek kabile heyetlerini karşılamak ve cuma günü giymek için satın almasını söylemiştir. Rasûlullâh (s.a.v.): “*Ahirette payı olmayan kişiler bu elbiseyi giyer.*” buyurmuştur. Belli bir zamandan sonra Peygamber Efendimize siyera (ipekli kumaş) hediye olarak gelmiştir. Peygamber Efendimiz bu ipekli kumaşın bir parçasını Hz. Ömer, bir parçasını Usame b. Zeyd ve bir parçasını da Hz. Ali’ye eşarp yapıp hanımlarına dağıtmaları için göndermiştir. Hz. Ömer elinde Peygamber Efendimiz’in gönderdiği ipekli elbiseyle yanına gelir ve Peygamber Efendimize: Ya Rasûlullâh daha dün bu elbise hakkında neler söylediniz şimdi ise bana gönderiyorsunuz. Rasûlullâh Ömer’e “*Ben onu sana giymen için değil, satıp faydalanman için gönderdim.*” Usame ise o elbiseyle eğleniyorken (giymek) Rasûlullâh’ın ona kızarak baktığını görünce, ya Rasûlullâh siz bana gönderdiniz niye kıızıyorsunuz? Resulullah (s.a.v): “*Ben onu sana giymen için değil, eşarp yapıp hanımlarına dağıtman için gönderdim.*” dedi.³⁰³ Hz. Ömer “*Rasûlullâh bize iki, üç veya dört parmak dışında ipek giymeyi yasakladı.*”³⁰⁴ Enes b. Mâlik ve Ukbe b. Amir Rasûlullâh (s.a.v): “*Dünyada ipek elbise giyen kimse ahirette*

³⁰² Buhârî, Libâs, 30, (c. 7, s. 151); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1643).

³⁰³ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 149); Buhârî, Libâs, 30, (c. 7, s. 151); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1638); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1639); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1639); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1642); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1643).

³⁰⁴ Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1643); Tirmizî, Libâs, 1, (4, 217).

giyemez.” *Buyurduğunu belirtmiştir.*³⁰⁵, Ukbe b. Amir Peygamber efendimize ipekten yapılmış bir cübbe (geniş elbise- Ferrace) hediye edildi. Rasûlullâh (s.a.v) giyip onunla namaz kıldı sonra dönüp sanki ondan nefret ederek şiddetli bir şekilde çıkardı ve “*Bu elbise takva ehline (yakışmıyor) lazım olmadığını.*”³⁰⁶ Buyurdu.

Bu hadîslerin de zahirinden anlaşılacağı üzere Rasûlullâh (s.a.v) erkeklere tamamen ipekten yapılmış elbiselerin kesinlikle yasak olduğunu bu elbiseleri giyenin ahirette giyemeyeceğın belirtmektedir. Bu açıdan baktığımızda mezkûr hadîslerin, çalışma konumuz olan hadîslerle aynı içeriğē sahip olduğunu görmekteyiz.

Ümmi Seleme isnadıyla bize ulaşan rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Gümüş kaptan su içen, karnına cehennem ateşini dolduruyor demektir.*”³⁰⁷, Hz. Ayşe isnadıyla bize ulaşan rivâyette Peygamber (s.a.v) “*Kim gümüş bir kaptan su içerse, sanki karnını cehennem ateşini doldurmuş gibi olur.*” buyurmuştur.³⁰⁸

Bu hadîslerin de zahirinden anlaşılacağı üzere Rasûlullâh (s.a.v) “altın ve gümüş kaplardan yiyip içmeyi mideye cehennem ateşini şarılдатmaya teşbih etmiştir. Yani, gırtlaktan geçen her şeyi, cehennem ateşinden yakıcı bir meşrubatın mideye inişine benzetmiştir.” Bundan Maksat, haramlığın şiddetini ifade etmektir. Her ne kadar bu rivâyetlerde sadece gümüş zikredilmiş ise de, Müslim’den kaydedilen ziyadede olduğu gibi bazılarında altın da zikredilir.³⁰⁹ Durum böyle olunca mezkûr hadîslerin, inceleme konumuz olan hadîslerle aynı içeriğē sahip olduğunu görmekteyiz.

Bu takdirde yukarıdaki hususlar dikkate alındığında hadîslere bir bütünlük içinde bakıldığında, Hz. Peygamber’in öğretilerine zıt bir hususun olmadığını; başka bir deyişle mezkûr hadîslerin sahîhlik kriterlerine uygun düştüklerini söyleyebiliriz.

---

³⁰⁵ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 150).

³⁰⁶ Buhârî, Libâs, 12, (c. 7, s. 144).

³⁰⁷ Buhârî, Libâs, 12, (c. 7, s. 144).

³⁰⁸ İbn Mâce, Eşribe, 17, (c. 2, s. 1130).

³⁰⁹ Müslim, Libâs ve Zînet, 1, (c. 3, s. 1635); Hadis metni: “*Altın veya Gümüş kaptan su içen, karnına cehennem ateşini dolduruyor demektir.*”

2.4. HADİSLERİN TARİHİ VAKALARA ARZI

İslâm öncesi arap toplumunda en yaygın mesleklerden biri dokumacılıktır. Dokumacılık alanında en fazla kullandıkları hammaddeler, keçi kılı, koyun ve deve tüyü, pamuk, keten ve ipektir.³¹⁰ Arap yarımadasında dokumacılığın yaygın olduğu bölgeler Yemen, San'a, Aden, Katar ve Hîre'dir. Dokumacılığın meşhur olduğu Arap yarımadasında zenginler, resmi tören ve bayramlarda kıymeti yüksek olan kumaş ve ipek elbiseler giyerlerdi.³¹¹ İslâm öncesinden beri var olan dokumacılık sanatı, elbise dokumacılığı yanında tülbent, hasır, halı, kilim, minder, sepet, zenbil ve çanta gibi farklı mamüller de Araplar arasında dokunuyordu.³¹² İslâm öncesi Araplar arasında meşhur olan ipek giyme alışkanlığı İslâm'ın geldiği ilk yıllarda aynı şekilde devam ettiğini hadîsler de görüyoruz. Örneğin Peygamber efendimiz bir keresinde kendisine hediye edilen ipek bir elbiseyle namaz kıldıktan sonra, bir daha giymemek üzere hemen çıkartmıştır. Yine Peygamber efendimiz Hz. Ali ve Usame b. Zeyd' e kendisine hediye gelen ipeği, hanımlarına eşarp yapıp vermeleri için gönderir fakat onlar paylaşma yerine giyince Resulluah (s.a.v) tarafından çıkartmaları için uyarılmıştır.³¹³

Arap yarımadasında dokumacılık kadar meşhur olan bir diğer sanat ise kuyumculuktur. Araplar kuyumculuk alanında altın, gümüş, bakır, sarı maden (pirinç) ve demir madenlerini işleyerek zînet eşyası imal ederlerdi. Araplar altın ve gümüşten yaptıkları kolyeleri değerli taşlar olan elmas ve yakutla tezyin ederek takarlardı.³¹⁴ Yine kuyumcular tarafından üretilen altın ve gümüş bilezik, küpe ve halhallar kadınlar tarafından zînet eşyası olarak kullanılıyordu. Altın ve gümüşten yapılan yüzükler ise hem zînet hemde mühür/imza olarak kullanılıyordu.³¹⁵ İpek gibi altın kullanımı da İslâm'dan sonra da devam ettiğini görmekteyiz. Örneğin İslâmın ilk yıllarında Peygamber Efendimiz altından kendisine yüzük yaptırmış, Rasûlullâh (s.a.v)'ın altın yüzük taktığını gören sahabiler de kendilerine altın yüzük yapıp

³¹⁰ Adem Apak, **Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 282.

³¹¹ Adem Apak, **Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 282.

³¹² Adem Apak, **Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 282-83.

³¹³ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 149); Buhârî, Libâs, 30, (c. 7, s. 151); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1638); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1639); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1639); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1642); Müslim, Libâs ve Zînet, 2, (c. 3, s. 1643).

³¹⁴ Adem Apak, **Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 285.

³¹⁵ Adem Apak, **Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, s. 286.

taktıklarını gören Rasûlullâh (s.a.v) yüzüğünü çıkarır ve bir daha takmayacağını söylemiştir. Sahabiler de ellerindeki yüzükleri çıkarttılar.³¹⁶ Aynı şekilde Saîd İbnu'l-Müseyyeb'den gelen rivâyete göre: Hz. Ömer, Süheyb'e (r.a.) altın yüzüğü neden takıyorsun deyince, Süheyb; "Rasûlullâh'ın bunu gördüğünü fakat ses çıkartmadığını ifade etmiştir."³¹⁷ Her ne kadar bu olayın altın yüzük daha haram olmadan önce cereyan ettiği söylene de bizim buradaki amacımızın eskiden beri altın yüzüğün kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu anlatılanlara baktığımızda eskiden beri erkeklerin altın ve ipek kullandıkları bir gerçektir. Altın veya gümüş kapların da günümüzde zengin kişiler tarafından kullanıldığı gibi eskiden beri kullanıldığını da Huzeyfe b. Yemân'ın hadîsinden³¹⁸ biliyoruz.

Netice itibariyle birçok kişi ve toplum tarafından altın yüzük, ipek ve altın-gümüş kapların kullanıldığı ve şimdiki zamanda da kullanıldığı bir gerçektir. Fakat Rasûlullah'ın (s.a.v.) yukardaki ifade ve fiillerine baktığımız da erkeklerin ipek ve altın kullanma konusunda hoşnut olmadığını ve inceleme konumuz olan hadîslere aynı muhtavaya sahip olduğunu görmekteyiz.

2.5. HADİSLERİMİZİN AKLA UYGUNLUĞU

İnceleme konumuz olan ve Rasûlullah'ın teşrîi ile "erkeklerle ipek ve altın kullanımını yasak" hadîsleri incelediğimizde, erkeklerin ipek ve altın takmasının haram olmasının sebebi olarak, altın ve ipeğin bir zenginlik göstergesi olmasından, bunları giymenin gösteriş yapma ve böbürlenme gibi kötü huylara yol açması olduğu gösterilmiştir.³¹⁹ Oysa dinimizin temel kitabı olan Kur'anı Kerim'in İsra sûresinin 37. Ayetinde "*Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin*" denilmiş, kibrin haram olduğu ve kibirden şiddetle uzaklaşmak gerektiği ifade edilmiştir. İpek ve altının yasak olmalarının başka bir sebebi ise günün şartlarındaki maddi problemler olabileceği görüşünde olanlar da mevcuttur. Fakat günümüzde maddi imkânların iyileşmesi sebebiyle

³¹⁶ Buhârî, Libâs, 45, (c. 7, s. 155); Buhârî, Libâs, 47, (c. 7, s. 156); Nesai, Zînet 43, (c.8, s. 165).

³¹⁷ Nesai, Zînet, 42, (c. 8. S. 164).

³¹⁸ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 430.

³¹⁹ Fatih Orum, **Kur'an'ın Öğrettiği Kavramlar Serisi-9, Hikmet**, Vizyon Basımevi, İstanbul, 2017, s. 59.

erkeklerin altından yapılmış yüzük kullanabileceklerini söyleyenler de olmuştur.³²⁰ Yine Hadîslerden çıkartılan diğer bir sonuç da ihtiyaç zamanında yasaklanan bazı şeylerin sonradan yasaklarının kalktığı kanaatinde olanlar olmuştur. Örnek olarak Peygamber (s.a.v) efendimiz'in Abdurrahman b. Avf ve Zübeyr b. el-Avam'a ipekten nehyetmesine rağmen kendilerinin kaptığı bir cilt hastalığı sebebiyle ipeğin serin tuttuğu için giymelerine izin verdiği hadisini getirmişlerdir.³²¹

2.6. HADİSLERİMİZİN HADİS ŞERHLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hadîslerin daha iyi ve doğru anlaşılmasında hadîs şerhleri çok önemli bir yer almaktadır. “Zira hadîs şerhleri bir hadîsin veya bir hadîs kitabında yer alan rivâyetlerin kelime ve kavramların açıklanması, anlaşması zor yerlerin izah edilmesi, i'rabların belirtilmesi, hadîsten çıkan hükümlere yer verilmesi”³²² gibi konularla ilgilenmektedir. Durum böyle olunca hadîslerin şerhlerine başvurmamız elzem oluyor.

İncelemeye tabi tuttuğumuz yukardaki hadîsler hakkında şarihlerin görüşlerine başvurmadaki temel amaç ve gayemiz, yukardaki hadîslerin şerh eserlerinde nasıl yorumlandıkları, hadîs şarihlerin hadîsleri ne şekilde anladığını görüp tespit etmektir. Bu gayeyle şerh eserlerine göz attığımızda incelediğimiz hadîslerin şarihler tarafından erkeklerin altın ve ipek giyimi ile altın-gümüş kapların kullanılması halinde haram mı ya da değil mi tarzında yorumlanıp açıklandığını gözlemliyoruz. Bundan dolayı şarihlerin hadîsler hakkında yaptıkları yorumları iki başlık altında vermemiz daha anlaşılır olacağını düşünmekteyiz.

³²⁰ Bu konuda geniş bilgi için bkz Emine Muz Tanyıldızı, “**Kutub-i Tis'a Bağlamında Ziyne ile İlgili Hadîslerinin Tesbiti ve Değerlendirilmesi**” (Basılmamış Yüksek Lisans Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Elazığ, 2009, s. 129.

³²¹ Buhârî, Cihad, 91, (c. 4, s. 42); Libâs, 29, (c. 7, s. 151).

³²² Mehmet, Efendioğlu, “**Şerh (Hadis)**”, DİA, Ankara, 2010, c. 38 s. 559.

2.6.1. İpek ve Altının Erkeklerle Haram Olduğunu Söyleyen Şarihlerin Görüşleri

“*İbn Mâce*” şarihlerinden Sindî (ö. 1138/1726), konu ile ilgili Ali b. Ebî Tâlib isnadıyla gelen hadîsi³²³ yorumlamıştır. O, erkeklerle ipek ve altın cinsinden ne olursa olsun giyiminin haram olduğunu, ama altın bozdurmak veya ticaretini yapmanın hem erkeklerle hem kadınlara helal olduğunu ifade etmiştir.³²⁴ Yine Nesaî ‘de geçen aynı hadîsi değerlendiren Sindî, “Altının kullanılmasından maksat altının takılması olduğunu; oysa altın bozdurmak, nafaka vermek ya da ticaretini yapmanın hem erkeklerle hem kadınlara helal olduğunu belirtmiştir.³²⁵

“*Buhârî*” şarihi İbn Hacer (ö. 852/1449) Ebû Hureyre isnadıyla gelen hadîs³²⁶ hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: O, hadîste ki yasağın kadınlara değil erkeklerle has bir yasak olduğunu, oysa altının kadınlara helal olduğu icmâ tarafından kabul edildiğini belirtmiştir. Altın yüzük takma oranı hakkında yorum yapan İbn Ömer, “takılan yüzük, altın madeninden olduktan sonra az veya çok olması haramlıkta fark etmiyor”. İbn Hacer: kılıç, kalkan veya kemerin altından olduğu zaman ani savaşın çıkması gibi durumlarda kullanılmalarının haram olmadığını, fakat altın yüzük takmanın bu gibi durumlarda ve her zaman haram olduğunu, çünkü yüzüğün savaşla ya da savaşın araç gereçleriyle hiç alakası olmayan bir parça olduğunu ifade etmiştir.³²⁷

“*Müslim*” şarihi Nevevî (ö. 676/1277), hadîste geçen yasağın kadınlar için değil, erkekler için olduğunu belirtmiştir. Çünkü altın yüzüğün kadınlara helal, erkeklerle haram olduğunu tüm Müslümanlar ittifak etmiştir. Nevevî, Hz. Ali hadîsini³²⁸ yorumlarken de yine benzer ifadeler kullanmıştır. O, hadîste ki yasağın kadınlar için değil, çünkü kadınların altın yüzük takmasının helal, erkeklerin

³²³ **Birinci Hadisin ortak metni:** “Peygamber İpeği sol, Altını sağ eline aldı sonra elleriyle onları kaldırdı ve dedi ki, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.”

³²⁴ Ebû Hasan Nuruddin Muhammed b. Abdilhadi es-Sindî, **Haşiyetü’s-Sindî ‘ala Süneni İbn Mâce**, Dâru’l-cil, Beyrut, c. 2, s. 376.

³²⁵ Celaluddni Abburrahman b. Ebi Bekir es-Suyutî, **Haşiyetü’s-Sindî ‘ala Süneni Nesai**, 1-8, Mektebet’ü-l Metbuat’ü-l İslâmiye, Halep, 1986/1406, c. 8, s. 160.

³²⁶ **Hadisin tam metni:** “Rasûlullâh Altın yüzükten nehyetti.”

³²⁷ İbn Hacer, **Fethu’l-Bari bi-Şerhi Sahîhi’l-Buhârî**, 1-13, thk. Muhammed Fuad Abdalbaki v.dğr, Dâru’l-Ma’rife, Beyrut, 1379/1959, c. 10, s. 317-318.

³²⁸ **Hadisin tam metni:** “Rasûlullâh ipekli elbiseyi, Ufurla boyanmış elbiseyi, altın yüzük takmayı ve rükûda kur’an okumayı nehyetti”

takmasının haram olduğu konusunda tüm Müslümanlar'ın ittifak içinde olduğunu belirtmiştir.³²⁹ Yine Nevevî ve onun gibi düşünen Şafii Âlimler, altının oranı konusunda şöyle bir ifade kullanmışlardır; “eğer yüzüğün dişleri altından, geri kalan kısmı gümüşten olsa ya da gümüş olan bir yüzük altın suyuna batırılsa yine de haram” olduğunu ifade etmişlerdir.³³⁰

“*Buhârî*” şarihi Aynî (ö. 855/1451) ise Berâ b. Âzıb'ın hadîsini³³¹ yorumlamıştır. O, bu hadîste geçen yasak kelimesinin, haramı ifade ettiğini bu münasebetle erkeklerin altın yüzük takmasının haram olduğunu ve kabul edilen görüşün erkeklerin altın yüzük takmasının haram olduğu yönündeki görüş olduğunu ifade etmiştir.³³²

“*Müslim*” şarihi Nevevî (ö. 676/1277), Berâ b. Âzıb'ın hadîsini³³³ yorumlamıştır. O, şöyle demektedir; “Hadîste geçen yasak, ipek ya da ipeğin cinsinden giymek isteyen erkekleri kapsadığını, İster kibirlenmek için olsun ister olmasın erkeklerin ipek giyimi haramdır. Ancak hastalık gibi özel bir durum olursa ister evde ister yolculukta erkeklerin ipek giymesi caizdir. Yine evli, bekar, fakir veya zengin bütün kadınların ipek veya ipeğin çeşitlerinden giymeleri caizdir. İbn Zübeyr ise erkek, kadın ayrımı yapmadan ipek giyiminin haram olduğunu ifade etmiştir.³³⁴ Azimabadî (1329/1911), ise “İpeğin kadınlara helal, erkeklere haram olduğun belirtmiştir.”³³⁵ Azimabadî'nin görüşü üzerinde icmâ olan görüştür. Çocuklar ise mükellef olmadıkları için bayramlarda ipek giyebilirler. Bayramlar

³²⁹ Ebü Abdurrahman Muhammed eşref b. Emir b. Ali b. Haydar el-Azimabadi, **Avnu'l-Mabud Şerhi Süneni Ebû Dâvud**, 1-14, Dar'ü'l-Kütüb'ü'l-İlmiyye, Beyrut, 1994/1415, c. 11, s. 63.

³³⁰ en-Nevevî, **el-Minhâc Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, Libâs, 11, (c. 14, s. 65).

³³¹ **İkinci Hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş brokar, İpek, İpek brokar, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.*”

³³² Ebü Muhammed Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed b. Hüseyyin el-Ğitabi el-Hanefî Bedrüddin el-Aynî, **Ümdetü'l-Kâri Şerhu Sahîhi'l-Buhârî**, 1-12+25, Darü'l-İhyaü't-Turasü'l-Arabiyye, Beyrut, t. y, c. 8, s. 11.

³³³ **İkinci Hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş brokar, İpek, İpek brokar, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.*”

³³⁴ en-Nevevî, **el-Minhâc Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, Libâs, 2, (c. 14, s. 32).

³³⁵ Azimabadi, **Avnu'l-Mabûd Şerhi Süneni Ebû Dâvud**, c. 11, s. 61.

dışında çocukların ipek giyimi konusunda üç görüş vardır. Birinci görüş caiz olduğudur. İkinci görüş haram olduğudur. Üçüncü görüş ise temyiz yaşından sonra haram olduğudur.³³⁶

“*Tirmizî*” Şarihi Mubarekfürî (ö. 1353/1934), Ebû Mûsâ el-Eş’arî’nin hadîsini³³⁷ değerlendirerek; “hadîste geçen erkek kelimesinin, büyükleri kapsadığı gibi küçükleri de kapsadığını, fakat mükellef olmadıkları için onlara değil onlara ipeği giydiren kişilerin günah işlediğini ifade etmiştir.”³³⁸

“*Buhârî*” şarihi Aynî (ö. 855/1451), Berâ b. Âzıb’ın hadîsinde³³⁹ geçen yasağın kadınları değil, sadece erkekleri kapsadığını, her ne kadar bazıları yasağın umum ifade ettiğini bundan dolayı yasağın kadınları da kapsadığını söylemiş olsalar da, öyle olmadığını belirtmiştir. Çünkü Hz. Ali’nin isnadıyla gelen rivâyet bu yasağın sadece erkekler için olduğunu net bir şekilde ifade etmiştir: “*Peygamber ipeği sol, altını sağ eline alıp kaldırdı ve şöyle dedi, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.*”³⁴⁰ İbni Battal: bazılarına göre hem erkeğin hem kadının ipek giymesi yasaktır. İbn Hacer bu görüş haramı değil, mekruhu ifade eden bir yasak olduğunu ifade etmiştir. Kadi İyaz: icm’a’nın ipek giymenin erkeklerle haram kadınlara ise helal olduğu konusunda ittifak ettiğini belirtmiştir. İbn Hacer, ipeğin erkeklerle haram olmasının üç sebepten dolayı olabileceğini belirtmiştir. Birincisi kibir ve övünmeden (fahr) dolayı yasak olabilir. İkincisi refah ve zînet elbisesi olup erkeklerle değil kadınlara özgü bir elbise olmasından dolayı yasak olabilir. Üçüncüsü ise Müslümanların müşriklere benzememeleri için yasak olabileceğini belirtmiştir.³⁴¹

³³⁶ en-Nevevî, **el-Minhac Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, Libâs, 2, (c. 14, s. 33).

³³⁷ **Birinci hadisin ortak metni:** “*Peygamber İpeği sol, Altını sağ eline alıp kaldırdı ve şöyle dedi, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.*”

³³⁸ Ebû’l-Ula Muhammed Abdurrahman b. Abdurrahim el-Mübarekfürî, **Tuhfetü’l-Ahvezi Şerhu Cami’i’t-Tirmizî**, 1-10, Dâru’l-Kütübü’l İlmiyye, Beyrut, t. y, c. 5, s. 313.

³³⁹ **İkinci Hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş brokar, İpek, İpek brokar, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.*”

³⁴⁰ el-Aynî, **Ümdetü’l-Kari Şerhü Sahîhi Buhârî**, c. 8, s. 11-12.

³⁴¹ İbn Hacer, **Fethu’l-Bari**, c. 10, s. 285.

Şevkânî (ö. 1250/1834), Ebû Mûsa el-Eş'arî hadîsinde³⁴² geçen yasak kelimesini, Hz. Ömer³⁴³ ve Enes b. Mâlik'in³⁴⁴ rivâyetlerinde şu şekilde değerlendirmiştir. Her iki hadîste geçen yasak kelimesinin haramı ifade ettiği kesindir. Bu yasağın haram ifade ettiğinin açık delili ise ipeği dünyada giyenin ahirette giyemeyeceği yani cennete giremeyeceği ifadesidir. Yine haramlığını ifade eden başka bir delil de İbn Ömer'in rivâyetinde³⁴⁵ geçen din anlamında nasip kelimesidir.³⁴⁶

İbn Hacer, Berâ b. Âzıbın hadîsini³⁴⁷ yorumlamıştır. O, hadîste geçen yasak kelimesinin, sadece erkekler için değil, mükellef olan tüm kadın ve erkekler için geçerli olduğunu, çünkü tabakların kadınlar için zînet eşyası sayılmadığını, bundan dolayı kadınlara da altın ve gümüş kapların kullanılmasının haram olduğunu belirtmiştir. Kurtubî ve başka kişiler, altın ve gümüş kaplarda içme ve yemenin haram olduğunu, yine aynı amaçla kullanılan parfüm, sürme mili ve diğer alanlarda da altın ve gümüşün kullanılmasının haram olduğunu ifade etmişlerdir. Altın ve gümüş kapların alım satımı hakkında ise her ne kadar ihtilaf olsa da Cumhur, ittifakla haram olduğunu söylemiştir.³⁴⁸

“Müslim” şarihi Nevevî (ö. 676/1277), Huzeyfe hadîsinde³⁴⁹ geçen “fırlattı” kelimesini değerlendirmiştir. O, Huzeyfe'nin gümüş kabı alıp fırlatmasındaki maksadın, gümüşte su içmenin haramlığını ifade etmek olduğunu belirtmiştir.³⁵⁰ Yine Ümmü Seleme'nin hadîsini³⁵¹ değerlendiren Nevevî, şu ifadeleri kullanmıştır:

³⁴² **Birinci hadisin ortak metni:** “Peygamber İpeği sol, Altını sağ eline alıp kaldırdı ve şöyle dedi, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.”

³⁴³ “İpek giymeyiniz bu dünyada ipek giyen ahirette giyemez.” Ebû Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkânî, **Neylül’l-Evtâr Şerhu Münteka’l Ahbar**, 1-8, thk. Usameddin es-Sebabeti, Dar’ü-l Hadis, Mısır, 1413/1993, c. 2, s. 96.

³⁴⁴ “Bu dünyada ipek giyen ahirette giyemez” eş-Şevkânî, **Neylül’l-Evtâr**, c. 2, s. 96.

³⁴⁵ “İpek giyen kişinin nasibi ahirete yoktur” eş-Şevkânî, **Neylül’l-Evtâr**, c. 2, s. 96-97.

³⁴⁶ eş-Şevkânî, **Neylül’l-Evtâr**, c. 2, s. 96.

³⁴⁷ **İkinci Hadisin ortak metni:** “Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş broker, İpek, İpek broker, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.”

³⁴⁸ İbn Hacer, **Fethu’l-Bâri**, c. 10, s. 97-98.

³⁴⁹ **Üçüncü hadisin ortak metni:** “Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlasan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.”

³⁵⁰ en-Nevevî, **el-Minhac Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, Libâs, 2, (c. 14, s. 35).

³⁵¹ “Gümüş kaptan su içen, karnına cehennem ateşi dolduruyor.” **el-Minhac Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, Libâs, 1, (c.14, s. 27).

Müslümanlar'ın, altın ve gümüş kaplarda yeme ve içmenin, erkek ve kadınlara haram olduğu konusunda ihtilaf etmeksizin ittifak etmiş olduklarını belirtmiştir. Bu anlatılanlardan şöyle bir sonuca varabiliriz. Altın ve gümüş kapların yemede, içmede veya temizlikte kullanılmaları, ister büyük ister küçük olsun haram olduğu konusunda İcmâ vardır. Kullanımda erkek kadın fark etmeden ihtilafsız her ikisi de haramlıkta eşittir. Yine mağaza, ev ve meclisler gibi yerlerin altın ve gümüş tabaklarla süslenmeleri haramdır. İmam Şafii'ye göre, eğer altın veya gümüş tabaklarda banyo yapılırsa ya da abdest alınırsa günah işlenmiş olur ama abdest sahîhtir. Eğer altın ve gümüş kaplarda yer ya da içerse bu hareketiyle yine günah işlemiş olur ama yemekler ya da meşrubatlar haram olmazlar. Altın ve gümüş kaplar dökümhanede kullanmak istenilirse alınması caizdir çünkü maddeleri temizdir. Fakat kullanmamak için alınırlarsa İmam Şafii ve başka Şafî Âlilerin görüşüne göre ihtilaf vardır, sahîh olan birinci görüş haram olduğudur ikinci görüşe göre ise mekruhtur.³⁵²

Şevkanî (ö. 1250/1834), Huzeyfe hadîsindeki³⁵³ yasağın, altın ve gümüş kaplarda yeme ve içmenin haram olduğunun açık bir ifadesi olduğunu belirtmiştir. Zaten altın ve gümüş kaplarda içmenin haram oluşu icm'a ile sabittir. Ama Davud ez-Zahiri'nin altın ve gümüş kaplarda yemenin caiz olduğunu söylemesi de yine bu hadîsimiz tarafından reddedilmiştir. Yine Muaviye b. Kurre dışında, İcm'a tarafından altın ve gümüş tabaklarda içme ve yemenin haram olduğu nakledilmiştir. Bazıları ise haram değil mekruh olduğunu ifade etmişlerdir. Delillerini ise hadîsin sonunda geçen “ *Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette sizlerindir*” ifadesinden getirmişlerdir. Zira onlara göre buradaki yasakın haramı değil zühdü ifade edilmektedir. Fakat bu görüş, “*Gümüş kaptan su içen, karnına cehennem ateşi dolduruyor.*” hadîsiyle reddedilmiştir. Zira böyle şiddetli bir ceza ancak haram olan bir şeye karşılık olabilir. Bu takdirde Huzeyfe'nin hadîsinden, altın ve gümüş kaplarda yeme ve içmenin haram olduğu anlaşılmış olur.³⁵⁴

³⁵² en-Nevevî, **el-Minhac Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, Libâs, 1, (c. 14, s. 30).

³⁵³ **Üçüncü hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*”

³⁵⁴ eş-Şevkanî, **Neylû'l-Evtâr**, c. 1, s. 90-91.

“Tirmizî” Şarihi Mubarekfurî (ö. 1353/1934) de Huzeyfe³⁵⁵ hadîsini değerlendirmiştir. O, hadîste “*Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*” demesindeki maksadın altın ve ipeğin kâfirlere helal olduğu değil, kullanma itibariyle Müslümanlara muhalif olarak bu dünyada kullanmalarıdır. ‘Ahirette ise sizlerindir’ den maksat da bu dünyada kullanmadığınızdan ahirette mukafat olarak sizlere verilecektir. Fakat Müslüman olup bu dünyada altın ve ipek kullananlar, içki de olduğu gibi ahirette bu mukafattan mahrum kalacaklardır. Yine hadîsdeki yasağın, altın ve gümüş kaplarda içme ve yemenin haramlığının erkek kadın fark etmeden tüm mükellefleri kapsadığına delalet eder. Zira tabakların kadınlara helal olan zînet eşyalarından sayılmadıklarını belirtmiştir. Kurtubî ve onun dışında başka kimseler, altın ve gümüş kaplarda olduğu gibi aynı manayı taşıyan parfüm, sürme mili ve bunların dışında da altın ve gümüşün kullanılmasının haram olduğunu ifade etmişlerdir.³⁵⁶

“*Buhârî*” Şarihi Aynî, Berâ b. Âzıb’ın hadîsinde³⁵⁷ yer alan “*Rasûlullâh bize gümüş tabak kullanmayı yasakladı*” cümlesini değerlendirirken şunları söylemiştir: Resulüllah’ın buradaki yasağı Huzeyfe’nin hadîsinde³⁵⁸ de geçtiği gibi hem erkeklerin hem de kadınların altın ve gümüş kaplar kullanmasının haram olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda bu yasak tütsülük, kaşık, yağdanlık, sürme kalemi (mil), ayna ve benzeri şeyler için de geçerlidir. Ve İcmâ tarafından da rivâyet edildiği gibi kapların kullanımı konusundaki haramlık erkek ve kadınlar eşittir. Fakat yaldızlı³⁵⁹ bardaklarda su içmek veya yaldızlı koltuklara oturmak kendini gümüş olan

³⁵⁵ **Üçüncü hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*” Buyurdu.

³⁵⁶ el-Mübarekfurî, **Tuhfetü’l-Ahvezi**, c. 5, s. 510.

³⁵⁷ **İkinci hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş brokar, İpek, İpek brokar, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.*”

³⁵⁸ Huzeyfe hadisinin tam metni “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*”

³⁵⁹ Bir şeye altın veya gümüş görünümü vermek için kullanılan sıvı veya yaprak durumundaki altın, gümüş veya bunların benzeri madde. tdv.

yerden muhafaza etmek şartıyla caizdir. Ebû Yusuf'a göre ise yaldızlı da olsa yine de mekruhtur.³⁶⁰

2.6.2. İpek ve Altının Erkeklerle Haram Olmadığını Söyleyen Şarihlerin Görüşleri

“*Buhârî*” şarihi İbn Hacer (ö. 852/1449) Ebû Hureyre isnadıyla gelen hadîs³⁶¹ hakkındaki görüşlerini şöyle aktarmıştır: Bazı Âlimlere göre hadîste yüzük takmayı yasaklayan ifadenin haramı değil, tenzihen mekruhu ifade ettiği için erkeklerin altın yüzük takmasında herhangi bir sakınca olmadığını ifade etmişlerdir.³⁶² Ahmed b. Hanbel'in, Muhammed b. Mâlik tarikiyle tahriç ettiği rivâyette Muhammed'in, Berâ'nın altın yüzük taktığını, ona neden altın yüzük takıyorsun sorulduğunda, Berâ'nın Rasûlullâh (s.a.v) savaşta kazanılan ganimetleri paylaştığı esnada beni yanına çağırarak “*Şu yüzüğünü al Allah ve Resulü seni giydirdiği gibi giy.*” Dediği için takıyorum. Hazimî, bu isnadın sahîh olamayacağını olsa dahi bu hadîsin daha sonra nesh edildiğini belirtmiştir. İbn Hacer ise Hazimi'ye katılmadığını çünkü eğer bu hadîste nesh sabit olsaydı Berâ'nın rivâyet ettiği hadîsin sahîh olmasına rağmen altın yüzük takmazdı. Berâ'nın sözü ile fiili arasına cem yapan İbn Hacer, şöyle bir ifade kullanmıştır; “Berâ'nın ya yasaktan haramı değil tenzihen mekruhu anladığı, ya da ona özel bir ruhsattan dolayı Resulüllah (s.a.v) tarafından izin verildiğini” belirtmiştir. Bu iki seçenektan ikinci seçenek olan “Resulüllah (s.a.v) tarafından Berâ b. Âzıb'a özel izin verildiğinden dolayı takmış olduğunu” kabul etmek daha evladır. Çünkü Ahmed'in de rivâyet ettiği gibi, Berâ b. Âzıb'a altın yüzüğünü çıkart denildiğinde O: “Allah ve Resulünün bana tak dedikleri yüzüğü çıkartmamı mı istiyorsunuz?” şeklinde cevap verdiğini nakletmiştir. İbn Dakik el-İd; “Erkeklerle haram olan altın takma oranının yüzük ve ondan daha ağır olan bilezik türleri olduğunu, yüzükten daha hafif orandaki altını yasaklayan bir rivâyet olmadığını” belirtmiştir. İbn Hacer: kılıç, kalkan veya kemerin altından olduğu zaman ani savaşın çıkması gibi durumlarda kullanımı haram olmadığını ifade etmiştir.³⁶³

³⁶⁰ el-Ayni, *Ümdetü'l-Kari*, c. 8, s. 11.

³⁶¹ **Hadisin tam metni:** “Rasûlullâh altın yüzükten nehyetti.”

³⁶² İbn Hacer, *Fethu'l-Bâri*, c. 10, s. 317-318.

³⁶³ İbn Hacer, *Fethu'l-Bari*, c. 10, s. 317-318.

“Müslim” şarihi Nevevî (ö. 676/1277), Hz. Ali hadîsini³⁶⁴ yorumlayanların görüşlerini şu ifadelerle aktarmıştır: Ebî Bekr b. Muhammed b. Ömer b. Muhammed b. Hazm: altın yüzük erkeklere haram değil helal olduğunu, bazılarına görede haram değil mekruh olduğunu ifade etmiştir.³⁶⁵

“Buhârî” şarihi Aynî (ö. 855/1451) ise Berâ b. Âzıb’ın hadîsini³⁶⁶ yorumlarken altın yüzük takmayı caiz gören görüşleride aktarmıştır; erkeklerin altın yüzük takmasının helal olduğunu söyleyenler kendilerine Muhammed b. Mâlik isnadıyla gelen rivâyeti delil olarak getiriyorlar. Onlar, Muhammed b. Mâlik, Berâ’nın yüzük takarken gördüğünden dolayı erkeklerin altın yüzük takmanın caiz olduğunu ifade etmişlerdir.³⁶⁷

“Müslim” şarihi Nevevî (ö. 676/1277), Berâ b. Âzıb’ın hadîsinde³⁶⁸ geçen ipek yasağıyla ilgili yorumları aktarırken şu ifadeleri kullanmıştır. Bazıları, ipek giyiminin erkekler için haram olmadığını, yani ipek giyiminin hem erkekler için hem de kadınlar için helal olduğunu ifade etmişlerdir.³⁶⁹ İbni Battal; Bazılarına göre eğer ipek kibir için giyilmese haram değil tenzihen mekruh olduğu ifade etmiştir.³⁷⁰

İbn Hacer, Berâ b. Âzıb hadîsinin³⁷¹ yorumlarını şöyle aktarmıştır: Bazıları altın ve gümüş kapların haram olmadığını, kullanılmalarının mutlak caiz olduğunu belirtmişlerdir. Bunlardan da bazıları, altın ve gümüş kapların sadece içme ve

³⁶⁴ **Hadisin tam metni:** “Resulullah İpekli elbiseyi, Ufurla boyanmış elbiseyi, Altın yüzük takmayı ve rükûda kur’an okumayı nehyetti.”

³⁶⁵ en-Nevevî, **el-Minhac Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, c. 14, s. 65.

³⁶⁶ **İkinci Hadisin ortak metni:** “Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş brokar, İpek, İpek brokar, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.”

³⁶⁷ el-Aynî, **Ümdetü’l-Kari**, c. 8, s. 11.

³⁶⁸ **İkinci Hadisin ortak metni:** “Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş brokar, İpek, İpek brokar, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.”

³⁶⁹ en-Nevevî, **el-Minhâc**, c. 14, s. 32.

³⁷⁰ İbn Hacer, **Fethu’l-Bâri**, c. 10, s. 285.

³⁷¹ **İkinci Hadisin ortak metni:** “Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, Cenazeye tabi olmak, Hapşırana rahmet dilemek, Selama cevap vermek, Yemin içene saygı duymak, Davete icabet etmek ve Mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, Altın yüzük ya da Altın halka, Gümüş brokar, İpek, İpek brokar, Kırmızı elbise ve İpekli elbiseyi yasakladı.”

yemede haram olduğunu, diğer şekillerde kullanılmalarının haram olmadığını, bazıları ise sadece içmede haram olduğunu, yemede dahi haram olmadığını söylemişlerdir.³⁷² Nevevî, Huzeyfe hadîsi³⁷³ hakkındaki görüşleri şöyle aktarmıştır: İmam Şafii'nin kadim olan görüşünde de haram değil mekruh olduğunu ve Davud ez-Zahiri'nin altın ve gümüş kaplarda içmenin haram ama yeme ve başka şekilde kullanımları helal olduğunu söylemiştir.³⁷⁴

Şevkanî (ö. 1250/1834), Huzeyfe hadîsindeki³⁷⁵ yorumları şu şekilde aktarmıştır: Davud ez-Zahiriye göre altın ve gümüş kaplarda yemek haram değil caizdir. Bazılarına göre ise haram değil mekruhtur. Delillerini ise hadîsin sonunda geçen “*Bunlar dünyada kâfirlerin ahirette sizlerindir*” ifadesidir, zira onlara göre buradaki yasakın haramı değil zühdü ifade eder.³⁷⁶ Emirü'l-Yemânî ve Şevkanî, yeme içme dışında parfüm ya da sürme mili olarak kullanımı gibi yerlerde gümüş kullanılması caiz olduğunu belirtmişlerdir. Emir ve Şevkanî'nin sahip olduğu görüşü şöyle özetleyebiliriz: Hadîsin ifade ettiği yeme ve içmede gümüşün haram olduğudur. Ve bu konuda haram olmalarında ihtilaf yoktur. Ama içme ve yeme dışında başka şekillerde altın ve gümüş tabakların kullanımında ihtilaf vardır. Bazıları haram olmadığını söylemişler zira hadîs sadece içme ve yemenin yasak olduğunu ifade etmiştir. Bazıları da içme ve yeme dışında da kullanımları icm'a bir şekilde haram olduğunu söylemişlerdir. Bu ikinci görüşte de ihtilaf edilmiştir çünkü nas içme ve yeme konusunda olduğudur; içme ve yeme dışındaki yerlerde kullanımları ise kıyasidir fakat kıyasında şartları bu hadîste tam değildir. Hak olan içme ve yemenin dışında kullanılan altın ve gümüşün helal olmasıdır.³⁷⁷ Aynî ise, kibir ve büyülenme dışında, tabakların altın veya gümüş ile süslenmesi, Allah'ın verdiği nimetlerin göstergesi olarak kullanılmalarının caiz olduğunu belirtmiştir.³⁷⁸

³⁷² İbn Hacer, **Fethu'l-Bâri**, c. 10, s. 97-98.

³⁷³ **Üçüncü hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*”

³⁷⁴ en-Nevevî, **el-Minhâc**, Libâs, 1, (c. 14, s. 30).

³⁷⁵ **Üçüncü hadisin ortak metni:** “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir.*”

³⁷⁶ eş-Şevkanî, **Neylû'l-Evtâr**, c. 1, s. 90-91.

³⁷⁷ el-Mübarekfürî, **Tuhfetü'l-Ahvezi**, c. 5, s. 510.

³⁷⁸ Aynî, **Ümdetü'l-Kâri**, c. 8, s. 11.

Şimdiye kadar iki başlık altında incelediğimiz yorumlardan isabetli olan görüşün, altın ve ipeğin erkeklere haram, kadınlara helal olduğu, altın ve gümüş kapların kullanımının ise hem erkek hem de kadınlara haram olduğunu söyleyen şarihlerin görüşü olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü altın, kadının zînet eşyasıdır. Bir erkeğin de kadına özel olan bir eşyayı takması bizce münasip olmaz. Altın gibi ipek için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Fakat elbisenin tamamı ipekten olmama şartıyla erkeklerin giymesinde sakınca yoktur. Altın ve gümüş kapların kullanılması ise kibir ve gösterişin alameti olduğundan kişinin maneviyatına zarar verebilir, bu münasebetle hem erkek hem kadınlar tarafından altın ve gümüş kapların israf ve gösterişten uzak kalmak için kullanılmaması daha evladır diyebiliriz.

2.7. HADİSLERİN İSLÂMÎ İLİMLERDEKİ KULLANIMI

Bu bölümde çalışmamızın konusunu ihtiva eden mezkûr hadîslerin, İslâmî ilimlerin hangi yerlerinde ve hangi şekillerde kullanıldıklarını inceleyip açıklamaya çalışacağız. Bundan dolayı söz konusu hadîslerin kullanıldığı Kelam, Fıkıh ve Tefsir ilimleri bu bölümde inceleyeceğimiz İslâmî ilimler olacaktır.

2.7.1. Hadîslerin Kelam İlminde Kullanımı

Erkeklerin altın ve ipeği giydikleri takdirde günah işleyeceklerini belirten yukardaki hadislerin, Kelam ilminin ilgi alanına girmedikleri, muhtevaları gereği daha çok Fıkıh alanına girdikleri açıktır. Bundan dolayı mezkûr hadîslerimiz hakkında Kelam ilminde çok bilgiye rastlamadık. Ancak incelediğimiz Kelam kitaplarında hadisler hakkında sadece şarihlerin ifadelerine benzer ifadeler kullanılmıştır. Bu ifadelerden bazıları şöyledir:

Temimî (1285/1868), insanın hoşuna giden haramlardan biri olan ipeğin, ister elbiseyle karışık olsun ister ayrı olsun, eğer ipek dört parmağı geçerse haram olduğunu, eğer bir Müslüman'ın elinde ipek olsa Müslüman olmayan bir ülkeye götürüp satması gerektiğini belirtmiştir.³⁷⁹

Alusî (1317/1899), altın ve ipek seddi-zerai engellemek için erkeklerin giymesi haramdır, zira ipeğin kadının elbisesi olduğunu, giyen kişilerin ise kadınlara

³⁷⁹ Abdurrahman b. Hasan b. Muhammed b. Abdulvahab b. Suleyman et-Temimî, **el-Metlebü'l-Hâmidî fi Beyân'i Mekâsidi't-Tevhidi**, 1, thky, Darü'l Hidaye, 1411/1991, c. 1, s. 209.

benzeyeceğini, kendini kadınlara benzeten erkeklerin ise lanetlenmiş olduğu bilinmektedir, ama ihtiyaç halinde ipeğin kullanılmasının erkekler için de helal olduğunu belirtmiştir.³⁸⁰

Fuzan (ö.1373/1953) ise hemen hemen aynı şeyleri söyleyerek şöyle yorumlamıştır. Erkeklerin, altınla süslenmeleri, ipek giymeleri ve altın-gümüş kaplar kullanmalarının haram olduğunu belirtmiştir.³⁸¹

2.7.2. Hadîslerin Tefsir İlminde Kullanımı

Erkeklerin altın ve ipek giydikleri takdirde günah işleyeceklerini ifade eden mezkûr hadîslerin, tefsir ilminin ilgi alanına girmedikleri açıktır. Mezkûr hadîslerin muhtevalarına uygun ya da destekleyecek ayetlerin olmadığını, sadece cennetteki kişilerin nimetleri arasında geçtiklerini daha önce “Kur’an’a arzı başlığı altında” ifade etmiştik. Cennet nimetlerinin geçtiği ayetleri tefsir eden müfessirler, mezkûr hadîslerimizi sadece kendilerine delil olarak zikretmişler. Örneğin “O, taze et yemeniz ve takınacağınız süs eşyası çıkarmanız için denizi hizmetinize verendir. Gemilerin orada suyu yara yara gittiğini görürsün. (Bütün bunlar) O’nun lütfundan nasip aramanız ve şükretmeniz içindir.”³⁸² Âyetin tefsirinde erkekler için ipek ve altının haram olduğunu ifade eden Hz. Ali³⁸³ ve Berâ b. Âzıb’ın, hadisini³⁸⁴ tüm Müslümanlar için altın-gümüş kapların kullanımı haram olduğunu ifade eden Huzeyfe hadîsini³⁸⁵ delil olarak kullanmışlardır.³⁸⁶ “Şüphesiz Allah, iman edip sâlih ameller işleyenleri, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacak. Orada altından bileziklerle, incilerle süsleneceklerdir. Oradaki giysileri ise ipektir.”³⁸⁷ Ayetinde geçen bu nimetlere ahirette sahip olabilmek için “Dünyada ipek elbise giyen kimse Ahirette giyemez.”³⁸⁸ hadîsini delil olarak tefsirlerinde yer vermişlerdir. Başka bir ayette “İşte onlar için içlerinden ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Orada tahtlar

³⁸⁰ Ebü Berekat Hayruddin Numan b. Mahmut b. Abdullah el-Alusî, **Cıla’ü-l Aynen fi Muhakemeti Ahmedeyn**, Metbaetü’l Medini, 1401/1981, c. 1, s. 639.

³⁸¹ Fuzan b. Sabik b. Fuzan, **el-Beyan ve Eşhar li-Keşfi Zeyhü’l Mülhid el-Hacu Muhtar**, 1, Darü’l-Ğarb’ü-l İslâmî, 1422/2001, c. 1, s. 102.

³⁸² Nahl, 16/14.

³⁸³ Abdürrezzak b. Hemmam, **el-Musannef**, c.11, s. 68.

³⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 30, s. 463.

³⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. 38, s. 430.

³⁸⁶ Muhammed el-Emin eş-Şankiti, **Edva’ül-Beyan fi İzah’il-Kur’an bil-Kur’an**, c. 2, s. 351.

³⁸⁷ Hac, 22/23.

³⁸⁸ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 150).

üzerine kurularak altın bileziklerle süslenecekler, ince ve kalın ipekten yeşil giysiler giyeceklerdir. O ne karşılıktır! Cennet de ne güzel bir yaslanacak yerdir.”³⁸⁹ Cennette altın ve ipeğin giyecek olanların, bu dünyada giymeyenler için olduğunu ifade eden hadis kullanılmıştır.³⁹⁰ Ve yine benzer ayetlerde “Onlar, Adn cennetlerine girerler, orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Oradaki elbiseleri de ipektir.”³⁹¹, “İnce ipekten ve parlak atlastan giyinerek karşılıklı otururlar.”³⁹², “Sabretmelerine karşılık da onları cennet ve ipek(ten giysiler) ile mükâfatlandırır.”³⁹³, “Üstlerinde ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler vardır. Gümüş bileziklerle süsleneceklerdir. Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir.”³⁹⁴ Geçen Altın ve ipek giymeyi, bu dünyada giymeyip, cennete giren kişilere mükâfat olarak verileceğini ifade edilmiştir. Yine müfessirlerden Kurtubî, Zuhuf suresinin 71. Âyeti³⁹⁵ hakkında şu ifadeleri kullanmıştır; Her kim altın-gümüş kaplardan içtikten sonra tövbe etmezse bu kişiye bunlar ahirette ebediyen haramdır.³⁹⁶

Sonuç olarak mezkûr hadîslerin her ne kadar tefsir ilmi alanına girmese de müfessirler tarafından sahîh olarak kabul edilmiş ve delil olarak kullanmışlardır.

2.7.3. Hadîslerin Fıkıh İlminde Kullanımı

Erkeklerle altın ve ipek kullanımının haram olduğunu dile getiren hadîslerin İslâm fıkıhında ne şekilde ele alındığını araştırıp incelemek konumuzun anlaşılması açısından önemlidir. Bu bölümde mezkûr hadîslerimiz dört mezhebin fıkıh kaynaklarında yer almış mıdır, söz konusu hadîslerimiz nasıl değerlendirilmiştir, hadîslerimiz esas alınarak hüküm verilmiş midir? Tarzındaki sorulan soruların cevapları aranacak ve yapılacak araştırma neticesinde ulaşılabilecek olan bilgiler tarafsız olacak şekilde değerlendirilecektir.

³⁸⁹ Kehf. 18/31.

³⁹⁰ Buhârî, Libâs, 25, (c. 7, s. 150).

³⁹¹ Fatır, 35/33.

³⁹² Duhan, 44/53.

³⁹³ İnsan, 76/12.

³⁹⁴ İnsan, 76/21.

³⁹⁵ Onlar için altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır. Siz orada ebedî olarak kalacaksınız. Zuhuf, 71.

³⁹⁶ el-Kurtubî, *el-Cami’li-Ahkâmi’l-Kur’ân*, c. 16, s. 113.

2.7.3.1. Şafii Mezhebindeki Görüşler

Şafii mezhebinin fıkıh kaynaklarında, inceleme konumuz olan Ali b. Ebî Tâlib tarîkiyle gelen birinci hadîs, Berâ b. Âzıb'ın isnadiyla gelen ikinci hadîs ve Huzeyfe kanalıyla bize ulaşan üçüncü hadîs yer almıştır.

Şafii fakihi Nevevî (ö. 676/1277), bu hadîsler hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: Erkekler için altın ve ipek haram, kadınlara helal,³⁹⁷ altın veya gümüş kaplar ise her ikisine de haramdır.³⁹⁸ Erkekler için ipek giymeyi haram olduğu gibi yaygı olarak kullanmaları da haramdır. Kaşınma ve uyuz gibi hastalıklarda, helak edici soğuk ve sıcaklıklarda erkeklerin ipek giymeyi caiz olduğu gibi, elbisenin ipek olmayan kısmının ipekten fazla veya eşit olması gibi durumlarda da ipek giymeyi caizdir.³⁹⁹ Yine erkeklerin düşen dişleri ve kesilen burunlarının yerine altından diş ve burun takmaları da caizdir.⁴⁰⁰ Yine ani savaşın çıkmasıyla eğer ipeğin dışında bir şey bulunmasa erkekler için ipek giymeyi caizdir.⁴⁰¹ Yüzüğün dişlerinin altından olması haram olduğu gibi, yüzük veya kılıcın altın suyuna batırılması da haramdır.⁴⁰²

Bir başka Şafii fakihi Maverdî (ö. 450/1058), araştırdığımız hadîslerden Ali b. Ebî Tâlib tarikiyle gelen birinci hadîsi ve Huzeyfe hadîsi hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: İpek erkekler için haram, kadınlara ise helaldir. İpek giymeyi haram olduğu gibi, üstüne oturulması da haramdır. Her ne kadar Ebû Hanîfe; yasağın, üstüne oturmayı değil, sadece giymekle ilgili olduğunu ifade etse de Rasûlullâh'ın (s.av.) “bu ikisi ümmetimi erkeklerine haramdır” geneli ifade eden sözüne ters düştüğü için yanlıştır. Çünkü yaygı olarak ipeğin kullanılması giymekten daha çok israf ve övünmenin işaretidir o takdirde giymeyi nasıl haram ise yaygı olarak kullanılması da haramdır.⁴⁰³ Ama ani savaşın çıkması ya da giymek zorunda kalınacak durumlarda,

³⁹⁷ en-Nevevî, **Kitabu'l-Mecmû' Şerhu'l-Muhezzeb**, Dâru'l-Fikir, c. 4, s. 435.

³⁹⁸ en-Nevevî, **Kitabu'l-Mecmû**, c. 1, s. 246.

³⁹⁹ En-Nevevî, **Minhacü't-Talibin ve Ümdetü'l-Müftin fil-Fıkhı**, 1, thk, üz Kasım Ahmed üz, Dâru'l-Fikir, 1425/2005, c. 1, s. 51.

⁴⁰⁰ en-Nevevî, **Kitabu'l-Mecmû**, c. 4, s. 435-445.

⁴⁰¹ En-Nevevî, **Revzetü't-Talibin ve Ümdetü'l-Müftin**, 1-12, thk, Züheyr eş-Şavişî, el-Mektebetü'l-İslâmi, Beyrut, Dimaşk, Umman, 1412/1991, c. 2, s. 65.

⁴⁰² En-Nevevî, **Revzetü't-Talibin** c. 2, s. 262.

⁴⁰³ Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Maverdî, **el-Havi'l-Kebir fi Fıkhi Mezhebi'l-İmami'sh-Şafii ve Huve Şerhu Muhteseru'l-Muzeni**, 1-19, thk. Ali Muhammed Mu'avvid Adil Ahmed Abdülmevcud, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiye, Beyrut- Lübnan, 1419/1999, c. 2, s. 478.

Zübeyr b. Avvam ve Abdurrahman b. Avf'a ruhsat verildiği gibi caiz olur.⁴⁰⁴ Yasak umumi olduğu için çocukların da giymeleri haramdır diyenler olduğu gibi, haram olmadığını çünkü yasağın mükellefler için olduğunu söyleyenler de vardır.⁴⁰⁵ Altın ise azı, çoğu, sade veya karışık olmasının hiçbir farkı olmadan erkeklerin kullanması haramdır. Ama burun veya diş gibi mecburi durumlarda altının kullanılması caizdir.⁴⁰⁶ Altın ve gümüş kapları kullanmak için almak haramdır. Fakat süs veya kullanmamak için alımı hakkında iki görüş vardır. Birinci görüşe göre; yasak sadece kullanmaya has olduğu için caizdir. İkinci görüşe göre ise altın ve gümüş tabak almak ve toplamak kullanmaya yani harama sebep olur, harama sebep olmak haram olduğu için kullanmamak için de olsa alımları haramdır.”⁴⁰⁷

Yine Şafii fakihlerinden İmranî (ö. 558/1163), araştırdığımız hadislerden ikinci hadîsin Ali b. Ebî Tâlib tariki ile gelen rivâyeti hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: Erkeklerin az veya çok olsun altın kullanmaları haramdır. İpek ise elbisede az miktarda bulunması halinde giyimi haram değildir çünkü altın az da olsa israfı bellidir fakat ipeğin azlığında israf belirsizdir.⁴⁰⁸ Erkeğin ipek elbisede veya ipek üzerinde namaz kılması caiz değildir. Çünkü namaz dışında giyimi caiz olmadığına göre namazda ise haramlığı evladır. Ama eğer çıplak olup ipek dışında başka elbise bulunmuyorsa çıplak da namaz kılamayacağı için mazeretli sayılıp ipek giyimi çıplak olankişi için caizdir.⁴⁰⁹ Altın ve gümüş kapların içme ve yemede kullanımlarının hem erkek hem kadınlar için haram olduğu tüm ilim ehli tarafından kabul edilmiştir.”⁴¹⁰

Görebildiğimiz kadarıyla Şafii kaynaklarında söz konusu hadisler delil alınarak kadınlara altın ve ipek helal, erkeklere haram; altın ve gümüş kapların ise her ikisine haram olarak geçmektedir. Şafii mezhebinin genel görüşü, kadınlara altın ve ipeğin helal, erkeklere haram olduğu, altın ve gümüş kapların ise her ikisine haram olduğu şeklindedir. Zira İmam Şafii'nin (ö. 204/820) “*el-Ümm*” adlı

⁴⁰⁴ el-Maverdî, **el-Havi'l-Kebir**, c. 2, s. 479.

⁴⁰⁵ el-Maverdî, **el-Havi'l-Kebir**, c. 2, s. 495.

⁴⁰⁶ el-Maverdî, **el-Havi'l-Kebir**, c. 2, s. 479.

⁴⁰⁷ el-Maverdî, **el-Havi'l-Kebir**, c. 1, s. 177-178.

⁴⁰⁸ Ebü'l-Hüseyn Yahya b. Ebi'l-Hayr b. Salim el-İmrani el-Yemenî eş-Şafii, **el-Beyan fi Mezhebi's-Şafii**, 1-13, thk. Kasım Muhammed en-Nuri, Dar'ul-Minhac, cidde, 1421/2000, c. 2, s. 536.

⁴⁰⁹ el-İmranî, **el-Beyan fi Mezhebi's-Şafii**, c. 2, s. 125.

⁴¹⁰ el-İmranî, **el-Beyan fi Mezhebi's-Şafii**, c. 1, s. 80.

eserindeki açıklamalarına baktığımızda Şafii mezhebinin bu konudaki görüşü açıkça ortadadır. Erkeklerin ipek elbise giyerek veya altın takı takarak namaz kılmaları yasaklanmıştır çünkü erkeklerin ipek ve yüzük takması yasaktır. Fakat eğer ipek ve altın kullanarak namaz kılsalar namazları sahîh olur ama ipek ve altın kullanmalarından dolayı günah işlemiş olurlar. Kadınlar ise hem ipek hem altın kullanarak namaz kılabilirler zira onlar için ipek ve altın caizdir.⁴¹¹ Altın ve gümüş kapların dışında her kapta abdest alınabilir fakat altın ve gümüş kaplarda alınan abdest, her ne kadar geçerli olsa da onlarda abdest almak yasaktır.⁴¹²

2.7.3.2. Hanefi Mezhebindeki Görüşler

Hanefi mezhebinin fıkıh kaynaklarında inceleme konumuz olan Ali b. Ebî Tâlib kanalıyla gelen birinci hadîs, Berâ b. Âzıb'ın isnadiyla gelen ikinci hadîs ve Huzeyfe kanalıyla gelen üçüncü hadîs yer almıştır.

Hanefi fakihi Kasanî (ö. 587/1191), mezkûr hadîslerimiz hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: Erkekler için haramlığı sabit olan üç çeşit giyim vardır bunlardan birincisi ipektir. İpek giyimi büyük erkeklere haram olduğu gibi, küçük çocuklara da giyimi haramdır. Fakat çocuklar mükellef olmadıkları için kendileri değil, onlara ipek elbise giydiren kişiler günah işlemiş olur. Ama savaş esnasında veya ipek miktarı dört parmak kadar ise giyimi caizdir. İpeğe yaslanmak veya üstüne oturmak Ebû Hanife'ye göre caiz, Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre ise caiz değildir.⁴¹³ Erkeklerle giyimi haram olanlardan ikincisi altındır. Erkeklerin altın yüzük ve benzerleriyle kendilerini süslemesi yasaktır. Çünkü Rasûlullâh (s.a.v.), hadîste yasaktan söz ederken ipek ile altını birlikte zikretmiştir. Altın takmanın yasağı sadece erkekler içindir kadınların takmasında herhangi bir sakınca yoktur. Fakat altın veya gümüş kapların kullanılması hem erkek hem kadınlar için haramdır.⁴¹⁴ Erkeklerle giyimi haram olanlardan üçüncüsü ise gümüşdür. Altın

⁴¹¹ Ebû Abdullah Muhammed b. İdris b. Abbas eş-Şafii, **el-Ümm**, 1-8, Darü'l-Marife, Beyrut, 1410/1990, c. 1, s. 111.

⁴¹² eş-Şafii, **el-Ümm**, c. 1, s. 23.

⁴¹³ Aladdin Ebû Bekir b. Mesud b. Ahmed el-Kasanî, **Beda'i'u's-Sana'i fi tertib's-Sera'i**, 1-7, thk. y, Darü'l-Kütübü'l-İlmiye, 1406/1986, c. 5, s. 130-131.

⁴¹⁴ el-Kasanî, **Beda'i'u's-Sana'i**, c. 5, s. 132.

kullanımının haram olduğu yerlerin hepsinde gümüş de haramdır. Ancak gümüş yüzük takmak erkekler için haram değıl, caizdir.⁴¹⁵

Yine Hanefi fakihlerinden Burhaneddin el-Merginanî (ö. 593/1197), mezkûr hadîslerimiz hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Hanefi mezhebinin üç büyük imamı (Ebû Hanife, Ebû Yusuf ve Muhammed) erkeklerin, savaş durumu dışında ipek giymesinin caiz olmadığı görüşündedir. Ebû Hanife’ye göre bu hüküm savaş durumu için de geçerlidir. Ebû Yusuf ve Muhammed’e göre ise, savaş durumunda ipek giyilebilir. Ama bu iki imam, ipeğın savaş durumunda giyilebilmesi için, bedeni silaha karşı koruyacak sağlamlıkta olmasını şart koşmuşlardır. Yine üç Hanefi imama göre ipeğın atkısı veya örgüsü ipek değılse, savaş durumu dışında giyilmesinde bir beis yoktur.”⁴¹⁶ Altın ve gümüş kullanımı hakkında Ebû Hanife: Altın ve gümüş kaplarda içme ve yeme yasaktır, çünkü bu tür tabakları kullanan kişiler zorba kişilere benzemektedir. Bunlara benzemekte yasağı gerektiriyor. Altın ve gümüş kapların kullanılmasında ise erkek ve kadınların eşit olduğunu ifade etmiştir.⁴¹⁷ Erkeklerin gümüş yüzük dışında altın, demir, bakır ve benzerlerini takması caiz değıldir. Altın yüzük takmak çoğu âlime göre haramdır. Ama bazı âlimler Berâ b. Âzıb’ın altın takmasından dolayı, altın yüzüğü gümüş yüzüğe kıyas yaparak caiz olduğunu söylemişlerdir. Ama bu kıyas fasid bir kıyastır. Çünkü gümüş yüzüğün takılmasının caizliğı nasla belli olmuştur. Altın yüzük ise tam tersi olan haramlığı nasla belli olmuştur.⁴¹⁸

Bir başka Hanefi fakihi el-Mevsılî (ö. 683/1284), İncelediğimiz hadîslerden ikinci hadîsin Ali b. Ebî Tâlib tariki ile gelen rivâyeti hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: İpek giymek kadınlara helal, erkeklere ise dört parmaktan fazla haramdır. Ama ipeğe yaslanmak veya üstüne oturmak caizdir. Çünkü yasak, yaslanmak veya üzerine oturmakla alakası olmayıp giymekle alakalıdır. Örgüsü ipek atkısı pamuk olan elbiselerin giyiminde de sakınca yoktur çünkü elbise dokumakla olur dokumak ise atkıyla olduğundan atkıya itibar edilir. Eğer elbisenin örgüsü ipek

⁴¹⁵ el-Kasanî, **Beda’i’u’s-Sana’i**, c. 5, s. 133.

⁴¹⁶ Burhanuddin Mahmd b. Ahmed b. Abdulazîz el-Buhârî el-Merginanî, **el-Muhitü’l-Burhani fi’l-Fıkhi’n-Numani**, 1-9, thk. Abdulkerîm Sami el-Cundi, Dâru’l-Kutubi’l-İlmiye, Beyrut, 1424/2004, c. 5, s. 340-341.

⁴¹⁷ Burhanuddin el-Merginani, **el-Muhitü’l-Burhani fi’l-Fıkhi’n-Numani**, c. 5, s. 346.

⁴¹⁸ Burhanuddin el-Merginani, **el-Muhitü’l-Burhani fi’l-Fıkhi’n-Numani**, c. 5, s. 348.

atkısı ise başka kumaştan olursa hem savaşta hem de savaşın dışında giyimi caizdir. Ama eğer tersi olursa zaruret için sadece savaşta giyimi caizdir. Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre savaşta ipek giyimi caizdir. Ebû Hanife'ye göre ise savaşta dahi ipeğin giyilmesi erkekler için haramdır. Kadınların altın ve gümüş takması caiz, erkeklerin takması caiz değildir. Fakat erkeklerin gümüş olma şartıyla yüzük, kemer ve kılıç kullanmalarında sakınca yoktur. Demir ve bakır madeninden olan yüzüklerin kullanılması ateş ehlinin kullanımı olduğundan hem erkek hem de kadınlara haramdır. Erkeklerin dişlerini altınla kaplaması burun da olduğu gibi caizdir. Erkek çocukların da altın ve ipeği adet haline getirmemeleri için giymeleri haramdır. Ama günah giydirenindir. Altın ve gümüş kaplar ve onlara benzer tütsülük, kaşık, yağdanlık, mil, sürme mili ve ayna gibi eşyaların kullanılması hem erkeklerin hem de kadınların kullanması icma' en caiz değildir.⁴¹⁹

Hanefî kaynaklarında görebildiğimiz kadarıyla söz konusu hadisler hakkındaki görüşleri ile Şafiîlerin görüşleri hemen hemen birbirine benzerdir. Hanefî fakihlerin genel görüşleri, kadınlara altın ve ipek helal, erkekler haram; altın ve gümüş kapların ise her ikisine haram olduğu şeklindedir. Zira Hanefî fakihî eş-Şeybanî'nin (ö. 189/805) “*el-Camiü's-Sağır*” adlı eserinde Ebû Hanife, Ebû Yusuf ve Muhammed'in açıklamalarına baktığımızda Hanefî mezhebinin bu konudaki tavrını açıkça ortaya koymaktadırlar. “Hanefî mezhebinin üç büyük imamı (Ebû Hanife, Ebû Yusuf ve Muhammed) erkeklerin, savaş durumu dışında ipek giymesinin caiz olmadığı görüşündedir. Ebû Hanife'ye göre bu hüküm savaş durumu için de geçerlidir. Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre ise, savaş durumunda ipek giyilebilir. Yine üç Hanefî imama göre ipeğin atkısı veya örgüsü ipek değilse, savaş durumu dışında giyilmesinde bir beis yoktur.” Altın ve gümüş kaplar kullanımı hakkında Ebû Hanife: Altın ve gümüş kaplarda içme ve yeme yasaktır, çünkü bu tür tabakları kullanan kişiler zorba kişilere benzemesidir. Bunlara benzemekte yasağı gerektiriyor. Altın ve gümüş kapların kullanılmamasında ise erkek ve kadınların eşit olduğunu ifade etmiştir. Erkeklerin gümüş yüzük dışında altın, demir, sıfır ve benzerlerini takması caiz değildir. Altın yüzük takmak çoğu âlime göre haramdır. Ama bazı Hanefî âlimler Berâ b. Âzıb'ın altın takmasından dolayı, altın yüzüğü

⁴¹⁹ Mecdüddin Ebü Fazl Abdullah b. Mahmud b. Mevdu el-Mevsilî, **el-İhtiyar li't-Ta'lîlî'l-Muhtar**, 1-5, Matbe'etü'l-Halebi, Kahire, 1356/1937, c. 4, s. 157-159.

gümüş yüzüğe kıyas ederek caiz olduğunu söylemişlerdir. Ama bu kıyas fasid bir kıyastır. Çünkü gümüş yüzüğün takılmasının caizliği nasla belli olmuştur. Altın yüzük ise tam tersi haramlığı nasla belli olmuştur. Fakat elbisenin içinde ipek az olduğunda giyilmesinde sakınca olmadığı gibi, yüzük taşının çivisinin (vida) altın olmasında da sakınca yoktur.⁴²⁰

2.7.3.3. Mâliki Mezhebindeki Görüşler

Mâliki mezhebinin fıkıh kaynaklarında inceleme konumuz olan Ali b. Ebî Tâlib kanalıyla gelen birinci hadîs, Berâ b. Âzıb'ın isnadıyla gelen ikinci hadîs ve Huzeyfe kanalıyla gelen üçüncü hadîs yer almıştır.

Mezkûr hadîsleri kaynaklarında yer veren Mâliki fakihleri, bu hadîslerde geçen yasak kelimesinin ipek ve altında erkeklere; altın ve gümüş kaplarda ise hem erkek hem kadınlar için olduğunu beyan etmişlerdir. Bu takdirde erkeklerin ipek giymesinin haram olduğunu, her ne kadar bazı âlimler örtü olarak kullanılmasında sakınca görmemiş olsalar da hakikatte giyinmeye benzediğinden bu şekilde de kullanılmasının haram olduğunu ifade etmişlerdir.⁴²¹ Bazı fakihler savaşta giyiminin caiz olduğunu söylerken, İmam Mâlik ise savaşta bile giyiminin caiz olmadığını ifade etmiştir. İpek gibi erkeklerin altın yüzük takması da haramdır.⁴²² Muhammed b. Rüşd; yüzüğün çivisinin (vida) altın olmasında herhangi bir sakınca yoktur ifadesini kullanmıştır. İmam Mâliki ise buna karşı çıkmış ve caiz olamayacağını ifade etmiştir.⁴²³ Muhammed b. Rüşd; yasak açık olduğundan erkek çocukların da altın ve ipek giymemeleri gerektiğini, ama eğer altın takar, ipek giyseler de gunahkar olamayacaklarını ifade etmiştir.⁴²⁴ Yine Muhammed b. Rüşd: Altın ve gümüş tabaklarda içme ve yemenin böbürlenme ve kaba insanlara benzemeden dolayı haram

⁴²⁰ Ebü Abdullah Muhammed b. Hasan eş-Şeybanî, **el-Camiü's-Sağır**, 1, Alemu'l-Kütüb, Beyrut, 1406/1985, c. 1, s. 476-477.

⁴²¹ Ebü'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Rüşd el-Kurtubî, **el-Beyan ve't-Tahsil**, 1-20, thk. Muhammed Hacı, Dâru'l-Garibi'l-İslâmi, Beyrut, 1408/1988, c. 18, s. 617.

⁴²² Kurtubî, **el-Mukaddimatü'l-Mümehhidat**, 1-3, thk. Muhammed Hacı, Dâru'l-Garibi'l-İslâmi, Beyrut, 1408/1988, c. 3, s. 430.

⁴²³ Kurtubî, **el-Beyan ve't-Tahsil**, c. 6, s. 447-448.

⁴²⁴ Kurtubî, **el-Beyan ve't-Tahsil**, c. 18, s. 441.

olduğunu; ama fincan halkasının altın olmasında sakınca olmadığını ifade ederken, İmam Mâlik ise caiz olamayacağını ifade etmiştir.⁴²⁵

Mâlikî mezhebinde tespit edip gördüğümüz kadarıyla mezkûr hadîsler esas alınarak ipek⁴²⁶ ve altının⁴²⁷ kullanılması sadece erkeklere haram, altın ve gümüş kapların⁴²⁸ kullanılması ise hem erkek hem kadınlara haram olduğudur.

2.7.3.4. Hanbeli Mezhebindeki Görüşler

Hanbeli mezhebinin fıkıh kaynaklarında inceleme konumuz olan Ali b. Ebî Tâlib kanalıyla gelen birinci hadîs, Berâ b. Âzıb'ın isnadıyla gelen ikinci hadîs ve Huzeyfe kanalıyla gelen üçüncü hadîs yer almıştır.

Hanbeli fakihi İbn Kudâme (ö. 620/1223), mezkûr hadîsler hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: Erkeklerin ipek, altınla dokunan ipek veya altın suyuna batırılan ipeği namazda veya namazın dışında giymeleri veya üstüne oturmaları haramdır. Çünkü ipek giymenin haram olduğu konusunda mazeret dışında ihtilaf edilmemiştir.⁴²⁹ Her ne kadar bazı âlimler mazeret halinde verilen ruhsatın sadece Abdurrahman b. Avf ve arkadaşı için geçerli olduğunu, onların dışında erkeklerin mazeretleri olsa dahi ipek giymelerinin haram olduğunu ifade etmişlerse de bu âlimlerin görüşü sahîh bir görüş değildir. Savaşta erkeklerin ipek giyimi ise ihtiyaç halinde caizdir. Ama savaş esnasında ipeğe ihtiyaç olmama durumunda giyimi hakkında ise iki görüş vardır. Birinci görüşe göre ipeği haram yapan kibir ve fakirlerin kalp kırıklığıdır savaşta ise böyle bir durum olamayacağından giyimi caizdir. İkinci görüşe göre ise hadîsler umumu ifade ettiği için giyiminin caiz değil haram olduğudur.⁴³⁰ Altın yüzüğün değeri ne kadar az da olsa hatta sadece taşı altın olsa yine de erkeklerin takması haramdır.⁴³¹ Altın ve gümüş kaplarda yemek ve içmek de çoğu âlimlere göre haramdır. Çünkü bu tür kaplarda yiyen ve içenin sanki karınlarına ateş alıyor benzetilmesi yapılmıştır. Böyle bir ceza da ancak haram olan

⁴²⁵ Kurtubî, **el-Mukaddimatü'l-Mümeħhidat**, c. 3, s. 454.

⁴²⁶ Ebü Ömer Cemalüddin Yusuf b. Abdillāh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî, **el-İstizkar li-Mezahibi**, c. 1, s. 5556.

⁴²⁷ İbn. Abdilberr en-Nemerî, **el-İstizkar li-Mezahibi**, c. 1, s. 5526.

⁴²⁸ İbn. Abdilberr en-Nemerî, **el-İstizkar li-Mezahibi**, c. 1, s. 5617.

⁴²⁹ Ebü Muhammed Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudame el-Cemmailî el-Makdisî, **el-Muğnî**, 1-10, thk.y, Mektebetü'l-Kahire, 1388/1968, c. 1, s. 421.

⁴³⁰ İbn Kudame, **el-Muğnî**, c. 1, s. 422.

⁴³¹ İbn Kudame, **el-Muğnî**, c. 1, s. 59.

bir fiil işlendiğinde verilebilir bu sebep haramlığı konusunda tartışmaya gerek olmadığını, haramlık konusunda ise erkek ve kadınların eşit olduğunu ifade etmişlerdir.⁴³²

Hanbeli mezhebinde tespit edebildiğimiz kadarıyla mezkûr hadîsler esas alınarak ipek elbisenin savaş esnasında veya elbisenin çoğu pamuk veya keten olması dışında erkeklere haram olduğunu,⁴³³ altın yüzük takmak haram olduğu gibi,⁴³⁴ altın ve gümüş kapların da hem alımı hem kullanımının haram olduğu görüşündeler.⁴³⁵

2.7.3.5. Fukahanın Görüşleri

Araştırma konumuz olan hadîslerin dört mezhepte kullanımı hakkında buraya kadar verdiğimiz bilgilerden anlaşılan, dört (Şafii, Hanefi, Mâlik ve Hanbeli) mezhepte söz konusu hadîsler esas alınarak ipek ve altın kullanımı erkeklere haram, kadınlara helal, altın-gümüş kapların kullanımı ise hem erkeklere hem kadınlara haram olarak kabul etmek şeklinde olmuştur. Bu durum fukahanın çoğu, ipek ve altın kullanımının erkeklere haram, kadınlara helal; altın-gümüş kapların kullanımının ise hem erkeklere hem kadınlara haram olduğunu, ipek ve altın yüzük takmak, kaplarda sadece içmeyi yasak, yemeyi caiz sayan görüşlerin azınlıkta kalan, zayıf ve kabul edilmeyen görüşler olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu görüşlerle beraber bazı fakihlerin görüşleri de şöyledir: İpeğin ihtiyaç veya mazeret dışında giyilmesi erkeklere yasak olduğu gibi erkeklerin ipeği yaygı olarak kullanıp üzerine oturması da yasaktır. Bayanların ipeği giymelerinde veya üzerine oturmalarında ise herhangi bir sakınca yoktur.⁴³⁶ Erkeklerin ipek giymeleri yasak olduğu gibi altın takması da rozet gibi az bir miktar dışında yasaktır. Kadınların altın takması ise yasak değildir.⁴³⁷ Altın veya gümüş kapların kullanımı ise her iki sınıfa yani hem erkeklere hem de kadınlara haramdır.⁴³⁸ Bazı âlimler ipeğin yaygı olarak kullanılma yasağının genel olduğu yani ipeğin üzerine oturmanın

⁴³² İbn Kudame, **el-Muğnî**, c. 9, s. 173-174.

⁴³³ Ebü'l-Hattab Mahfuz b. Ahmed b. Hasan el-Kelvezanî, **el-Hidaye**, 1, thk. Abdullatif Hümeym, Müessesetü Haras li'n-Neşri ve Tevzi, 1425/2004, c. 1, s. 108.

⁴³⁴ Ebü'l-Hattab el-Kelvezanî, **el-Hidaye**, c. 1, s. 109.

⁴³⁵ Ebü'l-Hattab el-Kelvezanî, **el-Hidaye**, c. 1, s. 47.

⁴³⁶ Takyeddin Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Abdulhalim İbn Teymiyye, **Mecmü'etu'l-Fetava**, thk. Abdurrahman b. Muhammed b. Kasım, Mecmeü'l-Mülk, Medine, 1416/1995, c. 21, s. 83-84.

⁴³⁷ İbn Teymiyye, **Mecmü'etu'l-Fetava**, c. 21, s. 82.

⁴³⁸ İbn Teymiyye, **Mecmü'etu'l-Fetava**, c. 21, s. 83.

hem erkek hem de kadınlara yasak olduğunu söylerken; bazı âlimler ise ipeğin üzerine oturmanın ikisine de caiz olduğunu söylemişlerdir.⁴³⁹ Doğru olan ise, kime giyimi helal ise üzerine oturması da helal, kime giyimi haram ise üzerine oturması da haramdır.⁴⁴⁰

Diğer bazı fakihlerin görüşlerine de baktığımızda hemen herkesin aynı kanaat ve düşüncede olduğunu görmekteyiz bunun için birçok fakihlerin görüşlerini aynı şeylerin tekrarı olmaması için buraya almadık. Şu halde özetle fakihlerin düşüncelerine baktığımızda; altın ve ipek kibir, gösteriş ve kadın giysisi oldukları için kibirlenmemek veya kadınlara benzememek için erkeklerin giymemeleri, altın veya gümüş kapları ise hem erkeklerin hem kadınların kullanmamaları gerektiği ifadelerini görmekteyiz.

2.8. İPEK VE ALTININ KULLANIMINDA ÇAĞDAŞ YORUMCULARIN GÖRÜŞLERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çağın âlimlerinden Vehbe Zuhayli (1437/2015), mezkûr hadîsler hakkındaki değerlendirmelerine *el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh* adlı eserinde yer vermiştir. Bu değerlendirmeler ise şöyledir; “Giyim ve süslenme, ister elbisede ister bedende ister mekânda olsun asıl olan helal ve mubahlıktır. Ama altın ve gümüş kaplarda, yazı yöntemlerinde veya süslenmelerde kullanımı tüm mezhep imamların ittifakıyla hem erkeklere hem kadınlara haramdır. Saat, kalem, ofis araçları ve süslenme malzemelerinin altın ve gümüş olması haram olduğu gibi; altın ve gümüş kaplarda yeme, içme, yağlanma, sürme çekme, parfüm sıkma ve abdest alma da haramdır. Ev ve meclislerin altın ve gümüşle süslenmeleri de caiz değildir.”⁴⁴¹ “Hanefiler, altın ve gümüş kaplar eğer kullanılmamak için alınırsa caiz değerlendirmesi yaparlarken, Şafii ve Hanbeliler, Hanefilerin aksine altın ve gümüş kaplar kullanılmamak için de alınsa yine de haram değerlendirmesini yapmışlardır. Çünkü kullanımı kesin haram olan şeylerin edinmesi de haramdır. İmam Şafii'ye göre herkes için haram olan altın ve gümüş kapların, ticaret için alımı da haramdır. Ama ipek herkese haram olmadığı

⁴³⁹ Şemsüddin Muhammed b. Ebibekir b. Eyub b. Sâd İbn Kayyım el-Cevziyye, **İlamü'l-Muvakkiin an-Rabilalemin**, 1-4, thk. Muhammed Abdusselam İbrahim, Darü'l-Kütübü'l İlmiye, Beyrut, 1411/1991, c. 2, s. 264.

⁴⁴⁰ İbn Kayyım el-Cevziyye, **İlamü'l-Muvakkiin an-Rabilalemin**, c. 2, s. 264.

⁴⁴¹ Vehbe b. Mustafa ez-Zuhaylî, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, 1-10, Darü'l-Fikr, Suriye-dimaşk, t.y, c. 4, s. 2632.

için, ticaret için alımı haram değil caizdir. Fakat altın ve gümüşün kullanma yasağından zaruret veya ihtiyaç durumları istisnadır.”⁴⁴²

“İmam Muhammed ve Ebî Yusuf’a göre, kesilen burun ve düşen diş yerine altın ve ya gümüşten burun veya diş yapılabilir derlerken; Ebû Hanife, yerinden oynayan dişlerin altınla değil ancak gömüyle sabitlenebileceğini, sallanan yüzük taşının sabitlenmesi ise altın çiviyle yapılabileceğini ifade etmiştir.”⁴⁴³

“Malzemelerin altın veya gümüşle kaplanması az olduğunda yani ateşe maruz kaldığında ateş o kaplardan bir şey almasa ya da onlardan bir şey alınmak istendiğinde alınamasa caizdir.”⁴⁴⁴

“Ebû Hanife gümüşle süslenmiş kaplarda içme ve abdest almayı, gümüşle süslenmiş olan eyere⁴⁴⁵ binmeyi ve gümüşle süslenmiş olan yatakların üzerinde oturmayı caiz görmüştür.”⁴⁴⁶

“Ebû Hanife yine kırılmış olan tabak, sandalye, kılıç, ayna halkası ve dizgin gibi aletlerin kırıklarını altın veya gümüşle kaynatmanın caiz olduğunu, altın suyla Kur’an’ı süslemek veya mescitleri dekore etmenin, eğer riya için değil yüceltmek için olsa caiz olduğunu ifade etmiştir.”⁴⁴⁷

“İmam Mâlik, yüzük, kılıç ve mushafın altınla değil gümüşle süslenmelerinde sakınca yok demiştir.”⁴⁴⁸

“İmam Şafii, altın veya gümüşle kaplanan tabaklar ateşe maruz kaldığında ateş o kaplardan kaplanmış olan altından bir şey alırsa haram, eğer almasa helaldir. Kırılmış olan tabağı ihtiyaç için değil süs için ve örf olarak büyük kabul edilen gümüşle kaynak yapılsa haram; ihtiyaç için yapılsa mekruh olmakla beraber caizdir. Eğer ihtiyaç için değil süs için gümüşle yapılan kaynak örf olarak küçük kabul edilse

⁴⁴² ez-Zuhaylî, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, c. 4, s. 2633.

⁴⁴³ ez-Zuhaylî, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, c. 4, s. 2633.

⁴⁴⁴ ez-Zuhaylî, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, c. 4, s. 2633.

⁴⁴⁵ Eyer, binek hayvanlarının sırtına konulan, binek hayvanına binebilmek ve üzerinde oturabilmek ya da yük taşıyabilmek için kullanılan araç. Eyer, eyer kaşı ve eyer kaltağı adında iki ana parçadan oluşmaktadır.

⁴⁴⁶ ez-Zuhaylî, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, c. 4, s. 2633.

⁴⁴⁷ ez-Zuhaylî, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, c. 4, s. 2633.

⁴⁴⁸ ez-Zuhaylî, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, c. 4, s. 2633.

mekruh; eğer ihtiyaç için ise mekruh değildir. Fakat kırılmış olan tabağı büyük, küçük, süs veya ihtiyaç için fark etmeden altınla kaynatmak haramdır. Müshafı altınla süslemek sadece kadınlar için caiz, gümüşle süslemek hem kadın hem erkekler için caiz, kılıç, mızrak ve kuşak gibi savaş aletlerini ise gümüşle süslemek kadınlar için değil sadece erkekler için caizdir. Ka'be ve diğer mescitleri altın ve gümüşle süslenmiş ipekle giydirmeleri haram olduğu gibi, altın veya gümüşle süslenmeleri de haram değerlendirmesini yapmıştır.”⁴⁴⁹

“İmam Hanbel de İmam Şafii gibi söylemiştir: İhtiyaç için olsun veya olmasın kırılmış olan parçaya altın veya gümüşle büyük kaynak yapılırsa haramdır. Altının azı da burun ve diş sıkmak için hariç haram, insanların ihtiyacı için az gümüş ise caizdir. Fukahan'ın ekserisi altın ve gümüşün haram oluşunun gerekçesini; israf ve gururlanma olarak tanımlamışlardır. Ancak muassır âlimlerimizden Vehba Zuheyli ise daha farklı bir yaklaşım göstererek asıl haramlık gerekçesini şöyle açıklamıştır: “Şayet altın ve gümüşün kullanımı helal olup yaygınlaşsa o zaman bu iki değerli maden ekonomi ve para piyasasına olumsuz bir etki yaparak, finansal kriz ve ekonomik çalkalanmaya sebep olacaktır. Bu nedenle altın ve gümüşü mutfak eşyası olarak kullanımını caiz görmemiştir.”⁴⁵⁰

“Erkeklerin ipek giymeleri ve altın yüzük takmaları haram, kadınların ise ipek giymeleri ve altın-gümüş yüzük takmaları helaldir. Erkeklerin gümüş yüzük takma konusunda az olma şartıyla imamların ittifakıyla helal olduğudur. Gümüşün erkekler için helal olan miktarı Hanîfilere göre: bir miskal (975,2 gr) ve altı; Mâlikilere göre: iki dirhemden fazla olmama; Şafîilere göre: bir miskalden daha az olmasıdır. Fakat buradaki ölçü örfdür ister bir miskalden az olsun veya çok olsun örfe göre az ise caiz, çok ise haramdır. Erkeklerin kız isteme veya evlenme gibi durumlarda yine de altın yüzük takması caiz değildir.”⁴⁵¹

Bir dönem Diyanet İşleri Başkanlığını yapmış olan çağdaş âlimlerden Ali Bardakoğlu, “İslâm Işığında Müslümanlığımızla Yüzleşme” adlı eserinde mezkûr hadîsleri şu şekilde değerlendirmiştir; “İslâm bilginlerinin çoğunluğu altın ve gümüş

⁴⁴⁹ ez-Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh*, c. 4, s. 2634.

⁴⁵⁰ ez-Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh*, c. 4, s. 2635.

⁴⁵¹ ez-Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh*, c. 4, s. 2636; Diğer görüşlerine vakıf olmak için bkz. ez-Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh*, c. 4, s. 2636-2637-2638-2639-2640.

kaplardan yeme ve içmenin, ayrıca altın ve gümüşün yeme ve içme dışında kullanımının haram olduğu görüşündedir. Hem yeme ve içmede hem de diğer kullanımında farklı görüşler de vardır. Öte yandan gerek zaruret gerekse ihtiyaç gerekçesiyle bazı durumlarda altın ve gümüşün kullanılması da caiz görülmüştür. Mesela altın ve gümüşün tedavi amacıyla kullanılması fakihlerin çoğunluğu tarafından caiz görülmüştür. Ebû Hanife, gümüş kaplamalı kaptan içmeyi ve abdest almayı, gümüş kaplamalı eyer kullanmayı ve gümüş sırmalı sedire oturmayı caiz görmüştür. Mâlikîler, kılıç ve Mushaf'ta altın ve gümüş kullanılmasını caiz görmüşler, kılıç ve Mushaf dışında ise altın veya gümüşle süslenmiş eşyanın kullanılmasını haram saymışlardır. Yine Ebû Hanife, altın veya gümüş karışımı bulunan kapların kullanımını da caiz görmektedir.

Altın ve gümüşün yaygın kullanım maddeleri hâline getirilmesine fakihlerin karşı çıkmalarının temelinde israf ve lüks kullanıma engel olma düşüncesinin yattığı anlaşılmaktadır. Bu gerekçelendirme (ta'lil) doğru kabul edildiği takdirde, günümüzde, özellikle gümüşün bu açıdan fazla değeri kalmadığı noktasından hareketle, gümüş kapların kullanılmasının artık caiz olduğu fakat çok daha değerli maddelerden yapılmış kapların kullanılmasının, israf ve lüks gerekçesiyle, doğru olmadığı şeklinde bir sonuca gitmek mümkün olabilir.

Öyle anlaşıyor ki, Hz. Peygamber zengin zenginliğini fakiri rahatsız edecek şekilde ve onu içinde bulunduğu tatmin ortamından uzaklaşmaya sevk edecek derecede kullanarak lüks ve israfa dalmasını hoş görmemiştir. Elbette daha çok kazanan daha iyi şartlarda yaşayacaktır. Ancak toplum kesimleri arasında hiç değilse ortalama hayat standardı açısından makbul bir denge ve uyumun sağlanması da ortak barış ve huzurun tesisi için son derece gereklidir. Hadîslerdeki yasaklama ve İslâm âlimlerinin bu konuda gösterdiği tavır da bu gayeye yönelik bir hassasiyet ve tedbir olarak görülmelidir.

Bu konuda özel bir tartışma konusu da erkeklerin altın yüzük kullanımudur. Yukarıda anılan hadîslerden hareketle âlimlerin çoğu altın yüzük kullanımının erkeklere haram olduğunu söylemişlerdir. Bununla birlikte sayıları az da olsa, erkeklerin altın yüzük kullanılmasının mubah olduğu görüşünde olan âlimler de vardır. Bunlar hadîslerde geçen yasağı belli illet ve gayeye bağlayarak anlamakta, ayrıca

bazı sahâbîlerin altın yüzük kullandığı ve buna Hz. Peygamber'in de izin verdiği görüşünde olduklarına ilişkin rivâyetleri de kullanmaktadırlar. Bu hususta merhum Kâmil Miras'ın izahlarını kısaltarak buraya almakta yarar vardır: "Yüzüğün yapılış ve kullanılış tarzında örfün büyük etkisi vardır. Eski zamanlarda kullanılan kaba yüzükler gitgide zarifleşmiş ve bugün artık nişan halkaları istisna edilirse, erkekler yüzük takmayı neredeyse terketmişler ve hatta yüzük takmak ayıp sayılır olmuştur. Bu itibarla şu sebep ve delillere dayanarak altın nişan halkası kullanmak mubah sayılabilir: a) Bir kere altın yüzük kullanma çoğunluk tarafından haram görülse bile bunun mubah olduğunu söyleyenler de vardır. b) İmam Muhammed övünme ve böbürlenme kastı olmaksızın altın ve gümüş kapları süs eşyası olarak kullanmanın caiz olduğunu ve bunun nimeti gösterme anlamına geleceğini söylemiştir. Nişan yüzüğü de övünmek için değil, teberrüken ve hatıra olarak takıldığına göre aynı şekilde mubah olması gerekir. c) Âlimler, erkeklerin esas itibarıyla gümüş yüzük kullanmalarının bile, bir zaruret ve bir lüzum üzerine mubah olduğunu, bunun dışında kullanılmasının anlamsız olduğunu söylemişlerdir. Nişan yüzüğü kullanımında da örften kaynaklanan bir zaruret bulunduğu açıktır. d) Altının kullanılmasının haramlık sebebi, israf ve övünme vesilesi yapılmasıdır. Halbuki günümüzde bir halkanın ekonomik değeri israf sayılacak bir durumda değildir".

İslâm'ın, israf ve gösterişin önlenmesi, toplumda sosyal adaletin ve barışın kurulması ve harcamalarda bu gayeye öncelik verilmesi yönündeki genel ilkesi, altın ve gümüş ev eşyasının kullanımıyla ilgili özel yasağı göz önünde bulundurulsa, özelde altın süslemeler, genelde yüksek maliyetler içeren ihtişamlı ve lüks harcamalar konusunda dinin tavsiyesini ve bu paralelde oluşan İslâm bilginlerinin tavrını kestirmek zor olmaz. Öte yandan teori böyle olsa bile, İslâm ülkelerinin dünyada toplam ekonomik gelir ve gelişme yönüyle bir hayli gerilerde olduğu, buna karşılık servet dağılımı, tüketim ve yaşam standardı yönüyle fertler arasında uçurumların bulunduğu da acı bir gerçektir. Böyle olunca Müslümanların, İslâm'ın altın ve gümüşün kullanımına getirdiği sınırlamalarda simgeleşen tavır ve gayesini iyi anladığı ve bunu hayata geçirdiği söylenemez. Bu konuda fertlerin dindarlığına

ve her türlü aşırılıktan ve gösteriştten uzak kalma kararlılığı göstermesine ihtiyaç bulunduğu gibi bu yönde bir toplumsal sağduyunun oluşmasına da ihtiyaç vardır.”⁴⁵²

Yine çağdaş Şafii âlimlerinden olan Halil Günenç, mezkûr hadîsleri şu şekilde değerlendirmiştir; “Cenab-ı Hakk’ın insanlara ihsan buyurduğu nimetlerden birisi de elbise nimetidir. Elbise, insana vakar ve şahsiyet kazandırdığı gibi, kışın soğuktan, yazın da sıcaktan muhafaza eder. Ancak kadın ile erkek ayrı ayrı birer cins olduklarından her cinsin ayrı ayrı elbiseleri vardır. Ne o bunun elbisesini ne de bu onun elbisesini giyebilir. Bunun içim kadın elbisesi sayılan ipekli elbise, erkeğe haram kılınmıştır. Pamuk veya yün ile karışık ipekli elbiseyi (İpek daha fazla olmadığı takdirde) giymekte beis yoktur. Erkek çocuğu ise altın, gümüş ve ipek elbise ile süslemek caizdir.”⁴⁵³

“Erkek olan kimse için, sağ veya sol elinin serçe parmağına veya her ikisine gümüş yüzük takmak sünnettir. Altın yüzük takmak ise haramdır. Tunç ve benzeri şeylerden yüzük takmak sünnet değilse de mubahtır.”⁴⁵⁴

“Erkek, kadın herkesin altın ve gümüş kapların kullanması haramdır. Yemek, içmek ve abdest almak gibi hususlar arasında fark yoktur. Altın ve gümüş kaplar müstesna, bütün temiz kapları kullanmak caizdir. Altın ve gümüş kapları kullanmak haram olduğu gibi, altın ve (ihtiyaç için olmayan) çok miktardaki gümüşle tamir edilen kapları kullanmak da haramdır.

Altın ve gümüş kapları kullanmanın haram oluşunun sebebi, bu iki madeni, herkes tanıdığından kap olarak kullanılacak olursa, fakir ve muhtaç olan kimselerin kalplerinin kırılmasına sebep olmasıdır.

Zarurete binaen erkeğin altın ile dış kaplatması caizdir. Fakat zaruret olmadan, sırf gösteriş için olursa, haram olup caiz değildir.”⁴⁵⁵

⁴⁵² Ali Bardakoğlu, **İslâm ışığında Müslümanlığımızla yüzleşme**, Kuramer Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 199-200-201.

⁴⁵³ Halil Günenç, **Büyük Şafii İlmihali**, Yasin Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 261-262.

⁴⁵⁴ Halil Günenç, **Büyük Şafii İlmihali**, s. 263-264.

⁴⁵⁵ Halil Günenç, **Büyük Şafii İlmihali**, s. 263-264.

Çağdaş âlimlerin görüşlerini yine çağdaş Hanefî âlimi olan Hayrettin Karaman'ın şu ifadeleriyle özetleyebiliriz; *“Halis ipek veya malzemesinin çoğu ipek olan giyecekler ile altını erkeğin giyecek, süs ve eşya olarak kullanması haramdır. Bir miskali (4.25 gr.) geçmeyen gümüş yüzük ile âlem (sembol, nişân, rozet vb.) olarak kullanılan ipek ve altına ruhsat verilmiştir. İpeğin cilt hastalığı, savaş gibi sebeplerle giyilmesine de izin verilmiştir. Altın ve gümüşü kadının yalnızca zînet eşyası olarak kullanmasına izin verilmiştir.”*⁴⁵⁶ *Altın ve gümüş'ün mutfak eşyası, ipeğin de sergi vb. olarak kullanılması erkek ve kadın bütün Müslümanlar'a haramdır.”*⁴⁵⁷

*“İslâm'ın altın ve gümüşü erkeklere haram kılmasının hikmetlerini şöyle sayabiliriz: a) Bu iki mâden ve özellikle altın, asırlar boyu doğrudan doğruya para olarak yahut da para karşılığı teminat olarak kullanılmış, ekonomide büyük rol oynamıştır. Bunların zînet ve eşya olarak kullanılması ekonomiyi menfi yönde etkileyecektir. b) Bunların zînet ve eşya olarak kullanılması topluma faydalar sağlayacak olan büyük bir sermayenin âtil kalmasına sebep olmaktadır. c) Allah'ın erkekler için takdir ve tensip buyurduğu fitrat ve karakter altın ve ipekle süslenmeye muhtaç ve uygun değildir. d) Üste, başa, ele, ayağa, eve-barka serilmiş servetler dikkat, gıpta ve hased celp ederek sosyal adâlet duygusunu rencide ederler, fesâda sebep olurlar. e) İslâm insanın maddi hayatı ile rûhî ve mânevi hayatı arasında ideal bir dengeyi hedef almıştır. Dışa bu derece ihtimam rûhî hayatı zedelemekte, tekâmülü engellemektedir.”*⁴⁵⁸

“Kadın ise onun fitratı süse ve zînete daha elverişlidir; diğer vasıflar yanında erkekte yiğitlik, kadında güzellik aranır. Kadını zînetten menetmek onun fitratına ters düşer ve ağır gelir. Şârî' onlara bu mevzuda ruhsat vermiş, fakat yabancı

⁴⁵⁶ Hayrettin Karaman, **Günlük Hayatımızda Helaller ve haramlar**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 49.

⁴⁵⁷ Hayrettin Karaman, **Günlük Hayatımızda Helaller ve haramlar**, s. 55.

⁴⁵⁸ Hayrettin Karaman, **Günlük Hayatımızda Helaller ve haramlar**, s.49.

*erkeklerden sakınmalarını emretmiş, zînetlerini yoksullara iğreti vermelerini tavsiye buyurmuştur.*⁴⁵⁹

---

⁴⁵⁹ Hayrettin Karaman, **Günlük Hayatımızda Helaller ve haramlar**, s. 49.

SONUÇ

İpek, altın ve altın-gümüş mutfak eşyası kullanımı ile ilgili üç farklı hadîsi senet ve metin yönünden değerlendirdiğimiz bu tez çalışmamızda sonuç olarak şunları ifade edebiliriz:

Araştırmamızda “Birinci Hadîs” olarak ele aldığımız Ebû Mûsâ el-Eş’arî ve Ali b. Ebî Tâlib isnadıyla gelen ve ortak metni, “*Peygamber ipeği sol, altını sağ eline alıp kaldırdı ve şöyle dedi, bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir.*” olan hadîs, toplamda on bir farklı rivâyetine ulaşılmıştır. Bu farklı rivâyetlerin yedi senedinde hiç bir sıhhat problemine rastlanılmadığı için sahîh kabul edilmiştir. Fakat geriye kalan dört rivâyetin senedinde problem tespit edildiği için zayıf olarak kabul edilmiştir.

İnceleme konumuz olan “İkinci Hadîs” Ebû Hureyre, Ali b. Ebî Tâlib, Muaviye, Berâ b. Âzıb, Abdullah b. Ömer ve İmrân b. Husayn kanalıyla gelen, ortak metni, “*Rasûlullâh bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Hastaları ziyaret etmek, cenazeye tabi olmak, hapsirana rahmet dilemek, selama cevap vermek, verilen yemini yerine getirmek, davete icabet etmek ve mazluma yardım etmeyi emretti. Gümüş kaplar, altın yüzük ya da altın halka, gümüş brokar, ipek, ipek brokar, kırmızı elbise ve ipekli elbiseyi yasakladı.*” şeklindeki hadîstir. Bu hadîsin toplamda otuz üç ayrı rivâyetine ulaşılabilmiştir. Bu ayrı rivâyetlerin otuz birinin senedinde hiç bir sıhhat problemine rastlanılmadığı için sahîh kabul edilmiştir. Fakat geriye kalan iki rivâyetin senedinde problem tespit edildiği için zayıf olarak kabul edilmiştir.

Çalışmamızın “Üçüncü Hadîsi” Huzeyfe b. Yemân kanalıyla gelen, ortak metni, “*Rasûlullâh (s.a.v) altın ve gümüş kaplardan içme ve yemeyi, ipek ve atlastan*

yapılmış elbise giymeyi yasakladı, Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise sizlerindir” şeklindeki hadîstir. Bu hadisimizin de toplamda on altı ayrı rivâyetine ulaşılmıştır. Bu ayrı rivâyetlerin on üç senedinde hiç bir sıhhat problemine rastlanılmadığı için sahîh kabul edilmiştir. Fakat Geriye kalan üç rivâyetin senedinde problem tespit edildiğinden dolayı zayıf kabul edilmiştir.

Sonuç olarak, söz konusu üç hadîsin eserlerde toplam altmış ayrı rivâyetleri tespit edilmiştir. Bu altmış ayrı rivâyetlerin dokuzu senedlerindeki problemlerden dolayı zayıf kabul edilmiştir. Diğer elli bir ayrı rivâyetin senedlerinde sıhhat açısından herhangi bir probleme rastlanılmadığı için bu elli bir rivâyet sahîh olarak kabul edilmişlerdir.

Sened açısından sahîh olarak kabul edilen hadîsler metin açısından incelenmiş ve bu hadîsler metin tenkidi prensiplerinden Kur’ân’a arz edilmiştir. Fakat ipek ile altın kullanımının haramlığı hadîsle tespit edildiği için Kur’ân da ipek ve altın kullanımının haramlığı ile ilgili açık bir ifadeye rastlanılmamış; Kur’ân da ipek ve altın kullanımı cennet ehlinin giyimi olarak ifade edilmiştir.

İnceleme konumuz olan mezkûr hadîsler, aynı hükmü içeren yani ipek ve altın kullanımını erkekler için yasaklayan başka hadîslerle beraber değerlendirildiğinde ipek ve altının kullanılması hakkındaki tüm hadîslerin birbirini destekleyecek ve muarız olmadıkları şekilde geldiklerini görülmüştür.

Bu yasağı ifade eden rivâyetlerin yanında bazı sahabilerin ipek ve altın kullandıkları ile ilgili rivâyetler de mevcuttur.

Şerh geleneği içerisinde mezkûr hadîslere baktığımızda kadınların ipek ve altın kullanımının şarihlerin ittifakıyla caiz olduğu tespit edilirken; ipek ve altının erkekler için kullanımı haram olup olamayacağı şeklinde yorumlar yapılmıştır. Fakat ipek ve altın kullanımının erkekler haram olduğunu söyleyen şarihlerin kanaatleri isabetli bulunmuştur. Altın ve gümüş mutfak eşyası olarak kullanımı ise erkek kadın fark etmeden tüm Müslümanlara haram olduğu şarihler tarafından yorumlanmıştır. Ama bazı şarihlere göre yeme içme dışında altın ve gümüş ev eşyasını kullanmak caizdir.

Ayrıca araştırma konumuz olan söz konusu hadîsler akâid-kelam, tefsir ve fıkıh gibi İslâmi ilimlerde de kullanıldıkları tespit edilmiştir. Akâid ve kelam kaynaklarında altın veya ipek giyen erkeklerin kadınlara benzeyeceğini, kendini erkeklere benzeten kadınlar veya kendini kadınlara benzeten erkeklerin lanetlendiğini ve bu benzeme olayını engellemek için delil olarak mezkûr hadîslerin zikredildiği görülmüştür.

Hadîsler tefsir kaynaklarında da zikredilmiştir. Tefsir kaynaklarında hadîsler; sâlih amel işleyen ve cennet ehli olacak kişilerden söz eden bazı ayetlerin tefsirinde kullanılmış, sâlih amel işleyip cennete girecek kişilerin cennette altın ve ipeği mükâfat olarak kullanacaklarını ifade eden ayetlere delil olarak zikredilmiştir.

Söz konusu Hadîsler fıkıh kaynaklarında da zikredilmiştir. Her dört mezhep fakihleri fıkıh eserlerinde bu rivâyetlere yer vermişlerdir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Şafii, Hanefi, Mâlikî ve Hanbelî mezhepleri söz konusu hadîsleri esas alarak ipek ve altın kullanımının kadınlara helal, erkeklere haram; altın ve gümüş kapların kullanımı ise hem erkeklere hem de kadınlara haram olarak kabul etmişlerdir. Fakat erkekler için ihtiyaç olduğu durumlarda, savaşın ani çıkmasında veya elbisenin bir kısmı ipek bir kısmı keten veya pamuk olduğunda ipek giyiminin caiz olduğunu söylemişlerdir. Altın veya gümüş kapların kullanımı ise israf ve böbürlenmeye sebebiyet verdiği için tüm Müslümanlara kullanımları haram kabul etmişlerdir.

Çağdaş âlimlerin ipek, altın ve altın-gümüş kaplar hakkındaki görüşlerine baktığımızda onların da mezhep imamı gibi düşündüklerini görülmüştür. Bazı kişiler Rasûlullâh'ın (s.a.v) döneminde ipek az üretilen ve çok pahalı olan bir dokuma olduğundan yasaklanmıştır. Günümüzde ise maliyeti düşük olduğundan ve o kadar pahalı olmadığından caiz olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine nişan yüzüğü çok kıymetli olmadığından ve nişanlanan kişi için bir ihtiyaç olduğundan caiz olduğunu söyleyen âlimler olmuştur. Altın için olmasa da gümüş kapların süs olarak kullanmasında sakınca olmadığını kabul eden âlimler de olmuştur.

Sonuç olarak kadınların altın takması ve ipek giymesi caiz, erkeklerin yüzde elliye geçen ipek giyme ve altın takmasının haram olduğunun söyleyebiliriz. Altın

veya gümüş kapların kullanımı ise israf, böbürlenme, fakirlerin kalp kırgınlığı ve ekonomik kriz gibi nedenlerden dolayı hem erkek hem kadın tüm Müslümanlara haram olduğu kanaatindeyiz. Fakat altın ve ipek kullanımının erkeklere haramdır söyleyen âlimlerin yanısıra, haram olmadığını söyleyen âlimler de vardır. Dolayısıyla müslümanlar dilediği ve tercih ettiği görüşü seçmebilir ve ona göre hayatına yön verebilir.

KAYNAKÇA

KUR'ÂN-I KERÎM.

AHMED b. HANBEL, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî, **Müsnedü'l İmam Ahmed b. Hanbel**, I-L, thk. Şuayb el- Arnavûd v.dğr, Muessesetu'r-Risale, Beyrût, 1420/1999.

ALİ Cevad, **el-Mufassel Fî-Târihi'l-Arab** Kable'l-İslâm, I-XX, thk.y, Darü's-Saki, y.y, 1422/2001.

APAK Âdem, **Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu**, İstanbul, kuramer yay, 2017.

BARDAKOĞLU, Ali, **İslâm Işığında Müslümanlığımızla Yüzleşme**, İstanbul: Kuramer Yayıncılık, 2016.

BİRÜ Tevfik, **Târihü'l-Arebi'l-Kadîm**, I, tkh.y, Darü'l-Fikr, y.y, 1422/2001.

BUHÂRÎ, Muhammed b.İsmail ebu Abdullah, **el-Câmi'us-Sahîh**, tkh. Muhammed Zuheyr b. nasır, darul tuku'n-necat, By, 1422, 2002.

COŞKUN Selçuk, **Hadîse Bütüncül Bakış**, İFAV Yay, İstanbul, 2014.

el-ALUSÎ, Ebü Berekat Hayruddin Numan b. Mahmut b. Abdullah, **Cilaü'l-Aynen fî Muhakemeti Ahmedeyn**, cy, thky, Metbaetü'l Medini, yy, 1401/1981.

el-AYNÎ, Ebü Muhammed Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed b. Hüseyyin el-Ğitabi e1-Hanefî Bedrüddin, **Ümdetü'l-Kârî Şerhü Sahîhi'l-Buhârî**, I-XII+XXV, thk.y, Darü'l-İhyaü't-Turasü'l-Arabiyye, Beyrut, ty.

el-AZIMABADÎ, Ebü Abdurrahman Muhammed eşref b. Emir b. Ali b. Haydar, **Avnu'l-Mabûd Şerhi's-Süneni Ebî Dâvud**, I-XIV, Dar'ü-l Kütüb'ü-l İlmiyye, Beyrut, 1994/1415.

el-BACÎ, Ebî Velid Suleyman b. Halef b. Sad, **et-Ta'dîl ve't-Tacrîh**, thk. Ahmet Lebzar b.y.y, y.y, t.y.

el-BAĞDADÎ, Ebu Bekr Ahmed b. Ali b. el-Hatib, **el-Câmi'li Ahlâki'r-Râvi ve Âdâbi's-Sami**, I-II, thk. Mahmud Tahhan, Mektebü'l-Maarif, Riyad, 1403/1983.

el-ESKALANÎ, Ebü Fadl Ahmed b. Ali b. Hacer, **Takrîbu't-Tehzib**, thk. Mahmut avame, Daru'r-Reşid, Suriye 1406-1986.

el-HİMYERÎ, Ebü Bekr Abdürrezzak b. Hemmâm b. Nâfi' **es-San'âni, el-Musannef**, I-XI, thk. Habîburrahman el-'Azami, Mektebetu'l-İslâmi, Beyrût, 1403.

el-KASANÎ, Aladdin Ebü Bekir b. Mesud b. Ahmed, **Bedai'u's-Sanâ'i fî tertib's-Şerâ'i**, I-VII, thk.y, Darü'l-Kütübü'l-İlmiye, y.y, 1406/1986 .

el-KAZVİNÎ, Ebü Abdullah Muhammed b. Yezîd Mâce, **Sünenü İbn Mâce**, I-II, thk. Muhammed Fuad Abdulbaki, Daru İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, y.y, t.y.

el-KELVEZANÎ, Ebü'l-Hattab Mahfuz b. Ahmed b. Hasan, **el-Hidaye**, I, thk. Abdullatif Hümeym, Müessesetü Haras li'n-Neşri ve Tevzi, y.y, 1425/2004.

el-KURTUBÎ, Ebü Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh, **el-C'ami'li-Ahkâmi'l-Kur'ân**, I-XX, thk. Ahmed Birdunî-İbrahim Atfîş, Dar'ul-Kutubü Mısriye, Kâhire, 1384/1964.

el-KURTUBÎ, Ebü'l- Velid Muhammed b. Ahmed b. Rüşd, **el-Beyan ve't-Tahsil**, I-XX, thk. Muhammed Hacı, Daru'l-Garibi'l-İslâmi, Beyrut, 1408/1988.

el-KURTUBÎ, **el-Mukaddimatü'l-Mümehhidat**, I-III, thk. Muhammed Hacı, Daru'l-Garibi'l-İslâmi, Beyrut, 1408/1988.

EL-MAKDİSÎ, Ebü Muhammed Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudame el-Cemmaili, **el-Muğnî** I-X, thk.y, Mektebetü'l-Kahire, y.y, 1388/1968.

el-MATURIDÎ, Ebü Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud, **Tefsirü'l Maturidi (Tevilu Ehli Sunnet)**, I-X, thk. Mecdi Baslum, Dar'ul-Kutubü İlmiye, Beyrut, 1426/2005.

el-MAVERDÎ, Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî, **el-Havî'l-Kebir fi Fıkhi Mezhebi'l-İmami's-Şafii ve Huve Şerhu Muhteseru'l-Muzeni**, I-XIX, thk. Ali Muhammed Mu'avvid- ' Âdil Ahmed Abdülmevcud, Daru'l-Kutubi'l-İlmiye, Beyrut- Lübnan, 1419/1999.

el-MERGİNANÎ, Burhanuddin Mahmd b. Ahmed b. Abdulazîz el-Buhârî, **el-Muhitü'l-Burhani fi'l-Fıkhi'n-Numani**, I-IX, thk. Abdulkerîm Sami el-Cundi, Daru'l-Kutubi'l-İlmiye, Beyrut, 1424/2004. 131.

el-MEVSiLÎ, Mecdüddin Ebü Fazl Abdullah b. Mahmud b. Mevdud, **el-İhtiyar li't-Ta'lili'l-Muhtar**, I-V, thk. y, Matbe'etü'l-Halebi, Kahire, 1356/1937.

el-MİZZÎ, Ebü'l-Haccâc Cemalüddin Yûsuf b. Abdurrahman b. Yûsuf, **Tehzibu'l-Kemal fi Esmâ'r-Rical**, I-XXXV, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Muessesetu'r-Risale, Beyrût, 1400/1980

el-MÜBAREKFÜRÎ, Ebü'l-Ula Muhammed Abdurrahman b. Abdurrahim, **Tuhfetü'l-Ahvezi Şerhu Cami'i't-Tirmizî**, I-X, Daru'l-Kütübü'l İlmiyye, Beyrut, t.y.

el-SİCİSTANÎ, Ebu Davud Süleyman b. el-Eş'as b. İshâk el-Ezdi, **Sünenu Ebî Davûd**, I-IV, thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamit, el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrût, t.y.

el-TEMİMÎ, Ebu Hâtem Muhammed b. Hibbân b. Ahmed, **el-Sikât**, thk esseyid Şarafettin Ahmet Darül Fikir, y.y, 1395-1975.

en-NEMERÎ, Ebü Ömer Cemalüddin Yusuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr, **el-İstizkar li-Mezahibi**, thk.y, y.y, b.y, t.y.

en-NESAÎ, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şu'ayb b. Ali, **Sünenu'n-Nesai**, (Hâfız Celaleddin Suyûti'nin Şerhi ve İmam Sindî'nin Haşiyesiyle birlikte) I-IX, thk. Abdulfettah Ebû Ğudde, Mektebetü'l-Matbuati'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

en-NEVEVÎ, Ebû Zekeriyya Muhyiddin b. Şeref, **Tehzibul-Esma** vel-Lugat, I-IV, thk. Mustafa A.kadir ata b.y.y, y.y, t.y.

en-NEVEVÎ, Ebû Zekeriya Mühyettin Yahyâ b. Şeref, **el-Minhac Şerhu Müslim b. el-Haccâc**, I-XVIII, Dar'ü İhya'u-t turas'ü-l Arabi, Beyrut, 1971/1392.

en-NEVEVÎ, **Kitabu'l-Mecmû' Şerhu'l-Muhezzeb**, thk.y, Daru'l-Fikir, y.y, t.y.

en-NEVEVÎ, **Minhacü't-Talibin ve Ümdetü'l-Müftin fil-Fıkhi**, I, thk, Kasım Ahmed, Daru'-Fikir, y.y, 1425/2005.

es-SINDÎ, Ebü'-Hasan Nuruddin Muhammed b. Abdilhadi, **Haşiyetü's-Sindî 'ala Süneni İbn Mâce**, Daru'l-cil, Beyrut, t.y

es-SUYUTÎ, Celaluddni Abburrahman b. Ebî Bekir, **Haşiyetü's-Sindî 'ala Süneni Nesai**, I-VIII, Mektebet'ü-l Metbuat'ü-l İslâmiye, Halep, 1986/1406.

eş-ŞAFÎÎ, Ebü Abdullah Muhammed b. İdris b. Abbas, **el-Ümm**, I-VIII, thk.y, Darü'l-Marife, Beyrut, 1410/1990.

eş-ŞAFÎÎ, Ebü'l-Hüseyn Yahyâ b. Ebî'l-Hayr b. Salim el-İmrani el-Yemeni, **el-Beyan fi Mezhebi's-Şafii**, I-XIII, thk. Kasım Muhammed en-Nuri, Dar'ul-Minhac, cidde, 1421/2000.

eş-ŞANKİTÎ, Muhammed el-Emin b. Muhammed Muhtar b. Abdulkadir, **Edva'ül-Beyan fi İzah'il-Kur'an bil Kur'an**, Dar'ul-Fikir, Beyrut, 1415/1995.

eş-ŞEVKANÎ, Ebü Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed, **Neylü'l-Evtar Şerhu Münteka'l Ahbar**, I-VIII, thk. Usameddin es-Sebabeti, Dar'ü-l Hadîs, Mısır, 1413/1993

eş-ŞEYBANÎ, Ebü Abdullah Muhammed b. Hasan, **el-Camiü's-Sağır**, I, thk. y, Alemu'l Kütüb, Beyrut, 1406/1985. 133

et-TABERÎ Ebü Ca'fer Muhammed b. Cerir b. Yezîd el-Âmülî el-Bağdadi, **Cami'u'l-beyan an Te'vili Âyi'l-Kur'an**, I-XXVI, thk. Abdullah b. Abdulmühsin et-Tırki, Darü'l-Hicr, 1422/2001.

et-TEMİMÎ, Abdurrahman b. Hasan b. Muhammed b. Abdulvahab b. Suleyman, **el-Metlebü'l-Hamidi fi Beyan'i Mekasidü't-Tevhidi**, I, thky, Darü'l Hidaye, yy, 1411/1991.

et-TİRMİZÎ, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Serve, **el-Camiu's-Sahîh Sünenü't-Tirmizî**, I-V, thk. Ahmed Muhammed Şakir v.dğr, b.y.y, y.y, t.y

ez-ZEHEBÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, **Mizanü'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical**, I-IV, thk. Ali Muhammed el-Becavi, Daru'l-Ma'rife, Beyrût, t.y.

ez-ZEHEBÎ, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, **Siyeru A'lami'n-Nubela**, I-XXV, thk. Şuayb el-Arnaût, Muessesetu'r-Risale, Beyrût, 1413/1993.

ez-ZUHAYLÎ, Vehbe b. Mustafa, **el-Fıkhü'l-İslmî ve Edilletuh**, I-X, thk.y, Darü'l-Fikr, Suriye-dimaşk, t.y.

FUZAN b. Sabik b. Fuzan, **el-Beyân ve Eşhar li-Keşfi Zeyhü'l Mülhid el-Hacu Muhtar**, I, thky, Darü'l-Ğarb'ü-l İslâmî, yy, 1422/2001.

GÜNENÇ Halil, **Büyük Şafii İlmihali**, İstanbul: Yasin Yayınevi, 2007.

HEVAL REŞİD AZİZ, **“Kur’anda Altın Ve Gümüş”** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van, 2016.

İBN EBİ ŞEYBE, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed, **el-Musannef**, I-VII, thk. Kemal Yusuf Hut Mektebetu'r-rüşd, Riyad, 1409/1988.

İBN EBÛ HATİM, Ebû Muhammed Abdurrahman, **Kitabu'l-Cerh ve't-Ta'dil**, I-IX, Daru İhyai't-Turasi'l-'Arabi, Beyrût, 1371/1952.

İBN HACER, **Fethu'l-Bâri bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî**, I-XIII, thk. Muhammed Fuad Abdulbaki v.dğr, Daru'l-Ma'rife, Beyrut, 1379/1959.

İBN KAYYIM el-CEVZİYYE, Şemsüddin Muhammed b. Ebûbekir b. Eyyûb b. Sad, **İlâmü'l-Muvakkîn an-Rabil Alemîn**, I-IV, Muhammed Abdusselam İbrahim, Darü'l-Kütübü'l İlmiye, Beyrut, 1411/1991.

İBN TEYMIYYE, Takyeddin ebû'l-Abbas Ahmed b. Abdulhalim, **Mecmü'etu'l-Fetâvâ**, c.y, thk. Abdurrahman b. Muhammed b. Kasım, Mecmeü'l-Mülk, Medine, 1416/1995.

KARAMAN Hayrettin, **Günlük Hayatımızda Helaller ve Haramlar**, İstanbul: İz Yayıncılık, 2001.

MUHAMMED B. SA'D, b. Meni' Ebû Abdillâh, **Tabakâtu'l-Kubrâ**, thk. Ziyad Muhammed Mansur, Mektebet'ül ulum ve hikem, Medine, 1408/1987

MÜSLİM ibn Haccâc, Sahîhu'l-Müslim, thk. Muhammed Fuad Abdulbaki, **Daru İhyâu't-Turâsu'l-Arabî**, Beyrut.

ORUM Fatih, **Kur'ân'ın Öğrettiği Kavramlar Serisi-9**, Hikmet, Vizyon Basımevi, İstanbul, 2017.

TANYILDIZI Emine Muz, **“Kutub-i Tis'a Bağlamında Zînet ile İlgili Hadîslerinin Tesbiti ve Değerlendirilmesi”** (Basılmamış Yüksek Lisans Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Elazığ, 2009.

TEKİNEŞ, Ayhan, **Hadîsleri Anlama Problemi**, Işık Yay, İstanbul, 2002.